DOI: https://doi.org/10.59647/978-617-8739-05-8/1

Сергій Потапенко

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПОВНОВАЖЕНЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Монографія

Київ
Видавництво Ліра-К
2025

УДК 342.9
П64

DOI: https://doi.org/10.59647/978-617-8739-05-8/1

Усі права застережено. Копіювання, сканування, запис на електронні носії і тому подібне будь-якої частини видання заборонено

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Академії праці, соціальних відносин і туризму
(протокол № 12 від 30 червня 2025 року)

***Рецензенти*:**

Кулинич П.Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України;

Батанов О.В. – доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу конституційного права та місцевого самоврядування Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України;

Тимощук В.П. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України, заступник голови Правління Центру політико-правових реформ.

Потапенко С.А.

П64 Адміністративна процедура в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин : монограф. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2025. – 484 с.

ISBN 978-617-8739-05-8

Монографія присвячена комплексному дослідженню алгоритму адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин. Розкриті особливості стадій адміністративних проваджень в органах місцевого самоврядування при вирішенні земельних питань з врахуванням їх правових та організаційно-правових форм діяльності, а також земельно-правових процедур. Наводяться проекти документів, які можуть складатися органами місцевого самоврядування та учасниками адміністративного провадження при вирішенні земельних справ в адміністративній процедурі. Розроблений проект модельного Регламенту сільської, селищної, міської ради з врахуванням положень Закону України «Про адміністративну процедуру».

Аналізується потреба щодо вдосконалення адміністративно-процедурного законодавства України та його гармонізація з правовим регулюванням місцевого самоврядування. Сформульовані рекомендації щодо підвищення ефективності застосування органами місцевого самоврядування адміністративної процедури у сфері земельних відносин. Висновки і рекомендації автора можуть бути використані у науково-дослідній, нормотворчій та правозастосовчій діяльності, а також в освітньому процесі.

Видання призначено для посадових осіб місцевого самоврядування, науковців і практиків, аспірантів, слухачів магістратури, студентів юридичних навчальних закладів, а також всіх, хто цікавиться муніципальним, адміністративним та земельним правом.

УДК 342.9

ISBN 978-617-8739-05-8

© Потапенко С.А., 2025
© Видавництво Ліра-К, 2025

ЗМІСТ

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ **6**

ВСТУП **8**

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ **15**

1.1. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти земельних відносин 15

1.2. Структура компетенції органів місцевого самоврядування при регулюванні земельних відносин 25

1.3. Предметна компетенція органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин 43

1.4. Правові форми реалізації органами місцевого самоврядування повноважень у сфері земельних відносин 53

1.5. Територіальна компетенція органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин 64

1.6. Темпоральні характеристики повноважень органів місцевого самоврядування при регулювання земельних відносин 71

Висновки до розділу 1. 76

РОЗДІЛ 2.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН **78**

2.1. Поняття та види адміністративних процедур в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин 78

2.2. Критерії визначення адміністративних процедур в органах місцевого самоврядування у сфері земельних відносин 92

2.3. Структура загальної адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин 94

2.4. Принципи, які застосовують органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин в загальній адміністративній процедурі 108

2.5. Особливості строків в загальній адміністративній процедурі при здійсненні органами місцевого самоврядування повноважень у сфері земельних відносин 114

2.6. Етапи загальної адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин 118

2.6.1. Ініціювання адміністративного провадження 118
2.6.1.1. Ініціювання адміністративного провадження органом місцевого самоврядування 118
2.6.1.2. Ініціювання адміністративного провадження за заявою особи 120
2.6.1.3. Залишення заяви без руху 126
2.6.1.4. Надсилання заяви за належністю 127
2.6.1.5. Відмова у прийнятті заяви до розгляду 129
2.6.2. Початок адміністративного провадження 133
2.6.2.1. Підготовка земельної справи до розгляду 134
2.6.2.2. Залучення інших учасників адміністративного провадження 136
2.6.2.3. Збирання додаткових доказів та відомостей 145
2.6.3. Дослідження обставин земельної справи та збір документів 148
2.6.3.1. Збирання додаткових доказів у земельній справі 149
2.6.3.2. Пояснення та зауваження учасника адміністративного провадження 150
2.6.3.3. Огляд на місці та огляд речей 151
2.6.3.4. Пояснення свідка 152
2.6.3.5. Призначення експертизи 153
2.6.3.6. Надсилання запиту на отримання погодження чи висновку до іншого адміністративного органу 154
2.6.4. Розгляд та вирішення земельної справи 155
2.6.4.1. Невідкладний розгляд та вирішення земельної справи 162
2.6.4.2. Розгляд і вирішення земельної справи в автоматичному режимі 162
2.6.4.3. Розгляд і вирішення земельної справи у письмовому провадженні 164
2.6.4.4. Проведення слухання у земельній справі. Розгляд і вирішення земельної справи із заслуховуванням учасників адміністративного провадження 165
2.6.4.5. Зупинення адміністративного провадження 168
2.6.4.6. Поновлення адміністративного провадження 170
2.6.4.7. Закриття адміністративного провадження 170
2.6.5. Суб'єкти розгляду та вирішення земельної справи 172
2.6.5.1. Розгляд та вирішення земельної справи сесією ради 173
2.6.5.2. Розгляд та вирішення земельної справи головою громади 175
2.6.5.3. Розгляд та вирішення земельної справи постійною комісією ради 176
2.6.5.4. Розгляд земельної справи тимчасовою контрольною комісією ради 180
2.6.5.5. Розгляд та вирішення земельної справи виконавчим комітетом ради 181
2.6.5.6. Розгляд та вирішення земельної справи виконавчими органами ради 183
2.6.6. Прийняття рішення в земельній справі 185
2.6.6.1. Прийняття та оформлення адміністративного акта у сфері земельних відносин 185
2.6.6.2. Нікчемність адміністративного акта у сфері земельних відносин 196
2.6.6.3. Набрання чинності адміністративним актом у сфері земельних відносин 200
2.6.6.4. Зупинення адміністративного акта у сфері земельних відносин 202
2.6.6.5. Додаткові етапи у складних адміністративних провадженнях 206

2.6.7. Дострокове припинення дії адміністративного акта 208
2.6.7.1. Відкликання правомірного адміністративного акта у сфері земельних відносин 209
2.6.7.2. Визнання протиправного адміністративного акта у сфері земельних відносин недійсним 214
2.6.8. Адміністративне оскарження 218
2.6.8.1. Правовий статус скаржника 218
2.6.8.2. Вимоги до форми та змісту скарги 220
2.6.8.3. Правовий статус суб'єкта розгляду скарги 223
2.6.8.4. Початок адміністративного провадження за поданою скаргою 229
2.6.8.5. Підготовка та перегляд земельної справи за скаргою 230
2.6.8.6. Рішення за скаргою 231
2.6.9. Виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин 235
2.6.9.1. Звернення до виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин 236
2.6.9.2. Попередження про застосування до зобов'язаної особи заходів впливу 237
2.6.9.3. Застосування до зобов'язаної особи заходів впливу 237
2.6.9.4. Застосування до зобов'язаної особи примусових заходів впливу 243
2.6.9.5. Оскарження застосування до зобов'язаної особи заходів впливу 243
2.6.10. Перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами 243
2.6.10.1. Подання заяви про перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами 244
2.6.10.2. Перевірка поданої заяви про нові обставини 246
2.6.10.3. Рішення за наслідками перегляду адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами 247
Висновки до розділу 2. 249

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН 254
3.1. Зарубіжний досвід здійснення адміністративних процедур у сфері земельних відносин та можливість його застосування в Україні 254
3.2. Пропозиції вдосконалення правового регулювання загальної адміністративної в органах місцевого самоврядування у сфері земельних відносин 275
3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності застосування органами місцевого самоврядування загальної адміністративної процедури у сфері земельних відносин 282
Висновки до розділу 3. 286

ВИСНОВКИ 288

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 293

ДОДАТКИ 307

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АРК – Автономна Республіка Крим

АТО – адміністративно-територіальна одиниця

АТУ – адміністративно-територіальний устрій

абз. – абзац [абзаци]

ВКУ – Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР

ВРУ – Верховна Рада України

ВС – Верховний Суд

ВСУ – Верховний Суд України

Виконавчі органи ради – виконавчий комітет, відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської ради

Виконавчий комітет ради – Виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради

ГПКУ – Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. №1798-XII

га – гектар [гектарів]

голова громади – сільський, селищний, міський голова

ДБН – Державні будівельні норми і правила

Держводагентство – Державне агентство водних ресурсів України

Держгеокадастр – Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру

ДЗК – Державний земельний кадастр

ДРП – Державний реєстр речових прав на нерухоме майно

ЄКТС – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

ЗАП – Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. №2073-IX

Загальна адміністративна процедура – адміністративна процедура, визначена Законом України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р. №2073-IX

ЗКУ – Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III

ЗСУ – Збройні сили України

ЗУ – Закон України

ЗУ від 10.10.2024 р. № 4017-IX – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» від 10.10.2024 р. № 4017-IX

ЗУ від 08.10.2024 р. № 3993-IX – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин» від 08.10.2024 р. № 3993-IX

КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. №2747-IV

КЗпПУ – Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII

ККУ – Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III

Класифікатор – Класифікатор видів цільового призначення земельних ділянок, який є Додатком № 59 до Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1051 від 17.10.2012 р.

Кодифікатор – Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад, затверджений наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 26.11.2020 р. № 290

КМУ – Кабінет Міністрів України

Комплексний план – комплексний план просторового розвитку території територіальної громади

КПКУ – Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651- IV

КСУ – Конституційний Суд України

КСП – колективне сільськогосподарське підприємство

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-IX

ЛКУ – Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII

НПА – нормативно-правовий акт [акти]

ОВВ – органи [орган] виконавчої влади

ОМС – органи [орган] місцевого самоврядування

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОТГ – об'єднана територіальна громада [об'єднані територіальні громади]

ПКУ – Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755- IV

профільний Закон – Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР

п. – пункт [пункти]

пп. – підпункт [підпункти]

р. – рік [року]

рр. – роки

ст. – стаття [статті]

СРСР – Союз Радянських Соціалістичних Республік

США – Сполучені Штати Америки

ТГ – територіальна громада [територіальні громади]

УНР – Українська Народна Республіка

УРСР – Українська Радянська Соціалістична Республіка

ФРН – Федеративна Республіка Німеччина

ЦНАП – Центр надання адміністративних послуг

ч. – частина [частини]

ВСТУП

Пошук найкращого варіанту моделі організації місцевого самоврядування, яка б цілком відповідала сучасним світовим і європейським стандартам, а також була спрямована на забезпечення прав, свобод і законних інтересів людини неможливий без формування теоретично обґрунтованої моделі правового регулювання адміністративно-процедурних відносин за участю органів місцевого самоврядування (далі – ОМС), що в свою чергу вимагає комплексного дослідження різноманітних аспектів діяльності цих органів, які реалізуються у формі адміністративних процедур.

У більшості європейських держав інститут адміністративної процедури розвивається вже протягом тривалого часу, тож там наявні усталені стандарти адміністративної процедури, які закріплені у загальноєвропейських актах, таких як: Резолюція Комітету міністрів Ради Європи 77 (31) про захист особи відносно актів адміністративних органів (від 28.09.1977 року[1] (далі – р.)), Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (80) 2 щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами (від 11.03.1980 р.[2]), Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи (87) 16 щодо адміністративних процедур, які зачіпають велику кількість осіб (від 17.09.1987 р.[3]) та інші. В багатьох країнах світу законодавство у сфері адміністративної процедури вже давно існує. Приміром, у Грузії є Загальний адміністративний кодекс, прийнятий у 1999 р., в Азербайджані – Закон «Про адміністративне провадження», у Сполучених Штатах Америки (далі – США) – Федеральний Закон «Про адміністративну процедуру США», прийнятий 11.06.1946 р., у Федеративній Республіці Німеччина (далі – ФРН) – Закон про адміністративну процедуру, в Польщі – Кодекс адміністративного провадження[4] та в інших.

Процес адаптації адміністративної процедури в Україні був ускладненим, оскільки в радянський період під впливом «примату державного інтересу» не існувало чітких механізмів взаємодії між державою і громадянами, орієнтованих на захист прав і свобод людини.

---

[1] Рада Європи. Резолюція (77)31 Комітету міністрів державам – членам про захист особи відносно актів адміністративних органів від 28.09.77 р. Ліга: Закон: комп'ютер.-прав. система. Всеукр. мережа розповсюдження прав. інф. Версія 8.2.3. Київ, 2012.

[2] Рада Європи. Рекомендація R (80)2 Комітету міністрів державам – членам щодо здійснення дискреційних повноважень адміністративними органами від 11.03.80 р. Ліга: Закон: комп'ютер.-прав. система. Всеукр. мережа розповсюдження прав. інф. Версія 8.2.3. Київ, 2012

[3] COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS RECOMMENDATION No. R (87) 16 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON ADMINISTRATIVE PROCEDURES AFFECTING A LARGE NUMBER OF PERSONS 17.09.1987. URL: https://rm.coe.int/16804eaa5c

[4] Закон про адміністративну процедуру: аналіз документа і ключові переваги для фізичних та юридичних осіб. Асоціація правників України. 03.12.2021 р. URL: https://uba.ua/ukr/news/8805

Перші спроби розробки та впровадження в практику в Україні механізму стійкої взаємодії між громадянами та державою, в основі якої лежить здійснення тієї, чи іншої адміністративної процедури, були впровадженні прийнятим у 1996 р. Законом України (далі – ЗУ) «Про звернення громадян»[5]. В подальшому Указом Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98 затверджені заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні[6], що в свою чергу стало її початком.

Досить тривалий час Україна залишалася однією з небагатьох країн Європи, де не було закону про уніфіковану адміністративну процедуру, у зв'язку з чим правове регулювання адміністративних процедур, загалом, та в ОМС, зокрема, було фрагментарним, мало багато недоліків, колізій та прогалин, оскільки регламентувалось різними за галузевою спрямованістю та юридичною силою нормативно-правовими актами (далі – НПА) і було недостатньо спрямованим на захист прав та законних інтересів приватних осіб.

Наукова розробка теоретичних питань правової природи адміністративного акта, принципів адміністративної процедури, суб'єктного складу та статусу її учасників, ефективності процедури адміністративного оскарження, підстав та порядку оскарження і перегляду адміністративних актів тощо, сприяли обґрунтуванню висновків та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-процедурного законодавства України.

Про необхідність розробки та прийняття закону про загальну адміністративну процедуру згідно з європейськими стандартами йдеться у Стратегії реформування державного управління України на 2016–2020 роки (далі – рр.) та в Плані щодо її реалізації[7], інших програмних політичних документах Уряду та Парламенту.

Неодноразові спроби розробити та затвердити проект Адміністративно-процедурного кодексу України[8], який так і не був схвалений Верховною Радою України (далі – ВРУ), в подальшому були реалізовані у низці законопроектів про адміністративну процедуру, що завершилось прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 р № 2073-IX[9] (далі – ЗАП), окремі положення якого (пункт (далі – п.) 8 Розділу IX «Прикінцеві та перехідні положення») вступили в дію з 16.06.2022 р., а в цілому ЗАП набрав чинність з 15.12.2023 р.[10]).

---

[5] Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text

[6] Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text

[7] Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/474-2016-%D1%80#Text

[8] Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 03.12.2012 р. № 11472. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893

[9] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text

[10] Там само.

ЗАП визначає порядок розгляду та вирішення суб'єктами владних повноважень при здійсненні функцій публічної адміністрації конкретних адміністративних справ (далі також, але не виключно – справа) шляхом прийняття та виконання адміністративних актів, спрямованих на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)[11] (далі – загальна адміністративна процедура).

Враховуючи досить широке коло питань, які входять до змісту функцій публічної адміністрації, «втілення в життя» загальної адміністративної процедури на початковому етапі у діяльності ОМС не було чітко зрозумілим, оскільки ЗАП, з дати набрання ним чинності, не передбачав жодних змін та/або доповнень до ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні»[12] (далі – профільний Закон). Тож, на початковому етапі, при здійсненні ОМС повноважень, крім загальної адміністративної процедури, також застосовувалися інші адміністративні процедури, регламентовані профільним Законом[13], ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»[14], іншими законодавчими актами, Статутом територіальної громади (далі – ТГ), Регламентом ради, Регламентом виконавчого комітету ради та рішеннями ради.

До того ж враховуючи специфіку земельних відносин та особливості здійснення ОМС повноважень у зазначеній сфері на практиці також виникали питання стосовно підстав та міри застосування загальної адміністративної процедури при регулюванні земельних відносин.

З решотою відповіді на ці питання були надані прийнятими у жовтні 2024 р. ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» від 10.10.2024 р. № 4017-IX[15] (далі – ЗУ від 10.10.2024 р. № 4017-IX) та ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин» від 08.10.2024 р. № 3993-IX[16] (далі – ЗУ від 08.10.2024 р. №3993-IX).

ЗУ від 10.10.2024 р. № 4017-IX внесені зміни до профільного Закону шляхом: доповнення статті (далі – ст.) 59 новою частиною (далі – ч.) 13 (про адміністративні акти ОМС); зміни редакції ч. 2 ст. 77 (про те, що спори на рішення, дії чи бездіяльність ОМС, вирішуються в порядку адміністративного оскарження) та

---

[11] Там само.

[12] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

[13] Там само.

[14] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text

[15] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»: Закон України від 10.10.2024 року № 4017-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text

[16] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин: Закон України від 08.10.2024 року №3993-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3993-20#Text

інші[17]. Наведені зміни впровадили загальну адміністративну процедуру у діяльність ОМС при реалізації функцій публічної адміністрації шляхом прийняття (вчинення) адміністративних актів.

В свою чергу, ЗУ від 08.10.2024 року № 3993-IX внесені зміни до Земельного кодексу України (далі – ЗКУ), який доповнений ст. 17[2] «Особливості адміністративного провадження адміністративних справ у сфері земельних відносин» та до цілої низки НПА, що регулюють земельні відносини[18]. Відтоді органи виконавчої влади (далі – ОВВ), ОМС та інші суб'єкти владних повноважень зобов'язані здійснювати свою земельну компетенцію при прийнятті (вчиненні) адміністративних актів у порядку, передбаченому загальною адміністративною процедурою, з урахуванням особливостей, встановлених профільним Законом[19], ЗКУ[20], іншими НПА у сфері земельних відносин.

У світлі зазначених змін теоретичної розробки потребують питання визначення алгоритму загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин з врахуванням правових та організаційно-правових форм діяльності ОМС, а також земельно-правових-процедур, передбачених чинним земельним законодавством.

Категорія «адміністративна процедура» є предметом дослідження багатьох наукових праць, як до прийняття ЗАП[21], так і після набрання ним чинності. Актуальність впровадження адміністративних процедур у правозастосовній діяльності суб'єктів владних повноважень обумовили широку палітру дисертаційних досліджень та інших видань на дану проблематику. Так, адміністративний процес у парадигмі права досліджувала О. Кузьменко[22] (2006 р.); адміністративно-правові засади організації місцевої влади загалом аналізував Н. Бодак[23] (2017 р.); адміністративно-правовий статус ОМС став предметом дисертаційного дослідження Я. Журавля[24] (2007 р.); теорію і практику застосування адміністративної процедури у своїй дисертації аналізував О. Лагода[25] (2007 р.); І. Криворучко обґрунтував теоретичні основи визначення та застосування принципів здійснення

---

[17] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»: Закон України від 10.10.2024 року № 4017-IX.

[18] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин: Закон України від 08.10.2024 року №3993-IX.

[19] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[20] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[21] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[22] Кузьменко О.В. Адміністративний процес у парадигмі права : автореф. дис. … докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління ; адміністративне право і процес ; фінансове право». К., 2006. 32 с.

[23] Бодак Н.В. Адміністративно-правові засади організації місцевої влади: сучасний стан та перспективи розвитку : автореф. дис. … канд. юрид. наук. 12.00.07. Ужгород, 2017. 18 с.

[24] Журавель Я.В. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 227 с.

[25] Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.

адміністративних процедур органами публічної влади[26] (2018 р.); адміністративні процедури в ОМС досліджувала А. Щерба[27] (2011 р.) та інші.

Особливо важливе значення для вивчення проблеми індивідуальних адміністративних актів має монографічне дослідження В. Тимощука «Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії», видане в 2010 р., яке присвячено комплексному аналізу проблеми індивідуальних адміністративних актів, особлива увага звертається на процедуру їх прийняття, набуття ними чинності, оскарження та припинення дії[28]. Також необхідно зазначити, що у цій ґрунтовній праці широко використаний зарубіжний досвід регулювання адміністративної процедури та вітчизняне правове забезпечення досліджуваної проблеми, що дозволило визначити найефективніші шляхи удосконалення адміністративно-процедурного законодавства України.

Також можна відзначити великий перелік наукових статтей у фахових виданнях на цю проблематику, а саме: С. Гусарова[29] (2008 р.), Н. Галіцина[30] (2010 р.), Ю. Фролова[31] (2013 р.), І. Бойка[32] (2017 р.), І. Юрійчука[33] (2018 р.), В. Оксінь та інших.

Дослідження адміністративної процедури також здійснене у низці підручників: М. Смоковича, В. Бевзенка «Адміністративний процес України: теорія, практика»[34] (2021 р.) та в інших, а також в навчальних посібниках: В. Перепелюка «Адміністративний процес. Загальна частина»[35] (2003 р.); І. Голосніченко, М. Стахурський. Адміністративний процес (2003 р.)[36]; Е. Демського «Адміністративне процесуальне право України»[37] (2008 р.); В. Галунько «Адміністратив-

---

[26] Криворучко І.В. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади: теоретичні основи визначення та застосування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 20 с.

[27] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 20 с.

[28] Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : Монографія. К.: «Конус-Ю», 2010. 296 с.

[29] Гусаров С. Визначення понять адміністративної процедури та адміністративного процесу в адміністративному праві України. Вісник Акад. упр. МВС. 2008. № 3. С. 6–18.

[30] Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. Форум права. 2010. № 4. С. 163–177.

[31] Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. Форум права. 2013. № 3. С. 692–698.

[32] Бойко І.В. Адміністративна процедура – поняття, ознаки і види. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Харків: Право, 2017. Вип. 33. С. 113–122.

[33] Юрійчук І.В. Правове поняття адміністративних процедур. Підприємництво, господарство і право. № 5. 2018. С. 151–156.

[34] Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України: теорія, практика. Київ: ВД «Дакор», 2021. 1204.

[35] Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2003. 367 с.

[36] Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес: Навчальний посібник. – К.: ГАН, 2003. – 256 с;

[37] Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

не право України»[38] (2011 р.); І. Бойко, О. Зима, О. Соловьйова «Адміністративна процедура: конспект лекцій[39] (2017 р.); Т. Мінка «Адміністративне процесуальне право»[40] та в інших.

В цілому в наукових джерелах до прийняття ЗАП[41] наголошується на доцільності впровадження загальної адміністративної процедури у діяльності ОВВ та ОМС.

Сьогодні науковці, практики в основному позитивно сприймають положення ЗАП[42], називаючи це новим етапом взаємодії між публічною адміністрацією та фізичними і юридичними особами, що зокрема, викладено у працях таких вчених і практиків, як І. Бойка[43] (2022 р.), М. Жукова (2021 р.)[44], М. Міхеєва[45] (2021 р.), Л. Авранчука[46] (2021 р.), М. Смоковича[47] (2022 р.), К. Нестеренко, О. Булгакова[48] (2023 р.), О. Андрійка, В. Бевзенка[49] (2023 р.), В. Галунько, П. Діхтієвського, О. Гулак, В. Фелік[50] та інших. На їхню думку у спеціальних законах мають залишитися лише обґрунтовані винятки, а самі закони потребуватимуть перегляду та гармонізації з загальною адміністративною процедурою.

Але існують і критичні зауваження, зокрема О. Миколенко, аналізуючи положення ЗАП висловив припущення про те, що узагальнена регламентація адміністративних процедур більше шкодить, ніж приносить користі правовому регулюванню публічно-сервісних відносин та відносин з надання адміністративних

---

[38] Галунько В.В. Адміністративне право України: навч. посіб.: у 2-х томах. Т. 1: Загальне адміністративне право. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня». 2011. 320 с.

[39] Бойко І.В., Зима О.Т., Соловьйова О.М. Адміністративна процедура: конспект лекцій. Харків: Право, 2017. 132 с.

[40] Мінка Т.П. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб. Київ: Право, 2013. 352 с.

[41] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[42] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[43] Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 69. С. 229-236.

[44] Жуков М. Закон про адміністративну процедуру: аналіз документа і ключові пе-реваги для фізичних і юридичних осіб. Асоціація правників України. 03.12.2021 р. URL: https://uba.ua/ukr/news/8805

[45] Міхеєв Мих. В., Міхеєв Мик. В. Окремі аспекти правового регулювання адміністративних процедур в Україні та Європейському Союзі. Юридичний науковий електронний журнал. No 5. 2021. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2021/44.pdf

[46] Авранчук Л.Л. Сутність та місце адміністративної процедури в системі адміністративного права як центрального інституту галузі права. Прикарпатський юридичний вісник. No 6 (41). 2021. URL: http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/972

[47] Смокович М. У КАС ВС обговорили новели Закону України «Про адміністративну процедуру». Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1308456

[48] Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Адміністративна процедура як новий етап взаємодії органів державної влади і суспільства. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 6. С. 482-486.

[49] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». Авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с.

[50] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. / за заг. Ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 432 с.

послуг, оскільки адміністративні процедури за цільовим призначенням, предметом і змістом розгляду адміністративної справи, за суб'єктним складом та видами рішень по справі суттєво різняться між собою[51] (2022 р.).

Таким чином в юридичній літературі доволі активно відбуваються наукові дискусії щодо сутності загальної адміністративної процедури, ефективності її застосування, а також виявлення її недоліків та удосконалення. Але в умовах реформування місцевого самоврядування України, а також триваючої євроінтеграції нашої країни, новітні дослідження діяльності ОМС вимагають все більше наукових розвідок, в тому числі у сфері реалізації ОМС загальної адміністративної процедури при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин на тлі внесення останніх змін до чинного законодавства України.

Метою даного дослідження є поглиблення теоретичних засад правового регулювання загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин, обґрунтування висновків та рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-процедурного законодавства України, а також підвищення ефективності застосування ОМС загальної адміністративної процедури у зазначеній сфері.

[51] Миколенко О. Практичне значення положень ЗУ «Про адміністративну процедуру» (Критичний аналіз). Правова держава. 2022. № 6(47). с. 40-48.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти земельних відносин

Для розкриття специфіки та видів адміністративних процедур, які ОМС застосовують при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин спочатку слід проаналізувати, що уявляє собою місцеве самоврядування, як досить складне політико-правове та соціальне явище, яке досліджується і вивчається з позицій різних наук, має свою історію, і через це по-різному визначається та характеризується. Тож вихідним етапом цієї частини даного дослідження є з'ясування змісту та обсягу таких понять як «місцеве самоврядування», «територіальна громада», «органи місцевого самоврядування», «земельні відносини» «регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування».

Слово «самоврядування» походить від англ. «self-government» та використовується з кінця XVIII століття в британській політико-правовій теорії для означення характеристики особливостей організації парламентського правління. Німецькі вчені-державознавці XIX століття запозичили цей термін для позначення явища, яке характеризується як самоврядування територіальних спільнот громадян, внаслідок чого він прижився в законодавстві та науковій літературі цієї країни (німецькою мовою – «selbstverwaltung»), звідки прийшов і в Україну. У країнах з англосаксонською правовою системою, де відсутні прямі, призначені «згори» представники центру на місцях, для відповідних цілей з другої половини XIX століття почати застосовувати термін «local government», який також можна перекласти як місцеве самоврядування. У деяких зарубіжних країнах використовується інша термінологія, наприклад, у Франції законодавство здебільшого оперує терміном «децентралізація»[52]. Принагідно зауважимо, що в рамках даної роботи ми зупинимося лише на дослідженні історії впровадження місцевого самоврядування в Україні, починаючи з кінця XX століття.

Перші проголоски про місцеве самоврядування на радянському просторі пролунали у прийнятому Законі Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) «Об общих началах местного самоуправления и местного хозяйства в СССР» від 09.04.1990 р.[53], який хоч і мав декларативний характер та визнавав місцеві ради народних депутатів (як державні органи) основною ланкою

[52] Куйбіда В. Місцеве самоврядування в Україні (поняття та сутність). Актуальні проблеми державного управління. Одеса, 2000. Вип.3. С. 161-169.

[53] Об общих началах местного самоуправления и местного хозяйства в СССР: Закон СССР от 09.04.1990 г. URL: https://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10961.htm

місцевого самоврядування, але даний Закон містив положення, які в подальшому стали основою для прийняття в незалежній Україні 07.12.1990 р. Закону Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) «Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування»[54], коли вперше за територіальними колективами сіл, селищ та міст закріплювались повноваження щодо забезпечення вирішення питань місцевого значення на відповідній території. Цей Закон також ще не визначав ТГ, як первинний суб'єкт місцевого самоврядування, але це було першою спробою трансформувати місцеві ради в ОМС. Однак цей законодавчий акт встановлював подвійний статус місцевих рад, які одночасно були і як органи державної влади і як ОМС.

Лише з прийняттям 28.06.1996 р. Конституції України[55] місцеве самоврядування отримало своє закріплення на рівні Вищого закону держави – воно визнається та гарантується державою (ст. 7), а ТГ визнана первинним суб'єктом місцевого самоврядування. Основним Законом України встановлено (ст. 140), що місцеве самоврядування є правом ТГ – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно (безпосередньо) або під відповідальність ОМС вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України[56]. В наведених конституційних нормах відбиваються положення громадівської теорії місцевого самоврядування.

Система та гарантії місцевого самоврядування в Україні, засади організації та діяльності, правовий статус і відповідальність ОМС, визначені прийнятим 27.05.1997 р. профільним Законом. Ратифікована ВРУ 15.07.1997 р. Європейська Хартія місцевого самоврядування (ст. 3) закріплює концепцію місцевого самоврядування як право і спроможність органів ОМС в межах закону здійснювати регулювання та управління суттєвою часткою публічних справ, під власну відповідальність, в інтересах місцевого населення. Це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються населенням таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи[57]. За змістом дана концепція є більш наближеною до державницької теорії місцевого самоврядування.

У правовій доктрині значна кількість науковців розглядає місцеве самоврядування в більш широкому розумінні, ніж це визначено чинним законодавством. Теоретичні засади цього політико-правового явища розроблені у наукових працях в сфері конституційного, адміністративного та муніципального права відомих вітчизняних та зарубіжних вчених. У цьому контексті вагомий потенціал має позиція В. Погорілка, М. Баймуратова, Ю. Бальція, які відстоюють думку про те, що місцеве самоврядування має розглядатися з різних сторін, залежно від того, яку роль воно відіграє в глобальному, національному, регіональному, локальному та сублокальному соціу-

---

[54] Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування: Закон Української РСР від 07.12.1990 р. № 533-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/533-12

[55] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

[56] Там само.

[57] Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

мі та який акцепт на природу, функції та роль локальної демократії при цьому робиться (одного із фундаментальних принципів конституційного ладу; однієї із форм народовладдя; специфічної підсистеми публічної влади; форми залучення громадян до участі у вирішенні питань місцевого значення та інші)[58].

Схожу позицію мають В. Кравченко, М. Пітцик[59], О. Лазор[60], які пропонують розглядати місцеве самоврядування як об'єкт конституційно-правового регулювання в якості: 1) однієї з засад конституційного ладу України; 2) специфічної форми народовладдя; 3) права жителів відповідної територіальної одиниці (ТГ) на самостійне вирішення питань місцевого значення.

Досліджуючи адміністративні процедури в ОМС А. Щерба розуміє місцеве самоврядування як самостійні, організаційно відокремлені владні установи, які від імені та в інтересах ТГ вирішують питання місцевого значення, використовуючи комунальне майно та місцеві фінанси[61].

Фахівці у галузі адміністративного права – К. Бугайчук, О. Бандурка та інші визначають місцеве самоврядування як специфічну форму публічної влади, котра реалізується суб'єктами місцевого самоврядування шляхом вирішення в рамках законодавства питань місцевого значення і не входять у систему державної влади. До основних ознак місцевого самоврядування вони відносять наступні: а) це специфічна форма публічної влади, яка не є складовою частиною механізму держави; б) воно має особливий об'єкт управління – питання місцевого значення; в) його специфічним суб'єктом є ТГ; г) самостійність (правова, організаційна та матеріально-фінансова)[62].

З політико-правових засад місцеве самоврядування розглядають як «різновид влади, яка формується виборчим шляхом і здійснюється в компактних (з точки зору території та чисельності населення) спільнотах з метою надання населенню цих спільнот комунальних і соціальних послуг, а також частково здійснюється самим населенням»[63], як «владу місцевого населення в справах місцевого значення, що здійснюється громадянами безпосередньо та через обрані органи, в межах закону, але без втручання центральної влади»[64], «форму народовладдя, тобто спосіб здійснення народом влади, яка йому належить»[65], «рівень влади,

---

[58] Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник. За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: Правова єдність, 2009. С. 226-227.

[59] Кравченко В. В., Пітцик М.В. Муніципальне право України : навч. посібник. К. : Атіка, 2003. С. 58-66.

[60] Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : навч. Посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2003. С. 13.

[61] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 16.

[62] Адміністративне право України: Підручник. За заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. унту внутр. справ, 2004. С. 164-165.

[63] Цит. за: Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 18.

[64] Там само. С. 18.

[65] Там само. С. 18.

який, з однієї сторони, приймає участь в здійсненні волі держави, з іншої – найбільш повно враховує інтереси населення»[66].

Під кутом управлінських засад, місцеве самоврядування розуміють як різновид «самоуправлінських механізмів або начал» в системі державного (соціального) управління[67]; форму (тип) децентралізації державного управління[68]; «прояв деконцентрації влади» (державного управління)[69]; інститут «як громадського, так і державного управління»[70] тощо.

Первинним суб'єктом місцевого самоврядування є ТГ, яка на рівні профільного Закону (ст. 1) визначається як *«жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр»*[71]. Зазначена дефініція ТГ практично повторює її конституційне формулювання. Згідно Конституції та законів України відсутні відносини підпорядкованості та підконтрольності однієї ТГ іншій.

Термін «територіальна громада» відображає історичні традиції місцевого самоврядування, саме тому він використовується у національній правовій доктрині та застосовується у нормотворчій діяльності. Як відомо ТГ, або громади, були центрами громадського самоврядування в Київській Русі. В подальшому, на праві громад базувалося і Магдебурське право в містах середньовічної України. Також громади входили до системи місцевого самоврядування, передбаченої (ст. 5) Конституцією Української Народної Республіки (далі – УНР) від 29.04.1918 р[72]. і проектами Конституції УНР 1920 р.

ТГ як первинний суб'єкт муніципальної влади є досить складним соціальним організмом сутність якого аналізується у багатьох працях вітчизняних та зарубіжних дослідників. Використовуючи системний підхід, М. Баймуратов пропонує розглядати територіальний колектив (місцеву спільноту), які на думку автора є синонімом ТГ, *«як сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території і пов'язані між територіально-особистісними зв'язками системного характеру»*[73]. Саме ТГ на думку науковця є первинним суб'єктом самоврядної (муніципальної) влади в Україні, основним носієм функцій і повноважень місцевого самоврядування.

---

[66] Там само. С. 18.

[67] Цит. за: Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 18.

[68] Див: Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення державного управління та місцевого самоврядування в контексті реформи адміністративного права. Вісник УАДУ. 2000. № 1. С. 212; Березинська Н. Децентралізація : поняття, види та доцільність її реалізації. Вісник УАДУ. 1999. № 1. С. 118.

[69] Куйбіда В., Чушенко В. Поняття місцевого самоврядування. Право України. 1998. № 5. С. 18.

[70] Державне управління : теорія і практика. За заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юрінком Інтер, 1998. С. 102.

[71] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[72] Конституція УНР (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29.04.1918 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18#Text

[73] Баймуратов М.О. Територіальна громада в політичній системі і системі місцевого самоврядування в Україні. Муніципальне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2001. С. 119.

Комплексну дефініцію поняття «територіальний колектив» наводить І. Видрін, визначаючи його як соціальну спільноту, що складається у межах спільного проживання громадян, яка має за своєю основою суспільно необхідну, соціально обумовлену діяльність, яка здійснюється групою людей, об'єднаних інтересами у політичній, соціально-економічній та культурно-побутовій сферах життя[74].

О. Батанов розглядає ТГ як територіальну спільноту, що складається з фізичних осіб – жителів, які постійно живуть, працюють на території села чи добровільного об'єднання у спільну громаду декількох сіл, селища чи міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, нерухоме майно на даній території, платять комунальні податки і пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру[75].

В юридичній літературі наводяться такі характерні ознаки ТГ: а) територіальна (спільне проживання жителів (осіб)); б) інтегративна (ТГ виникає на основі об'єднання всіх жителів певної території); в) інтелектуальна (спільні інтереси жителів у вигляді широкого спектра виникаючих між ними системних індивідуально-територіальних зв'язків; г) майнова (ТГ є суб'єктом комунальної\ власності); ґ) фіскальна (члени ТГ є платниками податків та зборів)[76].

А. Уваров виділяє такі інтегруючи ознаки місцевої спільноти (як соціальної спільності людей): 1) територіальна відособленість населення у межах адміністративно-територіальної одиниці (далі – АТО); 2) наявність місцевих правових установ, які регламентують питання життєдіяльності населення у межах території його проживання; 3) загальна інфраструктура, яка забезпечує повсякденні соціальні та економічні потреби жителів; 4) існування єдиного природного середовища, раціональне та обережне використання ресурсів якого необхідне в інтересах населення; 5) періодично населення виступає як політична спільність – електорат, який виражає свою волю як під час вирішення питань місцевого значення, так і беручи участь у здійсненні державної влади[77].

Не дивлячись на відмінність у трактовках більшість вчених визнає наявність таких характерних ознак ТГ: 1) *населення* (суб'єктний склад); 2) *територія* (простір в межах визначених географічних, адміністративних, економічних, інформаційних та інших кордонів); 3) *соціальна взаємодія* (сусідські відносини, загальні правила та норми поведінки, загальне урядування, громадські послуги, організації, взаємозв'язок у виробничій діяльності та інше); 4) *почуття спільноти* (психологічна ідентифікація з спільнотою – спільність цінностей, почуття приналежності, почуття причетності до подій у спільноті, почуття відповідальності перед спільнотою, наявність системи місцевих традицій та інше); 5) *еконо-*

---

[74] Выдрин И.В. Территориальный коллектив как субьект местного самоуправления (госсударственно-правовые аспекты). Правоведение. Известия высших учебных заведений. 1992. № 4. С. 86.

[75] Батанов О.В. Функції територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування в Україні. Дис. … канд. юрид. наук. К. 2000. С. 26.

[76] Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник. За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: Правова єдність, 2009. С. 256.

[77] Уваров А.А. Система местного самоуправления. Конституционное и муниципальное право. 2002. № 2. С. 29.

мічна (цивільна та фінансова) правосуб'єктність (наявність спільного майна та бюджету)[78].

У контексті реформи децентралізації влади в Україні в період з 2014 по 2019 рр. добровільно утворювались об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ) (4792 ОТГ), а в червні 2020 р. урядом затверджені 1470 територій ТГ, які в профільному Законі іменовані як «сформовані територіальні громади»[79]. Разом з тим, чинне законодавство не містить нормативного визначення зазначених суб'єктів.

У сучасній науці вивчення феномену ОТГ, на жаль, ще має епізодичний, фрагментарний характер, незважаючи на його актуальність. В юридичній літературі ОТГ визначається як *«спроможній суб'єкт місцевого самоврядування, який утворюється шляхом добровільного об'єднання або добровільного приєднання територіальних громад до вже утвореної ОТГ відповідно до закону та Методики з метою покращення рівня надання її жителям публічних послуг, має єдиний представницький орган місцевого самоврядування, наділений додатковими повноваженнями та додатковими бюджетними надходженнями»*[80], як *«створену шляхом об'єднання територіальних громад міста, сіл і селищ соціальну спільноту, що складається з громадян України, іноземців, осіб без громадянства, біженців і вимушених переселенців, має спільну нерозривну земельну територію, що розташована в межах однієї адміністративно-територіальної одиниці, яка безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішує питання місцевого значення, має достатній для самостійного функціонування набір об'єктів комунальної власності, отримує до бюджету громади комунальні та інші податкові надходження та пов'язана соціально-економічними, демографічними, культурними та іншими зв'язками системного характеру»*[81]. На відміну від сформованої ТГ (яка утворюється в адміністративному (примусовому) порядку), ОТГ утворюється на добровільних засадах[82], з врахуванням думки жителів ТГ, проведення громадських слухань та прийняття відповідних рішень їх ОМС.

ОТГ це не просто «механічне» об'єднання ТГ, оскільки внаслідок такого об'єднання утворюється суб'єкт місцевого самоврядування, який має свої особливі риси. Варто відзначити, що утворення ОТГ не призводить до «розчинення» ТГ в ОТГ, навпроти, ТГ і надалі є інституційно та юридично існуючими, що зокрема підтверджується правом ТГ, що добровільно об'єднались, вийти із складу ОТГ (ч. 3 ст. 6 профільного Закону)[83].

---

[78] Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія. В.О. Антоненко, М.О. Баймуратов, О.В. Батанов та ін. За ред. В.В. Кравченка, О.М. Баймуратова, О.В. Батанова . К.: Атіка, 2007. С. 348-357.

[79] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[80] Потапенко С.А. Характерні риси об'єднаної територіальної громади. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 2. С.53–54.

[81] Кулинич А.П. Правовий режим міських територіальних громад в Україні: автореферат дис. канд. юрид. наук. Нац. акад. наук. України. Ін-т. держави і права ім. В.М. Корецького. 2019. С. 10.

[82] Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text

[83] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

Прийнятий 10.10.2024 р. ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру» № 4017-IX[84] вніс до профільного Закону зміни, в частині визначення форм участі ТГ у вирішенні питань місцевого значення (місцевий референдум, загальні збори (конференція) жителів, місцева ініціатива, громадські слухання, участь жителів у плануванні та розподілі коштів місцевого бюджету, публічні консультації, консультативно-дорадчий орган при ОМС, громадське оцінювання діяльності ОМС та інші форми) та деталізації порядку їх здійснення.

Також даним законодавчим актом уводиться нормативне визначення терміну «житель» (відповідної ТГ), під яким розуміється *«громадянин України, який задекларував або зареєстрував місце проживання на території територіальної громади або фактичне місце проживання/перебування якого підтверджується довідкою про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, крім військовослужбовця строкової служби, фізичної особи, яка за вироком суду перебуває у місці позбавлення волі»*[85]. Дана новела нарешті знімає дискусійні питання щодо можливості участі іноземців та осіб без громадянства у безпосередньому здійсненні місцевого самоврядування в Україні.

ТГ можуть здійснювати місцеве самоврядування під відповідальність ОМС. Хоча поняття «орган місцевого самоврядування» використовується у багатьох НПА однак жоден з них не містить легального визначення даного терміну.

В юридичній літературі ОМС визначається, як *«організаційно самостійний елемент системи місцевого самоврядування, що утримується за рахунок коштів бюджетів місцевого самоврядування, районних, обласних бюджетів і є колективом громадян України – депутатів місцевої ради або посадових осіб органів місцевого самоврядування, – заснований у встановленому законом порядку для виконання завдань та функцій місцевого самоврядування, наділений з цією метою відповідними владними повноваженнями, які реалізуються у визначених законом правових та організаційних формах в інтересах відповідної територіальної громади (територіальних громад)»*[86]. На наш погляд, це найбільш повне та обґрунтоване визначення поняття «орган місцевого самоврядування», саме в такому розумінні ми будемо його використовувати в нашому дослідженні.

Як самостійному виду органів публічної влади ОМС властиві наступні ознаки: 1) ОМС не входить до системи ОВВ, він виступає самостійним (організаційно відокремленим) елементом системи місцевого самоврядування; 2) ОМС утворюється з метою виконання насамперед завдань та функцій місцевого самоврядування (це не виключає їх участі у реалізації завдань та функцій держави шляхом виконання делегованих повноважень); 3) ОМС складають фізичні особи, які наділяються згідно із законом спеціальним статусом – депутата місцевої ради або службовця органів місцевого самоврядування; 4) ОМС наділяється повноваженнями з метою вирішен-

---

[84] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»: Закон України від 10.10.2024 р. № 4017-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#n390

[85] Там само.

[86] Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія. За ред.: В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. К.: Атіка. 2007. С. 369.

ня питань місцевого значення (самоврядні повноваження); 5) ОМС здійснює свої владні самоврядні повноваження в інтересах ТГ та від її (їх) імені; 7) фінансування діяльності ОМС здійснюється з бюджету місцевого самоврядування, з районного, обласного бюджету; 7) в системі ОМС відсутня жорстка ієрархія і підпорядкування (наявні координаційні зв'язки, відносини підконтрольності, підзвітності, спільні основи діяльності, кореспондуючі повноваженнями цих органів тощо)[87].

Правовий статус ОМС визначений нормами різних галузей права – конституційного, адміністративного, цивільного, земельного, фінансового, екологічного або окремої комплексної галузі права – муніципального права. Правове становище ОМС як суб'єктів адміністративного права характеризується їх адміністративно-правовим статусом[88].

Згідно з ст. 4 профільного Закону місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах[89]: народовладдя; законності; гласності; колегіальності; поєднання місцевих і державних інтересів; виборності; правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб; державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування; судового захисту прав місцевого самоврядування.

За О. Батановим принципи муніципального права – *«це синергетична єдність норм, ідей та теорій, які покладаються в основу муніципального права»*, до яких науковець відносить: громадоправство; правовладдя (верховенство права); субсидіарність; демократія участі; децентралізація; поєднання державних та місцевих інтересів; публічність і транспаритетність муніципального життя; правова, організаційно-кадрова та матеріально-фінансова самостійність і спроможність муніципальної влади; захист та охорона прав жителів; підзвітність, підконтрольність та відповідальність ОМС перед ТГ та інші принципи, що є втіленням основних ідей муніципального права[90]. Це своєрідна система координат, і одночасно вектор, який визначає мету, напрямок, спосіб та методи діяльності ОМС.

Відповідно до Конституції України[91], профільного Закону[92] систему ОМС складають:

1) районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси ТГ сіл, селищ, міст;
2) сільські, селищні, міські ради (представницькі ОМС), районні у місті ради;
3) сільський, селищний, міський голова (далі – голова громади);

---

[87] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 18.

[88] Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. : У двох томах: Том 1. Загальна частина. Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 237-238.

[89] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[90] Батанов О.В. Теорія муніципального права: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2024. С. 106, 157-158.

[91] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254.

[92] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

4) постійні комісії ради;

5) тимчасові контрольні комісії ради;

6) виконавчі органи сільської, селищної, міської ради, районної у місті ради (виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (далі – виконавчий комітет ради), відділи, управління, інші створювані радами виконавчі органи (далі – виконавчі органи ради);

7) старости.

Головною посадовою особою відповідної ТГ є голова громади. Голова районної, обласної, районної у місті ради обирається відповідною радою шляхом таємного голосування з числа її депутатів на строк повноважень ради.

Система ОМС визначається територіальним устроєм України, у зв'язку з цим у межах відповідної АТО та території ТГ (яка хоч і не є ланкою системи адміністративно-територіального устрою (далі – АТУ) України але виконує функції АТО) сукупність ОМС утворює самодостатню систему суб'єктів для вирішення питань місцевого значення та задоволення потреб ТГ. Своєю чергою, ці органи (окрім тимчасово окупованих територій) діють у кожній області, кожному районі, території ТГ та населеному пункті (який є адміністративним центром ТГ), а їх кількість обумовлюється кількістю АТО та територій ТГ. Зокрема, після проведення двох етапів реформи децентралізації влади в Україні (2014-2020 рр.), наразі в країні налічуються наступні територіальні одиниці: Автономна Республіка Крим (далі – АРК), 24 області, міста Київ та Севастополь, 136 (нових укрупнених) районів, 1470 територій ТГ, а також утворено 8017 старостинських округів (територій юрисдикції старост)[93].

На відміну від радянської системи державного управління в системі ОМС відсутня жорстка ієрархія і підпорядкування між ОМС регіонального, субрегіонального та базового рівня. Між даними органами наявні правовідносини підконтрольності, підзвітності, координації та співпраці.

ТГ обирає депутатів місцевих рад та голову громади, які після набуття повноважень створюють виконавчі органи (сільських, селищних, міських, районних у місті) рад – виконавчий комітет ради, управління, відділи та інші виконавчі органи шляхом затвердження їх структури та загальної чисельності апарату ради. А в обласних та районних радах утворюються виконавчі апарати, які здійснюють організаційне, правове, інформаційне, аналітичне, матеріально-технічне забезпечення діяльності ради, її органів, депутатів, сприяють здійсненню відповідною радою взаємодії і зв'язків з ТГ, ОВВ та ОМС. Всі ці органи та посадові особи разом складають структуру ОМС.

Основним завданням ОМС є вирішення питань місцевого значення, однак законодавство не містить легального визначення та вичерпного переліку цих питань. В юридичній літературі з приводу визначення поняття «питання місцевого значення», аналізу його правової природи не має єдності думки.

---

[93] Децентралізація в Україні. Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Здобутки та завдання на 2021-2024 роки. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/816/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_15.04.2021.pdf

В. Кравченко та М. Пітцик під питаннями місцевого значення розуміють питання безпосереднього забезпечення життєдіяльності ТГ, віднесені до таких Конституцією та законами України[94]. Інші вчені-муніципалісти, В. Кампо та А. Коваленко зазначають, що питання місцевого значення відповідних населених пунктів є основним предметом діяльності ОМС. Одначе коло цих питань держава може «розширювати або звужувати в залежності від політики, яку вони проводять»[95]. М. Баймуратов та О. Батанов під питаннями місцевого значення розглядають питання (справи), які випливають із колективних інтересів місцевих жителів – членів відповідної ТГ, віднесені Конституцією, законами України та статутом ТГ до предметів відання місцевого самоврядування, а також інші питання, які не входять до компетенції органів державної влади України[96].

Можна сказати, що зміст питань місцевого значення не має та не повинен мати вичерпного переліку. Коло цих питань визначається предметами відання місцевого самоврядування, а також іншими справами, вирішення яких згідно законодавства не входить до компетенції органів державної влади.

Регулювання земельних відносин також входить до переліку питань місцевого значення у зв'язку з чим за ОМС закріплюються визначені законом повноваження у зазначеній сфері.

Згідно з ст. 2 ЗКУ термін «земельні відносини» визначається як *«суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею»*[97], одначе з принципів земельного права слідує, що земельні відносини мають набагато ширший обсяг та межі реалізації. В юридичній літературі сутність даного поняття розкривається при розгляді питань власності на землю, рентних, суспільних, економічних та виробничих відносин, землеустрою і землекористування та управління земельним фондом.

В доктрині земельного права України загальновизнаним є визначення земельних відносин, як відносин, що пов'язані із використанням, охороною та відтворенням земель[98]. Так, В. Єрмоленко визначає земельні відносини, як *«суспільні відносини з володіння, користування, розпорядження земельними ділянками, загального обороту, відтворення та охорони земель»*[99]. При цьому, П. Кулинич наголошує на тому, що важливим видом земельних відносин також є управління землями, яке включає в себе функції моніторингу, планування використання

---

[94] Кравченко В.В., Пітцик М.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права). К.: 2001. С. 175.

[95] Див: Кампо В. Деякі проблеми становлення і розвитку місцевого самоврядування. Місцеве та регіональне самоврядування України. К., 1993. С. 71; Коваленко А.А. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: питання теорії і практики. К., 1997. С. 46.

[96] Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія. За ред.: В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова, О.В. Батанова. К.: Атіка. 2007. С. 484.

[97] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІІ.

[98] Мірошніченко А.М. Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Алерта ; КНТ ; ЦУЛ. 2010. С. 14

[99] Єрмоленко В. М. До питання нормативного визначення поняття «земельні відносини». Підприємництво, господарство і право. 2008. № 8. С. 71.

земель, земельного кадастру, землеустрою та контролю за їх використанням[100]. Таким чином, земельні правовідносини є правовою формою певного кола суспільних відносин, які виникають у сфері управління, розподілу, використання, охорони та відтворення земель[101].

Суб'єктами земельних відносин в Україні є громадяни, іноземці, біпатриди, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці, юридичні особи, іноземні юридичні особи, організації без статусу юридичної особи, ТГ, ОТГ, ОМС, ОВВ та інші органи державної влади, держава Україна, іноземні держави, міжнародні організації.

Об'єктами земельних відносин є: земля, землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, земельні частки (паї), АТО та території ТГ. Юридичний зміст земельних відносин визначається чинним земельним законодавством та іншими НПА, а фактичний зміст – реальною поведінкою його суб'єктів.

ТГ є суб'єктом права на землі комунальної власності, до яких віднесено усі землі у межах населених пунктів, територій ТГ (крім земель приватної та державної власності), а також земельні ділянки за їх межами, на яких розташовані об'єкти комунальної власності, та передані їй ОВВ або іншими ОМС, підприємствами, установами, організаціями та фізичними особами. Свої правомочності власника ТГ реалізує через ОМС, які від імені та в інтересах ТГ здійснюють надані їм законом повноваження у сфері земельних відносин. Окрім наведеного сільські, селищні, міські ради також є розпорядниками нерозподілених земельних ділянок та невитребуваних земельних часток (паїв), які залишилися у колективній власності колективних сільськогосподарських підприємств (далі – КСП), сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств.

В даному дослідженні під регулюванням земельних відносин ОМС ми розуміємо визначену чинним законодавством їх діяльність по вирішенню земельних питань шляхом прийняття рішень та вчинення юридично значимих дій у сфері управління, використання, розпорядження, охорони та відтворення земель, які є обов'язковими для всіх суб'єктів, що знаходяться на території відповідної АТО, території ТГ, з метою вирішення питань місцевого значення (від імені та в інтересах ТГ), а також на виконання делегованих повноважень.

1.2. Структура компетенції органів місцевого самоврядування при регулюванні земельних відносин

За словником іноземних слів слово «компетенція» (від лат. competentio – приналежність по праву) трактується як *«коло повноважень якої небудь організації, установи або особи; коло питань, в яких дана особа має певні повноваження, знання досвід»*[102]. Великий тлумачний словник сучасної української мови визна-

[100] Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. Київ : Логос. 2011. С. 55.

[101] Потапенко С.А. Земельне право України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. С. 90.

[102] Словник іншомовних слів. Укладачі: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. К.: Наукова думка, 2000. С. 282.

чає слово «компетенція», як коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи[103]. Автори Словника термінів з правознавства визначають компетенцію як сукупність предметів відання, завдань, повноважень, прав та обов'язків посадової особи або державного органу чи громадської організації[104].

За юридичним енциклопедичним словником поняття «компетенція» у більшості випадків вживається як об'єднуюче для понять «предмети відання», «функції» і «повноваження», воно характеризує правовий статус публічно-владного суб'єкта, його права і обов'язки у певній сфері з метою виконання його завдань, що мають просторові, територіальні або інші встановлені рамки[105]. Це базове поняття публічного права, яке окреслює коло публічних справ, що віднесені на вирішення органів державної влади та ОМС.

Категоріальний аспект категорії «компетенція» як міждисциплінарного поняття за його функціональним значенням оцінюється і засвоюється правознавцями, політологами та представниками інших гуманітарних галузей, як розкриваюча характеристика статусу органів державної влади та ОМС. Термін «компетенція» набуває цілком конкретного змісту і трансформується до категоріального апарату конституційного, адміністративного, фінансового та інших напрямів законодавчого регулювання[106]. Разом з тим в правовій доктрині не існує єдиної узгодженої позиції щодо розуміння такого складного правового феномену як компетенція. Враховуючи складність і багатовимірність цього правового явища, не дивлячись на велику кількість наукових праць на дану проблематику, у позиціях науковців мають місце розходження підходів щодо суб'єктивного складу компетенції, різного наповнення об'єктивного складу компетенції та різної кількості елементів, що складають її структуру.

В радянській юридичній літературі під компетенцією державного органу розумілось закріплене за ним коло завдань, виконання яких складає обов'язок органу, а також коло владних прав, які необхідні йому для здійснення покладених на нього завдань[107], як коло та зміст правового впливу, який може здійснюватися складними адміністративними системами на ті чи інші об'єкти управління[108].

Б. Лазарєв вважав, що до змісту компетенції входять два значення: а) коло питань, в яких дана особа або особи мають знання («відають щось»); б) коло повноважень (прав і обов'язків «відати щось»). При цьому науковець вказував, що елементами компетенції є право й обов'язок здійснити ту або іншу управлінську функцію стосовно визначених керованих об'єктів. А самі ж керовані

---

[103] Великий тлумачний словник української мови. К., 2001. С. 445.

[104] Правознавство. Словник термінів. Навч. посібник. За ред. В.Г. Гончаренка. К., 2007. С. 275.

[105] Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН В27 України Ю.С. Шемчушенка. 2-ге вид., переробл. І доповн. К.: Вид-во «Юридична думка». 2012. С. 388.

[106] Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. С. 237. Т. 5 : Адміністративне право. Редкол. : Бітяк (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін.- т Держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. С. 437.

[107] Ямпольская Ц.А. Органы советского государственного управления в современний период. М. 1954. С. 24

[108] Лазарев Б. М. Компетенция органов управления. Б. М. Лазарев. Академия наук СССР. Институт государства и права. М. : Юрид. Литература. 1972. С. 54

об'єкти є елементами не компетенції, а керованого середовища, того реального життя, на яку орган впливає[109]. Досить поширеним було розуміння компетенції, як сукупності повноважень (прав і обов'язків) державного, громадського органу або службової особи, що визначається нормативними актами[110].

Широке визначення компетенції сформульовано Ю. Тихомировим в його відомій праці «Теорія компетенції», в якій він розуміє компетенцію як *«покладений законно на уповноважений суб'єкт обсяг публічних справ»*[111]. На його думку компетенція, як складне явище, складається з компетенційних та супутніх елементів. До перших науковець відносить: а) *нормативно встановлені цілі* (в широкому сенсі це публічні функції), як спосіб тривалої нормативної орієнтації суб'єктів права та стійка діяльність по досягненню цих цілей; б) *предмети відання*, як юридично визначені сфери та об'єкти впливу; в) *владні повноваження*, як гарантована законом міра прийняття рішень та здійснення дій. До супутнього елементу він відносить *відповідальність* за невиконання компетенційних елементів[112].

Позиції вітчизняних науковців з цього приводу також не є одностайними. На думку І. Тулика *«компетенція – це сукупність владних повноважень з вказівкою підвідомчості»*[113]. У великому енциклопедичному юридичному словнику поняття «підвідомчість» визначається як певне коло питань, розгляд і вирішення яких віднесені до повноважень тих або інших органів державної влади, органів управління підприємством, організацією, установою. Юридичне значення підвідомчості полягає в тому, що вона дозволяє розмежувати компетенції різних органів і встановлювати характер і межі розв'язання відповідних справ (спорів), а для органів публічної влади підвідомчість є гарантією дотримання принципу законності у їх діяльності. Залежно від того чи відносить закон вирішення спорів до ведення виключно одних конкретних органів чи до компетенції кількох органів при допущені або недопущені вибору позивача, згоди сторін в теорії права розрізняють різні види підвідомчості: 1) *виключна підвідомчість* (коли розгляд і вирішення певної категорії справ є виключною компетенцію якогось одного органу); 2) *альтернативна підвідомчість* (коли розгляд спору віднесено до компетенції декількох органів); 3) *договірна*, яка визначається угодою сторін; 4) *імперативна* – якщо справа розглядається декількома органами у відповідній послідовності, встановленій в законодавстві[114].

Разом з тим, підвідомчість органу публічної влади не слід ототожнювати з *предметами відання* (певні сфери суспільного життя, на які спрямована регулююча діяльність публічного органу), які, як зазначають А. Колодій та А. Олійник, співвідносяться між собою як родове (підвідомчість) та видове (предмет

---

[109] Там само. С. 11, 12, 45.

[110] Юридичний словник. За ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цвєткова. Вид. друге. перероб. і доп. К.: 1983. С. 356.

[111] Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. Ю.А. М.: 2001. С. 55.

[112] Там само. С. 56.

[113] Тулик І.І. Конституційно-правові засади делегування повноважень як форма взаємодії органів публічної влади. дис. … к.ю. н. У.: Ужгородський національний університет. 2016. С. 63.

[114] Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. доповн. К.: Вид.-во «Юридична думка», 20212. С. 640.

відання) поняття[115]. У цьому зв'язку О. Ярмиш та В. Серьогін в структурі підвідомчості виокремлюють два елементи: предметну і територіальну підвідомчість[116]. А. Щерба вважає наведений підхід теоретично обґрунтованим, оскільки, саме територіальні межі застосування (територіальна підвідомчість) дають змогу чітко визначити юридичні межі владної діяльності однорідних органів, особливо місцевих органів публічної влади загальної компетенції[117].

Схожу позицію займають Ю. Тодика та В. Яворський, які визначаючи компетенцію державного органу, також наголошують на наявності в її структурі підвідомчості (предметної і територіальної) і повноважень (права й обов'язки)[118]. На думку М. Баймуратова зазначений підхід може бути використаний для характеристики структури компетенції будь-якого органу[119], в тому числі для ОМС.

Думається, що наведені позиції з приводу підвідомчості як елемента компетенції мають певний науковий потенціал, оскільки предметна підвідомчість визначає, наприклад, що сільські, селищні, міські ради передають земельні ділянки у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних ТГ для всіх потреб (ч. 1 ст. 122 ЗКУ[120]). І в цьому аспекті предметна підвідомчість збігається з предметами відання представницьких ОМС. Тобто з даної норми права слідує, що предмети відання (і повноваження) для всіх сільських, селищних, міських рад в Україні є тотожними. В свою чергу територіальна підвідомчість може бути критерієм визначення сільської, селищної, міської ради, яка є належним розпорядником конкретної земельної ділянки. Втім, у правовій доктрині усталеною є позиція про те, що поняття «підвідомчість» на практиці застосовується насамперед у діяльності судових органів[121], а тому не є властивою для інших державних органів та ОМС.

У цьому конспекті також слід звернути увагу на те, що накопичені юридичною наукою знання концептують формування тотожних (близьких за змістом) понять «компетенція» і «юрисдикція». В юридичній енциклопедії Ю. Шемшученка поняття «юрисдикція» (від лат. jurisdictio – судочинство, від jus (uris) – право і від dicere – говорити, проголошувати) розуміється як: 1) встановлена законодавством сукупність повноважень відповідних органів державної влади та ОМС розглядати та вирішувати правові спори і справи про правопорушення, давати правову оцінку діянням осіб або інших суб'єктів права з точки зору їх правомірності або неправомірності та застосовувати санкції до правопорушників. За

---

[115] Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. 2-ге вид., перероб. С. 33.

[116] Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : Підруч. О.Н. Ярмиш, В.О. Серьогін. Х.: НУВС, 2002. С. 58-59.

[117] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. … канд. юрид. наук. : 12.00.07. Харків, 2011. С. 43.

[118] Тодика Ю.Н., Яворский В.Д. Президент Украины: конституционно-правовой статус. Х., 1999. С. 92, 94.

[119] Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник. За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: Правова єдність, 2009. С. 239.

[120] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[121] Див: Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4. Н-П. К.: Укр. енцикл., 2002. С. 535; Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 267-268.

характером справ, які розглядаються юрисдикція може бути конституційною, адміністративною та іншою; 2) територіальні межі компетенційної сфери діяльності певних органів державної влади або ОМС; 3) відправлення правосуддя або підсудність; 4) юрисдикція держави (територіальна і особиста (національна)) та юрисдикція міжнародна[122]. З наведеного вбачається, що поняття «компетенція» і «юрисдикція» містять схожі терміни, які визначають їх понятійні рівні. Одначе термін «юрисдикція» все ж такі більш тяжіє до судової діяльності, оскільки застосовується для визначення предметної, суб'єктної, інстанційної та територіальної юрисдикції судів у всіх процесуальних кодексах України.

Тож, є підстави виснувати, що підвідомчість є елементом, який входить у структуру юрисдикції судів, які утворюють єдину систему судоустрою України. А тому, на нашу думку, використання даних понять для визначення компетенції ОМС є не коректним.

Відомий український вчений у сфері адміністративного права В. Аверянов визначає компетенцію ОВВ, як *«юридичне відображення (опосередкування) покладених на них функцій у спеціальних, так званих компетенційних (або статусних) нормативно-правових актах шляхом закріплення цілей, завдань і необхідного для їх реалізації комплексу прав та обов'язків, тобто державно-владних повноважень»*[123]. С. Серьогіна відстоює позицію про те, що *«компетенція органів публічної влади являє собою сукупність закріплених у нормативно-правових актах предметів відання та повноважень органів публічної влади, шляхом встановлення яких фіксується обсяг та зміст діяльності владних суб'єктів»*[124]. І. Мачульська стверджує, що компетенція є елементом правового статусу, який визначає сукупність встановлених прав та обов'язків ОВВ або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій[125].

Автори навчального посібника «Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) окрім предметів відання та повноважень до структури компетенції також включають мету і завдання суб'єкта публічного адміністрування та визначають компетенцію як *«комплекс взаємопов'язаних елементів (мети, завдань, предмета відання та повноважень), що характеризує особливості діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування, зумовлені його місцем у публічній адміністрації»*[126]. Вони виділяють два аспекти

---

[122] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 6: Т-Я К.: «Укр. енцикл.», 2004. С. 490.

[123] Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина. Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка». 2007. С. 216.

[124] Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник І.І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. та доповн. Х.: Право, 2011. С. 55-56.

[125] Мачульська І. Повноваження органів місцевого самоврядування. І.Мачульська. Міське управління. 1999. № 8. С.167–168.

[126] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 215.

компетенції: *внутрішній* (мета, завдання, предмети відання, адміністративні повноваження) та *зовнішній* (коло питань, вирішення яких доручено суб'єкту публічної адміністрації є унікальним, а право на вирішення цих питань – монополією конкретного суб'єкта). Мета відображає загальну спрямованість діяльності суб'єкта публічного адміністрування, та як правило визначається на рівні законів. А завдання (як визначений, запланований до виконання обсяг робіт, покладений на відповідного суб'єкта) конкретизують, розкривають мету та є похідними від неї[127].

Зміст компетенції публічного органу обумовлений тим, яке місце він займає у механізмі держави або місцевого самоврядування та яка частина задач покладається на його виконання. З аналізу наведених в юридичній літературі позицій щодо того, що таке компетенція органів державної влади і ОМС, слідує, що все ж такі більшість авторів до основних її елементів відносять функції, мету, завдання, предмети відання, повноваження та відповідальність. Але думки з приводу співвідношення між цими елементами також різняться, одні вчені вважають, що предмети відання включають в себе компетенцію та повноваження, а інші вважать компетенцію більш загальним поняттям.

Приміром С. Братановський відстоює позицію про те, що поняття «предмети відання» є базовим об'єднуючим для понять «компетенція» та «повноваження». Науковець вважає, що предмети відання не передбачають конкретних прав та обов'язків, а лише окреслюють сфери в яких вони можуть виникати. На його думку в структуру предметів відання муніципальних утворень входять питання місцевого значення, а також інші питання вирішення яких передано державою (делеговані повноваження), або по договорам між муніципальними утвореннями. Своєю чергою, під компетенцією ОМС він розуміє систему його самоврядних та делегованих повноважень (прав та обов'язків). Виходячи з наведеного вчений робить висновок, що предмети відання муніципальних утворень поглинають в себе компетенцію[128].

Протилежної думки з цього приводу український вчений І. Тулик, який зазначає, що згідно з ст. 143 Конституції України ядром компетенції місцевого самоврядування є предмети відання та повноваження громади, які обумовлюють зміст предметів відання та повноважень ОМС. Під предметом відання вчений розуміє структурний елемент компетенції, який є способом юридичного позначення тих сфер громадського життя, які є предметом владних дій ОМС. Тож на його думку компетенція ОМС включає в себе предмети відання та повноваження[129]. Інші науковці зазначають, що для визначення меж предмета відання в законодавстві застосовуються *територіальні* (вказує географічно визначену територію у межах якої виникають питання, що належать до предмета відання), *об'єктні* (вказує на предмети та процеси, з якими пов'язане управлінське питання), *суб'єктні* (вказує на коло осіб, причетних до вирішуваного питання) та інші маркери[130].

---

[127] Там само. С. 214.

[128] Братановский С.Н. Правовое регулирование предметов ведения муниципальных образований в сфере использования и охраны земель. 2011. С. 7, 22.

[129] Тулик І.І. Конституційно-правові засади делегування повноважень як форма взаємодії органів публічної влади. дис. … к.ю. н. У.: Ужгородський національний університет. 2016. С. 70, 80.

[130] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне пра-

Принагідно зауважимо, що питання змісту та суті повноважень владного суб'єкту є не менш дискусійним ніж розглянутий нами зміст компетенції. Водночас, правова природа та зміст повноважень різниться у сферах публічного та приватного права. В публічному праві повноваження розглядається, як елемент правового статусу державного або іншого органу, якому характерна владність, як нерозривна єдність закріплених за органом публічної влади прав та обов'язків. Принаймні, таке розуміння повноважень бере свій початок ще з юридичної літератури початку XX століття.

На погляд Г. Шершеневича, який був прихильником трьохелементного складу публічно-правового відношення (суб'єкт, об'єкт, правовий обов'язок), у сфері державного та адміністративного права все зводиться до вчення про обов'язки «агентів влади», а суб'єктивне право, як четвертий елемент складу цивільно-правового відношення, у публічно-правовому відношенні повністю відсутній. Аналізуючи здійснення посадовими особами державних установ своїх повноважень вчений приходить до висновку, що це є їх обов'язки[131].

Частково заперечуючи зазначену позицію відомий фахівець у галузі адміністративного права А. Єлістратов відстоює думку про наявність суб'єктивних прав у посадових осіб державних органів але наголошує про те, що ці права за змістом та характером відмінні від суб'єктивних прав в цивілістичному смислі. Вчений стверджує, що правові норми, які визначають повноваження посадових осіб, встановлюються не у приватному інтересі цих осіб, а завжди і виключно в інтересах держави. Тому в повноваженнях посадових осіб відсутній той зв'язок з індивідуальною волею та інтересом, яка змогла б перетворити компетенцію органу в його суб'єктивне право[132]. Тобто, виходячи з закріпленої за державним органом мети компетенції та вольової сторони її здійснення, А. Єлістратов також прийшов до висновку про безумовне, лише в інтересах держави, виконання посадовими особами своїх повноважень, тобто обов'язків.

Схожу позицію займав Б. Кістяковський, який стверджував, що для держслужбовців влада є не стільки їх суб'єктивним правом, скільки їх правовим обов'язком, який вони повинні виконувати як відоме громадське служіння[133].

Відомий науковець у галузі державного та міжнародного права М. Коркунов у своїх дослідженнях обґрунтував наявність у публічному праві особливого елементу правоввідношення – «правообов'язок», та з приводу цього стверджує, що «публічні права представляються відображенням обов'язків»[134]. Тобто, вчений не вдається до розмежування прав та обов'язків посадових осіб державних органів, він розглядає їх у системному зв'язку і взаємозалежності.

во. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 215.

[131] Шершеневичь. Г.Ф. Общая теория права. Выпускь первый. М. Изд. Б.Р. Башмаковых. 1910. С. 572.

[132] Елистратов А.И. Основныя начала административнаго права. Москва 1914. С. 85.

[133] Кистяковский Б.А. Сущность государственной власти. Ярославль. Изд. Демидовского Юридического лицея. 1913. С. 17.

[134] Коркунов М.Н. Лекція по общей теоріи права. СПБ.1898. С. 140.

Продовжувачем зазначеної теорії («правообов'язку») стала Ц. Ямпольська, яка стверджує, що орган держави не тільки має право, але й зобов'язаний вирішувати покладені на нього завдання, та виходячи з цього, цей тісний зв'язок прав та обов'язків вона також означила, як «правообов'язок». На думку вченої особливо чітко цей зв'язок простежується при конституційному установленні компетенції державних органів для чого використовуються такі найбільш широкі терміни як: «керівництво», «управління», «організація», «об'єднання», «спрямування», «вжиття заходів»[135].

З цього приводу А. Міцкевич зазначає, що якщо закон містить загальний термін «керує», «управляє», то ним однаково охоплюються і права і обов'язки органу держави, тому не завжди можливо записати окремо права та обов'язки в законодавстві. Однак, це не дає підстав для повного ототожнення прав та обов'язків органів держави. Зміст обов'язків безпосередньо виражений в тих задачах, які покладені на орган держави у порядку, передбаченому законом. Визначення конкретних можливостей, використання яких залежить від волі органу держави, на думку науковця, окреслює зміст його прав. Тож, аналізуючи зміст повноважень та баланс прав і обов'язків, що в них входять вчений прийшов до висновку, що права державних органів на відміну від обов'язків потребують більшої конкретизації у законодавчих актах[136]. Тобто, розвиваючи позицію Ц. Ямпольської, А. Міцкевич вже приходить до висновку про самостійний статус прав та обов'язків у державного органу, що виключає їх «злиття» у «правообов'язок». Ми поділяємо таку точку зору, оскільки вона є виправданою при спеціально-дозвільному принципі діяльності суб'єктів владних повноважень.

Продовжувачем лінії теоретичної розробки «правообов'язку» є Ю.Тихомиров, який з приводу владних повноважень (як елементу компетенції) зазначає, що органи і структури, які мають повноваження, одночасно наділені обов'язками їх здійснення. В публічному праві повноваження це право і одночасно обов'язок відповідного суб'єкта діяти у певній ситуації у спосіб, визначений законом. У зв'язку з цим публічна сфера передбачає сполученість прав та обов'язків у формулу «повноваження» як правообов'язок, який не можна не реалізовувати у публічних інтересах. Тут, на думку автора, проявляється свого роду автоматизм дії цієї формули, що дозволяє підтримувати наступність влади, управління та правового порядку. У той же час допустима у законотворчості формула «може» дозволяє застосовувати повноваження швидше як виняток із правил, коли цього вимагають надзвичайні чи спеціальні обставини про що має бути чітко визначено у законі. Науковець також констатує, що для позначення владних повноважень законодавець застосовує такі широкі терміни: а) *керує* – вирішення питань у повному обсязі та виконання всіх нижчезазначених повноважень; б) *управляє* – імперативні вказівки, розпорядження, що включають частину конкретних повноважень; в) *вирішує* – встановлює визначає, затверджує, створює, оформляє, представляє (самостійно, за погодженням, сумісно, попередньо, рекомендовано);

---

[135] Ямпольская Ц.А. Органы советского государственного управления в современный период. М. 1954. С. 50.

[136] Мицкевич А.В. Субьекты советского права. М.: Гос. Изд-во юрид. Литературы. 1962. С. 127.

г) *бере участь* – формування, розробка, погодження, сприяння, порядок використання (майна); ґ) *нормує* – уведення правил, прийняття правових актів, встановлення нормативно-технічних та інших документів; д) *організує* – створює умови, стимулює, підтримує, виконує, здійснює, інструктує; е) *розробляє* – пропозиції, проекти, програми, прогнози, аналітичну інформацію; ж) *вказує* – відміна актів, призупинення дій, утворення організацій, припис щодо здійснення дій; з) *координує* – об'єднання планів і програм, узгодження актів, дій і позицій, цільові установки, інформаційне забезпечення; і) *контролює* – перевірка, ревізії, звіти, інформація; к) *забороняє* – відміняє, признає недійсним, призупиняє[137].

А. Колодій та А. Олійник під повноваженнями державного і самоврядного органу називають нормативно закріплені в законах та інших НПА права та обов'язки названих органів та їх посадових осіб, що необхідні для здійснення їх завдань і функцій. Права та обов'язки щодо державних та самоврядних органів є основним елементом компетенції і тісно взаємопов'язані між собою. На відміну від суб'єктивних прав людини і громадянина, органи і посадові особи при настанні необхідних юридичних фактів не можуть не здійснювати своїх прав[138].

Фахівці у галузі адміністративного права В. Бевзенко, Р. Мельник також підтримують позицію про розуміння юридичного повноваження як узагальнюючого поняття, яке означає нерозривне поєднання прав і обов'язків у правообов'язки[139].

Автори навчального посібника «Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) наголошують на тому, що реалізація суб'єктом публічної адміністрації окремих прав у відриві від обов'язків зустрічається не часто і певною мірою суперечить самій ідеї публічного адміністрування як діяльності, спрямованій на реалізацію публічного інтересу. Науковці визначають адміністративні повноваження як *«взаємопов'язані (об'єднані) адміністративні обов'язки та права суб'єкта публічного адміністрування, надані йому законним чином і потрібні для досягнення поставлених перед ним завдань»*[140].

Необхідно зазначити, що в сучасній юридичній літературі вкрай мало уваги приділяється роботам фахівців у сфері адміністративного права – Г. Шершеневича, А. Єлістратова, І. Євтихієва і Б. Кістяківського, в працях яких почали формуватися основні підходи до розуміння поняття владних повноважень як обов'язків державного органу. З іншого боку необхідно констатувати значний вплив напрацювань радянських вчених Ц. Ямпольської, А. Міцкевича, Б. Лазарева, Ю. Тихомирова та інших на сучасну адміністративно-правову науку, в якій продовжує використовуватися у незмінному вигляді застаріла термінологія, зокрема традиційний для радянської юридичної літератури термін «правообов'я-

---

[137] Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. Ю.А. М.: 2001. С. 56-57.

[138] Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 34.

[139] Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. За заг. Ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. С. 185.

[140] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. / за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 217.

зок» для позначення владних повноважень органу публічної влади та певні теоретичні підходи тих часів на дану проблематику.

З одного боку таке тривале використання вищезазначених понять має історичне пояснення (Україна понад 100 р. знаходилась в СРСР). При цьому варто врахувати, що з плином часу змінювалось та змінюється зміст цих понять та співвідношення між собою. Становлення в незалежній України конституційного ладу, громадянського суспільства, утворення та розвиток нашої країни як правової держави обумовлюють необхідність зміни радянської парадигми і дослідження системних характеристик понять «компетенція», «функції», «мета», «завдання», «підвідомчість, «предмети відання», «повноваження», «відповідальність» та їх взаємозв'язку. Вважаємо, що подальша теоретична розробка наведених понять за обсягом та змістом є предметом окремих дисертаційних та/або монографічних досліджень. В рамках цієї роботи ми лише проаналізуємо декі аспекти цієї проблематики.

За енциклопедичним словником *«суб'єктивне право – це закріплена законом і забезпечена державним захистом можливість суб'єктів права діяти (утримуватися від дій) певним чином і вимагати певних дій (утримання від них) від інших зобов'язаних осіб…»*[141]. У цивільних правовідносинах категорія «суб'єктивне право» розуміється, як «*міра можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, забезпечена кореспондуючим обов'язком іншого суб'єкта правовідносин та гарантована державою»*[142]. В адміністративному праві під суб'єктивним правом (у сфері державного управління) розуміється *«надана і гарантована державою, а також закріплена в адміністративно-правових нормах міра можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, яка забезпечена кореспондуючим обов'язком іншого суб'єкта правовідносин»*[143]. При цьому, деякі фахівці у галузі адміністративного права відстоюють позицію про те, що категорія «суб'єктивне право» тісно пов'язана з приватним інтересом, а категорія «повноваження» – з інтересом публічним. У зв'язку з чим реалізація суб'єктом публічної адміністрації окремих прав від обов'язків зустрічається не часто і певною мірою суперечить самій ідеї публічного адміністрування[144].

В цивільному праві суб'єктивний обов'язок розуміється, як «*міра належної та необхідної поведінки у правовідносинах, реалізація якої забезпечена можливістю державного примусу»*[145], а в адміністративному праві як *«покладена державою і закріплена в адміністративно-правових нормах міра належної поведінки у правовідносинах»*[146]. Можна сказати, що головна відмінність суб'єктивного

---

[141] Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН В27 України Ю.С. Шемчушенка. 2-ге вид., переробл. І доповн. К.: Вид-во «Юридична думка». 2012. С. 681

[142] Надьон В.В. Суб'єктивний обов'язок як елемент захисту цивільних правовідносин: монографія. В.В. Надьон. Харків : Право. 2017. С. 173.

[143] Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 98.

[144] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 217.

[145] Надьон В.В. Суб'єктивний обов'язок як елемент захисту цивільних правовідносин. 2017. С. 173.

[146] Колпаков В.К. Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 74.

права від суб'єктивного обов'язку полягає в наявності у першого вольового моменту, який включає вільний розсуд на реалізацію (право на власні дії; право на дії інших осіб; право на захист).

Для всебічного дослідження сутності категорій «суб'єктивне право» та «суб'єктивний обов'язок» доцільним є звернутися до модусів деонтичної логіки. Як відомо, в будь-якій правовій системі певна дія є або дозволеною, або забороненою, або обов'язковою, або байдужою. Згідно деонтичної логіки таке регулювання стає можливим завдяки таким прескриптивним (описовим) висловлюванням, як «дозволено», «заборонено», «обов'язково», які містяться у правових нормах. Деонтичний оператор «обов'язково» виражає сильне позитивне зобов'язання, оператор «заборонено» – сильне негативне зобов'язання, а оператор «дозволено» має слабкий нормативний статус та постає частиною складного оператора «заборонено» («не дозволяється»), який вказує на сильний негативний нормативний статус шляхом заперечення дозволу. Загалом в нормативних висловлюваннях існують такі деонтичні аксіоми: *«якщо дія є обов'язковою, то вона дозволена»*, *«якщо дія заборонена, то вона не обов'язкова»*, *«будь-яка дія не може бути обов'язковою та забороненою одночасно»*, *«будь-яка дія або обов'язкова, або не обов'язкова»*, *«будь-яка дія або дозволена, або заборонена»*, *«якщо дія заборонена, то вона не дозволена»*, *«якщо дія дозволена, то вона не заборонена»*, *«все, що не заборонене, те дозволене»*[147].

Суб'єктивні права та обов'язки визначають міру даних прескриптивних висловлювань. Їх об'єднує те, що вони встановлюються, санкціонуються та гарантуються державою, а відмінність полягає у тому, що реалізація суб'єктивного права залежить від волі уповноваженої особи, а воля зобов'язаної особи характеризується безумовністю і категоричністю, а тому не враховується, оскільки остання повинна реалізувати свій обов'язок (активний або негативний).

Особливість суб'єктивних прав та обов'язків у приватному праві полягає в тому, що вони здійснюються їх носіями для задоволення своїх потреб та придбання майнових і особистих немайнових благ. У більшості випадків міра можливої поведінки уповноваженої особи забезпечена відповідним обов'язком. Це основа цивільних правовідносин, яким характерна диспозитивність. У публічному праві, напроти, суб'єктивні права та обов'язки реалізуються посадовими особами органу публічної влади не для задоволення їх потреб та інтересів, а перш за все, з метою виконання покладених на них завдань, а в ОМС для вирішення питань місцевого значення та інших питань. Ми погоджуємося з тим, що саме мета, завдання та функції, які покладені на ОМС, визначають зміст їх обов'язків перед ТГ, які ці органи не можуть відмовитись реалізовувати. В свою чергу, для того щоб виконати ці обов'язки вони наділяються сукупністю владних прав, які мають бути достатніми для реалізації покладених на них завдань, і ці права можуть ними використовуватися лише в інтересах ТГ та в межах, закріплених за ними предметів відання. Саме в цьому полягає тісний зв'язок між правами

[147] Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2017. Т.2: Філософія права. редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац.акад.прав.наук України; Ін-т держави і права імені Корецького НАН України; Нац.юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. С. 199-201.

та обов'язками ОМС, який виключає їх «злиття». Особливість владних прав полягає в тому, що ОМС реалізують їх шляхом здійснення дій адміністративно-розпорядчого чи нормовстановлюючого характеру, і при їх вчиненні у ОМС відсутній вільний розсуд, а наявна лише дискрекція, тобто можливість обрати один із передбачених законом варіантів поведінки залежно від конкретних, але чітко визначених законом обставин (дискреційні повноваження). Однак, з цього випливає висновок про те, що ОМС не можуть одночасно мати право та бути зобов'язаними виконувати покладені на них цілі, завдання та функції, оскільки права та обов'язки мають різний характер реалізації[148].

Приміром, сільська, селищна, міська рада вирішуючи питання про надання громадянину або юридичній особі дозволу на розробку документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування виконує управлінську функцію та діє від імені та в інтересах ТГ. Відповідна рада є розпорядником земель комунальної власності і це її виключне право, закріплене Конституцією і законами України. Одначе, підстави, спосіб та строки реалізації цього права відповідною радою визначені спеціально-дозвільним принципом діяльності, чинним законодавством та загальною адміністративною процедурою. Згідно вимог земельного законодавства у разі надходження до відповідної ради заяви від громадянина України рада повинна вирішити це питання протягом 30 днів з дня отримання від особи заяви шляхом надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або вмотивованої відмови у наданні такого дозволу. При цьому підстави для відмови у наданні дозволу є чітко визначеними законодавством. Тобто законодавець вже наперед визначив можливий алгоритм дій ради, який остання має виконати в залежності від конкретних обставин. Тож, у разі порушення встановленого законом строку розгляду зазначеної заяви або відмови у наданні дозволу на розробку документації із землеустрою за відсутності правових підстав, відповідні рішення, дії або бездіяльність сільської, селищної, міської ради можуть бути визнані протиправними. Тобто, з одного боку, рада має виключне право розпорядження землями комунальної власності в межах території ТГ (але не виключно) і вона може також здійснювати заходи з землеустрою по відношенню до цих земель за власною ініціативою від імені та в інтересах ТГ. І це право ради. А з іншого боку, на раду (як належного розпорядника) законом покладений обов'язок розглянути заяву громадянина України у спосіб та строк, встановлений законодавством. І це окремий обов'язок. Але вданому прикладі відсутнє злиття права та обов'язку ради, вони реалізуються незалежно один від одного. Теж ж саме стосується і вирішення ОМС питань вилучення земельних ділянок, передачі їх в користування, здійснення благоустрою, здійснення контролю за раціональним використанням та охороною земель тощо.

---

[148] Потапенко С.А. Реалізація сільськими, селищними, міськими радами повноважень у сфері регулювання земельних відносин: теоретичний і практичний аспекти: монограф. Київ: Видавництво Ліра-К. С. 107.

Інший приклад. Відповідно до ст.12 Податкового кодексу України[149] (далі – ПКУ) сільські, селищні, міські ради встановлюють місцеві податки і збори. За характером приписів ця норма є імперативною і зобов'язує відповідну раду прийняти рішення про встановлення місцевих податків і зборів до 15 липня року, який передує новому бюджетному періоду. Якщо припустити, що це право ОМС, то звідси слідує, що останній може на вільний розсуд або приймати або не приймати рішення про встановлення місцевих податків і зборів. Водночас, у разі невідповідності чинного рішення про встановлення місцевих податків і зборів вимогам законодавства та не прийняття нового (або внесення змін до чинного рішення) будь-який житель ТГ або суб'єкт господарювання може звернутися до суду з позовом про визнання такої бездіяльності сільської, селищної, міської ради протиправною, і вона може визнана такою. Звідси логічно виникає питання, то яке ж це тоді право, якщо його не реалізація може бути визнана протиправною ? Як ми вже зазначили вище у суб'єкта права завжди наявний елемент вільного розсуду щодо його реалізації, а у зобов'язаного суб'єкта цей елемент відсутній. Отже, прийняття встановлення місцевих податків і зборів в передбачений законом строк є обов'язком сільської, селищної, міської ради. Водночас, у ради наявна можливість (право) обрати один із можливих встановлених законом варіантів щодо визначення розміру максимального розміру ставок у рішенні про встановлення місцевих податків і зборів, а не у принциповому питанні його прийняття або не прийняття в установлений законом строк.

В наведених прикладах вирішення зазначених питань за характером є обов'язком (належною та необхідною поведінкою) сільської, селищної, міської ради, які остання зобов'язана вирішити у порядку, в строки та на підставах, встановлених законодавством. Але слід звернути увагу на те, що, окрім обов'язків, ОМС також мають встановлені законом владні права, реалізація яких має наслідком прийняття (вчинення) правового акту. Прикладом наведеного може слугувати право голови громади зупинити рішення сільської, селищної, міської ради у п'ятиденний строк з моменту прийняття, або рішення виконавчого комітету ради з обґрунтуванням зауважень. Це виключне право (саме право) голови громади, який може його реалізувати (або не реалізувати на власний розсуд), або підписати прийняте рішення ради чи виконавчого комітету ради.

В даному контексті також вважаємо за потрібне звернути увагу на викладену в юридичній літературі позицію авторів підручника «Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні» 2011 р. про те, що повноваження визначає не лише обов'язок власної поведінки, але й право вимагати невтручання інших осіб до сфери діяльності органу або посадової особи уповноваженого державою на вирішення тих чи інших соціально-правових ситуацій, а також право вимагати підпорядкування їх законним розпорядженням усіх осіб, на яких ці розпорядження поширюються. В даній праці науковці при характеристиці публічно-владного повноваження говорять про своєрідний «право-обов'язок» органу або посадової особи (теорія відома ще з радянських часів), у зв'язку з чим в законодавстві ви-

[149] Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

користовуються відповідні терміни для позначення таких повноважень – «прийняття рішення», «вирішення питань», «забезпечення», «визначення»[150] тощо.

Таким чином, ОМС не в праві, і не можуть відмовитись від вирішення земельних питань, які віднесені до предметів їх відання, а тому повинні їх вирішити у спосіб, строк та в порядку, встановленому законодавством. Виходячи з вищенаведеного, є підстави для висновку про те, що повноваження ОМС у досліджуваній сфері є їх обов'язком, а владні права їм надаються для забезпечення впливу на поведінку інших суб'єктів шляхом прийняття правових актів та вчинення дій, що створюють правові наслідки. Отже, повноваження все ж таки більш тяжіють до обов'язків ОМС виконувати покладені на них державою завдання та функції, які забезпечені можливістю прийняття правових актів та вчинення інших владних дій на їх виконання.

Тому, повноваження ОМС у сфері земельних відносин ми визначаємо, як встановлений Конституцією та законами України перелік їх обов'язків по вирішенню земельних питань на відповідній території від імені та в інтересах ТГ, а також на виконання деяких повноважень держави, реалізація яких забезпечена можливістю прийняття правових актів, а також здійснення інших юридично владних дій. У ОМС також наявні закріплені законодавством права, як окремий елемент їх земельно-правого статусу.

Слід відзначити, що вищенаведені загальнотеоретичні міркування про визначення повноважень аж ніяк не претендують на повну та завершальну інтерпретацію, оскільки це під силу лише юридичній науці в цілому та галузевим юридичним наукам зокрема. Це лише авторська позиція, яка випливає з аналізу вищезазначених доктринальних та нормативних джерел. Але у будь-якому разі наведена розробка проблеми повноважень має не лише теоретичне а і практично-прикладне значення, а тому заслуговує на увагу та має право на життя.

Включення у структуру компетенції ОМС відповідальності є цілком виправданим, ми поділяємо таку точку зору, оскільки вона є найбільш науково обґрунтованою та відповідає положенням чинного законодавства України. ОМС є суб'єктом владних повноважень, який відповідно до ч. 2 ст. 19 Конституції України[151] зобов'язаний діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України. Згідно з ч. 1 ст.16 профільного Закону[152] ОМС є юридичними особами, які наділяються цим та іншими законами власними повноваженнями, в межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону. Підкреслимо, що відповідальність – це складний комплексний соціальний інститут.

Предмети відання, повноваження, права та обов'язки, ОМС у сфері земельних відносин визначені регулятивними правовими нормами – Конституцією України[153], міжнародними договорами України, законами України та іншими

---

[150] Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник І.І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. та доповн. Х.: Право, 2011. С. 55.

[151] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[152] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[153] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

НПА, які окреслюють чіткі межі їх діяльності у зазначеній сфері, а відповідальність встановлена правоохоронними правовими нормами. ОМС є відповідальними перед ТГ, державою, фізичними та юридичними особами. За свої дії або бездіяльність вони несуть конституційно-правову, кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та матеріальну відповідальність.

Конституційно-правова відповідальність ОМС є особливим видом відповідальності, оскільки її суб'єктом може бути і колегіальний орган – сільська, селищна, міська, районна у місті рада, районна, обласна рада за прийняття рішень з порушенням Конституції і законів України, прав і свобод громадян, які встановлені судовим рішенням, а також за безпідставне не проведення пленарних засідань. Санкцію за таке правопорушення є припинення повноважень відповідної ради. Дане питання може бути порушене головою громади або однією десятою частиною громадян, що проживають на відповідній території і мають право голосу. Повноваження голови громади, старости та депутата ради також можуть бути припинені з підстав та в порядку, встановленому законодавством.

Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) встановлена адміністративна відповідальність за: «Порушення правил використання земель» (ст. 53), «Самовільне зайняття земельної ділянки» (ст. 53-1), «Зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу» (ст. 53-3), «Порушення строку погодження (відмови у погодженні) документації із землеустрою» (ст. 53-5), «Знищення межових знаків» (ст. 56)[154] та інші.

Кримінальним кодексом України (далі – ККУ) передбачена кримінальна відповідальність за: «Забруднення або псування земель» (ст. 239), «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель» (ст. 239-1), «Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах» (ст. 239-2), «Безгосподарське використання земель» (ст. 254), «Зловживання владою або службовим становищем»[155] та інші. Суб'єктами зазначених правопорушень також можуть бути посадові особи ОМС.

Цивільно-правову відповідальність ОМС можуть нести за вчинення цивільно-правових правопорушень у формі відшкодування збитків, виплати неустойки (штрафу, пені), відшкодування майнової і моральної (немайнової) шкоди та виконання основних обов'язків. Особливістю цього виду відповідальності є те, що шкода, заподіяна фізичним і юридичним особам в наслідок неправомірних рішень, дій або бездіяльності ОМС за рахунок місцевого бюджету, а їх посадових осіб – за рахунок їх власних коштів.

Матеріальна шкода, завдана ТГ незаконними діями або рішеннями голів громади, голів районних у місті рад, голів районних, обласних рад, їх заступників, керівників управлінь, відділів, інших структурних підрозділів виконавчих ОМС, діями чи бездіяльністю посадових осіб місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується за рахунок місцевого бюджету

---

[154] Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984р. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

[155] Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

в порядку, встановленому законом. В свою чергу ОМС мають право зворотної вимоги (регресу) до посадової особи місцевого самоврядування, яка заподіяла шкоду ТГ, у розмірах і порядку, визначених законами України та статутами ТГ, прийнятими відповідно до законів України[156].

У даному контексті також є підстави говорити про позитивну відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування та ОМС як сумлінне виконання своїх обов'язків перед ТГ, громадянським суспільством, державою, колективом людей та окремою особою.

Ну і нарешті між посадовими особами місцевого самоврядування також мають місце відносини координації, підзвітності, підконтрольності та відповідальності.

З вищевикладеного слідує, що відповідальність є невід'ємним елементом компетенції ОМС.

Практичний інтерес також становить застосування термінів «компетенція», «функції», «предмети відання», «повноваження» та «відповідальність» у чинному законодавстві. Для закріплення конституційно-правового статусу ОМС в Основному Законі України вживаються терміни «компетенція», «відання», «повноваження», «відповідальність» (ст. 138, 140-146)[157]. В Європейській Хартії місцевого самоврядування застосовуються терміни «сфера компетенції місцевого самоврядування», «функції органів місцевого самоврядування», «головні повноваження», «публічні повноваження», «повноваження, якими наділяються органи місцевого самоврядування» (ст. 4)[158].

В профільному Законі застосовуються терміни:

– «повноваження сільських, селищних, міських рад» (Глава 1);
– «загальна компетенція сільських, селищних, міських рад» (ст. 25);
– «виключна компетенція сільських, селищних, міських рад» (ст. 26);
– «повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад» (Глава 2);
– «власні (самоврядні) повноваження» (п. «а» ч. 1 ст. 27);
– «делеговані повноваження» (п. «б» ч. 1 ст. 27);
– «до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать» (ч. 1 ст. 28);
– «повноваження сільського, селищного, міського голови» (ст. 42);

-«повноваження районних і обласних рад» (ст. 43);

– «делегування повноважень районних і обласних рад відповідним місцевим державним адміністраціям» (ст. 44);
– «повноваження виконавчого комітету сільської, селищної, міської, районної у місті ради» (ст. 52);

---

[156] Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2011 р. № 2493-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text

[157] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[158] Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р.

– «сільські, селищні, міські, районні в містах (у разі їх створення) ради мають право:» (ч. 9 ст. 60);
– «дострокове припинення повноважень ради» (ст. 78);
– «дострокове припинення повноважень сільського, селищного, міського голови» (ст. 79);
– «дострокове припинення повноважень органів самоорганізації населення» (ст. 80)[159].

Разом з тим профільний Закон, по-перше, не містить нормативного визначення термінів «компетенція», «предмети відання» і «повноваження», а, по-друге, в його тексті зазначені терміни застосовуються суперечливо. Приміром, термін «повноваження сільських, селищних, міських рад» (Глава 1) розкривається через виключну компетенцію (ст. 26), хоча за правовою доктриною повноваження є складовим елементом компетенції (а не навпаки). Інший приклад, «повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад» (Глава 2) розкриваються через предмети відання (ст. 27-38[1]), що окреслюють коло питань, які за законодавством вирішує ОМС. Такий спосіб викладення свідчить про довільне застосування зазначених термінів без правильного врахування їх співвідношення між собою та їх понятійних рівнів (компетенція > функції > предмети відання > повноваження > відповідальність[160]).

В ЗКУ правове регулювання повноважень ОМС у сфері земельних відносин здійснене шляхом перерахування конкретних питань, які вирішуються даними органами:

– «повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин» (ст. 7);
– «повноваження обласних рад у галузі земельних відносин» (ст. 8); «повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин» (ст. 9);
– «повноваження районних рад у галузі земельних відносин» (ст. 10);
– «повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин» (ст. 11);
– «повноваження сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів у галузі земельних відносин» (ст. 12);
– «повноваження органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування» (ст. 122)[161].

Термін «компетенція», предмети відання» у даному законодавчому акті не застосовуються.

---

[159] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[160] Домовимося, що якщо певний термін X у системі визначень безпосередньо визначається через термін Y, то цей факт позначається як Y > X.

[161] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

ЗАП містить норму-дефініцію терміну «дискреційне повноваження», яке визначається як *«повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано»* (п. 7 ч. 1 ст 2)[162]. Також в ЗАП (ч. 1 ст. 25) наведено нормативне визначення терміну «правонаступництво адміністративного органу» як *«повний або частковий перехід компетенції (функцій, повноважень та відповідальності) від одного адміністративного органу до іншого, що здійснюється в порядку, визначеному законом»*[163]. Відповідно до ч. 1 ст. 21 ЗАП «Адміністративний орган розглядає і вирішує справи, віднесені до його відання законом (предметна компетенція)»[164]. Автори Науково-практичного коментаря до ЗАП визначають термін «компетенція адміністративного органу» як *«юридичне відображення покладених на орган функцій та відповідальності у статусних (статутних) та спеціальних нормативно-правових актах шляхом закріплення мети, завдань, предметів відання і необхідного для їх реалізації повноважень»*[165].

З системного аналізу положень ЗАП слідує, що до структури компетенції адміністративного органу зазначений Закон відносить: функції, предмети відання, повноваження та відповідальність. У розумінні цього законодавчого акту «Функції – відносно самостійні та якісно однорідні складові (основні напрями) діяльності адміністративного органу, які характеризуються цільовою спрямованістю»[166].

Виходячи з проведеного нами аналізу доктринальних та нормативних джерел, ми пропонуємо визначити компетенцію ОМС у сфері земельних відносин як встановлені Конституцією України, міжнародними договорами України, законами України та іншими НПА їх функції, предмети відання, повноваження, права та відповідальність у сфері здійснення управління, розпорядження, використання та відтворення земель, які окреслюють предметні, просторові та часові межі їх діяльності та передбачають конкретні наслідки за неналежне виконання покладених на ці органи функцій та завдань. Загальну компетенцію ОМС складають всі питання місцевого значення, а також питання віднесені законом на вирішення ОМС.

Компетенція є юридичним вираженням функцій ОМС, під якими в юридичній літературі розуміють основні напрями їх діяльності щодо вирішення завдань місцевого самоврядування та роль, яку вони виконують в системі публічного управління України[167]. ОМС здійснюючи повноваження у сфері земельних відносин виконують нормотворчу, розпорядчу, дозвільну, реєстраційну, координаційну та контрольну функції.

---

[162] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 № 2073-IX.

[163] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 № 2073-IX.

[164] Там само.

[165] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін. / за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 108.

[166] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.;/за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 108.

[167] Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія. За ред.: В.В. Кравченка, М.О. Баймуратова. 2007. С. 507.

1.3. Предметна компетенція органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин

Компетенція ОМС у сфері земельних відносин визначена ЗКУ та іншими НПА у цій сфері, тому для зручності їх аналізу ми проведемо їх класифікацію. У юридичній літературі існують підходи до класифікації повноважень ОМС у сфері земельних відносин за суб'єктом здійснення, за характером здійснення, за місцем в системі ієрархії НПА[168] та інші.

І. За суб'єктом здійснення повноваження ОМС у сфері земельних відносин поділяються на:

1. Повноваження сільських, селищних, міських рад у сфері земельних відносин наступні:

- забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;
- розпорядження землями комунальної власності;
- організація і здійснення землеустрою;
- прийняття рішень по питанням АТУ;
- затвердження програм, землевпорядної та містобудівної документації (комплексний план просторового розвитку території ТГ (далі – комплексний план), генеральний план населеного пункту, план зонування, детальний план території);
- здійснення контролю за використанням та охороною земель, додержанням земельного та екологічного законодавства;
- розгляд заяв власників земельних часток (паїв) щодо виділення їм в натурі (на місцевості) земельних ділянок;
- передача в оренду земельних ділянок колективної власності;
- проведення оцінки земель;
- встановлення місцевих податків і зборів та пільг по їх сплаті;
- розроблення та затвердження програм та правил з питань благоустрою на відповідній території;
- встановлення та зміна меж сіл, селищ, (районів у містах – міські ради в містах з районним поділом);
- прийняття рішень щодо здійснення виконавчим органом ради державного контролю за використанням та охороною земель та інші, передбачені законодавством повноваження.

2. Повноваження районних та обласних рад у сфері земельних відносин наступні:

- розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності ТГ сіл, селищ, міст, району, області;

---

[168] Потапенко С.А. Реалізація сільськими, селищними, міськими радами повноважень у сфері регулювання земельних відносин: теоретичний і практичний аспекти: монограф. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 112-123.

- забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;
- погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації на відповідній території;
- затвердження та участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;
- координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;
- організація землеустрою;
- вирішення земельних спорів;
- вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

3. Обсяг і межі повноважень районних у місті рад у сфері земельних відносин визначаються міськими радами, що їх утворили.

4. Повноваження постійних комісій рад у сфері земельних відносин наступні:

- вивчення, попередній розгляд і підготовка земельних питань, які належать до її відання, здійснення контролю за виконанням рішень ради, виконавчого комітету ради, підготовка висновків і рекомендацій, проектів рішень по них на засідання сесії та інші, передбачені законодавством повноваження.

***5. Повноваження тимчасових контрольних комісій рад у сфері земельних відносин наступні*:**

- контроль з конкретно визначених радою земельних питань, що належать до повноважень місцевого самоврядування та інші, передбачені законодавством повноваження.

6. Повноваження голови громади у сфері земельних відносин наступні:

- здійснення функцій виконавчого органу сільської, селищної ради в ТГ, що увійшла до об'єднаної (сформованої) ТГ, з дня набуття ним повноважень до затвердження відповідною сільською, селищною, міською радою нового персонального складу її виконавчого комітету;
- скликання сесій ради, засідань виконавчого комітету ради, формування їх порядку денного і головування на цих засіданнях;
- забезпечення підготовки на розгляд ради проектів програм соціально-економічного розвитку, місцевого бюджету та інших цільових програм з питань використання та охорони земель;
- підписання рішень ради та виконавчого комітету ради;
- видання розпоряджень у межах повноважень;
- прийняття рішення про звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд (якщо не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту);
- зупинення рішення сільської, селищної, міської ради, рішення виконавчого комітету ради та інші, передбачені законодавством повноваження.

Повноваження голови громади в основному носять організаційно-розпорядчий характер. Лише в період часу після завершення повноважень виконавчого комітету ради, до затвердження сільською, селищною, міською радою нового персонального складу виконавчого комітету ради, голова громади наділений всією повнотою повноважень у сфері земельних відносин, які згідно законодавства закріплені за виконавчими органами ради в межах відповідної АТО або території ТГ.

7. Повноваження голови районної, обласної ради у сфері земельних відносин:

- скликання сесій ради, формування їх порядку денного і головування на цих засіданнях;
- забезпечення підготовки на розгляд ради проектів програм соціально-економічного розвитку, місцевого бюджету та інших цільових програм з питань використання та охорони земель;
- підписання рішень ради та протоколів сесій ради;
- видання розпоряджень у межах повноважень та інші, передбачені законодавством повноваження.

8. Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері земельних відносин (власні (самоврядні) та делеговані):

- проведення демонтажу огорож у прибережних захисних смугах водних об'єктів;
- організація та контроль за розробленням містобудівної документації в установленому законодавством порядку;
- визначення територій для містобудівних потреб, прийняття рішень про розроблення та затвердження детальних планів території при наявності плану зонування;
- забезпечення виконання місцевих програм благоустрою, соціально-економічного та культурного розвитку, а також здійснення заходів з благоустрою населених пунктів;
- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставок земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, проектів місцевих програм охорони довкілля, пропозицій про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні;
- забезпечення справляння плати за землю в межах території ТГ;
- здійснення контролю за додержанням земельного та природоохоронного законодавства, за використанням і охороною земель незалежно від форми власності, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, а також відтворенням лісів, вирішення земельних спорів у порядку, передбаченому законом;
- здійснення виконавчим органом ради державного контролю за використанням та охороною земель та інші передбачені законодавством повноваження та інші, передбачені законодавством повноваження.

Повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад поділяються на власні (самоврядні) та делеговані. Здійснення власних (самоврядних) повноважень полягає у підготовці і внесенні на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень і проектів різноманітних місцевих програм та забезпечення повсякденних потреб та інтересів ТГ у сфері земельних відносин, вони виконуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Делеговані повноваження включають питання організації, забезпечення та контролю у сфері земельних відносин, їх здійснення пов'язане з виконанням функцій виконавчої влади на місцях та випливає з принципу субсидіарності, передбаченого Європейською Хартією місцевого самоврядування (ч. 3 ст.4)[169].

Окремо слід звернути увагу на те, що при делегуванні повноважень ОВВ виконавчим органам рад вони не виключаються із їх компетенції, а лише передаються на визначений строк або безстроково, але в будь-якому разі вони можуть бути законом повернуті назад. З цього приводу в юридичній літературі зазначається, що більшість делегованих повноважень, визначених Главою 23 профільного Закону, реалізуються саме в інтересах відповідної ТГ, а тому законодавче розмежування їх на самоврядні та делеговані є лише умовним, оскільки правові акти, які приймаються на їх виконання все одно вирішують питання місцевого значення[170]. Отже, виконавчі органи рад крім самоврядних повноважень, які їм надані для вирішення питань, що віднесені до їх предметів відання, також наділені повноваженнями для вирішення питань, що входять у компетенцію ОВВ, а тому вони є їм підконтрольними. Різниця між ними полягає в тому, що рішення виконавчого комітету ради з питань, віднесених до делегованих повноважень, не можуть бути скасовані відповідною радою.

Законодавство не розмежовує повноважень виконавчих органів рад, але при цьому, виконавчому комітету ради дозволяється розглядати та вирішувати земельні питання, які віднесені профільним Законом[171] до відання всіх виконавчих органів відповідної ради. В свою чергу рада може приймати рішення про розмежування повноважень між виконавчим комітетом ради та відділами, управліннями, іншими виконавчими органами ради та головою громади в межах повноважень, визначених законодавством. На практиці це здійснюється шляхом прийняття відповідною радою рішень про затвердження положень про відділи та управління та інші виконавчі органи ради. Для прикладу можна назвати рішення Київської міської ради від 19.12.2002 р. № 182/342 «Про затвердження Положення про Департамент земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації»[172].

---

[169] Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р.

[170] Потапенко С.А. Поняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх ознаки та проблеми законодавчого визначення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 3 (8). С. 69. Тулик І.І. Конституційно-правові засади делегування повноважень як форма взаємодії органів публічної влади. дис. … к.ю. н. У.: Ужгородський національний університет. 2016. С. 87.

[171] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[172] Рішення Київської міської ради «Про затвердження Положення про Департамент земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)» від 09.12.2002 р. № 182/342. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MR020568

9. Обсяг і межі повноважень виконавчих органів районних у місті рад у сфері земельних відносин визначаються міськими радами, що їх утворили.

10. Повноваження старости у сфері земельних відносин в основному носять дорадчий характер, оскільки дана посадова особа місцевого самоврядування не може видавати жодних правових актів та розпорядчих документів. В регулюванні земельних відносин староста здійснює моніторингову, підготовчу, виконавчу та контрольну функції. До повноважень старости у цій сфері відносяться наступні:

- участь у пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради, засіданнях постійних комісій ради з правом дорадчого голосу та гарантованого виступу з земельних питань, що стосуються жителів старостинського округу;
- участь у засіданнях виконавчого комітету ради з правом ухвального голосу з земельних питань, що стосуються жителів старостинського округу;
- організація виконання рішень сільської, селищної, міської ради, виконавчого комітету ради, розпоряджень голови громади з питань регулювання земельних відносин на території старостинського округу та здійснює контроль за їх виконанням;
- участь у здійсненні контролю за використанням земель комунальної власності, розташованих на території старостинського округу;
- участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного села, селища на території старостинського округу;
- сприяння в організації та проведенні загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні земельних питань на території села, селища, розташованого на території старостинського округу та інші, визначені законодавством повноваження.

ІІ. За характером здійснення повноваження ОМС у сфері земельних відносин можна розподілити на такі:

1. По вирішенню питань АТУ:

- розроблення, погодження та затвердження документації із землеустрою щодо встановлення (зміни) меж села, селища, міста, району в місті;
- розроблення, погодження та затвердження документації із землеустрою щодо встановлення меж територій ТГ;
- утворення вулиць, провулків, проспектів, площ, парків, скверів, мостів та інших споруд;
- присвоєння юридичним особам, майно яких перебуває у власності ТГ сіл, селищ, міст, та об'єктам права власності, які за ними закріплені, а також вулицям, провулкам, проспектам, площам, паркам, скверам, бульварам, узвозам, проїздам, майданам, набережним, мостам;
- встановлення, унормування, облік, реєстрація і збереження географічних назв та найменування і перейменування географічних об'єктів, розташованих на території населеного пункту та інші, визначені законодавством повноваження.

***2. У сфері планування використання та охорони земель*:**

- розроблення та затвердження містобудівних програм, комплексного плану, генерального плану населеного пункту, детального плану;
- затвердження програм меліорації земель в межах АТО;
- розроблення документації із землеустрою (щодо організації і встановлення меж природно-заповідного фонду; щодо впорядкування території для містобудівних потреб; для забезпечення еколого-економічного обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь; щодо впорядкування території населених пунктів та іншої);
- розроблення Програм та Положень про використання та охорону земель та інші, визначені законодавством повноваження.

3. У сфері забезпечення благоустрою:

- затвердження місцевих програм та правил благоустрою;
- створення органів і служб для забезпечення здійснення благоустрою та визначення їх повноважень, інші, визначені законодавством повноваження.

4. При здійсненні землеустрою:

- розроблення та затвердження документації із землеустрою щодо: організації території земельних часток (паїв); встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості); встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), щодо поділу та об'єднання земельних ділянок; щодо інвентаризації земель та іншої документації;
- зміна цільового призначення земельних ділянок, які розташовані в межах і за межами населених пунктів, незалежно від форми власності, інші, визначені законодавством повноваження.

***5. У сфері встановлення плати за землю*:**

- розроблення та затвердження технічної документації щодо проведення нормативної та експертної грошової оцінки земель, економічної оцінки земель та бонітування ґрунтів;
- прийняття регуляторних актів про встановлення місцевих податків і зборів та пільг, щодо їх сплати, інші, визначені законодавством повноваження.

***6. По розпорядженню землями комунальної та колективної власності*:**

- передача земельних ділянок із комунальної у державну власність та прийняття земельних ділянок із державної у комунальну власність;
- передача земельних ділянок громадянам та юридичним особам у власність та у користування для всіх потреб із земель комунальної власності;
- вилучення земельних ділянок комунальної власності із постійного користування;
- розгляд заяв власників земельних часток (паїв) щодо виділення їм в натурі (на місцевості) земельних ділянок колективної власності;
- продаж земельних ділянок комунальної власності на конкурентних засадах;

- передача в оренду земельних ділянок (нерозподілених земельних ділянок та невитребуваних земельних часток (паїв)) колективної власності (під господарськими шляхами, прогонами, польовими дорогами, під полезахисними лісосмугами, під будівлями і спорудами, інші землі несільськогосподарського призначення), інші визначені законодавством повноваження.

***7. При здійсненні контролю за раціональним використанням та охороною земель та вирішенню земельних спорів*:**

- встановлюють обмеження (обтяження) у використанні, тимчасову заборону чи припинення використання земельної ділянки фізичними і юридичними особами, в разі порушення ними вимог законодавства в галузі охорони земель;
- здійснюють контроль за раціональним використанням та охороною земель;
- розглядають земельні спори щодо меж земельних ділянок, які перебувають у власності або користуванні громадян і юридичних осіб та додержання ними правил добросусідства в межах населених пунктів;
- здійснення виконавчим органом ради державного контролю за використанням та охороною земель, інші визначені, законодавством повноваження.

Слушно звернути увагу також на те, що у передбачених законодавством випадках повноваження ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, можуть виконувати військово-цивільні адміністрації[173] або військові адміністрації[174].

Повноваження районних у місті рад та їх виконавчих органів у сфері земельних відносин визначаються на підставі рішення міської ради (для міст з районним поділом), яка їх утворила, та на практиці їх обсяг і межі можуть бути різними. Так, згідно рішення Київської міської ради від 23.07.2015 р. 787/1651 «Про управління районами міста Києва» до повноважень районних у місті рад у сфері земельних відносин було віднесено: надання пропозицій до генерального плану міста; надання пропозиції до детальних планів територій, проектів розподілу територій, організація та проведення громадських обговорень містобудівної документації; погодження Комплексної схеми розміщення тимчасових споруд торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення для здійснення підприємницької діяльності в м. Києві, проведення благоустрою території; управління об'єктами комунальної власності територіальної громади району у місті Києві відповідно до закону[175].

Обсяг і межі повноважень районних у місті Кривий Ріг рад та їх виконавчих комітетів у сфері земельних відносин є більш широким, а саме:

---

[173] Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19

[174] Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

[175] Рішення Київської міської ради від 23.07.2015 р. 787/1651 «Про управління районами міста Києва». URL: https://zakon-pro.ligazakon.net/document/MR150942?land=UA&context=UA&an=34

– здійснення самоврядного контролю за використанням суб'єктами господарювання та іншими особами земельних ділянок без оформлених згідно з чинним законодавством України прав на них;
– здійснення самоврядного контролю за самовільним розміщенням тимчасових споруд, надання інформації до контролюючих та правоохоронних органів для вжиття заходів впливу;
– проведення обстежень земельних ділянок з оформленням відповідних актів;
– додержанням власниками та користувачами індивідуальної житлової забудови правил добросусідства;
– додержанням власниками та землекористувачами правил добросусідства;
– розгляд та вирішення земельних спорів відносно меж земельних ділянок, що перебувають у власності або користуванні громадян;
– вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до рішення міської ради, що їх утворила[176].

Наведений перелік повноважень не є вичерпним, оскільки межі правового регулювання компетенції ОМС у сфері земельних відносин є динамічними, а також слід враховуючи застосований законодавцем спосіб визначення компетенції ОМС у зазначеній сфері.

В юридичній літературі розрізняють наступні способи визначення компетенції суб'єктів владних повноважень: 1) закритий перелік; 2) комбінований спосіб; 3) «приховані» повноваження; 4) стислий спосіб; 5) часткової регламентації лише основних повноважень; 6) прийом повного нормативного викладення[177].

Аналіз компетенції ОМС у сфері земельних відносин дає нам підстави зробити висновок, що для її визначення законодавцем застосований комбінований спосіб з передбаченням поряд з повним її нормативним викладенням формули *«вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону»*, *«здійснення інших повноважень у галузі земельних відносин відповідно до закону»* тощо. На перший погляд таке твердження не в повній мірі узгоджується з установленим спеціально-дозвільним принципом діяльності ОМС, відповідно до якого останні здійснюючи владу і самостійно вирішуючи земельні питання, віднесені законом до їх компетенції, та приймаючи рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території, зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Проте, це лише на перший погляд. Аргументуючи зазначену позицію ми виходимо з наступного.

Правові норми моделюючи дозволену, обов'язкову та заборонену діяльність ОМС у сфері земельних відносин формулюють її лише у загальних приписах з врахуванням її основних та типових рис. Це пояснюється тим, що правова норма не здатна відобразити у своєму змісті всю різноманітність конкретних життє-

[176] Рішення Криворізької міської ради від 31.03.2016 р. № 381. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/3443577777_d1/

[177] Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. Ю.А. Тихомиров. М.: Изд. г-на Тихомирова. 2001. С. 98.

вих відносин, оскільки реальне суспільне відношення набагато багатіше моделі[178]. Тому, законодавець вводячи у нормативний обіг вище наведені формули створює в компетенції ОМС певний «люфт» для вирішення земельних питань, прямо не передбачених законодавством, або питань, які можуть виникнуть після прийняття нового закону. На нашу думку така позиція є цілком виправданною та повністю відповідає положенням, закріпленим в ч. 2 ст. 4 Європейської хартії місцевого самоврядування[179] про те, що: «*органи місцевого самоврядування в межах закону мають повне право вільно вирішувати будь-яке питання, яке не вилучене зі сфери їхньої компетенції і вирішення якого не доручене ніякому іншому органу»*.

Приміром до 01.01.2019 р. сільські, селищні, міські ради здійснювали передачу в оренду земельних ділянок колективної власності під господарськими шляхами та прогонами (польовими дорогами) у статусі нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок, хоча це питання не було прямо врегульоване законодавцем. Інший приклад, сільські, селищні, міські ради своїми рішеннями затверджують Правила благоустрою на території ТГ, а не лише в межах населеного пункту, як це передбачено ЗУ «Про благоустрій населених пунктів»[180]. Підтвердженням цьому є Правила благоустрою території Теофіпольської селищної ТГ[181], Правила благоустрою території Боярської міської ТГ[182] та інші.

Правове регулювання компетенції ОМС у сфері земельних відносин визначено:

1) Конституцією України[183];
2) Міжнародними договорами України, згода обов'язковість яких надана ВРУ (Європейською Хартією місцевого самоврядування[184])
3) Законодавчими актами (ЗКУ[185], Водним кодексом України[186] (далі – ВКУ), Лісовим кодексом України[187] (далі – ЛКУ), Кодексом України про надра[188],

---

[178] Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. Монография. М.: Юрид. лит. 1974. С. 35, 74.

[179] Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р.

[180] Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text

[181] Рішення Теофіпольської селищної ради від 06.06.2021 р. № 24-10/2021 «Про затвердження Правил благоустрою території Теофіпольської селищної територіальної громади». URL: https://teofipol-gromada.gov.ua/docs/882981/

[182] Рішення Боярської міської ради від 23.12.2021 р. № 20/184 «Про затвердження Правил благоустрою Боярської міської територіальної громади. URL: https://mistoboyarka.gov.ua/miska_rada/normatyvni_akty/rishennia_20_1284_pro_zatverdzhennia_pravyl_blahoustroiu_terytorii_boiarskoi_miskoi_terytorialnoi_hromady_File.html

[183] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[184] Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р.

[185] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[186] Водний кодекс України від 06.06.1995 р. №213/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80

[187] Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/3852-12

[188] Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text

Повітряним кодексом України[189], ПКУ[190], профільним Законом[191], ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності»[192], ЗУ «Про землеустрій»[193], ЗУ «Про оцінку земель»[194], ЗУ «Про благоустрій населених пунктів»[195], ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)»[196], ЗУ «Про основи містобудування»[197], ЗУ «Про меліорацію земель»[198], ЗУ «Про охорону земель»[199] та іншими);

4) Підзаконними НПА (постанови Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру» від 17.10.2012 р. № 1051[200], «Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них» від 08.05.1995 р. № 486[201], «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення внесення змін та затвердження містобудівної документації» від 01.09.2021 р. № 926[202], «Про затвердження правил розроблення робочих проектів землеустрою» від 02.02.2022 р. № 86[203], «Про затвердження

---

[189] Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: https://zakon. rada.gov.ua/laws/show/3393-17

[190] Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VII.

[191] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР.

[192] Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. №3038-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text

[193] Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text

[194] Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text

[195] Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text

[196] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.062003 р. № 899-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text

[197] Про основи містобудування: Закон України від 16.12.1992 р. №2780-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12

[198] Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14

[199] Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962--IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text

[200] Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text

[201] Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них»: постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1995 р. № 486. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-96-%D0%BF#Text

[202] Про затвердження Порядку розроблення, оновлення внесення змін та затвердження містобудівної документації»: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text

[203] Про затвердження правил розроблення робочих проектів землеустрою: постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 р. № 86. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2022-%D0%BF#Text

Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно» від 26.10.2011 р. № 1141[204] та інші);

5) локальними актами ОМС (статутом ТГ, Регламентом ради, Регламентом виконавчого комітету ради, регуляторними актами та іншими НПА).

1.4. Правові форми реалізації органами місцевого самоврядування повноважень у сфері земельних відносин

У процесі реалізації функцій і компетенції проявляється волевиявлення органу публічної влади, спрямоване на досягнення певної мети, а юридично закріплені повноваження набувають конкретного характеру і знаходять вираження у вигляді певних дій і операцій в тому порядку і виді, які передбачені законодавством. Розмаїття дій органів публічної влади щодо реалізації функцій і компетенції можна виокремити у певні однорідні групи, практичне вираження яких в юридичній літературі отримало найменування форм діяльності.

Термін «форма» (від лат. forma – зовнішність, устрій) означає вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту[205]. Якщо функції розкривають основні напрями цілеспрямованого впливу на об'єкти управління, то форми – це шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу. Тобто форми діяльності органів державної влади, органів влади АРК та ОМС показують, як практично здійснюється управлінська діяльність. Зовнішній вияв однорідних дій, процедур, які здійснюють органи публічної влади, їх структурні підрозділи й посадові особи в процесі реалізації функцій і компетенції в правових та організаційних рамках, називається формами діяльності[206]. Останні надають функціонуванню відповідних органів необхідної сталості, упорядкованості, однаковості та прогнозованості для контрагентів, а в підсумку забезпечують законність, легітимність і результативність владного впливу[207].

У науковій літературі немає єдності поглядів щодо різновидів і характеристики форм та методів діяльності органів публічної влади. Найпоширенішою є класифікація із зазначенням наслідків, які виникають у результаті використання тієї чи іншої форми або методу (наявності чи відсутності правового ефекту). В юридичній літературі відстоюється позиція, що форми та методи діяльності органів державної влади є повноцінним структурним елементом їх правового статусу. Форми здійснення державної влади в Україні розуміються, як закріплені Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згоду на обов'яз-

---

[204] Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно»: постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2011-%D0%BF#Text

[205] Популярна юридична енциклопедія. Кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський та ін. К., 2002. С. 349

[206] Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник І.І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. та доповн. Х.: Право, 2011. С. 57.

[207] Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: монографія за ред. Ю. М. Тодики. Х. : Право, 2009. С. 156.

ковість яких надано ВРУ, певні консолідовані, специфічні види дій органів державної влади, спрямовані на виконання покладених на них завдань і реалізацію їхніх функцій у межах їхньої компетенції. А методи здійснення державної влади в Україні визначаються, як вироблена на основі довготривалої практики функціонування державного апарату України та передбачена законодавством України система взаємопов'язаних прийомів, засобів, способів досягнення завдань і реалізації функцій органів державної влади України, які відображають якісний бік діяльності державних інституцій та спрямовані на досягнення бажаного результату найбільш оптимальним чином[208].

В юридичній літературі є позиція про поділ методів діяльності органів державної влади, ОМС на *правові* (за допомогою яких здійснюються правотворча, управлінська, правоохоронна, правореалізаційна і правозастосовна форми діяльності ОМС), *організаційні* (планування, координація, контроль, вироблення рішень) та *організаційно-правові* (організації і перевірки виконання актів, інформаціного забезпечення, підготовки, підбору та розстановки кадрів)[209]. Але більш усталеною є позиція про поділ форми діяльності органів публічної влади на правові та неправові[210]. Правовими вважаються такі форми, внаслідок використання яких виникають правові наслідки. Вони виступають як юридичні факти і можуть створювати адміністративно-правові відносини. А, відповідно, неправовими (в позитивному розумінні) є форми, використання яких не має юридичного значення та не спричиняє виникнення, зміну чи припинення правовідносин. Вони або передують правовим, або настають після них, маючи допоміжний характер по відношенню до правових.

Дещо скоректованою є позиція про поділ форми діяльності органів публічної влади на юридично значущі та юридично незначущі. Юридично значущими мають бути такі, використання яких органами публічної влади спричиняє виникнення конкретних правових наслідків (правові). А юридично незначущими формами мають бути такі, які безпосереднього значення не мають, тобто не спричиняють виникнення конкретного юридичного результату[211]. За наведеним критерієм виокремлюють правові, організаційні й матеріально-технічні форми діяльності органу публічної влади.

А. Колодій та А. Олійник під формами діяльності державних і самоврядних органів розуміють здійснення певних, передбачених НПА та практикою державного будівництва видів дій посадових та службових осіб законодавчих, судових, контрольно-наглядових органів і ОМС, за допомогою яких реалізуються

---

[208] Кравцова З.С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні : монограф. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 290, 292.

[209] Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підруч. 2-ге вид. перероб. і доп. К. : Юрінком Інтер, 2007. С. 39.

[210] Адміністративне право України: підруч. для юрид. вузів і фак. Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.За ред. Ю.П. Битяка. Х.: Право, 2001. С. 215.

[211] Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник І.І. Бодрова, С.В. Болдирева, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. Та доповн. Х.: Право, 2011. С. 59.

їх завдання і функції в межах компетенції кожного органу[212]. Названі форми, як вважають вчені, поділяються на правові, організаційні і організаційно-правові. *Правові форми* діяльності пов'язані з виконанням дій, які тягнуть за собою юридичні наслідки, до них автори пропонують відносити законотворчу (нормотворчу), управлінську (виконавчу), правоохоронну, правореалізаційну та правозастосовчу та інші форми. *Організаційні форми* діяльності органів публічної влади, на відміну від правових форм, не потребують чіткого юридичного оформлення і, як правило, самі по собі не спричиняють юридичних наслідків (регламентуюча, матеріально-технічна, ідеологічна, виховна та інші). Вони використовуються для забезпечення діяльності органів публічної влади. *Організаційно-правовими* вчені називають форми, що традиційно склалися в повсякденній діяльності і були закріплені НПА (сесії ради; засідання виконавчого комітету ради; засідання постійної комісії ради; збори; місцеві ініціативи; представництво в певних органах чи на певній території; індивідуальна і колективна робота депутатів). При цьому специфіка організаційних форм (установчої, матеріально-технічної, виховної) на відміну від організаційно-правових (сесії, засідання, представництва в певних органах чи на певній території тощо) вбачається у тому, що вони не закріплені НПА і не тягнуть за собою правових наслідків[213].

З огляду на види діяльності, які віднесені А. Колодієм та А. Олійником до організаційно-правових форм, думається, що вони відрізняються від правових форм тим, що, по-перше, організаційно-правові форми є допоміжними по відношенню до правових (сесія ради, засідання виконавчого комітету ради, засідання постійної комісії ради) і їх фіксація здійснюється шляхом складання правових документів (протокол пленарного засідання ради, протокол засідання постійної комісії тощо); по-друге, правове регулювання організаційно-правових форм здійснюється із переважним застосуванням процесуальних норм.

В. Погорілко та О. Фрицький зазначають, що аналіз статей профільного Закону, які стосуються форм діяльності представницьких ОМС, дозволяє зробити висновок, про те, що свої завдання і функції, на підставі яких визначена компетенція місцевих рад, останні здійснюють у правовій, організаційній і матеріально-технічній формах. *Правова форма* діяльності місцевих рад виявляється у реалізації повноважень цих органів, пов'язаних з нормотворчою, правозастосовною і правоохоронною діяльністю ОМС, спрямованою на регулювання правовідносин. *Організаційна форма* діяльності ОМС не обов'язково регламентована у законодавстві, її реалізація не передбачає юридичних наслідків і безпосередньо не формує правовідносини. При цьому вчені, в рамках організаційних форм виокремлюють організаційно-правові форми діяльності ОМС, які безпосередньо регламентовані в законі (сесії рад; засідання виконавчого комітету ради; засідання постійних комісій ради; робота депутатів в раді та у виборчому окрузі; організація і проведення місцевих референдумів, загальних зборів громадян;

---

[212] Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підруч. 2-ге вид. перероб. і доп. К. : Юрінком Інтер, 2007. С. 35.

[213] Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 35.

місцеві ініціативи; громадські слухання). Також автори залежно від спрямованості й мети організаційні форми діяльності рад поділяють на загальні (внутрішньо-організаційна та організаторська робота рад, їх органів та депутатів) та конкретні інституції. *Матеріально-технічна форма* діяльності рад не має правового та організаційного характеру. Вона зводиться до забезпечення лише заходів допоміжного характеру (складання звітів, ведення діловодства тощо)[214].

Правова природа органів державної влади та ОМС є подібною, оскільки ці публічні суб'єкти створені для здійснення управлінських функцій. Отже, структура правового статусу органів державної влади та ОМС також співпадає. Тому, правовий статус ОМС крім правосуб'єктності, компетенції (функції, предмети відання, повноваження, права, відповідальність) також включає і форми та методи діяльності ОМС.

Основною організаційно-правовою формою роботи сільської, селищної, міської, районної у місті ради, районної і обласної ради є сесія, яка скликається відповідно головою громади, головою районної у місті ради, головою районної, обласної ради, їх заступниками (шляхом видання розпорядження) у порядку черговості не рідше одного разу на квартал, а з питань відведення земельних ділянок – не рідше ніж один раз на місяць. Водночас, в міру необхідності вона може бути також скликана за пропозицією не менш як однієї третини депутатів від загального складу відповідної ради, а також за пропозицією її виконавчого комітету ради. Рішення про її скликання повинно доводиться до відома депутатів і жителів ТГ не пізніше як за десять днів до сесії, а у разі необхідності скликання позачергової сесії, не пізніш як за день до сесії із зазначенням часу скликання, місця проведення та переліку питань, які передбачається внести на розгляд ради. Сесія ради є правомочною розглядати питання порядку денного, якщо в її пленарному засіданні бере участь більше половини депутатів від загального складу ради, крім випадків передбачених законом. На пленарному засіданні місцева рада може розглядати питання, яке включено до її порядку денного, і після його обговорення приймати рішення по суті. За загальним правилом рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини депутатів від загального складу ради, визначеного законом. При цьому, рішення ради щодо безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди) приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу ради. Всі рішення рада приймає шляхом відкритого поіменного голосування крім випадків, передбачених законодавством (обрання секретаря ради та інші).

Для вивчення, попереднього розгляду і підготовки земельних питань на засідання сесії радою утворюється профільна постійна комісія ради, яка обирається з числа її депутатів у складі голови і членів комісії, а всі інші організаційні питання вирішуються відповідною постійною комісією. Функціональна спрямованість, повноваження і порядок її роботи визначається регламентом роботи ради

---

[214] Муніципальне право України: Підручник. За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 287-289.

та Положенням про постійні комісії ради, що розробляються та затверджуються нею з урахуванням вимог чинного законодавства.

Основною організаційно-правовою формою роботи постійної комісії ради є засідання, яке оформлюється протоколом, що підписується головою та секретарем постійної комісії. За результатами розгляду та вивчення земельних питань профільна постійна комісія ради на своєму засіданні більшістю голосів від її загального складу приймає рішення у формі висновків і рекомендацій, які оформлюються у вигляді письмового документу і підписуються її головою, а в разі його відсутності – заступником голови або секретарем комісії. Рішення постійної комісії ради з конкретного земельного питання є обов'язковим для розгляду сесією ради, виконавчими органами ради, а також підприємствами, установами, організаціями, яким вони адресовані. Виконуючи свої повноваження профільна постійна комісія ради з земельних питань реалізує координаційну, погоджувальну, моніторингову та контрольну функції.

В свою чергу, для здійснення контролю з конкретно визначених земельних питань, що належать до повноважень ради, остання може створювати тимчасові контрольні комісії ради з числа її депутатів у складі членів комісії та голови. Організаційно-правовою формою роботи тимчасових контрольних комісій ради є засідання, за результатами своєї роботи вони приймають звіти і пропозиції на розгляд ради.

Наприклад, безоплатна передача земельної ділянки у власність громадянина України є реалізацією сільською, селищною, міською радою управлінської функції, яка здійснюється шляхом прийняття рішення. Це відноситься до правової форми діяльності ОМС. Разом з тим, слід враховувати, що колегіальний представницький орган приймає рішення на пленарному засіданні ради, процедура проведення якого чітко регламентована законодавством, Статутом ТГ, Регламентом ради та іншими правовими актами. Фіксація дій, які мали місце на пленарному засіданні ради оформлюється протоколом сесії, який підписується головою громади, а в передбачених законом випадках – секретарем ради або іншими уповноваженими законом особами. Протокол сесії є документом, в якому визначається хід обговорення депутатами питань порядку денного, зауваження та пропозиції, які вносились при їх обговоренні, результати волевиявлення (голосування) депутатів по кожному проекту рішення та інші фактичні обставини. Отже, засідання сесії є організаційно-правовою формою діяльності відповідної місцевої ради, яке, має допоміжний характер та забезпечує реалізацію правової форми діяльності ради.

Організаційно-правовою формою роботи виконавчого комітету ради є його засідання, які скликаються головою громади (його заступником). Інші виконавчі органи сільської, селищної, міської ради функціонально виконують допоміжну роль у забезпеченні здійснення радою та виконавчим комітетом ради своїх повноважень у сфері регулювання земельних відносин.

Допоміжними організаційними формами роботи ОМС є матеріально-технічна, ідеологічна та культурно-освітня, які спрямовані на забезпечення реалізації правової форми роботи цих органів. *Матеріально-технічна форма*, як різновид організаційної, полягає в бюджетному, фінансовому, бухгалтерському, матеріальному та господарському забезпеченні виконання завдань і функцій місцевого самовря-

дування, а також – у здійсненні комплексу заходів щодо збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання інформації про правовий статус земельних ділянок їх власників та користувачів, організації діловодства й архівного зберігання документів у галузі земельних відносин, узагальнення результатів діяльності органів місцевого самоврядування у зазначеній сфері. *Ідеологічна форма* є видом однорідної діяльності ОМС та полягає в забезпеченні інтересів ТГ, патріотичного виховання, де визначені ціннісні, духовні, релігійні, світоглядні та цілеспрямовуючі орієнтири. *Культурно-освітня форма* полягає в системі підготовки та підвищення кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування у сфері здійснення місцевого самоврядування та регулювання земельних відносин, посилення рівня оволодіння державною мовою та офіційними мовами Європейського Союзу (далі – ЄС) з метою сприяння перспективному набуттю Україною повноправного членства в ЄС та в Організації Північно-атлантичного договору.

Слід звернути увагу на те, що форми роботи ОМС та форми реалізації ними своїх повноважень не збігаються, перші є ширшими за своїм обсягом, а тому включають останні. Отже, зазначені форми діяльності ОМС співвідносяться як ціле та його частина.

Правова форма діяльності ОМС передбачає здійснення повноважень шляхом прийняття правових актів (актів ОМС). Так, Конституцією України установлено, що ОМС в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території (ст. 144)[215]. Відповідно до положень ст. 59 профільного Закону рада приймає НПА, регуляторні, адміністративні та інші акти у формі рішень (ч. 1), виконавчий комітет ради приймає рішення (ч. 6), голова громади, голова районної у місті ради, голова районної, обласної ради в межах своїх повноважень видає розпорядження (ч. 8). Начальники управлінь, відділів та інших виконавчих органів рад, які мають статус юридичних осіб уповноважені на видання наказів. Виконавчий орган ради з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель складає акти (обстеження, перевірки вимог дотримання земельного законодавства). Також ОМС приймають (вчиняють) адміністративні акти з врахуванням положень ЗАП (ч. 13)[216]. Згідно з ст. 17^2, 118, 122, 123, 149, 152, 174 ЗКУ[217] ОМС при реалізації повноважень у сфері земельних відносин приймають рішення (адміністративні акти у сфері земельних відносин).

Слово «акт» (лат. actus – дія, actum – документ) означає дію, вчинок громадянина або посадової особи; документ (закон, указ, постанова, наказ, розпорядження тощо), який видається компетентним органом[218]. Слово «дія» тлумачиться як «робота, діяльність, здійснення чого-небудь, вплив на кого-, що-небудь»[219],

---

[215] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[216] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР.

[217] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІІ.

[218] Словник української мови. Т. 1 А-В. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1970. С. 74.

[219] Словник української мови. Т. 2 Г-Ж. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1971. С. 311.

а слово «рішення» – «продуманий намір зробити що-небудь, якось учинити, вирок суду, постанова, розпорядження якої-небудь організації, спосіб вирішення, розв'язання чого-небудь»[220]. Варто враховувати, що хоча слова «акт», «дія» і «рішення» мають дуже близьке лексичне значення[221], але у правозастосовній діяльності вони можуть мати різні форми вираження, зокрема у вигляді письмового (в електронній формі, усній формі) рішення (документа) або юридично значущої дії, якою здійснюється остаточне вирішення (врегулювання) конкретної справи.

Отже важливе практичне значення має правильне розмежування термінів «акт органу місцевого самоврядування» та «рішення органів місцевого самоврядування». І. Лагус відстоює позицію про те, що термін «рішення» позначає ту форму діяльності органів державної влади та ОМС, яка на відміну від дій чи бездіяльності, оформляється письмово у вигляді відповідних юридичних документів, що носять офіційний та обов'язків характер[222].

Як відомо, прийняттю акту ОМС передує стадія його підготовки, розробки проекту рішення та обговорення у порядку, визначеному законодавством та Регламентом ради. На цій стадії йому надається відповідна мовна, логічна, графічна та граматична основа. А у завершальній стадії воля ОМС знаходить свій зовнішній вираз у формі письмового документу. Виявляється, що обидва поняття «письмовий документ» та «волевиявлення-дія» є послідовними етапами єдиного процесу, результатом якого є прийняття акту ОМС у формі рішення. Це дві його невід'ємні сторони, які не можна відокремлювати. За таким підходом в юридичній літературі поняття «акт органу місцевого самоврядування» розуміється, як *«визначений процедурними нормами процес діяльності депутатів ради, посадових осіб місцевого самоврядування, який складається з послідовних дій по підготовці, обговоренню та прийняттю рішення у формі письмового документу в межах їх власних або делегованих повноважень, що встановлює, змінює, доповнює, призупиняє або скасовує правові норми чи конкретні приписи, має офіційний характер і обов'язкову силу в межах території ради»*[223].

Але, при здійсненні повноважень ОМС також можуть вчиняти юридично значущі дії, які створюють правові наслідки без прийняття рішення, наприклад погодження ОМС, на стадії розроблення документації із землеустрою, місця розташування земельної ділянки комунальної власності, що відводиться у власність або у користування, що здійснюється шляхом проставлення підпису у відповідному письмовому акті та в інших випадках. Вчинення юридично значимих (правозастосовних) дій властиво голові громади (його заступникам), голові районної у місті ради, голові районної, обласної ради (їх заступникам) виконавчим органам ради.

---

[220] Словник української мови. Т. 8 П-Р. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1977. С. 589.

[221] Словник синонімів української мови: В 2 т. Т. 1 А-Н. Редкол. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та інші. К.: Наукова думка, 2001. С. 425

[222] Лагус І. Правові акти в теорії права та практиці вітчизняного законодавства: деякі проблеми. І Лагус. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 16.

[223] Потапенко С.А. Поняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх ознаки та проблеми законодавчого визначення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки. К. 2018. № 3 (8). С. 67.

Натомість, єдиною формою здійснення повноважень для сільських, селищних, міських, районних у місті, районних і обласних ради є прийняття рішень.

Також варто відзначити, що в системі актів ОМС має місце ієрархія, згідно якої найвищу юридичну силу мають рішення ради, які можуть змінювати або скасувати рішення виконавчого комітету ради (лише з питань реалізації власних повноважень), а виконавчий комітет ради може змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб місцевого самоврядування.

Таким чином, поняття «акти органів місцевого самоврядування» має ширший зміст та обсяг відносно поняття «рішення органів місцевого самоврядування», а відтак є родовим поняттям, яке включає в свій обсяг і рішення і дії ОМС при здійсненні покладених на них законом повноважень.

Тепер проаналізуємо сутність НПА, регуляторних та адміністративних актів ОМС та їх правову природу.

Легально термін «нормативно-правовий акт» визначається як рішення суб'єкта владних повноважень, яке встановлює, змінює, припиняє загальні правила регулювання однотипних відносин, розрахований на довгострокове та неодноразове застосування (п. 18 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України[224] (далі – КАСУ). В юридичній літературі НПА ОМС розуміють акт-документ (постанова, рішення), що видається в межах його компетенції, який містить норми права, обов'язкові для населення самоврядних територій, а також організацій та установ, які діють у межах цих територій[225], як письмові офіційні документи, прийняті правомочними суб'єктами (місцевими радами, їх головами), які мають обов'язкову силу, виражають владні веління і спрямовані на регулювання суспільних відносин[226], або як офіційний документ, прийнятий безпосередньо ТГ або представницьким ОМС в межах предметів їх відання, у визначеній процедурно-процесуальній формі, який спрямований на встановлення, зміну, доповнення або скасування правових норм як загальнообов'язкових, розрахованих на багаторазове застосування приписів[227].

Н. Кузьменко пропонує визначення поняття «рішення органу місцевого самоврядування нормативного характеру з питань регулювання земельних відносин», як локальний НПА, який приймається ОМС в межах його повноважень та у відповідності зі встановленою процедурою, що входить до системи джерел земель-

---

[224] Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. №2747-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15 (дата звернення 08.02.2021) (ст. 4).

[225] Скакун О.Ф. Нормативно-правовий акт органу (посадової особи) місцевого самоврядування України: загальнотеоретичні аспекти. О.Ф. Скакун. Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні: матеріали Міжнар. наук. прак. конф., м. Харків, 25 трав. 2004р. За ред. Ю.П. Битяка. Х.: Ін-т держ. буд-ва та місц. Самоврядування АПрН України. 2004. С. 94–97.

[226] Богачева Л.Л. Акти органів місцевого самоврядування в системі нормативних правових актів України. Л.Л. Богачева: мат. наук.-практ. конф. Проблеми правового регулювання місцевого самоврядування (4–5 грудня 2001р.). За ред. М.І. Панова. Харків: Нац. юрид. акад. України. 2002. С. 54–56.

[227] Барский В.Р. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: дис… канд. юрид. Наук: 12.00.02. Барський Вадим Рудольфович. Одеса. 2006. С. 115.

ного права, закріплює земельно-правові норми, обов'язкові до виконання всіма суб'єктами земельних відносин на відповідній території, має неперсоніфікований характер, розрахований на багаторазове використання, приймається лише з питань місцевого значення, спрямований на реалізацію та конкретизацію законодавчих положень у галузі використання, охорони та відтворення земель[228]. Дане визначення є обґрунтованим і таким, що розкриває всі сторони даного поняття.

У сфері земельних відносин ОМС приймають НПА при: встановленні (зміні) меж села, селища; встановленні меж території ТГ; затвердженні Статуту ТГ; затвердженні комплексного плану; затвердженні генерального плану населеного пункту або детального плану території; затвердженні Програм розвитку земельних відносин на території ТГ; Правил благоустрою населених пунктів; Положень про комісію з вирішення земельних спорів та в інших випадках. Специфіка даних актів полягає в тому, що вони набирають чинності з дня їх офіційного оприлюднення, якщо інший пізніший строк введення цих актів в дію не зазначений в самому НПА.

Згідно з абзацом (далі – абз.) 3 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» регуляторним актом є *«прийнятий уповноваженим регуляторним органом нормативно-правовий акт, який або окремі положення якого спрямовані на правове регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання»*[229]. Порівнюючи між собою НПА та регуляторний акт ми зазначаємо, що регуляторний акт є одним із різновидів НПА, але не виключно, оскільки іноді може і не мати нормативно-правовий характер. Особливість регуляторних актів полягає в тому, що вони розробляються, розглядаються, приймаються, оприлюднюються, набирають чинності, відстежуються, переглядаються та скасовуються у порядку, встановленому ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» та підлягають обов'язковому офіційному оприлюдненню в друкованих медіа відповідних рад, а у разі їх відсутності – у місцевих друкованих медіа, визначених цими органами та посадовими особами, не пізніш як у десятиденний строк після їх прийняття та підписання (ч. 5 ст. 12)[230]. До регуляторних актів ОМС у сфері земельних відносин можна віднести їх рішення про: встановлення місцевих податків та зборів на території ТГ; затвердження технічної документації із землеустрою про нормативно-грошову оцінку земель населеного пункту або земельної ділянки (земельних ділянок) за межами населеного пункту та при вирішенні інших питань.

Нормативно термін «індивідуальний акт» визначається як *«акт (рішення) суб'єкта владних повноважень, виданий (прийняте) на виконання владних управлінських функцій або в порядку надання адміністративних послуг, який стосується прав або інтересів визначеної в акті особи або осіб, та дія яко-*

---

[228] Кузьменко Н.О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин : монографія. Н.О. Кузьменко. К. : Алерта. 2018. С. 44-45.

[229] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text

[230] Там само.

го вичерпується його виконанням або має визначений строк» (п. 19 ч. 1 ст. 4 КАСУ). В рішенні Конституційного Суду України (далі – КСУ) від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 визначено, що *«акт індивідуальної дії органу місцевого самоврядування – це рішення, яке передбачає конкретні приписи, звернені до окремого суб'єкта чи юридичної особи, що застосовуються одноразово і після реалізації вичерпують свою дію»*[231].

В науковій літературі поняття «індивідуальний акт» розуміються, як засіб реалізації НПА, що має чітко окреслену сферу дії в часі, просторі та чітко визначених суб'єктів конкретних відносин[232]. Н. Кузьменко зазначає, що рішення ОМС індивідуального характеру з питань регулювання земельних відносин має персоніфікований характер, спрямоване на регулювання конкретних земельних відносин, його дія вичерпується при реалізації передбачених ним положень[233]. До таких рішень відносяться: передача земельних ділянок у власність або у користування, проведення інвентаризації земель, вирішення земельних спорів, надання дозволу на порушення об'єктів благоустрою та інші.

За кількістю елементів обсягу поняття «індивідуальний акт» є загальним (родовим), а отже його можна класифікувати. Так, І. Бойко за критерієм сутності і призначення навів власну класифікацію індивідуальних актів публічної адміністрації, виокремлюючи наступні їх види: а) *адміністративні* (що змінюють правовий статус особи (осіб)); б) *установчі* (вирішують конкретне питання, одноразово застосовуються); в) *внутрішньо-організаційні акти*; г) *зовнішньо-організаційні акти*; ґ) *кадрові акти*; д) *адміністративні договори*[234]. Одначе на практиці, стверджує науковець, для кожного виду актів мають бути встановлені відповідні правила, за якими ці акти й ухвалюються, але не кожен з названих індивідуальних актів публічної адміністрації, на його думку, відноситься до адміністративних.

Нормативно термін «адміністративний акт» визначається як *«рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)»* (п. 3 ч. 1 ст. 2 ЗАП)[235]. Прикметник «адміністративний» вказує на те, що акт виходить від адміністративних органів, на відміну від актів законодавчого органу чи судових органів[236].

В юридичній літературі поняття «індивідуальний адміністративний акт» визначається, як «одностороннє волевиявлення адміністративного органу зовніш-

---

[231] Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09

[232] Мелащенко В.Ф. Правові акти місцевих рад народних депутатів трудящих (методична розробка). В.М. Мелащенко. К.: 1973. С. 15.

[233] Кузьменко Н.О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин : монографія. Н.О. Кузьменко. К. : Алерта. 2018. С. 44-45.

[234] Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського націо-нального університету. Серія: Право. 2022. № 69. С. 230-233.

[235] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 № 2073-IX.

[236] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 31

ньої дії, що безпосередньо впливає на права, свободи чи інтереси конкретних осіб або стосується конкретної ситуації»[237]. Автори науково-практичного коментарю ЗАП до ключових ознак адміністративного акта відносять: 1) індивідуальність (конкретність) (стосується конкретних осіб); 2) приймається адміністративним органом самостійно; 3) зовнішня дія[238], до яких ми уважаємо обґрунтованим добавити ще одну характерну ознаку – 4) остаточне вирішення конкретної справи. Наведені ознаки також можуть стати певним еталоном для ОМС для вибору процедури при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин.

Таким чином, акти ОМС у формі прийнятого рішення, розпорядження, наказу, висновку і рекомендації, акта є основними (але не виключними) *правовими формами реалізації їх повноважень у сфері регулювання земельних відносин*. До інших правових форм реалізації повноважень відноситься діяльність зазначених посадових осіб без прийняття правових актів, які можуть супроводжуватися вчиненням правочинів, листами, заявами, зауваженнями, запереченнями, скаргами, претензіями, актами обстеження або перевірки, а також вчиненням інших юридично значущих дій. Зокрема, це фактичні дії старости, посадових осіб управлінь, відділів ради адміністративно-господарського, контрольного, претензійного та дозвільного характеру (організація та здійснення заходів з благоустрою, проведення моніторингу та перевірок законності використання земель, вжиття заходів охорони земель, вирішення земельних спорів, звернення до суду тощо).

Аналізуючи порядок діяльності сільських, селищних, міських, районних у місті рад, районних, обласних рад та виконавчих органів рад у сфері земельних відносин ми зазначаємо, що для них передбачені різні процедури формування порядку денного, попереднього розгляду проектів рішень, ухвалення рішень, підписання та набрання ними чинності. Найвищу юридичну силу мають рішення сільської, селищної, міської ради.

З метою забезпечення прозорості місцевого самоврядування законодавством встановлені вимоги стосовно оприлюднення у визначені строки проектів рішень та прийнятих рішень ОМС (ці вимоги зупинені в умовах дії воєнного стану в Україні), а також обов'язкове транслювання в мережі Інтернет у режимі реального часу пленарного засідання ради, засідання постійної комісії ради, крім випадків розгляду питань, що містять інформацію з обмеженим доступом відповідно до законодавства та обов'язкова відеофіксація з подальшим зберіганням та оприлюдненням відеозапису засідань на умовах і в порядку, визначених профільним Законом[239].

Ми з'ясували, що основними суб'єктами прийняття рішень (адміністративних актів) у сфері регулювання земельних відносин в ОМС є сесія ради, голова громади, виконавчий комітет ради, управління, відділи та інші виконавчі органи ради, у певних випадках також постійна комісія ради.

---

[237] Мандюк О.О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2017. С. 92.

[238] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 32.

[239] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР.

1.5. Територіальна компетенція органів місцевого самоврядування у сфері земельних відносин

Природний і соціальний потенціал географічного простору, що перебуває під юрисдикцією органів державної влади чи ОМС і на який вони спираються при розробці, прийнятті та здійсненні своїх владних рішень, в юридичній літературі називається територіальною основою органів публічної влади. Під «територією» у даному контексті розуміється сукупність просторово співпадаючих частин соціального, природно-ресурсного та інших потенціалів країни, відносно якої з боку органів державної влади і з боку ОМС можна здійснювати відповідні регулятивні дії[240].

Влада кожного з ОМС поширюється на чітко окреслену Конституцією і законами України територію в межах якої останні здійснюють свою компетенцію, в тому числі у сфері земельних відносин. Тож, юридична сила актів ОМС обмежена не тільки у часі та за колом осіб, але й у просторі.

Просторова основа діяльності ОМС є принципом для визначення їх територіальної компетенції у сфері земельних відносин. Вона включає в себе низку ознак, які дають кількісну та якісну характеристику того географічного простору, на який поширюється влада ОМС. До них належать географічні розміри і масштаби підвладної території, місце знаходження ОМС, топографія, умови для певного виду економічної діяльності, наявність природних ресурсів, наявна інфраструктура, доступ до транспортних вузлів та комунікацій та інше.

На рівні Конституції України установлено, що ОМС управляють комунальним майном, затверджують програми соціально-економічного розвитку, встановлюють місцеві податки і збори та вирішують інші питання, які віднесені до їх компетенції (ст. 143), реалізуючи свої повноваження вони приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території (ст. 144)[241]. Звертаємо увагу на те, що термін «на відповідній території» є широким, він знаходить свою конкретизацію у законах України.

У профільному Законі (ст. 1) застосовується термін «територія територіальної громади», який визначається як *«нерозривна територія, в межах якої територіальна громада здійснює свої повноваження щодо вирішення питань місцевого значення відповідно до Конституції і законів України, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування»*[242]. Дане положення дає підстави для висновку, що територіальною основою для діяльності сільських, селищних, міських рад (представницьких ОМС), виконавчих органів ради є територія ТГ, а її кордони окреслюють просторові межі повноважень цих рад (але не виключно), в тому числі у сфері земельних відносин.

Територія ТГ має свій самостійний правовий режим та є затвердженою КМУ на основі територій сільських, селищних рад нерозривна територія, яка не є лан-

---

[240] Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: підручник. І.І. Бодрова, С.В. Болдирева, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. та доповн. Х.: Право, 2011. С. 74-75.

[241] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[242] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР.

кою АТУ України, але до внесення відповідних змін до Конституції України частково виконує функцію базової АТО, у частині окреслення меж здійснення ТГ та її ОМС повноважень у сфері місцевого самоврядування[243].

Межі території ТГ визначаються як умовна лінія на поверхні землі (у тому числі на водному просторі), що відокремлює територію однієї ТГ від інших територій[244], яка уважається встановленою після набрання чинності рішення відповідної сільської, селищної, міської ради про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення меж території ТГ. При цьому при встановленні меж територій ТГ забороняється змінювати межі АТО.

Потрібно відзначити, що поряд із встановленням меж території ТГ ч. 5 ст. 46[1] ЗУ «Про землеустрій» також передбачено можливість розробки проекту землеустрою щодо встановлення меж території ОТГ, у якому мають визначатися як зовнішні межі території ОТГ в цілому, так і межі територій усіх ТГ, що ввійшли до її складу. Зазначене дає підстави говорити про те, що, по-перше, територія ОТГ є особливим об'єктом землеустрою, оскільки ця територія формувалася на підставі принципів та положень, встановлених ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад»[245] (добровільно), а не за розпорядженням уряду про визначення адміністративних центрів та затвердження територій ТГ (імперативно). А по-друге, що кордони території ОТГ також окреслюють просторові межі повноважень їх ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин.

Якщо межі території ТГ не встановлені у порядку розроблення відповідного проекту землеустрою, або даний проект ще не затверджений, то просторові межі повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів окреслюються установленими межами територій сільських, селищних, міських рад (як АТО, відомості про які ще досі зазначені у Державному земельному кадастрі (далі – ДЗК)). В такому разі інформація про затверджені урядом території ТГ вміщена в довідковому шарі Публічної кадастрової карти України – «Межі територіальних громад». Але варто враховувати, що дана інформація не має офіційного статусу, а виконує лише інформаційну функцію на основі відомостей ДЗК про сформовані території сільських і селищних рад.

В цьому аспекті варто згадати, що 12.06.2020 р. урядом затверджені 1469 територій сільських, селищних, міських ТГ, (в тому числі 31 ТГ на непідконтрольній території в межах Донецької та Луганської областей, загальною площею 553816,0 км^2, у складі 27833 населених пунктів, з населенням 3812,2555 тис. жителів)[246]. Але станом на 2025 р. межі не всіх територій ТГ є встановленими та актуалізованими у ДЗК з різних причин, що є підгрунтям для виникнення компетенційних та земельних спорів.

Наразі територія ТГ виконує функцію АТО (зокрема як просторова основа діяльності ОМС), є об'єктом ДЗК, об'єктом землеустрою, об'єктом містобудуван-

---

[243] Потапенко С.А. Правовий статус територій територіальних громад у системі адміністративно-територіального устрою України. Юридичний журна «Право України», 2021. № 12. С. 238

[244] Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-VI.

[245] Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII.

[246] Територіальні громади. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/newgromada

ня з власним найменуванням, площею, можливістю встановлення її меж і функціонального планування всієї території, а також реєстрації в облікових даних. Крім того, територія ТГ займає третій рівень у Кодифікаторі адміністративно-територіальних одиниць та територій ТГ (далі – Кодифікатор). Вона стала базовою ланкою для нового районування в Україні 17.07.2020 р., а з 01.07.2021 р. просторовою основою для передачі з державної власності до комунальної власності земель (земельних ділянок), розташованих за межами населених пунктів, окрім земель оборони, лісогосподарського, природно-заповідного, природоохоронного призначення тощо (п. 24 Розділу X «Перехідні положення» ЗКУ)[247].

Частиною 1 ст. 122 ЗКУ закріплено, що сільські, селищні, міські ради передають земельні ділянки у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних ТГ для всіх потреб. Також сільські, селищні, міські ради можуть передавати в оренду для використання за цільовим призначенням *нерозподілені земельні ділянки* (яка увійшла до площі земель колективної власності, що підлягають розподілу, але відповідно до протоколу про розподіл земельних ділянок не була виділена власнику земельної частки (паю)) і *невитребувані частки (паї)* (на яку не отримано документа, що посвідчує право на неї, або земельна частка (пай), право на яку посвідчено відповідно до законодавства, але яка не була виділена в натурі (на місцевості)), що розташовані на території відповідних ТГ, після формування їх у земельні ділянки[248]. Тобто представницькі ОМС є розпорядниками земель комунальної власності та колективної власності, що розташовані в межах території відповідної ТГ.

Згідно з ст. 83 ЗКУ у комунальній власності перебувають: а) усі землі в межах населених пунктів, крім земельних ділянок приватної та державної власності; б) земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності незалежно від місця їх розташування; в) землі та земельні ділянки за межами населених пунктів, що передані або перейшли у комунальну власність із земель державної власності відповідно до закону; г) земельні ділянки державної власності, які передбачається використати для розміщення об'єктів, призначених для обслуговування потреб ТГ (комунальних підприємств, установ, організацій, громадських пасовищ, кладовищ, місць знешкодження та утилізації відходів, рекреаційних об'єктів тощо), а також земельні ділянки, які відповідно до затвердженої містобудівної документації передбачається включити у межі населених пунктів, за рішеннями ОВВ передаються у комунальну власність[249].

В свою чергу до повноважень виконавчих органів рад у галузі земельних відносин в межах території ТГ належить: а) надання відомостей з ДЗК відповідно до закону; б) здійснення державного контролю за використанням та охороною

---

[247] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[248] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

[249] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

земель у межах та порядку, встановлених законом; в) здійснення інших повноважень у галузі земельних відносин відповідно до закону (ч. 2 ст. 12 ЗКУ)[250].

Оскільки земельні ділянки, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна комунальної власності можуть бути розташовані на території іншої ТГ, як і просто земельні ділянки (без нерухомого майна на них), а управління ними може здійснюватися відповідною сільською, селищною, міською радою або їх виконавчими органами, то це виключає обмеження вирішення питань місцевого значення лише нерозривною територією ТГ. А відтак просторові межі повноважень представницьких ОМС також можуть визначатися місцезнаходженням об'єктів комунальної власності (в тому числі земельних ділянок), що розташовані на території іншої ТГ.

Аналізуючи просторові межі повноважень сільських, селищних, міських рад та їх виконавчих органів також слід звернути увагу на те, що вирішення деяких питань місцевого значення також може окреслюватися межами населеного пункту. Приміром, генеральний план відповідного села, селища, міста, як містобудівна та одночасно землевпорядна документація, призначена для обґрунтування довгострокової стратегії планування та забудови території населеного пункту, може розроблятися лише в межах конкретного населеного пункту. Інший приклад, законодавство про оцінку земель розрізняє два види проведення нормативної грошової оцінки земель (земельних ділянок) – в межах населеного пункту та за межами населеного пункту.

Межа села, селища, міста розуміється як встановлена на підставі затвердженого проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж населеного пункту (з врахуванням чинного генерального плану населеного пункту) умовна лінія на поверхні землі (відомості про яку внесені до ДЗК), що відокремлює територію села, селища, міста від територій інших населених пунктів. Межі села та селища встановлюються на підставі рішення відповідної сільської, селищної, міської ради (або відповідної військово-цивільної чи військової адміністрації), а межі міста за постановою ВРУ за поданням КМУ.

Згідно чинного законодавства документами, що підтверджують встановлені межі населеного пункту можуть бути: 1) рішення уповноважених державних органів (ВРУ, військово-цивільної чи військової адміністрації) або ОМС (районної ради, сільської, селищної, міської ради) про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж відповідного села, селища, міста; 2) проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж відповідного села, селища, міста; 3) Витяг з ДЗК про землі в межах території АТО (відповідного села, селища, міста).

Якщо ж межі населеного пункту були встановлені до 01.01.2002 р. за раніше діючим законодавством, то підтвердженням цього можуть бути відповідні рішення уповноважених державних органів або ОМС, прийняті з врахуванням затвердженого проекту планіровки і забудови населеного пункту, техніко-економічних основ розвитку населеного пункту, проекту формування території і встановлення меж сільської, селищної ради, проектом внутрішньогосподарського землеустрою території (для неперспективних сіл) або планом земельно-госпо-

[250] Там само.

дарського устрою території, проекту встановлення меж сільського населеного пункту.

Також слід звернути увагу на те, що відсутність рішень уповноважених органів про встановлення меж території ТГ або АТО та відповідної затвердженої містобудівної або землевпорядної документації з цього приводу ще не свідчить про відсутність меж цих територіальних одиниць, та у зв'язку з цим і про відсутність визначеної територіальної основи діяльності ОМС. В таких випадках для визначення просторових меж діяльності ОМС мають братися до уваги рішення компетентних органів про утворення, об'єднання, роз'єднання та/або припинення АТО та включення (приєднання) їх територій до інших АТО, а також пов'язану з цим містобудівну, землевпорядну та іншу проектну документацію.

Територіальною основою діяльності районної у місті ради є район у місті, який утворюється та межі якого встановлюються (змінюються) на підставі рішення міської ради (з районним поділом). Межі району у місті мають правовий режим АТО. Станом на 2020 р. в Україні існує 108 районів у містах і 24 міста з районним поділом[251].

Просторові межі повноважень старости визначаються старостинським округом, який утворюється відповідною сільською, селищною, міською радою у складі одного або декількох населених пунктів (крім адміністративного центру ТГ), на території якого (яких) проживає не менше 500 жителів (а у виключних випадках не менше 200 жителів), з врахуванням територіальної доступності від населеного пункту (населених пунктів) до центру старостинського округу, яка повинна становити не більше 7 кілометрів.

Утворення старостинських округів на території ТГ (ОТГ) здійснюється без виготовлення будь-якої містобудівної та/або землевпорядної документації. На практиці в резолютивній частині рішення ради зазначають село (села), селище (селища), місто, що входять у старостинський округ, який закріплюють за старостою (виконуючим обов'язки старости). По суті старостинський округ є юридичною конструкцією, введеною у нормативний обіг, для визначення просторових меж здійснення старостою своїх повноважень. Територія ТГ (ОТГ) умовно поділяється на утворені старостинські округи. Отже, старостинський округ – це умовна зона відповідальності старости. В період часу з 2020 по 2024 рр. утворено 8017 старостинських округів (територій юрисдикції старост)[252].

Територіальною основою діяльності районної ради є район (як АТО субрегіонального рівня) кордони якого окреслюють просторові межі повноважень районної ради.

17.07.2020 року, ВРУ здійснила нове районування України, ліквідувавши у 24 областях всі старі 490 районів (що складалися з територій сільських, селищних, міських рад і населених пунктів, як АТО) та утворила нові 136 укрупнених районів

---

[251] Район у місті. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD_%D1%83_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D1%96

[252] Децентралізація в Україні. Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Здобутки та завдання на 2021-2024 роки. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/816/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_15.04.2021.pdf

(з них 17 знаходяться на тимчасово окупованих територіях України: 10 районів в АРК, 3 райони в Донецькій області та 4 райони у Луганській області) у складі територій сільських, селищних, міських територій ТГ[253]. Утворення нових укрупнених районів призвело до збільшення площ їх територій в рази та, відповідно, зміни їх меж. Приміром площа Вишгородського району Київської області до 17.07.2020 р. становила 2031,0 км^2, а після укрупнення – 4333,0 км^2 [254]; площа Бориспільського району Київської області до 17.07.2020 року становила 1485,0 км^2, а після укрупнення – 3873,2 км^2; площа Болградського району Одеської області до нового районування становила 1364,0 км^2, а після укрупнення – 4489,8 км^2 [255].

Крім того, за рахунок територій ліквідованих старих районів та сільрад ВРУ у липні 2020 р. також утворила нові, раніше не існуючі райони. Приміром, в такий спосіб, за рахунок території ліквідованих Києво-Святошинського, Бородянського, Макарівського районів, Бучанської та Ірпінської міських рад, утворений Бучанський район (з адміністративним центром у м. Буча) у складі територій Білогородської сільської, Бородянської селищної, Борщагівської сільської, Бучанської міської, Вишневої міської, Гостомельської селищної, Дмитрівської сільської, Ірпінської міської, Коцюбинської селищної, Макарівської селищної, Немішаївської селищної, Пісківської селищної ТГ[256], загально площею 2555,5 км^2 [257].

Межа району (та інших АТО) нормативно визначається як умовна лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району від інших територій та яка встановлюється і змінюється ВРУ за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж АТО за поданням уряду (ст. 173, 174 ЗКУ)[258]. Враховуючи те, що територіальною основою для утворення нових районів в Україні стали території ТГ (які ще не є ланкою чинної системи АТУ), останні наразі є «порубіжжям» для АТО регіонального (областей) та субрегіонального рівня (районів), а це по суті призвело до підміни меж районів (як АТО) межами ТТГ, що є неприпустимим, оскільки це не узгоджується з приписами, установленими ст. 85, 92, 133 Конституції України[259] та потребує невідкладного унормування.

Наведене дає підстави виснувати, що наразі синергія меж АТО і ТТГ призвела до зміни парадигми АТУ України, яка не узгоджується з конституційним ладом нашої країни. Вочевидь з наведеного логічно виникає питання про правовий режим меж районів та областей.

Район є субрегіональною ланкою у системі АТУ України як сформоване державою об'єднання ТГ, котре через районну раду виробляє та реалізовує свій спільний інтерес, а також покликане виконувати функцію об'єднання ТГ. Тож, з метою

---

[253] Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX.

[254] Райони. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/newrayons?area_id=&page=3 &sort_by_otg_count=&sort_by_population=&sort_by_square=&sort_by_villages_count=

[255] Там само.

[256] Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX.

[257] Там само.

[258] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[259] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

уникнення земельних та компетенційних спорів доцільним є фіксація меж нових районів шляхом розроблення та затвердження проектів землеустрою щодо встановлення (зміни) меж районів та внесення відповідних відомостей до ДЗК.

Оскільки районна ради є розпорядником майна та земельних ділянок, що перебувають у спільній власності ТГ, та які можуть бути розташовані на території іншого району чи області, то це виключає обмеження повноважень відповідної районної ради щодо вирішення земельних питань лише нерозривною територією відповідного району. Тож просторові межі повноважень районних рад також можуть визначатися місцезнаходженням об'єктів комунальної власності (в тому числі земельних ділянок), які перебувають у спільній власності ТГ сіл, селищ, міст, що розташовані на території іншого району чи області.

Не менш складною є проблема визначення просторових меж повноважень обласних рад у сфері земельних відносин з огляду на відсутність правового регулювання встановлення (зміни) областей згідно чинного законодавства України. Зазначимо з цього приводу наступні аргументи.

Як відомо, в колишній УРСР області утворювалися за рахунок територій районів, сільських, селищних, міських рад та населених пунктів з метою оптимального врегулювання відносин на регіональному рівні. Межі областей окреслювалися визначеними кордонами АТО (районів, сільрад, міст, селищ, сіл), які розташовані на її території, але вони не були усталеними та постійно змінювалися.

Сучасний конституційно-правовий статус області в Україні суттєво відрізняється від правового статусу області на момент її заснування в часи колишньої УРСР, яка на перших порах виконувала лише функцію АТО. З прийняттям Конституції України область займає особливе місце в системі АТУ України (ст. 133) та розглядається вже не лише як АТО, а й як сформоване державою об'єднання ТГ, котре через обласну раду виробляє та реалізовує свій спільний інтерес, а також покликана виконувати функцію об'єднання ТГ[260].

Після відновлення статусу АРК в 1991 р. Конституцією України (ст. 133) закріплений поділ території України на: АРК, 24 області (Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області), міста Київ та Севастополь, райони, міста, райони у містах, селища, села. Але на відміну від раніше чинних Конституцій колишньої УРСР, чинне законодавство не містить прямих положень про порядок утворення та ліквідацію областей, а також про встановлення та зміну їх меж.

З прийняттям Конституції України ідея встановлення (зміни) меж області, як найвищої ланки системи АТУ була відхилена, тож відтоді корегування кордонів областей можливо здійснювати шляхом встановлення (зміни) меж районів, населених пунктів та інших територіальних одиниць, які розташовані на околицях області. Але в такий спосіб обласна рада майже усунута від участі у процесі

[260] Заяць І.Я. Правовий статус області в Україні: автореф. … канд. юрид. наук: 12.00.02. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Юридичний факультет. Л.: 1999. С. 4.

визначення меж території області, що обмежує її правосуб'єктність як суб'єкта конституційно-правових відносин.

Але, все ж питання встановлення (зміни) меж вже утворених областей хоч і не передбачені Конституцією та законами України, але на практиці вирішуються ВРУ. Прикладом цьому є постанова ВРУ від 19.07.2020 р. «Про утворення та ліквідацію районів», якою в 24 областях нашої країни були ліквідовані 490 районів та утворені 136 нових районів[261]. Відтоді кордони територій нових районів, а відтак і областей, окреслюються межами територій сільських, селищних, міських ТГ.

Варто наголосити на тому, що територія області має особливий конституційно-правовий статус, оскільки вона є просторовою основою здійснення повноважень обласною радою, обласною державною адміністрацією, обласною військовою адміністрацією, обласною військово-цивільною адміністрацією та іншими територіальними органами центральних ОВВ. Тож, встановлення обласної межі є виправданим, оскільки дозволить чітко розмежувати юрисдикцію органів державної влади та ОМС.

Зрозуміло, що розроблення проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж області було б занадто складним процесом, який би передбачав значні видатки з обласного бюджету, потребував би його узгодження з сільськими, селищними, міськими, районними радами, районними державними адміністраціями, які є органами управління на суміжних з областю територіях, або за рахунок території яких планується здійснити розширення або зменшення обласних меж. Але, з огляду на особливий статус області, яка територіально замикає ланку регіонального рівня, обласні межі мають самостійний правовий режим, а тому також мають бути окремо офіційно встановлені.

З вищенаведеного випливає, що територіальна компетенція ОМС у сфері земельних відносин окреслюються кордонами відповідної АТО (області, району, міста, району у місті, селища, села), межами території ТГ, а також розташуванням об'єктів нерухомого майна (в тому числі земельних ділянок) на відповідних територіях.

1.6. Темпоральні характеристики повноважень органів місцевого самоврядування при регулювання земельних відносин

Повноваження ОМС у сфері земельних відносин встановлюються і визначаються Конституцією і законами України, а також прийнятими на їх виконання іншими НПА. Оскільки будь-який НПА обмежений дією у часі (періодом дії, коли він має юридичну силу), то і відповідно повноваження ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, є чинними в межах темпоральної дії НПА, що їх закріплюють.

За зазгальним принципом межі дії НПА в часі визначаються датою набрання чинності, датою зупиненням чинності та датою втрати чинності, що відповідно впливає на темпоральну дію повноважень ОМС.

[261] Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX.

За усталеним правилом Закон набирає чинності відповідно до трьох основних принципів: пряма дія; зворотна дія; переживаюча дія. Наведене, в свою чергу, обумовлює темпоральну дію повноважень, визначених Законом.

Пряма дія має місце, коли новий правовий акт поширюється тільки на факти і правовідносини, що виникли після набрання ним чинності, або до набрання ним чинності і тривали на момент набрання актом чинності, тобто перспективна дія акту. *Зворотна дія (ретроактивна форма)* має місце, коли правовий акт поширюється на нові і старі факти, правовідносини, що виникли до і після набрання чинності, тобто закон поширюється на всі факти не лише «уперед», але й «назад». *Переживаюча дія (ультраактивна форма)* правового акту має місце, коли акт, що втратив юридичну чинність і за спеціальною вказівкою нового акту (закону) продовжує поширювати свою дію на старі триваючі факти з окремих питань (часткова дія)[262], до яких можна віднести деякі НПА колишнього УРСР.

Згідно конституційного принципу закони та інші НПА не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. За всіх умов НПА, що закріплюють повноваження ОМС у сфері земельних відносин набирають чинності не раніше дати його опублікування.

З системного аналізу чинного законодавства слідує, що встановлені (визначені) НПА повноваження ОМС у зазначеній сфері виникають:

1) *з моменту ухвалення законодавчого акту* (наприклад, Конституція України, яка набрала чинності в момент її прийняття – 28.06.1996 р.[263]);
2) *з дати офіційного оприлюднення НПА* (в тому числі локальних актів ОМС);
3) *з офіційно визначеного строку після опублікування НПА* (закони України починають діяти на всій її території після 10 днів з дня офіційного опублікування);
4) *з дати, що визначена в самому НПА* (наприклад, в Прикінцевих та перехідних положеннях ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» № 1423 від 28.04.2021 р. визначено, що певні частини цього Закону набирають чинності в різні дати з дня його опублікування: а) через шість місяців; б) через рік; в) з 01.01.2023 р.; г) з дня набрання чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення»; ґ) з дня набрання чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель»)[264];

---

[262] Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник. 3-те видання. К.: Алерта ; ЦУЛ, 2011. С. 381-382.

[263] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[264] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України від 28.04.2021 р. № 1423-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#n61

5) *з дня одержання правового акту адресатом* (це можуть бути акти з обмежувальним грифом «секретно», «зовсім секретно», «особливої важливості», «для службового користування; також це стосується адміністративних актів ОМС);

6) *з дати виникнення певних обставин* (у період дії надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях. Наприклад, у період воєнного стану, коли функціонування ДЗК призупинено на всій території України, цільове призначення земельної ділянки комунальної та приватної власності змінюється лише за рішенням сільської, селищної, міської ради, на території якої розташована земельна ділянка, а земельної ділянки державної власності – за рішенням ОВВ, що здійснює розпорядження відповідною земельною ділянкою. У період дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях та протягом одного року з дня його припинення чи скасування вилучення, зміна цільового призначення, надання (передача) у власність або користування громадянам чи юридичним особам земельних ділянок, переданих (наданих) у постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби України для будівництва, облаштування та утримання інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій, забороняється, крім випадків віднесення їх до земель природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, лісогосподарського призначення, відчуження для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності);

7) *з дня набрання чинності рішення суду* (наприклад, щодо вирішення компетенційного спору між ОВВ та ОМС, або між ОМС стосовно наявності (відсутності) компетенції (повноважень) у сфері земельних відносин).

Призупинення чинності НПА – тимчасове переривання його дії у часі, що не призводить до втрати чинності НПА, та залежить від певних обставин і передбачено законодавством. Слід звернути увагу на те, що також може мати місце призупинення дії у часі лише частини (окремих положень) НПА. Настання зазначених юридичних фактів призводить до призупинення повноважень ОВВ та ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, що встановлені (визначені) цим НПА.

Призупинення дії в часі НПА (або його окремих положень) здійснюється шляхом видання органом, що його прийняв (видав), або іншим органом, якому це право надано законом, відповідного правового акту. Приміром, ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель» від 19.10.2022 р. № 2698-IX[265] до припинення воєнного стану в Україні зупинені, визначені ЗКУ положення, що закріплюють повноваження ОВВ та ОМС щодо розпорядження землями державної та комунальної власності шляхом встановлення заборони щодо здійснення безоплат-

[265] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель: Закон України від 19.10.2022 р. № 2698-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-20#n57

ної передачі земель державної, комунальної власності у приватну власність, надання дозволів на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, а також розроблення такої документації (за виключенням безоплатної передачі земельних ділянок у приватну власність власникам розташованих на таких земельних ділянках об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд), а також на безоплатну передачу у приватну власність громадянам України земельних ділянок, переданих у користування до набрання чинності цим Кодексом).

Також законодавством може бути передбачено пряме зупинення саме повноважень публічного органу без зупинення НПА (або його частини), яким закріплене таке повноваження. В цьому контексті прикладом є положення абз. 5 п. 24 Розділу Х «Перехідні положення» ЗКУ, яким встановлено, що *«з дня набрання чинності цим пунктом до державної реєстрації права комунальної власності на земельні ділянки державної власності, що передаються у комунальну власність територіальних громад, органи виконавчої влади, що здійснювали розпорядження такими земельними ділянками, не мають права здійснювати розпорядження ними»*[266]. Тобто, положення ст. 122 ЗКУ[267] залишаються чинними, але повноваження ОВВ, що здійснювали розпорядженню землями державної власності призупиняються до державної реєстрації права комунальної власності відповідної ТГ на земельні ділянки державної власності, що переходять у комунальну власність згідно цих положень.

Ще одним прикладом зупинення НПА у сфері земельних відносин є випадки, коли голова громади своїм розпорядженням у п'ятиденний строк з дня прийняття зупиняє рішення сільської, селищної, міської ради (яке є НПА) із обґрунтуванням зауважень та подальшим внесенням цього рішення на повторний розгляд відповідної ради. В такому випадку рада зобов'язана у двотижневий строк повторно розглянути зупинене рішення. У разі якщо рада відхилить зауваження голови громади і підтвердить попереднє своє рішення двома третинами депутатів від загального складу ради, то воно набирає чинності, якщо ні, то таке рішення не набирає чинності.

Рішення сільської, селищної, міської ради про затвердження проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж села, селища є юридичним фактом, з настанням якого, після офіційного оприлюднення такого рішення (або з іншої дати, зазначеної в рішенні), набирають чинності розширені (проектні по генеральному плану) межі відповідного села, селища в наслідок чого у відповідної ради виникають повноваження щодо управління землями, розташованими в нових межах, та перехід цих земель у комунальну власність (за певними виключеннями). На практиці зупинення головою громади такого локального НПА може мати наслідком зупинення виникнення у сільської, селищної, міської ради нових повноважень у сфері земельних відносин або їх не виникнення взагалі.

За подібною процедурою голова громади (голова районної у місті ради) у разі незгоди з рішенням виконавчого комітету ради своїм розпорядженням може зупинити дію цього рішення та внести це питання на розгляд відповідної ради. Якщо відповідна рада простою більшістю голосів підтвердить зупинене рішення

[266] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[267] Там само.

виконавчого комітету, то останнє набирає чинності, а якщо ні, то зупинене рішення чинності не набирає.

Повноваження ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, втрачають чинність:

1) *з дати закінчення строку дії НПА, на який він був прийнятий* (наприклад, ЗУ Про державний бюджет приймається на один рік; ЗУ «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» діє протягом строку, встановленого в Указі Президента України (від 30-ти до 90 діб) та припиняє свою чинність у разі його не продовження, у зв'язку з чим припиняються і повноваження ОВВ та ОМС щодо регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану);
2) *з дати зміни обставин, на які був розрахований НПА* (наприклад у разі закінчення надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи могли призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та ОМС відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян);
3) *з дати скасування (визнання таким, що втратив чинність) НПА* органом, що його прийняв або іншим органом, якому надано таке право (наприклад, за Конституцією України Президент України може скасовувати акти Ради міністрів АРК);
4) *прийняття нового акта вищої або однакової юридичної сили*, який має такий же предмет правового регулювання, без формального скасування старого акта;
5) *з дня ухвалення КСУ рішення про неконституційність законів України*, інших НПА або їх положень;
6) *з дня ухвалення рішення судом про визнання нечинними НПА ОВВ або ОМС* (приміром, на підставі постанови Шостого апеляційного адміністративного суду від 13.06.2019 р. у справі № 826/13433/18[268] був визнаний протиправним та нечинним наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 23.04.2018 р. № 100 «Про затвердження ДБН Б. 2.2-12:2018 «Планування і забудова територій»).

Таким чином, ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин мають враховувати вищенаведені темпоральні межі дії НПА, що встановлюють (визначають) ці повноваження.

---

[268] Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 13.06.2019 р. № 826/13433/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/82383266

Висновки до розділу 1.

ОМС, як суб'єкт земельних відносин, від імені та в інтересах ТГ здійснює повноваження (власні та делеговані) у сфері управління, використання, розпорядження, охорони та відтворення земель, приймаючи рішення, які є обов'язковими для всіх суб'єктів, що знаходяться на території відповідної АТО, території ТГ, з метою вирішення питань місцевого значення.

ОМС є розпорядниками земель комунальної власності, розташованих у межах населених пунктів та територій ТГ (крім земель приватної та державної власності), а також земельних ділянок за їх межами, на яких знаходяться об'єкти комунальної власності.

До завершення розподілу земель колективної власності сільські, селищні, міські ради також є розпорядниками нерозподілених земельних ділянок та невитребуваних земельних часток (паїв), які залишилися у колективній власності КСП, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств.

Структуру компетенції ОМС у сфері земельних відносин складають встановлені Конституцією України, міжнародними договорами України, законами України та іншими НПА їх функції, предмети відання, повноваження, права та відповідальність у сфері здійснення управління, розпорядження, використання, охорони та відтворення земель, які окреслюють предметні, просторові та часові межі їх діяльності та передбачають конкретні наслідки за неналежне виконання покладених на ці органи функцій та завдань. Загальну компетенцію ОМС складають всі питання місцевого значення, а також питання віднесені законом на вирішення ОМС.

Проаналізовано, що основними суб'єктами вирішення земельних справ шляхом прийняття (вчинення) адміністративних актів у сфері земельних відносин в ОМС є сесія ради, голова громади, виконавчий комітет ради, управління, відділи та інші виконавчі органи ради, іноді також постійна комісія ради.

Предмети відання (предметну компетенцію) ОМС у сфері земельних включають наступне коло справ: 1) по вирішенню питань АТУ: 2) у сфері планування використання та охорони земель; 3) у сфері забезпечення благоустрою; 4) при здійсненні землеустрою; 5) у сфері встановлення плати за землю; 6) по розпорядженню землями комунальної та колективної власності; 7) при здійсненні контролю за раціональним використанням та охороною земель та вирішенню земельних спорів.

Територіальна компетенція ОМС у сфері земельних відносин окреслюються кордонами відповідної АТО (області, району, міста, району у місті, селища, села), межами території ТГ, а також місцерозташуванням об'єктів нерухомого майна комунальної власності (в тому числі земельних ділянок) поза межами відповідної АТО чи території ТГ.

ОМС здійснюють свої повноваження у сфері земельних відносин у правових, організаційно-правових та організаційних формах (матеріально-технічна, ідеологічна та культурно-освітня), визначених Конституцією України, профільним Законом, ЗКУ та іншим законодавством.

Домінуючою правовою формою діяльності ОМС при здійсненні визначених Конституцією і законами України повноважень у сфері земельних відносин є прийняття актів ОМС. Сільська, селищна, міська, районна у місті рада, районна,

обласна рада приймає НПА, регуляторні та адміністративні акти у формі рішень, виконавчий комітет ради також приймає НПА, регуляторні та адміністративні акти у формі рішень акти у формі рішень, голова громади (або інша уповноважена особа) повноважень видає розпорядження. Начальники управлінь, відділів та інших виконавчих органів рад, які мають статус юридичних осіб уповноважені на видання наказів, постійна комісія ради приймає висновки та рекомендації. Виконавчий орган сільської, селищної, міської ради з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель складає акти (обстеження, перевірки дотримання вимог земельного законодавства).

До організаційно-правових форм діяльності ОМС, які безпосередньо регламентовані в законі входять: засідання сесії ради, засідання виконавчого комітету ради, засідання постійних комісій ради, засідання тимчасових контрольних комісій ради, засідання виконавчих органів рад, проведення нарад, тощо.

Допоміжними організаційними формами роботи ОМС є матеріально-технічна, ідеологічна та культурно-освітня, які спрямовані на забезпечення реалізації правової форми роботи цих органів.

Темпоральна дія повноважень ОМС у сфері земельних відносин окреслюється межами дії НПА (що їх встановлює) в часі, що визначаються датою набрання чинності, датою зупинення чинності та датою втрати чинності.

Досліджено, що встановлені (визначені) НПА повноваження ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, виникають: 1) з моменту ухвалення законодавчого акту; 2) з дати офіційного оприлюднення НПА (в тому числі локальних актів ОМС); 3) з офіційно визначеного строку після опублікування НПА; 4) з дати, що визначена в самому НПА; 5) з дня одержання правового акту адресатом 6) з дати виникнення певних обставин; 7) з дня набрання чинності рішення суду.

Акцентовано увагу на тому, що в межах дії НПА можливе призупинення його чинності, тобто тимчасове переривання його дії у часі, що не призводить до втрати чинності НПА та залежить від певних обставин і передбачено законодавством. Законодавством також може бути передбачено пряме зупинення саме повноважень публічного органу без зупинення НПА (або його частини), яким закріплене дане повноваження.

Констатовано, що повноваження ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин, втрачають чинність: 1) з дати закінчення строку дії НПА, на який він був прийнятий; 2) з дати зміни обставин, на які був розрахований НПА; 3) з дати скасування (визнання таким, що втратив чинність); 4) прийняття нового акта вищої або однакової юридичної сили; 5) з дня ухвалення КСУ рішення про неконституційність законів України, інших НПА або їх положень; 6) з дня ухвалення рішення судом про визнання нечинними НПА ОВВ або ОМС.

РОЗДІЛ 2.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОЦЕДУР В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

2.1. Поняття та види адміністративних процедур в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин

Наукові погляди вітчизняних науковців на розуміння адміністративного процесу, до ухвалення КАСУ у 2005 р., формувались переважно під впливом розробок радянського адміністративного права. Тому поняття «адміністративний процес» обґрунтовувалося адміністративно-правовою наукою, в якій наводилися широке і вузьке визначення даного поняття.

В широкому розумінні адміністративний процес тлумачиться як визначений законом порядок розгляду і вирішення спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами) конкретних адміністративних справ, що виникають у сфері державного управління, та у відповідних випадках вирішення справ судами[269].

Вузьке розуміння адміністративного процесу охоплює порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення і застосування до правопорушників адміністративних стягнень, а також розгляд справ із застосуванням заходів адміністративного примусу загалом[270].

М. Смокович та В. Бевзенко всю множину розумінь про сутність адміністративного процесу узагальнюють, по-перше, як процесуальну діяльність адміністративного суду щодо розгляду й вирішення адміністративних спорів учасників адміністративно-правових відносин (учасників адміністративних процедур); по-друге, як процедурна діяльність суб'єкта владних повноважень (адміністративного органу) щодо розгляду й вирішення ним адміністративної справи у позасудовому (адміністративному порядку) й ухвалення адміністративного акта. У першому випадку мова йде про адміністративний процес, передбачений КАСУ, а у другому – про адміністративну процедуру, визначену ЗАП. Аналізуючи між собою співвідношення вказаних видів юридичних процесів М. Смокович, В. Бевзенко зазначають, що в адміністративному процесі перевіряється законність, обґрунтованість при-

[269] Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина : навчальний посібник. 2- ге видання, змінене і доповнене. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. С. 5-33. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ : Атіка, 2005. С. 216-307, 314.

[270] Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. У двох томах : Т. 1. Загальна частина. Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 492.

йнятого в адміністративній процедурі адміністративного акта[271]. Розмежовуючи зазначені поняття А. Школик називає адміністративною процедурою врегульований правом порядок діяльності публічної адміністрації, а адміністративним процесом – відповідний порядок для судів (у разі їх створення та діяльності)[272]. Тобто, це два різних самостійних юридичних процеси, які мають різні функції і завдання (хоча й можуть в окремих випадках бути подібними), кількість стадій, різні строки здійснення проваджень, в них приймають участь різні учасники з різним правовим статусом, рішення та дії, що приймаються (вчиняються) мають відмінний правовий режим та порядок їх виконання чи оскарження.

Предметом нашого дослідження є адміністративна процедура в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин, тож перейдемо до розгляду її теоретичних засад. У вітчизняний науці адміністративного права багатоманітність доктринальних поглядів щодо визначення поняття «адміністративна процедура» умовно можна поділити на два етапи: до прийняття ЗАП[273] і після набрання цим Законом чинності.

На першому етапі нормативне визначення терміну «адміністративна процедура» було відсутнє, що певною мірою вплинуло на свободу наукової творчості та різноманітні погляди вітчизняних науковців на дану проблематику. В юридичній літературі дане поняття визначається в широкому та вузькому значеннях.

Всебічне розуміння досліджуваної нами проблематики, обумовлює визначення таких категорій як «акт» та «правовий акт» з напрацювань представників теорії держави і права. Наприклад, С. Алєксєєв відомий у даній сфері фахівець пропонує розуміти правовий акт одночасно як: а) правомірну дію (поведінку), тобто як юридичний факт, який є підставою для певних правових наслідків; б) результат правомірної дії, тобто юридично значущий, змістовний елемент правової системи (юридична норма, індивідуальний припис, акт «автономного» регулювання), який увійшов до правової матерії внаслідок правотворчої, владної індивідуально-правової чи автономної діяльності суб'єктів; в) юридичний документ, тобто зовнішній словесно документальний оформлений вираз волі, який закріплює правомірну поведінку (дію) та її результат[274].

Такої ж позиції дотримуються і представники радянської науки адміністративного права. У цьому зв'язку дослідник проблематики правових актів управління Р. Васильєв визначив їх як «вольові владні дії державних органів та деяких інших суб'єктів, здійснювані на основі та на виконання законів у процесі реалізації функцій держав ного управління і спрямовані на виникнення, зміну та припинення правових норм або на виникнення, зміну чи припинення конкретних

---

[271] Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України : теорія, практика : підручник. За заг. Ред. д-ра юрид. наук, проф. Бевзенка Володимира. Пер. з нім. І адапт. Рижкова Геннадія. Видання четверте, змінене, доповнене і перероблене. Київ : ВД «Дакор», 2024. С. 34-35.

[272] Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 62.

[273] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[274] Алексеев С.С. Общая теория права. В 2-х т. Т. 2. М.: Юрид. Лит. 1982. С. 192.

правовідносин. Ці дії можуть виражатися у формі усних велінь, звернень тощо, і в установлених законом випадках фіксуються в документальній формі»[275].

Як слушно зазначає В. Тимощук наведені підходи вказують на багатогранність категорій «акт» та «правовий акт», але при цьому на першому місці стоїть розуміння акта як дії, і лише на останньому як документа[276]. Волевиявлення є первинним для будь-якої дії як одного з двох видів юридичних фактів у класифікації за вольовою ознакою[277].

Розуміння «акта» як дії (вольової дії, волевиявлення) також є домінуючим і у вітчизняному адміністративному праві. Зокрема стверджується, що не можна здійснювати управління, не діючи[278], адже змістовне навантаження акта як дії аж ніяк не заперечує того, що правовий акт може мати і якість (форму) документа. Вочевидь, що найчастіше волевиявлення органів публічної адміністрації знаходить свій вираз саме у документальній формі.

У контексті цього питання слід навести думку фахівця у галузі радянського адміністративного права – В. Сорокіна, який виділяє провадження щодо прийняття нормативних актів державного управління; за пропозиціями і заявами громадян і зверненнях організацій щодо реалізації належних їм прав у сфері державного управління; за адміністративно-правовими спорами і скаргами, у організаційних справах в апараті державного управління; у справах про застосування примусових заходів. Він відносить до адміністративного процесу обидві правові форми діяльності сфери управління – прийняття НПА державного управління та застосування матеріального права і виділяє спільні ознаки процесу як такого та процесу прийняття НПА: 1) державно-владна діяльність; 2) діяльність відповідних державних органів у певному порядку, послідовності й напрямі; 3) не будь-яка діяльність, а виключно юридична, яка потребує специфічного регулювання за допомогою процесуальних норм; 4) діяльність, під час якої настає юридичний результат[279].

Вважаємо, що фокус поглядів радянських адміністративістів на адміністративний процес був опосередкований діючим на той час Адміністративним кодексом УРСР від 12.10.1927 р. (що втратив чинність 21.08.1985 р.), який визначав компетенцію адміністративних органів (державні органи), порядок прийняття, набрання чинності, зупинення, зміни, скасування та опротестування лише загальних адміністративних актів (інструкції, циркуляри, обов'язкові постанови), які мали нормативно-правовий характер[280] та усталеною правозастосовною діяльністю адміністративних органів.

---

[275] Васильев Р.Ф. Правовые акты органов управления. М., 1970. С. 17.

[276] Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : Монографія. К.: «Конус-Ю», 2010. С. 13.

[277] Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціаль ностей вищих навчальних закладів] / М.В.Цвік, В.Д.Ткаченко, Л.Л.Богачова та ін.; За ред. М.В.Цвіка, В.Д.Ткаченка, О.В.Петришина. Х.: Право, 2002. С. 346.

[278] Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 225.

[279] Сорокин В. Д. Советское административное процессуальное право. М. : Юрид. лит-ра, 1972. С. 138.

[280] Адміністративний кодекс Української РСР від 12.10.1927 р. у витягах, з додатком систематизованих законодавчих та інструктивних матеріалів за станом на 01.01.1958 р. Державне видавництво політичної літератури УРСР. Київ 1958.

Серед сучасних вітчизняних науковців, які в широкому розумінні визначають адміністративні процедури можна відзначити І. Картузова, А. Осадчого, які під адміністративними процедурами розуміють *«встановлений нормами адміністративного права порядок діяльності органів публічного управління з прийняття нормативно-правових актів управління і вирішення адміністративних справ»*[281]. Серед особливих характерних рис, що притаманні адміністративним процедурам науковці називають такі: 1) адміністративні процедури встановлюються нормами адміністративного права; 2) ці процедури виступають формою реалізації публічного управління; 3) вони здійснюються органом публічного управління (його посадовими чи службовими особами); 4) адміністративні процедури врегульовують як реалізацію юрисдикційних повноважень органів публічного управління, так і їх діяльність щодо встановлення норм права та застосування правових норм, що не пов'язана з наявністю правопорушень або інших різновидів публічно-правових спорів; 5) вони спрямовані на впорядкування, охорону, розвиток суспільних відносин у сфері публічного управління за допомогою правових актів управління[282].

А. Школик відстоює позицію про необхідність та доцільність правового регулювання на рівні адміністративної процедури порядку прийняття усіх актів публічної адміністрації, як індивідуального так і нормативного характеру. Виходячи з такого розуміння адміністративної процедури науковець зазначає, що остання включає регламентований правом порядок реалізації публічною адміністрацією своїх повноважень як в основній формі індивідуального адміністративного акта (рішення), так і в інших – нормативних актів, адміністративних договорів та фактичних (реальних) дій, а також як в межах організаційного чи службового підпорядкування, так і зовнішньо спрямованих діянь[283].

Дійсно у практичній площині у переважній більшості органи публічної адміністрації вирішують саме конкретні адміністративні справи, що стосуються прав та/або обов'язків окремої особи (осіб). Разом з тим, ці органи при здійсненні своїх повноважень також приймають і НПА, хоча і в меншій кількості. В цьому зв'язку варто звернути увагу на визначену у законодавстві ряду зарубіжних країн процедуру прийняття НПА.

Наприклад, в Акті з загального адміністративного права Королівства Нідерланди 1984 р. розділ 3 визначає процедуру розробки і прийняття «розпоряджень», і згідно ст. 3:1 цього розділу лише окремі його положення не застосовуються до розпоряджень, які містять загальнообов'язкові норми[284]. Тобто даний Акт унормовує адміністративні процедури прийняття як індивідуальних («адміністративне рішення»)[285], так і НПА публічної адміністрації.

---

[281] Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: Навчально-методичний посібник. Одеса: «Юридична література», 2008. С. 19.

[282] Там само.

[283] Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 48, 63.

[284] Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 268.

[285] Там само. С. 264.

В англо-саксонській правовій системі прикладом у даному контексті можна назвати Акт про адміністративну процедуру, який прийнятий на федеральному рівні у США в 1946 р. та згодом продубльований у переважній більшості окремих штатів. Параграфи 553-559 цього Акта встановлюють порядок творення правил – НПА, що приймаються адміністративними агентствами у США[286].

Наведені позиції дійсно мають підґрунтя оскільки діяльність органів публічної адміністрації по розробці, оприлюдненню та прийняттю НПА на виконання покладених на них законом повноважень, в тому числі у сфері земельних відносин, опосередковується схожими з прийняттям (вчиненням) цими органами індивідуальних адміністративних актів формами і методами їх діяльності, а також за їх суб'єктним складом. Але мають місце і відмінності, які зокрема полягають у великій кількості невизначених заінтересованих осіб, на права та обов'язки яких може вплинути прийняття НПА, наявність публічного інтересу, у специфіці процедури громадського обговорення проекту НПА, форм та строків подання пропозицій, зауважень на проект НПА, особливостей набрання та втрати чинності НПА, способу його оприлюднення та інше. Вважаємо, що ці відмінності пояснюють неефективність застосування однакової адміністративної процедури для прийняття (вчинення) індивідуальних адміністративних актів та прийняття НПА, що обумовлює потребу подальших теоретичних досліджень на дану проблематику.

Представники вузького розуміння адміністративної процедури окреслюють її реалізацію лише вирішенням конкретних адміністративних справ шляхом видання (вчинення) індивідуальних адміністративних актів. Відомий фахівець у галузі адміністративного права В. Тимощук, визначає, що *«адміністративний акт – волевиявлення адміністративного органу щодо вирішення адміністративної справи, спрямоване на виникнення, зміну чи припинення прав та обов'язків конкретних фізичних або юридичних осіб. Адміністративним актом завершується розгляд та вирішення справи по суті. Ключовими ознаками адміністративного акта є видання його адміністративним органом, індивідуальність та зовнішня дія»*[287].

В. Галунько її визначає *«як встановлений законодавством порядок розгляду і розв'язання органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою забезпечення прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також нормального функціонування громадянського суспільства та держави»* [288]. І. Криворучко пропонує визначення адміністративної процедури як передбачений нормами права порядок послідовно здійснюваних дій органів публічного управління по розгляду і вирішенню адміністративної справи, спрямований на реалізацію прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб[289]. Більш детальне визначення адміністративної процедури сформульоване І. Юрійчуком, як нормативно закріплений алгоритм розгляду та

---

[286] Там само. С. 431-438.

[287] Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії :Монографія. К.: «Конус-Ю», 2010. С. 200.

[288] Галунько В.В. Адміністративне право України: навч. посіб.: у 2-х томах. Т. 1: Загальне адміністративне право. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. С. 276.

[289] Криворучко І.В. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади: теоретичні основи визначення та застосування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. С. 6.

вирішення органами публічної адміністрації індивідуальних адміністративних справ з метою сприяння фізичним і юридичним особам в реалізації та захисту їх прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб та забезпечення верховенства права в українському соціумі[290]. О. Кузьменко та Т. Гуржій визначають цю дефініцію як встановлений адміністративно-процесуальними нормами порядок діяльності уповноважених суб'єктів щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ[291], а ще більш локанічне визначення поняття «адміністративна процедура» наводить В. Тимощук, як встановлений законодавством порядок розгляду та вирішення адміністративними органами індивідуальних конкретних справ[292].

В зазначений період суб'єктами здійснення адміністративної процедури дослідники здебільшого називають органи публічної адміністрації, органи публічного управління, уповноважені суб'єкти (рідко адміністративні органи). Хоча думки більшості науковців співпадають в тому, що метою адміністративної процедури є вирішення індивідуальної адміністративної справи. Така позиція також була запропонована у проекті Адміністративно-процедурного кодексу України № 11472 від 03.12.2012 р. за поданням КМУ[293], який був відкликаний з розгляду ВРУ 12.12.2012 р.

Фактично підхід до вузького розуміння адміністративної процедури наводиться в юридичній літературі і після нормативного закріплення загальної адміністративної процедури. Так, автори навчального посібника «Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) під адміністративною процедурою розуміють *«встановлений чинним законодавством порядок розгляду суб'єктами публічного адміністрування індивідуальних адміністративних справ щодо реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів окремої фізичної чи юридичної особи, що завершується ухваленням адміністративного акта»*[294]. Автори підручника «Адміністративний процес України: теорія, практика» (2024 р.) М. Смокович та В. Бевзенко та ніші називають адміністративною процедурою процедурну діяльність суб'єкта владних повноважень (адміністративного органу) щодо розгляду й вирішення ним адміністративної справи у позасудовому (адміністративному порядку) й ухвалення адміністративного акта[295].

---

[290] Юрійчук І.В. Правове поняття адміністративних процедур. Підприємництво, господарство і право. № 5. 2018. С. 151–156.

[291] Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: підручник. К.: Атіка, 2007. С. 142.

[292] Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 24.

[293] Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 03.12.2012 р. № 11472. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893

[294] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 384.

[295] Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України : теорія, практика : підручник. За заг. Ред. д-ра юрид. наук, проф. Бевзенка Володимира. Пер. з нім. І адапт. Рижкова Геннадія.

В нашому дослідженні ми будемо використовувати вузьке розуміння адміністративної процедури.

В академічному курсі Адміністративного права України 2004 р. за різними критеріями виокремлюються такі види неюрисдикційних проваджень:

– з підготовки й ухвалення НПА;
– з підготовки й ухвалення індивідуально-правових актів;
– з укладення адміністративних договорів;
– з розгляду заяв і пропозицій громадян;
– реєстраційне і дозвільне;
– установче;
– з реалізації контрольно-наглядових повноважень;
– виконавче;
– з діловодства та інше[296].

У наведеному переліку має місце перетин між собою видів адміністративних проваджень та їх етапів. Приміром, заява громадянина є підставою для відкриття провадження (реєстраційного або дозвільного), у якому здійснюється підготовка та прийняття індивідуально-правового акта, що завершується його виконанням. Інший приклад, реалізація контрольно-наглядових повноважень є підставою для відкриття провадження з підготовки й ухвалення НПА.

А. Осадчий *в залежності від форми управлінської діяльності, яку опосередковує та чи інша процедура* виокремлює: а) адміністративні правотворчі процедури; б) адміністративні правозастосовні процедури. В залежності від спрямованості процедури та меж її здійснення науковець виділяє: а) внутрішні (внутрішньо-організаційні) процедури; б) зовнішні (зовнішньо-організаційні) процедури. В *залежності від суб'єкта, який є ініціатором провадження в адміністративній справі він наводить*: а) заявні процедури; б) втручальні процедури[297].

Окрім названих вище Т. Коломієць називає ще кілька класифікацій адміністративних процедур:

1) *в залежності від наявності спору*: а) безспірні (неконфліктні, неюрисдикційні); б) спірні (конфліктні, юрисдикційні);
2) *в залежності від ступеня обмеження прав приватних осіб*: а) дозвільні (погоджувальні); б) повідомні;
3) *в залежності від порядку здійснення*: а) звичайні (формальні); б) спрощені (неформальні);

Видання четверте, змінене, доповнене і перероблене. Київ : ВД «Дакор», 2024. С. 34.

[296] Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. У двох томах: Т. 1. Загальна частина. Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. Київ: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 490.

[297] Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: Навчально-методичний посібник. Одеса: «Юридична література», 2008. С. 32-35.

4) *в залежності від предмету діяльності*: а) правонаділяючі; б) реєстраційні; в) ліцензійно-дозвільні; г) контрольно-наглядові; ґ) екзаменаційно-конкурсні; д) державно-заохочувальні[298].

Схожою на вище викладені є наведена у навчальному посібнику «Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) класифікація адміністративних процедур, в якій виокремлюють наступні:

1) *залежно від того, хто є ініціатором адміністративної процедури*: а) заявні; б) втручальні;
2) *залежно від складності адміністративної процедури*: а) прості (що полягають у вчиненні суб'єктом публічного адміністрування певних одноразових дій, які дозволяють завершити процедуру й ухвалити адміністративний акт); б) складні (що потребують складних нелінійних дій із можливим залученням спеціалістів, експертів, перекладачів тощо);
3) *залежно від кількості осіб, які претендують на отримання певного соціального результату*: а) одноособові; б) конкурсні;
4) *залежно від сутності адміністративні процедури бувають*: а) реєстраційні; б) дозвільні; в) інспекційні; г) екзаменаційні; ґ) акредитаційні; д) ліцензійні тощо[299].

Дослідження адміністративних процедур в ОМС також стали предметом окремих наукових розвідок. Так, А. Щерба, до переліку ознак адміністративної процедури відносить: а) нормативну визначеність адміністративно-процесуальними нормами; б) являє собою однорідну групу організаційно-розпорядчих процедурно-процесуальних дій; в) ці дії здійснюються з метою реалізації матеріальних адміністративно-правових норм, а також у деяких випадках матеріальних норм інших галузей права; г) цілеспрямованість однорідних процедурно-процесуальних дій; д) є частиною адміністративного процесу; е) завершуються оформленням управлінського рішення[300]. Досліджуючи адміністративні процедури в ОМС вчена визначає їх, як *«урегульовану нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів місцевого самоврядування у межах повноважень, визначених чинним законодавством, спрямована на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права у процесі вирішення конкретних справ щодо забезпечення прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб»*[301]. При цьому науковець в адміністративних процедурах ОМС виокремлює такі складові: 1) зміст певної адміністратив-

---

[298] Школик А.М. Види адміністративних (управлінських) процедур. Українське адміністративне право: Актуальні проблеми реформування. Суми, 2000. С. 267-269.

[299] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 384-385.

[300] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 34.

[301] Там само. С. 82-83.

ної процедури; 2) структура (стадії) адміністративної процедури; 3) принципи здійснення; 4) джерела правового регулювання[302].

В. Оксінь пропонує визначення поняття «адміністративна процедура вирішення питань місцевого значення в Україні», як регламентовану нормами права та внутрішньо-організаційними положеннями процедуру процесуальної діяльності ОМС, ОВВ та суб'єктів громадянського суспільства щодо зовнішнього та внутрішньо-управлінського вирішення питань місцевого значення шляхом розв'язання індивідуальних адміністративних справ з метою якісного, функціонально-продуктивного та сталого місцевого розвитку конкретної територіальної одиниці і захисту прав та законних публічних інтересів окремих осіб та суспільства[303]. На нашу думку, дане визначення є занадто широким, оскільки воно за змістом охоплює адміністративними процедурами всі сфери діяльності ОМС (внутрішньо-організаційні та зовнішньо-організаційні) при вирішенні питань місцевого значення, а не лише при реалізації функцій публічної адміністрації.

А. Щербою проведена класифікація адміністративних процедур в ОМС з наступних підстав:

1) *залежно від виду (спрямованості) діяльності ОМС* (у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку; в галузі бюджету, фінансів і цін; у сфері управління комунальною власністю; у сфері житлово-комунального господарства, побутового, торгівельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку; у сфері будівництва; у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури і спорту; у сфері регулювання земельних відносин та охорони навколишнього природного середовища; у сфері соціального захисту населення; в галузі зовнішньоекономічної діяльності; в галузі оборонної роботи; у сфері адміністративно-територіального устрою; у сфері забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян);
2) *суб'єкта ініціативи* (заявна та втручальна);
3) *наслідків для приватної особи* (позитивні та негативні);
4) *залежно від компетенції ОМС* (установчі, нормотворчі, правозастосовні і контрольні);
5) *за порядком здійснення* (звичайну та спрощену процедуру (формальну і неформальну);
6) *залежно від функцій та завдань ОМС* (регулятивні та охоронні);
7) *залежно від наявності чи відсутності спору у відповідних відносинах* (позовна і непозовна);
8) *залежно від напрямків впливу* (зовнішньо-організаційні та внутрішньо-організаційні)[304].

---

[302] Там само. С. 83.

[303] Оксінь В. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2020. № 3-4. С. 26-34.

[304] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 56-57.

Вся сфера адміністративно-процедурних відносин ОМС складається з взаємопов'язаних, доповнених, але самостійних однорідних відносин у формі адміністративної процедури, адміністративних проваджень, етапів, процедурних дій (рішень) та іншого. Нормативна регламентація загальної адміністративної процедури вперше в Україні закріплена у прийнятому 17.02.2022 р. ЗАП[305], яка унормовує суспільні відносини між суб'єктами владних повноважень з фізичними і юридичними особами щодо розгляду та вирішення адміністративних справ шляхом прийняття (вчинення) та виконання адміністративних актів при здійсненні функцій публічної адміністрації.

Вважаємо, що адміністративні процедури в ОМС також можна класифікувати ***за критерієм уніфікованості***, виокремлюючи: а) *уніфіковані* (визначена ЗАП[306] загальна адміністративна процедура); б) *неуніфіковані* (визначені певною сукупністю НПА).

ЗАП[307] у нормативний обіг вводиться особливо новий для українського законодавства понятійно-термінологічний апарат, що сприятиме забезпеченню юридичної визначності, єдності розуміння таких категорій для цілей адміністративної та судової практики. Проаналізувавши нормативні визначення термінів, наведених в цьому Законі та використовуючи формально-логічний метод ми приходимо до висновку, що ці терміни є порівнюваними і сумісними та знаходяться між собою у логічному відношенні підпорядкування (поняття, яке входить до обсягу іншого поняття, називається «підпорядкованим», а поняття, яке включає до свого обсягу інше поняття, називається «підпорядковуючим»[308]), а тому, на нашу думку, від найширшого до найменшого обсягу дані терміни йдуть у наступній послідовності: «адміністративний орган» > «функції публічної адміністрації» > «дискреційне повноваження» > «адміністративна процедура» > «адміністративне провадження» > «адміністративна справа» > «процедурне рішення» > «процедурна дія» > «адміністративний акт» >. О. Андрійко та В. Бевзенко слушно зазначають, що ключовими термінами, які застовуються в ч. 1 ст. 2 ЗАП є «адміністративний акт», «адміністративна процедура», «адміністративний орган» та «функції публічної адміністрації»[309].

Нормативне визначення терміну «адміністративна процедура», як *«визначений законом порядок розгляду та вирішення справи»* є занадто «широке». Тут, допускається невизначеність стосовно законодавчого акту (актів), який регулює такий порядок (ЗАП має бути загальним законом для усіх відносин у сфері публічного адміністрування, забезпечувати загальний стандарт), що допускає їх багатоманітність. Тож, норма-дефініція, вміщена у п. 5 ч. 1 ст. 2 ЗАП[310] нам пред-

---

[305] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[306] Там само.

[307] Там само.

[308] Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 151.

[309] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». Авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 18.

[310] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ставляється «розмитою», а це обумовлює потребу врахування підходів до визначення поняття «адміністративне процедура», наведених у правовій доктрині.

Загальна адміністративна процедура має свою внутрішню структуру, яка складається з певної сукупності елементів: стадій, етапів й окремих дій та рішень. При цьому, кожній стадії властиві специфічні компоненти: визначений склад суб'єктів правовідносин; інформація, що збирається та використовується; документи, які складаються; рішення, що приймаються (проміжні, остаточні) тощо, при цьому, результат попередньої стадії є основою для наступної[311]. Отже, терміни «адміністративна процедура» та «адміністративне провадження» співвідносяться між собою як ціле і частина, а тому правильно розглядати у взаємозв'язку.

Легально термін «адміністративне провадження» розуміється як *«сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта»* (п. 4 ч. 1 ст. 2 ЗАП[312]). В юридичній літературі поняття «адміністративне провадження» розуміють як систему нормативно врегульованих якісно однорідних процесуальних дій учасників адміністративного процесу у відповідній сфері публічних відносин, спрямованих на вирішення конкретних адміністративних справ у рахуванням професійної спеціалізації[313], як сукупність процесуальних дій компетентного суб'єкта, що здійснюється у межах конкретної адміністративної справи для її вирішення[314], як врегульовану нормами адміністративного процесуального права порівняно самостійну, визначену у часі його частину, що реалізується у формі послідовно здійснюваних процесуальних дій[315].

Ключовими (визначаючими) термінами адміністративного провадження виступають *«адміністративна справа» («справа, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом»* (п. 2 ч.1. ст.2 ЗАП[316])) та *«адміністративний акт» («рішення або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) адміністративним органом для вирішення конкретної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб)»* (п. 3 ч.1. ст.2 ЗАП)[317]).

---

311 Бойко І.В. Ініціювання адміністративної процедури. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 62. С. 30–37.

312 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

313 Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 114.

314 Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 73.

315 Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 35.

316 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

317 Там само.

Таким чином, загальна адміністративна процедура спрямована на вирішення конкретної адміністративної справи, що (як правило) завершується прийняттям (вчиненням) індивідуального адміністративного акта. Такий підхід враховує правові аспекти адміністративної процедури шляхом прийняття індивідуальних адміністративних актів, що закріплені в законодавстві деяких зарубіжних країн.

Так, ст. 1 польського Кодексу адміністративного провадження 1960 р. передбачає, що цим Кодексом регулюються провадження в органах публічної адміністрації у належних до компетенції цих органів індивідуальних справах, розгляд яких завершується адміністративним рішенням або розібрані змовчки[318]. У цьому Кодексі для позначення слова «процедура» застосовується термін «postępowanie» (з польського – процедура, провадження, поведінка, дія), який також використовував у своїх лекціях професор з адміністративного права Ю. Пайнеко в середині XX століття[319]. Доктринальне визначення адміністративного рішення також вказує про його застосування лише до індивідуальних адміністративних актів. Зокрема професор Е. Охендовскі з цього приводу зазначає, що «адміністративне рішення є зовнішнім владним актом (владним діянням) органу публічної адміністрації, скерованим на настання певних юридичних наслідків, що окреслюють правову ситуацію конкретно визначеного суб'єкта, в конкретно визначеній справі»[320].

Схоже правове регулювання має німецький закон про адміністративну процедуру параграф 35 якого присвячено правовому режиму адміністративного акта, прийняття якого є основним результатом адміністративної процедури і який легально визначається як *«будь-яке розпорядження, рішення або інший владний захід, спрямований органом влади на врегулювання окремого випадку в галузі публічного права і який має безпосередні зовнішні правові наслідки»*[321].

Аналізуючи праці науковців, які досліджували структуру адміністративної процедури можна виділити наступні ознаки її стадії: а) чітка формальна визначеність нормами адміністративного процедурного права; б) реалізація у формі певних процедурних дій; в) вказані процедурні дії логічно пов'язані як між собою, так із іншими діями, що реалізуються у межах іншої послідовно здійснюваної стадії; г) ці дії є відносно самостійними і визначеними у часі і за колом осіб; ґ) ці дії спрямовані на вирішення певного завдання відповідної окремої частини адміністративної процедури, але спрямовані на досягнення мети усієї процедури; д) функціональний зміст полягає у сукупності вимог до учасників процедури та їх дій з метою досягнення останніми матеріально-правового результату, передбаченого правовою нормою.

---

[318] Kodeks postępowania administracyjnego od 14.06.1960 r. URL: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf

[319] Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Пайнека). Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ: ВД «Дакор», 2016. С. 51.

[320] Ochendowski E. Postępowanie administracyjne i sadowo administracyjne. Torun: Dom organizatora, 2000. S. 29.

[321] Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині. Збірник матеріалів. К.: Німецький Фонд міжнародного правового співробітництва, 2006. С. 54.

В юридичній літературі наводиться позиція відповідно до якої кожна стадія адміністративної процедури може бути визнана автономною за умови дотримання наступних вимог:

1. Поряд із загальними завданнями, що властиві в цілому певній процедурі, кожна окрема стадія повинна характеризуватися своїми характерними лише їй завданнями, які відрізняються від завдань інших стадій. Тож, невиконання цих завдань перешкоджає подальшому нормальному продовженню зазначеної процедури.
2. Об'єктивна обумовленість стадії, внаслідок чого вона стає неминучою (обов'язковою) у даній процедурі.
3. Положення та повноваження суб'єктів на кожній самостійній стадії має відрізнятись від положення та повноважень суб'єктного складу інших стадій.
4. Кожна наступна стадія починається тільки після того, як завершиться попередня.
5. Кожна самостійна стадія повинна бути формально визначеною і завершуватися прийняттям рішення у формі певного процедурного рішення.
6. На окремих стадіях адміністративної процедури діють різні режимні характеристики: принципи, процесуальні гарантії, методи діяльності[322].

В наведеній позиції ми критично ставимся, по-перше, до доводів про застосування різних принципів та методів діяльності на окремих стадіях адміністративної процедури, а по-друге, до різного положення та повноважень суб'єктного складу на кожній стадії. Використовуючи системний підхід ми арґументуємо тим, що оскільки адміністративна процедура та адміністративне провадження співвідносяться між собою як ціле і частина, то відповідно всі принципи адміністративної процедури та правовий статус її учасників мають бути однаковими для кожної стадії цієї процедури.

В. Горшеньов виділяв дві групи основних критеріїв, на яких ґрунтується самостійність кожної стадії: *конститутивні* та *факультативні*. До перших він відносив: наявність конкретних завдань та функцій, притаманних тільки одній стадії; системність юридичних фактів, які безпосередньо забезпечують перехід з однієї стадії до іншої; особливість правового становища учасників провадження; специфічність здійснюваних операцій та характер юридичних наслідків; особливість закріплених у відповідному процесуальному акті (документі) кінцевих матеріально-правових результатів. Факультативні ознаки можуть бути виявлені у кожній окремій стадії провадження. Також вчений підкреслював відсутність сталої кількості стадій різних адміністративних процедур та необхідність виділення серед них обов'язкових і факультативних. До першого виду стадій він відносив ті, які є обов'язковими для досягнення цілей і завдань, що поставлені перед процедурою.

---

[322] Цит. за: Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 36.

А факультативною названа стадія адміністративної процедури, яка не завжди є обов'язковою для досягнення загальних цілей та завдань провадження[323].

На нашу думку, класифікація видів адміністративних процедур в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин залежить від того, яке значення (широке чи вузьке) ми вкладаємо у поняття «адміністративна процедура».

Якщо розуміти адміністративні процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин у широкому розумінні, то можна виокремити наступні:

1) *за суб'єктом ініціативи* : а) заявні; б) втручальні (за ініціативою ОМС);
2) *за критерієм уніфікованості*: а) уніфіковані (визначена ЗАП загальна адміністративна процедура); б) неуніфіковані (визначені різними НПА);
3) *залежно від складності адміністративної процедури*: а) прості (що полягають у вчиненні ОМС певних одноразових дій, які дозволяють завершити процедуру й ухвалити адміністративний акт); б) складні (що потребують складних нелінійних дій, з додатковими етапами, що завершуються прийняттям процедурного рішення чи адміністративного акта або вчиненням процедурної дії, в тому числі із можливим залученням спеціалістів, експертів, перекладачів тощо);
4) *в залежності від наслідків для фізичної або юридичної особи*: а) позитивні б) негативні;
5) *залежно від повноважень ОМС*: а) установчі; б) нормотворчі; в) правозастосовні; г) контрольні;
6) *за порядком здійснення*: а) згідно загальної адміністративної процедури з врахуванням правових та організаційних форми діяльності ОМС та особливостей земельно-правових процедур; б) згідно процедур, визначених профільним Законом[324], ЗКУ[325] та іншими НПА;
7) *залежно від функцій та завдань ОМС*: а) регулятивні; б) охоронні;
8) *залежно від наявності чи відсутності спору*: а) безспірні (неконфліктні); б) спірні (конфліктні);
9) *в залежності від ступеня обмеження прав приватних осіб*: а) дозвільні (погоджувальні); б) повідомні;
10) *залежно від напрямків впливу*: а) зовнішньо-організаційні та б) внутрішньо-організаційні.
11) *за видом прийнятих ОМС адміністративних актів у сфері земельних відносин* можна виділити: а) вирішуються шляхом прийняття індивідуальних адміністративних актів; б) вирішуються шляхом прийняття нормативних (регуляторних) адміністративних актів.

---

[323] Теория юридического процесса. Под общ. ред. В. М. Горшенева. Х. : Вища школа, 1983. С. 128.

[324] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР.

[325] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

2.2. Критерії визначення адміністративних процедур в органах місцевого самоврядування у сфері земельних відносин

Загалом адміністративна процедура є моделлю здійснення ОМС закріпленої за ними Конституцією та законами України компетенції. І як ми вже розглянули вище окрім загальної адміністративної процедури, в діяльності ОМС також застосовуються адміністративні процедури, встановлені ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»[326] (в частині розроблення та прийняття регуляторних актів), ЗУ «Про правотворчу діяльність»[327] (в частині розроблення та прийняття НПА), ЗКУ (в частині регулювання земельних відносин), профільним Законом[328] (визначені правові та організаційно-правові форми діяльності ОМС), Статутом ТГ, Регламентом ради, Регламентом виконавчого комітету, рішеннями ОМС та іншими НПА.

Враховуючи наведену багатоманітність адміністративних процедур в ОМС, у практичній площині постає питання визначення критеріїв для застосування загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин.

ЗУ від 10.10.2024 року № 4017-IX[329], яким внесені зміни до профільного Закону шляхом: доповнення ст. 59 новою ч. 13, якою визначено, що адміністративні акти ОМС приймаються, набирають чинності, виконуються, припиняють дію і оскаржуються відповідно до вимог, встановлених ЗАП з урахуванням вимог ч.ч. 5 і 8 ст. 46 профільного Закону, та передбачених законом особливостей адміністративного провадження для окремих категорій адміністративних справ. Також цим Законом змінена редакція ч. 2 ст. 77 (про те, що спори на рішення, дії чи бездіяльність ОМС, вирішуються в порядку адміністративного оскарження) та інші[330]. Наведені зміни впровадили загальну адміністративну процедуру у діяльність ОМС при реалізації функцій публічної адміністрації шляхом прийняття (вчинення) адміністративних актів.

В свою чергу, ЗУ від 08.10.2024 року № 3993-IX внесені зміни до ЗКУ, який доповнений ст. 17^2 «Особливості адміністративного провадження адміністративних справ у сфері земельних відносин» та до цілої низки нормативно-правових актів, що регулюють земельні відносини[331]. Відтоді ОВВ, ОМС та інші суб'єкти

---

[326] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV.

[327] Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 р. № 3354. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text

[328] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[329] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин: Закон України від 08.10.2024 року №3993-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3993-20#Text

[330] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»: Закон України від 10.10.2024 року № 4017-IX.

[331] Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин: Закон України від 08.10.2024 року №3993-IX.

владних повноважень зобов'язані здійснювати свою земельну компетенцію при прийнятті (вчиненні) адміністративних актів у порядку, передбаченому загальною адміністративною процедурою, з урахуванням особливостей, встановлених профільним Законом[332], ЗКУ[333], іншими НПА у сфері земельних відносин».

З наведених положень слідує, що ОМС діють у статусі адміністративного органу та зобов'язані застосовувати загальну адміністративну процедуру лише у відносинах з фізичними і юридичними особами, в яких ОМС реалізують функції публічної адміністрації та приймають (вчиняють) адміністративні акти. Але це надзвичайно широке коло суспільних відносин, починаючи від надання адміністративних послуг (державна реєстрація актів цивільного стану, нерухомості, бізнесу, місця проживання; видачі паспортів, дозволів, ліцензій; призначення субсидій, пенсій тощо), інспекційної діяльності (тобто контрольно-наглядова діяльність у сфері господарської діяльності тощо), і закінчуючи іншою діяльністю ОМС за заявою особи чи ініціативою цих органів (регулювання земельних відносин та інші).

Земельні правовідносини є правовою формою певного кола суспільних відносин, які виникають у сфері управління, розподілу, використання, охорони та відтворення земель[334]. Але не у всіх сферах регулювання земельних відносин ОМС реалізують функції публічної адміністрації, а лише у сферах, де вирішуються конкретні земельні справи, що торкаються інтересів, прав та обов'язків конкретних фізичних і юридичних осіб (відведення земельних ділянок у власність або у користування, встановлення земельного сервітуту, надання дозволу на порушення об'єкту благоустрою, вирішення земельних спорів, тощо), отже саме на ці сфери розповсюджується загальна адміністративна процедура, визначена ЗАП[335].

Вважаємо, що основними критеріями для застосування ОМС загальної адміністративної процедури при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин є наступні:

- ОМС діє як адміністративний орган, здійснюючи функції публічної адміністрації (за виключенням відносин, передбачених ч. 2 ст. 1 ЗАП);
- ОМС розглядає конкретну земельну справу;
- ОМС за наслідками розгляду приймає (вчиняє) адміністративний акт у сфері земельних відносин, яким по суті вирішується конкретна земельна справа;
- ОМС (або утворена при ньому комісія з розгляду скарг) розглядає скаргу, подану на прийнятий ним адміністративний акт, вчинену процедурну дію, прийняте процедурне рішення або допущену бездіяльність;
- ОМС здійснює перегляд прийнятого ним адміністративного акта за нововиявленими обставинами;
- відсутні винятки, передбачені ч. 2 ст. 1 ЗАП[336].

---

[332] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[333] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[334] Потапенко С.А. Земельне право України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 90.

[335] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[336] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

В свою чергу загальна адміністративна процедура не застосовується у земельних справах, які вирішуються шляхом прийняття ОМС:

◊ *НПА* (наприклад, про встановлення меж території ТГ, про встановлення (зміну) меж села, селища, про затвердження комплексного плану, генерального плану населеного пункту, детального плану території, Правил благоустрою населеного пункту та інших);

◊ *регуляторних актів* (приміром, про встановлення місцевих податків та зборів, про нормативно-грошову оцінку земель населеного пункту або окремої земельної ділянки (ділянок) та інші).

В таких випадках ОМС застосовують інші, визначені відповідним законом адміністративні процедури. Хоча варто відзначити, що вибір адміністративної процедури при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин певною мірою також залежить від адміністративного розсуду органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

2.3. Структура загальної адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин

Адміністративна процедура являє собою системне утворення основними частинами якого є стадії, в яких адміністративний орган здійснює адміністративне провадження у межах конкретної справи з метою виконання поставлених завдань і реалізації прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб.

В юридичній літературі наводяться різні думки щодо внутрішньої структури адміністративної процедури.

Автори навчального посібника «Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні» (2024 р.) виокремлюють такі стадії адміністративної процедури:

– ініціювання адміністративної процедури;
– підготовка справи до розгляду;
– дослідження обставин справи та збирання доказів;
– розгляд і вирішення справи;
– оформлення адміністративного акта;
– адміністративне оскарження;
– виконання адміністративного акта[337].

Але у наведеній структурі адміністративної процедури відсутнє посилання на адміністративне провадження, як складову частину цієї процедури. Як слуш-

[337] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. / за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 394.

но зазначають автори Науково-практичного коментаря до ЗАП адміністративна процедура – це певна модель вирішення адміністративних справ адміністративними органами. А адміністративне провадження – це вже конкретна діяльність, практичне втілення (реалізація) адміністративної процедури[338]. Тобто зазначені поняття співвідносяться між собою як ціле і частина, себто адміністративне провадження є частиною адміністративної процедури, а остання є сукупністю адміністративних проваджень. Тож структура загальної адміністративної процедури обов'язково включає адміністративне провадження як стадію, якою охоплюється вся сукупність вчинених адміністративним органом процедурних дій і прийнятих ним процедурних рішень з розгляду та вирішення конкретної адміністративної справи, що завершується прийняттям, і в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта.

Виходячи з положень ЗАП ми виокремлюємо такі стадії загальної адміністративної процедури:

1. Ініціювання адміністративного провадження:

♦ ініціювання адміністративного провадження адміністративним органом;

♦ подання заяви фізичною чи юридичною особою (на цьому етапі можливе):

– залишення заяви без руху;

– надсилання заяви за належністю;

– заява, що не підлягає розгляду.

2. Початок адміністративного провадження:

♦ підготовка справи до розгляду;

♦ у разі потреби залучення до участі у справі інших учасників адміністративного провадження (заявника, скаржника, особи, стосовно якої адміністративний орган ініціював адміністративне провадження, заінтересованих осіб, осіб, що сприяють розгляду справи);

♦ збирання додаткових документів та відомостей:

– витребування додаткових документів та відомостей адміністративним органом;

– подання учасниками адміністративного провадження клопотань, пояснень, зауважень та інших документів про обставини, що мають значення для вирішення справи.

2.1. Дослідження обставин справи та збирання доказів:

♦ збирання додаткових доказів у справі:

– пояснення та зауваження учасника адміністративного провадження;

– огляд на місці та огляд речей;

– пояснення свідка;

– призначення експертизи (першої, додаткової, повторної, комісійної);

---

[338] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; заз заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2024. С. 39-40.

– надсилання запиту на отримання погодження чи висновку до іншого адміністративного органу.

♦ проведення слухання у справі.

2.2. Розгляд та вирішення адміністративної справи:

♦ невідкладний розгляд та вирішення справи;

♦ розгляд і вирішення справи у письмовому адміністративному провадженні;

♦ розгляд і вирішення справи в автоматичному режимі;

♦ розгляд і вирішення справи із заслуховуванням учасників адміністративного провадження;

♦ зупинення адміністративного провадження;

♦ поновлення адміністративного провадження;

♦ закриття адміністративного провадження (також можливе на будь-якій стадії).

2.3. Прийняття рішення в адміністративній справі:

♦ оформлення та прийняття адміністративного акту;

♦ визнання адміністративного акту нікчемним;

♦ набрання чинності адміністративним актом;

♦ відкликання правомірного адміністративного акту;

♦ визнання протиправного адміністративного акта недійсним.

2.4. Виконання адміністративного акта:

♦ звернення до виконання адміністративного акта;

♦ попередження про застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;

♦ застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;

♦ оскарження застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;

♦ застосування до зобов'язаної особи примусових заходів.

3. Адміністративне оскарження:

♦ початок адміністративного провадження за поданою скаргою;

♦ підготовка справи до розгляду за скаргою:

– витребування додаткових доказів суб'єктом розгляду скарги;

– подання скаржником клопотань, пояснень, зауважень та інших документів про обставини, що мають значення для вирішення справи за скаргою;

♦ вирішення справи за скаргою:

– припинення вчинення адміністративним органом певної дії;

– визнання дії адміністративного органу протиправною та усунення її наслідків;

– виконання адміністративним органом іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу;

– визнання протиправним та скасування адміністративного акта чи його окремих положень;

– визнання протиправним виконаного адміністративного акта чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків;
– вчинення адміністративним органом необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди;
– визнання бездіяльності адміністративного органу протиправною та зобов'язання вчинити дії.

4. Перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами:

♦ подання заяви про перегляд адміністративного акта;
♦ перевірка адміністративним органом поданої заяви на нові обставини;
♦ здійснення адміністративного провадження за поданою заявою:
– прийняття адміністративного акта, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;
– закриття провадження якщо наведена у заяві інформація не вказує на наявність нових обставин (додатково див. додаток 94).

У своїй діяльності ОМС керуються спеціально-дозвільним принципом, закріпленим ч. 2 ст. 19 Конституції України, відповідно до якого органи державної влади та ОМС, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України[339]. За змістом ЗАП[340] є уніфікованим збірником, що унормовує вимоги до загальної адміністративної процедури при реалізації функцій публічної адміністрації. Принципи загальної адміністративної процедури наповнюють юридичною конкретикою загальні принципи конституційного, адміністративного, муніципального, цивільного, земельного та інших галузей права.

Але, ураховуючи специфіку діяльності ОМС, їх структуру, повноваження, функції та завдання, а також багатоманітність здійснюваних ОМС правових процедур, стає зрозумілим, що норми права, визначені профільним Законом[341] є спеціальними по відношенню до норм ЗАП. Свою специфіку також мають земельно-правові процедури, визначені ЗКУ[342]. Тому тут постає питання в тому, в яких випадках, в якому порядку та в якій мірі ОМС мають застосовувати загальну адміністративну процедуру у практичній площині при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин.

Отже, у контексті нашого дослідження слід наголосити на тому, що діяльність ОМС по здійсненню повноважень у сфері земельних відносин обумовлює комплексне застосування загальної адміністративної процедури з урахуванням правових і організаційно-правових форми діяльності ОМС, а також земельно-правових процедур, визначених земельним законодавством, що обумовлю-

[339] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
[340] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.
[341] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.
[342] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

ється специфікою землі (земельної ділянки), як особливого природного об'єкту, що перебуває під особливою охороною держави.

Відповідно до ст. 118, 122, 123, 124 ЗКУ та усталеної практики Верховного Суду (далі – ВС), порядок безоплатної передачі земельних ділянок державної та комунальної власності у власність громадянам передбачає визначену земельно-правову процедуру, яка включає такі послідовні стадії:

1) подання громадянином клопотання до розпорядника земельної ділянки (ОВВ або ОМС) з метою отримання її у власність;
2) отримання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність (або мотивовану відмову у його наданні);
3) погодження розробленого проекту землеустрою;
4) здійснення державної реєстрації сформованої земельної ділянки у ДЗК;
5) затвердження розробленого проекту землеустрою розпорядником земельної ділянки та передача земельної ділянки у власність (або мотивована відмова у затвердженні)[343].

Подібні земельно-правові процедури, але з врахуванням певних особливостей, визначені при відведенні земельних ділянок у користування (ст. 123 ЗКУ), при встановленні земельних сервітутів (ст. 124[1] ЗКУ), при передачі у користування чужої земельної ділянки для сільськогосподарських потреб (емфітевзіс) або для забудови (суперфіций) (ст. 102[1] ЗКУ)[344] та в інших, передбачених законом випадках. В свою чергу, кожна стадія земельно-правової процедури складається з окремих етапів, що реалізують проміжні цілі та завдання та мають здійснюватися у визначені земельним законодавством строки.

В. Семчик, П. Кулинич та М. Шульга також окремо виділяють земельний процес як встановлений законом порядок діяльності органів державної влади, і ОМС з метою забезпечення гарантії прав на землю, виконання обов'язків щодо землі власниками землі і землекористувачами та іншими особами, а також захист прав та інтересів власників земельних ділянок, держави, фізичних і юридичних осіб від будь-яких посягань. Науковці наголошують на тому, що земельно-процесуальні норми є необхідною умовою забезпечення дії матеріальних земельно-правових норм. При цьому, всі земельно-процесуальні норми вони поділяють на регулятивні та охоронні. Наприклад, регулятивні земельно-процесуальні норми регламентують порядок надання земельних ділянок у власність або передачу у користування, зміну цільового призначення земельних ділянок та інше. До охоронних земельно-правових норм належать ті, реалізація яких поєднується із застосуванням передбачених законом способів захисту прав на землю, в тому числі спрямованих на запобігання порушенням чи відновлення порушених прав[345].

---

[343] Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12.01.2023 р. у справі № 808/5496/14. (адміністративне провадження № К/9901/6931/20). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108391733

[344] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[345] Семчик В.І. Земельне право України : підруч. для студ. юрид. спец. Вищ. Навч. закл. В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. С. 260.

Професор А. Мірошниченко виділяє наступні правові моделі приватизації земельних ділянок:

- ◊ **повну модель (процедуру)** – приватизацію земельних ділянок у порядку відведення;
- ◊ **спрощену модель (процедуру)** – приватизацію земельних ділянок, що були раніше надані в користування особам, що бажають їх приватизувати (заявникам);
- ◊ **ускладнену модель (процедуру)** – приватизацію земельних ділянок, що перебувають у власності або у користуванні інших осіб (не заявника);
- ◊ **приватизацію земельних ділянок юридичними особами**;
- ◊ **приватизацію земельних ділянок для ведення фермерського господарства**[346]**.**

Науковець виділяє наступні основні стадії повної процедури приватизації:

– подача клопотання (із зазначенням цільового призначення земельної ділянки та її орієнтовних розмірів, з додаванням графічних матеріалів, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні) та документів, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства)) до відповідного ОВВ або ОМС, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність;

– розгляд відповідним органом клопотання і надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або вмотивованої відмови. (у разі якщо протягом місяця жодного рішення не прийнято, застосовується принцип «мовчазної згоди» (абз. 3 ч. 7 ст. 118 ЗКУ);

– замовлення (заявником) і виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (ч. 7 чт. 118 ЗКУ, ст. 50 ЗУ «Про землеустрій»);

– погодження проекту землеустрою, що здійснюється у формі надання висновків про погодження компетентними ОВВ. Погодження органами Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру (далі – Держгеокадастру) здійснюється за принципом «екстериторіальності» – проект землеустрою подається в електронному вигляді до відповідного територіального органу Держгеокадастру;

– державна землевпорядна експертиза проекту (дана стадія була обов'язковою до втрати чинності ЗУ «Про державну експертизу землевпорядної документації»);

– затвердження проекту відповідною радою або адміністрацією (у двотижневий строк), що одночасно є рішенням про надання земельної ділянки у власність;

[346] Мірошниченко А.М. Земельне право України. Курс лекцій. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 103.

– реєстрація права власності на земельну ділянку відповідно до ст. 125 ЗКУ[347].

Спрощена процедура приватизації має наступні стадії:

– подача заяви з доданими до неї технічними матеріалами (технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості)) та документами, що підтверджують розмір земельної ділянки до органу, що розпоряджається землями державної чи комунальної власності (ч. 1, 2 ст. 118 ЗКУ);
– розгляд заяви відповідним органом (протягом місяця) та прийняття рішення про приватизацію земельної ділянки (ч. 2 ст. 118 ЗКУ);
– реєстрація права власності на земельну ділянку[348].

На відміну від повної моделі (процедури), спрощена не містить етапів розгляду ОВВ та ОМС клопотання про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або вмотивованої відмови у наданні такого дозволу; замовлення (заявником) і виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки; погодження проекту землеустрою.

Приватизація земельних ділянок юридичними особами стосується випадків безоплатної передачі земельних ділянок садівницьким товариствам (ч. 4 ст. 35 ЗКУ), житлово-будівельним (житловим) та гаражно-будівельним кооперативам (ч. 1 ст. 41 ЗКУ), дачним кооперативам (ч. 2 ст. 52 ЗКУ)[349]. В таких випадках передача земель безоплатно у власність зазначеним юридичним особам здійснюється на підставі документації із землеустрою, за якою здійснювалося формування земельних ділянок (за спрощеною моделлю (процедурою) приватизації), або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) (за повною процедурою приватизації.

Приватизація земельних ділянок для ведення фермерського господарства може здійснюватися за повною або спрощеною процедурою, її особливістю є те, що до клопотання (заяви) про відведення земельної ділянки для ведення фермерського господарства, крім вищезазначених документів, також обов'язково повинні додаватися документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі[350].

В розумінні ЗАП земельно-правові процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин є адміністративними провадженнями, а кожний їх етап – процедурною дією або рішенням чи окремим адміністративним актом, а питання що вирішується є адміністративною справою. Тому при застосуванні ОМС загальної адміністративної процедури, алгоритм дій, визначений ЗАП, може змінювати *кількість етапів* (приміром, відкликання або визнання недійсним адміністративного акта), *строки* здійснення всіх земельно-правових процедур (наприклад, зупинення, поновлення провадження, продовження стро-

[347] Там само. С. 106-116.

[348] Там само. С. 116-117.

[349] Там само. С. 120.

[350] Там само. С. 124.

ків його розгляду), *їх суб'єктний склад* (залучення заінтересованих осіб та осіб, які сприяють розгляду справи) та *правовий статус учасників.*

Згідно ЗАП (п. 1 ч. 1 ст. 2) термін «адміністративна справа» визначається як *«справа, що стосується публічно-правових відносин щодо забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу, розгляд якої здійснюється адміністративним органом»*[351]. Дана категорія в ЗАП одночасно розглядається і як сукупність фактичних обставин та доказів, і як конкретні матеріали, документ або сукупність документів, що стосується одного питання чи напряму діяльності установи або особи і зберігаються в окремій обкладинці (папка з документами, записи у базі даних або в реєстрі тощо)[352].

В ЗКУ[353] та в профільному Законі[354] у даному контексті застосовується термін «питання», а не «справа», наприклад, *«вирішення відповідно до закону питань регулювання земельних відносин»* (п. 34 ч. 1 ст. 26)[355], або наводиться перелік земельних питань вирішення яких віднесено до повноважень ОМС (ст. 8 – 12 ЗКУ та інші)[356].

У словнику української мови слово «справа» має різні значення: а) робота, заняття людини, пов'язані з розумовим або фізичним напруженням; б) те, що робить людина, чим займається; в) діло, праця; г) те, що безпосередньо стосується кого-небудь, входить у його завдання; ґ) питання або ряд питань, які вимагають розв'язання; д) документи, які стосуються якої-небудь особи, події і таке інше; е) явище, подія, факт і таке інше[357].

За енциклопедичним юридичним словником поняття «справа» визначається як: 1) певне коло занять, галузь знань або навичок, професія; 2) адміністративний або судовий розгляд будь-якого спірного факту, події, протиправної дії та інше; 3) заняття підприємницькою діяльністю; 4) відповідним чином сформована папка (тека) з документами стосовно певного факту, події, питання, особи та інше[358].

Слово «питання» розуміється як: звернення до кого-небудь, яке потребує відповіді, роз'яснення; положення, справа, предмет, які вимагають розв'язання, обговорення, уваги; справа або обставина, що стосується чого-небудь або залежить від чогось[359].

---

[351] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[352] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2024. С. 32.

[353] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[354] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[355] Там само.

[356] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[357] Словник української мови. Т. 9 С. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1978. С. 585-588.

[358] Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. 2-ге вид., переробл. І доповн. К.: Вид-во «Юридична думка», 2012. С. 865.

[359] Словник української мови. Т. 6 П-Поїти. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1975. С. 367.

Земельне питання в широкому сенсі це питання про економічні закони розвитку сільського господарства, розподіл та перерозподіл землі та пов'язана з цим боротьба.

Враховуючи близьке лексичне значення слів «справа» і «питання» вважаємо, що є підстави для використання терміну «земельна справа», яка вирішується при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин.

У контексті нашого дослідження під **земельною справою** ми розуміємо сукупність фактичних обставин, документів і матеріалів (папка з документами, записи у базі даних або в реєстрі зберігаються в окремій обкладинці тощо), що стосується конкретного земельного питання, яке підлягає вирішенню ОМС з метою забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи (осіб) та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу у сфері земельних відносин та/або у зв'язку з виконанням ОМС покладених на них законом повноважень.

Земельна ділянка є частиною простору (земної поверхні), вона стає об'єктом цивільних прав після її формування, а саме визначення її площі, меж, конфігурації, місця розташування, цільового призначення, складу угідь, переліку обтяжень і обмежень та внесення інформації про неї до ДЗК з присвоєнням кадастрового номера.

Відповідно до ч. 2 ст. 79 ЗКУ формування земельних ділянок здійснюється за документацією із землеустрою:

- проектами землеустрою щодо відведення земельних ділянок;
- згідно технічної документації із землеустрою інвентаризації земель;
- згідно технічної документації із землеустрою щодо поділу чи об'єднання раніше сформованих земельних ділянок;
- проектами землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів;
- проектами землеустрою щодо впорядкування території для містобудівних потреб;
- проектами землеустрою щодо приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;
- за проектами землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв);
- за затвердженими комплексними планами, генеральними планами населених пунктів, детальними планами території[360].

З метою індивідуалізації земельної ділянки як об'єкту цивільних прав заінтересована особа звертається до її розпорядника про надання дозволу на розробку документації із землеустрою. Юридично рішення ОВВ або ОМС про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або технічної документації із землеустрою означає дозвіл власника земельної ділянки здійснити певні дії на землі власника щодо індивідуалізації земельної ділянки як об'єкту цивільних прав, аби мати змогу в подальшому точно визначити її місце розташування. У дозволі на виготовлення документації землеустрою визначається лише приблизна (орієнтовна) площа земельної ділянки та її міс-

[360] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

цезнаходження, а остаточно конкретизується ця площа у проекті землеустрою. Розроблена документація із землеустрою включає інформацію щодо меж земельної ділянки та інформацію, важливу для визначення можливості використання земельної ділянки у той чи інший спосіб, зокрема перелік обмежень у використанні земельних ділянок (меж охоронних зон (наприклад, біля ліній електропередач), зон санітарної охорони, санітарно-захисних зон і зон особливого режиму використання земель); матеріали погодження проекту землеустрою тощо.

Наведені особливості несформованої земельної ділянки обов'язково передбачають наявність в процедурі її відведення або інвентаризації проміжної стадії розроблення документації із землеустрою з метою індивідуалізації земельної ділянки у просторі, що дає підстави виокремити *повну* та *спрощену загальну адміністративну процедуру*, яку застосовують ОМС у зв'язку з реалізацією повноважень у сфері земельних відносин.

При повній адміністративній процедурі ОМС для вирішення земельної справи приймає два і більше адміністративних акта: 1) про розробку документації із землеустрою, за якою відбувається формування земельної ділянки; 2) про затвердження розробленої документації із землеустрою з одночасною передачею земельної ділянки у власність чи у користування або про затвердження проекту землеустрою щодо зміни цільового призначення земельної ділянки (після чого ці відомості вносяться до ДЗК); 3) про передачу у власність або у користування земельної ділянки із зміною цільового призначення земельної ділянки.

У спрощеній адміністративній процедурі ОМС приймає один адміністративний акт, яким затверджує розроблену документацію із землеустрою або вирішує іншу земельну справу.

А. Щерба зазначає, що структура або стадії адміністративних процедур в ОМС в України поділяються на: 1) стадію подання зацікавленою особою заяви або іншого документа до органу місцевого самоврядування України, або за ініціативою ОМС, за наявності потреби у захисті державних та суспільних інтересів, забезпечення прав і свобод громадян, припинення адміністративних правопорушень тощо; 2) стадію перевірки, вивчення, розгляду матеріалів справи з метою підготовки та прийняття рішення; 3) виконання рішення; 4) контрольну стадію[361].

Правові і організаційно-правові форми діяльності ОМС, визначені профільним Законом[362], передбачають таку процедуру розгляду звернень фізичних та юридичних осіб, або вирішення справи за ініціативою ОМС:

1) стадію подання особою заяви або іншого документа до ОМС та її реєстрації, або дія чи рішення посадової особи місцевого самоврядування з метою здійснення повноважень;
2) стадію перевірки, вивчення, підготовки матеріалів справи до розгляду посадовими особами виконавчих органів ради або виконавчого апарату районної, обласної ради;
3) призначення сесії ради або засідання виконавчого комітету ради;

[361] Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 83-84.

[362] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

4) попередній розгляд матеріалів справи профільною постійною комісією ради з наданням висновків та рекомендацій (позитивних або негативних);

5) проведення сесії ради або засідання виконавчого комітету ради з метою вирішення справи по суті та прийняття рішення;

6) контроль за виконанням прийнятого рішення.

Виходячи з системного аналізу ЗАП[363], ЗКУ[364] та профільного Закону[365] ми пропонуємо виокремити такі стадії загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин:

1. Ініціювання адміністративного провадження:

♦ ініціювання адміністративного провадження ОМС у зв'язку з виконанням повноважень у сфері земельних відносин;

♦ подання заяви особою про вирішення конкретного земельного питання (на цьому етапі можливе):

– залишення заяви без руху;

– надсилання заяви за належністю;

– відмова у прийнятті заяви до розгляду.

2. Початок адміністративного провадження:

♦ підготовка земельної справи до розгляду;

♦ у разі потреби залучення до участі у земельній справі інших учасників адміністративного провадження (заявника, скаржника, особи, стосовно якої ОМС ініціював адміністративне провадження, заінтересованих осіб, осіб, що сприяють розгляду земельної справи);

♦ збирання додаткових документів та відомостей:

– витребування ОМС додаткових документів та відомостей;

– подання учасниками адміністративного провадження клопотань, пояснень, зауважень та інших документів про обставини, що мають значення для вирішення земельної справи.

2.1. Дослідження обставин земельної справи та збирання доказів:

♦ збирання додаткових доказів у земельній справі:

– пояснення та зауваження учасника адміністративного провадження;

– огляд на місці та огляд речей;

– пояснення свідка;

– призначення експертизи (першої, додаткової, повторної, комісійної);

– надсилання запиту на отримання погодження чи висновку до іншого адміністративного органу.

♦ проведення слухання у земельній справі.

---

[363] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[364] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[365] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

2.2. Розгляд та вирішення земельної справи:

- ♦ невідкладний розгляд та вирішення земельної справи;
- ♦ розгляд і вирішення земельної справи в автоматичному режимі;
- ♦ розгляд і вирішення земельної справи у письмовому адміністративному провадженні (можливе на засіданні: сесії, постійної комісії ради, виконавчого комітету ради, іншого виконавчого органу ради);
- ♦ розгляд і вирішення земельної справи із заслуховуванням учасників адміністративного провадження (можливе на засіданні: сесії, постійної комісії ради, виконавчого комітету ради або іншого виконавчого органу ради);
- ♦ зупинення адміністративного провадження (можливе на будь-якій стадії);
- ♦ поновлення адміністративного провадження (можливе на будь-якій стадії);
- ♦ закриття адміністративного провадження (можливе на будь-якій стадії).

2.3. Прийняття рішення в земельній справі:

- ♦ прийняття та оформлення ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин;
- ♦ зупинення адміністративного акта у сфері земельних відносин;
- ♦ набрання чинності адміністративним актом у сфері земельних відносин;
- ♦ визнання нікчемним адміністративного акту у сфері земельних відносин;
- ♦ відкликання правомірного адміністративного акту у сфері земельних відносин;
- ♦ визнання протиправного адміністративного акта у сфері земельних відносин недійсним.

♦♦ *в адміністративних провадженнях, пов'язаних з формуванням земельної ділянки, також можливі додаткові етапи:*

1) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання дозволу на розробку документації із землеустрою, за якою відбувається формування земельної ділянки;
2) розроблення на замовлення особи документації із землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» ОМС (після якого особі знову потрібно звернутися із заявою до ОМС про затвердження розробленої документації із землеустрою і пройти всі етапи загальної адміністративної процедури);
3) протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою або з дня повідомлення особою, яка розробляє проект землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» відобразити на картографічній основі ДЗК орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення ОМС, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки;

4) погодження документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки в порядку, передбаченому ст. 186 ЗКУ[366];

5) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження розробленої документації із землеустрою та передачу земельної ділянки у власність або у користування.

♦♦♦ *в адміністративних провадженнях, в яких здійснюється відведення земельної ділянки комунальної власності у користування із зміною її цільового призначення включаються такі додаткові етапи:*

1) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення;

2) розроблення на замовлення особи проекту землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» (якщо ОМС у місячний строк не прийняв рішення про надання дозволу на розробку або вмотивовану відмову у його наданні) з обов'язковим письмовим повідомленням про це ОМС;

3) протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою або з дня повідомлення особою, яка розробляє проект землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» відобразити на картографічній основі ДЗК орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення ОМС, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки;

4) погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення в порядку, передбаченому ч. 7 ст. 20 ЗКУ[367];

5) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження розробленого проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення;

6) внесення до ДЗК відомостей про зміну цільового призначення земельної ділянки на підставі затвердженого ОМС проекту землеустрою щодо її відведення у користування із зміною цільового призначення;

7) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання земельної ділянки у користування із зміним цільовим призначенням.

♦♦♦♦ *в адміністративних провадженнях в яких здійснюється розподіл земель, що залишилися у колективній власності включаються такі додаткові етапи:*

1) прийняття ОМС адміністративного акта про розроблення проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;

---

[366] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[367] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

2) розроблення проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;
3) погодження розробленої документації із землеустрою у порядку, передбаченому ст. 186 ЗКУ[368];
4) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;
5) проведення розподілу земельних ділянок, що залишилися у колективній власності на зборах власників земельних часток (паїв);
6) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження протоколу зборів власників земельних часток (паїв) на яких проведений розподіл земельних ділянок та прийняття у комунальну власність відповідних земель.

2.4. Виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин:

- звернення до виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин;
- попередження про застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;
- застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;
- оскарження застосування до зобов'язаної особи заходів впливу;
- застосування до зобов'язаної особи примусових заходів.

3. Адміністративне оскарження:

- початок адміністративного провадження за поданою скаргою;
- підготовка земельної справи до розгляду за скаргою:

– витребування додаткових доказів суб'єктом розгляду скарги;
– подання скаржником клопотань, пояснень, зауважень та інших документів про обставини, що мають значення для вирішення земельної справи за скаргою;

- вирішення земельної справи за скаргою:

– припинення вчинення ОМС певної дії;
– визнання дії ОМС протиправною та усунення її наслідків;
– виконання ОМС іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу;
– визнання протиправним та скасування адміністративного акта у сфері земельних відносин чи його окремих положень;

[368] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

– визнання протиправним виконаного адміністративного акта у сфері земельних відносин чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків;

– вчинення ОМС необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди;

– визнання бездіяльності ОМС протиправною та зобов'язання вчинити дії.

4. Перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами:

♦ подання заяви про перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин;

♦ перевірка ОМС поданої заяви на нові обставини;

♦ здійснення адміністративного провадження за поданою заявою:

– прийняття адміністративного акта, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт у сфері земельних відносин;

– закриття провадження якщо наведена у заяві інформація не вказує на наявність нових обставин.

2.4. Принципи, які застосовують органи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин в загальній адміністративній процедурі

У правовій доктрині «принципи права» розуміються як керівні засади (ідеї), які визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин. Їх значення полягає у тому, що вони в стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси права, є його квінтесенцією, «обличчям». Розрізняють наступні види принципів права: загальнолюдські (цивілізаційні), типологічні, конкретно-історичні, галузеві, міжгалузеві. Загальнолюдські принципи – юридичні засади, ідеали, які зумовлюються певним рівнем всесвітнього розвитку цивілізації, втілюють прогресивні здобутки прав, історії людства і широко визнані в міжнародних нормативних документах[369].

В юридичній літературі наявна класифікація принципів на загальні й інституційні (спеціальні), конституційні і законодавчі, матеріальні і процесуальні, організаційні і функціональні[370].

При здійсненні повноважень у сфері земельних відносин в загальній адміністративній процедурі ОМС комплексно застосовують:

1) ***принципи конституційного права:***

---

[369] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 5. П-С. К.: «Укр. енцикл.», 2003. С. 128.

[370] Погорілко В.Ф. Констиуційні засади державної влади в Україні // Органи державної влади України. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2002. С. 12.

– *демократизму* (визнання народу носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні, який здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та ОМС);
– *верховенства права* (спрямований на утвердження права як фактора прогресивного, демократичного, гуманістичного розвитку суспільства та держави);
– *гуманізму* (зміст і спрямованість діяльності держави визначають права і свободи людини та їх гарантії, людина, її життя, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю в Україні);
– *публічності* (норми конституційного права регулюють суспільні відносини у сфері організації та діяльності публічної влади в Україні);
– *поділу державної влади* (державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову);
– *законності* (органи державної влади, ОМС, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією і законами України);
– *загальнообов'язковості норм конституційного права* (кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України);
– *поєднання виборності й призначуваності* (передбачає формування органів публічної влади на різних засадах залежно від їх статусу);
– *поєднання єдиноначальності й колегіальності* (розумне поєднання в організації та діяльності органів публічної влади одноособового і колективного керівництва);
– *поєднання централізації і децентралізації* (полягає у здійсненні державної влади з врахуванням збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій);
– та інші принципи;

2) ***принципи місцевого самоврядування:***

– *народовладдя* (місцеве самоврядування визнано провідником волевиявлення народу, воно відокремлено від державної влади як особлива форма організації публічної влади, що має недержавне походження);
– *підзаконності місцевого самоврядування* (рішення ОМС мають відповідати вимогам Конституції та законів України);
– *поєднання місцевих і державних інтересів* (полягає в оптимальному поєднанні локальних, особи, ТГ та загальнодержавних інтересів у діяльності місцевого самоврядування);
– *автономності місцевого самоврядування* (являє собою поєднання принципів правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності місцевого самоврядування, згідно яких повноваження ТГ та відповідних ОМС є повними і виключними (тобто не належать іншим органам), останні їх здійснюють самостійно й ефективно на основі комунальної власності,

доходів місцевих бюджетів, позабюджетних цільових та інших фінансових ресурсів з урахуванням місцевих потреб);

– *колегіальності* (здійснення владних повноважень місцевого самоврядування шляхом прийняття колективних рішень органами, що складаються з обраних ТГ громадою депутатів. Місцеві ради усіх рівнів та утворені ними органи, а також органи самоорганізації населення діють на колегіальних засадах);
– *гласності* (означає, що діяльність місцевого самоврядування має бути відкритою, що обумовлює всебічне інформування ОМС жителів ТГ про рішення, дії, які плануються прийняті (вчинити), а також про прийняті рішення, вчинені дії і наслідки їх виконання);
– *підсудності місцевого самоврядування* (рішення, дії та бездіяльність ТГ, ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування можуть бути оскаржені до суду);
– *відповідальності* (ОМС є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед ТГ, несуть позитивну та негативну відповідальність перед громадянами та юридичними особами, а за здійснення делегованих повноважень державної влади перед державою);
– інші принципи;

3) ***принципи земельного права:***

– *про особливий правовий режим земель та їх поділ за основним цільовим призначенням на категорії;*
– *забезпечення раціонального використання та охорони земель;*
– *забезпечення гарантій прав на землю;*
– *пріоритету вимог екологічної безпеки в процесі використання земель;*
– *пріоритетності земель сільськогосподарського призначення;*
– *платності використання земель;*
– *комплексності природокористування* («полягає у використанні природно-ресурсного потенціалу території, при якому експлуатація конкретного виду природного ресурсу завдає найменшої шкоди іншим природним ресурсам, а господарська чи інша діяльність у цілому робить мінімальний можливий вплив на навколишнє середовище»[371]);
– *обов'язковості проведення оцінки впливу на стан довкілля;*
– *державного контролю за використанням та охороною земель;*
– *«єдиної юридичної долі» земельних ділянок та розташованих на них будівель і споруд* (крім багатоквартирного житлового будинку) або об'єктів незавершеного будівництва;
– *мовчазної згоди;*

[371] Балджи М.Д. Принципи комплексного природокористування. Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. Херсон : ПП Вишемирський, 2007. С. 20.

– та інших принципів;

4) ***принципи цивільного права:***

– *неприпустимість свавільного втручання у сферу особистого життя людини* (недоторканність приватного життя, особистої і сімейної таємниці, визнання свободи вибору роду занять, у тому числі самостійності підприємницької діяльності, здійснюваної на ризик її суб'єктів);

– *неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом* (право приватної власності є непорушним, ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності; кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності);

– *свобода договору (*включає вільний вибір контрагента, можливість вибору виду договору, а також визначення його умов);

– *свобода підприємницької діяльності, яка не заборонена законом* (громадяни України, інших держав, особи без громадянства, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності, юридичні особи всіх форм власності, їх об'єднання можуть безпосередньо, на власний ризик, самостійно, здійснювати систематичну діяльність по виробництву продукції, виконанню робіт, наданню послуг з метою отримання прибутку);

– *судовий захист цивільного права та інтересу* (кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права та інтересу);

– *справедливість, добросовісність та розумність*;

– та інші принципи;

5) ***принципи загальної адміністративної процедури:***

– *верховенства права, юридичної визначеності, рівності перед законом* (відповідно до якого, зокрема, людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави; адміністративне провадження здійснюється на засадах рівності перед законом усіх фізичних осіб незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, стану здоров'я, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовних або інших ознак, рівності перед законом усіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності, підпорядкування, місцезнаходження, місця створення та реєстрації, законодавства, відповідно до якого створена юридична особа, та інших ознак чи обстави; адміністративний орган здійснює свої повноваження застосовуючи спеціально-дозвільний принцип діяльності);

– *обґрунтованості* (адміністративний орган під час здійснення адміністративного провадження зобов'язаний враховувати всі обставини, що мають значення для вирішення справи, забезпечувати належність та повноту з'ясування обставин справи, безпосередньо досліджує докази та інші ма-

теріали справи, а також обґрунтовує у мотивувальній частині прийняті адміністративні акти);

– *безсторонності (неупередженості) адміністративного органу* (адміністративний орган забезпечує однакове ставлення до всіх учасників адміністративного провадження, а його посадова особа повинна вживати заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у своїй діяльності та діяльності інших посадових осіб, пов'язаній з розглядом та вирішенням справи, відповідно до встановленого законодавством порядку про запобігання корупції);

– *добросовісності і розсудливості* (адміністративний орган при здійсненні адміністративного провадження для досягнення мети, визначеної законом, повинен діяти, керуючись здоровим глуздом, логікою та загальноприйнятими нормами моралі, з дотриманням вимог законодавства);

– *пропорційності* (адміністративний акт повинен прийматися з дотриманням необхідного балансу між несприятливими наслідками для права, свободи чи законного інтересу особи і цілями, на досягнення яких він спрямований, при цьому негативні наслідки для особи та публічних інтересів повинні бути найменшими);

– *відкритості* (учасник адміністративного провадження має право знати про початок адміністративного провадження та про своє право на участь у такому провадженні, а також право на ознайомлення з матеріалами відповідної справи, що покладає на адміністративний орган обов'язок забезпечувати реалізацію права особи на доступ до інформації, що пов'язана з прийняттям та виконанням адміністративного акта стосовно неї);

– *розумного строку* (адміністративний орган розглядає та вирішує справу, а також вчиняє процедурну дію та/або приймає процедурне рішення протягом розумного строку (у найкоротший строк, достатній для здійснення адміністративного провадження), але не пізніше граничних строків, визначених законом);

– *ефективності* (адміністративний орган забезпечує розгляд і вирішення справи з вчиненням процедурних дій, що є достатніми та необхідними для належного вирішення справи, з найменшими витратами коштів та інших ресурсів, у простий та ефективний спосіб);

– *презумпції правомірності дій та вимог особи* (припущення, що дії та вимоги особи є правомірними, доки інше не буде доведено під час розгляду та/або вирішення справи, у зв'язку з чим сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності);

– *офіційності* (адміністративний орган зобов'язаний з власної ініціативи встановлювати обставини, що мають значення для вирішення справи, і за необхідності збирати для цього документи та інші докази, у тому числі без залучення особи витребовувати документи та відомості, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи);

– *гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні* (особа має право у передбаченому законом порядку витребовувати та/або надавати документи, а також інші докази, що стосуються обставин адміністративної справи, а також бути заслуханою адміністративним органом, надавши пояснення та/або заперечення у визначеній законом формі до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес особи);
– *гарантування ефективних засобів правового захисту* (особа має право на оскарження рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу в порядку адміністративного оскарження відповідно до ЗАП та/або в судовому порядку, що покладає на адміністративний орган обов'язок повідомити особу про спосіб, порядок і строк оскарження адміністративного акта, який негативно впливає на право, свободу чи законний інтерес особи).

! Дискусійними, на нашу думку, є положення ч. 2 ст. 4 ЗАП[372] про поширення принципів загальної адміністративної процедури також на адміністративну діяльність адміністративних органів, що не вимагає прийняття адміністративних актів, тобто, теоретично, і на діяльність ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин шляхом прийняття НПА та регуляторних актів. У цьому зв'язку, насамперед, постає питання співвідношення та узгодження між собою принципів загальної адміністративної процедури з:

◊ ***принципами правотворчої діяльності (при прийнятті НПА):***

– верховенства права, що включає, але не виключно, принципи законності, юридичної визначеності, запобігання зловживанню повноваженнями, рівності перед законом та недискримінації, доступу до правосуддя;
– демократичності;
– пропорційності;
– необхідності та обґрунтованості;
– системності;
– наукового забезпечення;
– ресурсної забезпеченості (ст. 3 ЗУ «Про правотворчу діяльність»[373]);

◊ ***принципами державної регуляторної політики (при прийнятті регуляторних актів):***

– доцільності;
– адекватності;
– ефективності;
– збалансованості;
– передбачуваності;

[372] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.
[373] Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.06.2023 р. № 3354-IX.

– прозорості та врахування громадської думки (ст. 4 ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»[374]).

Ми не будемо детально зупинятися на вивченні даного питання, оскільки це тема окремого наукового дослідження, яке має як теоретичний так і практичний інтерес.

2.5. Особливості строків в загальній адміністративній процедурі при здійсненні органами місцевого самоврядування повноважень у сфері земельних відносин

В загальній адміністративний процедурі інститут строків має фундаментальне значення, оскільки він забезпечує досягнення юридичної визначеності, стимулює учасників адміністративного провадження добросовісно реалізовувати права та виконувати обов'язки. Легально під строком розуміється певний період у часі, зі спливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Терміном вважається певний момент у часі, з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення. Строк та термін можуть бути визначені актами цивільного законодавства, правочином або рішенням суду (ст. 251 ЦКУ[375]).

Разом з тим, у ЗАП[376] передбачені лише строки адміністративного провадження під якими розуміються встановлені законодавством строки, протягом яких має бути розглянуто і вирішено адміністративну справу.

В адміністративному провадженні строки обчислюються годинами, днями та місяцями, а також можуть визначатися вказівкою на подію, що повинна неминуче настати. Їх перебіг починається з наступного дня після настання події, з якою пов'язано його початок. Днем закінчення строку вважається день, на який припадає останній день визначеного строку. Зупинення адміністративного провадження у справі зупиняє перебіг усіх строків у цій справі. В подальшому перебіг строків продовжується з дня поновлення адміністративного провадження (ст. 33 ЗАП[377]).

Також слід звернути увагу на те, що абз. 2 ч.1 ст. 33 ЗАП містить спеціальну правову норму, якою встановлено, що строк, що становить десять днів і менше, обчислюється робочими днями, а більше десяти днів – календарними днями, якщо інше не встановлено законом[378].

За наявності поважних причин пропущений встановлений законом строк може бути поновлений, а строк, встановлений адміністративним органом, – продовжений адміністративним органом за клопотанням особи.

ЗАП (ст. 34) розрізняє дві категорії строків:

1) ***строки вирішення (перегляду) справи:***

---

[374] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV.

[375] Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

[376] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[377] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[378] Там само.

– у граничний строк, встановлений законом;

– розумний строк (у найкоротший строк, достатній для здійснення адміністративного провадження, але не пізніше граничних строків, визначених законом);

– не більше 30-ти календарних днів після надходження заяви, а в разі проведення слухання у справі – не більше 45-ти календарних днів з дня реєстрації заяви адміністративним органом;

2) ***строки вчинення процедурних дій і прийняття процедурних рішень***[379].

Враховуючи специфіку окремих категорій справ ЗАП визнає пріоритетними (віддає перевагу) встановлені спеціальними (тематичними) законами граничні строки їх вирішення. При цьому граничний строк вирішення справи також може визначатися сукупністю строків, визначених законом для окремих етапів адміністративної процедури.

Наприклад, граничний строк вирішення земельної справи сільською, селищною, міською, районною, обласною радою може визначатися сукупністю строків для окремих етапів:

а) за загальним правилом сесія ради скликається в міру необхідності, але не менше одного разу на квартал, а з питань відведення земельних ділянок та надання документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності – не рідше ніж один раз на місяць (ч. 5 ст. 46 профільного Закону[380]);

б) видання розпорядження про скликання сесії ради та доведення його до відома депутатів і населення не пізніш як за 10 днів до сесії, а у виняткових випадках – не пізніш як за день до сесії із зазначенням часу скликання, місця проведення та питань, які передбачається внести на розгляд ради (ч. 10 ст. 46 профільного Закону[381]);

в) підготовка матеріалів земельної справи (складання проектів рішень) до розгляду постійних комісій та сесією ради;

г) вивчення, попередній розгляд і підготовка земельних питань профільною постійною комісією ради (ст. 47 профільного Закону[382]);

ґ) проведення сесії ради, розгляд (обговорення) та вирішення земельної справи по суті шляхом прийняття адміністративного акта (рішення).

Засідання виконавчого комітету ради скликаються в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць, і є правомочними, якщо в них бере участь більше половини від загального складу виконавчого комітету (ст. 53 профільного Закону[383]).

Теоретично, сесія ради або виконавчий комітет ради мають вирішити земельну справу протягом одного місяця. Одначе, враховуючи специфіку діяльності

---

[379] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[380] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[381] Там само.

[382] Там само.

[383] Там само.

ради, постійної комісії ради, виконавчого комітету ради, як колегіального органу на практиці можуть виникати ситуації, коли на засіданні постійної комісії ради, сесії або виконавчого комітету ради буде відсутній визначений законом кворум депутатів або членів виконавчого комітету, що унеможливлює проведення цих засідань та розгляду на них будь-яких питань. Також може трапитися ситуація, коли за наслідками розгляду поданої особою заяви про затвердження документації із землеустрою або з іншого земельного питання не буде прийнято жодного рішення у зв'язку з не набранням потрібної кількості голосів депутатів чи членів виконавчого комітету ради від. В таких випадках невирішені земельні питання підлягають повторному розгляду за встановленою процедурою.

У цьому зв'язку можуть застосуватися положення ч. 4 ст. 34 ЗАП якими унормовано, що якщо протягом граничного строку вирішити справу за заявою чи скаргою неможливо, за рішенням адміністративного органу строк її вирішення може бути одноразово продовжений, але не більше ніж на п'ятнадцять календарних днів, якщо інше не передбачено законом[384]. Про таке продовження строку учасники адміністративного провадження повідомляються в письмовій формі з обґрунтуванням прийнятого рішення не пізніше ніж за три робочі дні до завершення граничного строку.

Крім того, ч. 5 ст. 34 ЗАП містить припис про те, що у разі неможливості вирішення справи, що розглядається колегіальним адміністративним органом, у встановлений законом граничний або розумний строк, така справа має бути вирішена на його першому засіданні після закінчення зазначеного строку. У такому разі посадова особа колегіального адміністративного органу або посадова особа його апарату (секретаріату, виконавчого органу), яка розглядає справу, повідомляє в письмовій формі учасників адміністративного провадження про причини, що унеможливлюють вирішення справи у визначений строк, не пізніше ніж за три робочі дні до завершення граничного строку, визначеного законом[385].

! Слід наголосити на тому, що для ОМС строки, встановлені у ЗАП[386] є загальними, а строки визначені профільним Законом[387] та ЗКУ[388] є спеціальними. Відтак в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин ОМС переважно мають застосовувати спеціальні строки, які можуть не збігатися з строками загальної адміністративної процедури.

Наприклад, ОМС:

– у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки зобов'язаний розглянути його та прийняти рішення про його затвердження та надання її у власність (ч. 9 ст. 118 ЗКУ[389]) або

---

384 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

385 Там само.

386 Там само.

387 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

388 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

389 Там само.

у користування (ч. 6 ст. 123 ЗКУ[390]) або вмотивовано відмовити у затвердженні;

– у тижневий строк з дня подання заяви ОМС зобов'язаний розглянути земельний спір (ст. 159 ЗКУ[391]);
– огорожі або інші конструкції, що перешкоджають доступу громадян до узбережжя водних об'єктів демонтуються їхніми власниками протягом 10-ти днів після одержання письмової вимоги виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради (ст. 62 ЗКУ[392]) та інші.

Важливою новелою ЗАП при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин є можливість зупинення, поновлення (встановленого законом) адміністративного провадження (ст. 64) і продовження (встановленого адміністративним органом або законом) строку адміністративного провадження при вирішенні земельної справи. Тому, ОМС треба враховувати те, що застосування наведених механізмів на практиці може призвести до збільшення спеціальних строків розгляду ОМС земельних справ, визначених профільним Законом[393] та ЗКУ[394].

Зупинення адміністративного провадження означає тимчасове припинення вчинення у справі будь-яких процедурних дій у зв'язку з обставинами, що перешкоджають розгляду справи, до моменту, коли ці обставини припинять існувати[395], в тому числі і строків. Але, у ст. 64 ЗАП[396] відсутня пряма вказівка про те, у якій формі адміністративним органом приймається рішення про зупинення та поновлення адміністративного провадження, що не відповідає принципу правової визначеності та на практиці може призвести до виникнення правових спорів. Також варто зауважити, що ч. 5 ст. 33 ЗАП[397] містить лише загальну норму про те, що строк адміністративного провадження може бути зупинений, поновлений або продовжений адміністративним органом. При цьому профільний Закон[398] взагалі не передбачає повноважень ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування приймати рішення про зупинення, поновлення адміністративного провадження і продовження строків адміністративного провадження, що обумовлює потребу гармонізації зазначеного законодавства шляхом внесення відповідних змін.

Тривалість строків ***вчинення процедурних дій і прийняття процедурних рішень*** встановлюються законом, а якщо такі строки не визначені, то вони визначаються адміністративним органом, що надає ОМС можливість самостійно установлювати строки вчинення процедурних дій і прийняття процедурних рішень

---

390 Там само.

391 Там само.

392 Там само.

393 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

394 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

395 Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. С. 360.

396 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

397 Там само.

398 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин, з врахуванням вимог загальної адміністративної процедури.

2.6. Етапи загальної адміністративної процедури в органах місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин

Розглянемо детально кожний етап загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин.

2.6.1. Ініціювання адміністративного провадження

Адміністративне провадження може розпочинатися за ініціативою особи або адміністративного органу. Тож для початку адміністративного провадження необхідним є волевиявлення адміністративного органу або особи. Слід враховувати, що на відміну від судових проваджень, в яких для відкриття провадження у справі суд постановлює ухвалу, в загальній адміністративній процедурі для початку адміністративного провадження не приймається жодне процедурне рішення та не складається жодний документ. Сам факт подання особою заяви (за виключенням випадків, коли є підстави для залишення її без руху, направлення за належністю або відмови в її розгляді) або вчинення адміністративним органом або його посадовою особою певної дії, спрямованої на здійснення контрольних, інспекційних або інших повноважень є достатнім для початку адміністративного провадження.

2.6.1.1. Ініціювання адміністративного провадження органом місцевого самоврядування

ЗАП (ст. 37) визначає три можливих підстави для виявлення адміністративним органом ініціативи для початку адміністративного провадження, а саме:

1) у зв'язку з виконання адміністративним органом його повноважень, визначених законом;
2) при настанні події, визначеної законом як підстави для прийняття адміністративного акта;
3) у разі порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу, при виявленні цього адміністративним органом[399].

Відповідно до спеціально-дозвільного принципу діяльності ОМС, останні зобов'язані здійснювати повноваження (в тому числі у сфері земельних відносин) на підставі та у спосіб, передбачений Конституцією і законами України.

Застосування загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин окреслюється вирішенням конкретних земельних справ шляхом прийняття адміністративних актів. Тому, виконан-

[399] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ня ОМС їх повноважень у цій сфері шляхом прийняття НПА або регуляторного акта не може бути підставою для ініціювання адміністративного провадження, оскільки ця сфера знаходиться поза межами регулювання ЗАП[400].

Перш за все слід звернути увагу на те, що ініціювання ОМС адміністративного провадження означає, що останнє буде здійснюватися без звернення інших осіб. І не завжди таке ініціювання обумовлює вчинення посадовою особою ОМС якоїсь окремої процедурної дії. Тобто момент ініціювання адміністративного провадження може співпадати з моментом його відкриття.

Прикладами ініціювання адміністративного провадження у зв'язку з виконанням повноважень ОМС у сфері земельних відносин можуть бути надання головою громади (його заступником), головою районної, обласної ради (їх заступниками) доручення, вказівок відділу земельних відносин підготувати матеріали для подання на розгляд профільної постійної комісії ради та сесії ради для прийняття рішення про розроблення технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель комунальної власності та інших.

Також це можуть бути вказівки, розпорядження голови громади (його заступника) про здійснення виконавчими органами ради контролю за додержанням природоохоронного законодавства, використанням і охороною природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів.

Прикладом настання визначеної законом події як підстави для ініціювання адміністративного провадження та прийняття ОМС адміністративного акта у сфері земельних відносин можуть бути явища:

- ◊ *природнього характеру* (виникнення землетрусу, зсувів, карстоутворення, повеней), що може призвести до порушення поверхні земель (земельних ділянок);
- ◊ *техногенного характеру* (викликана частковим або повним виходом з ладу або руйнуванням технічних засобів, внаслідок проведення гірничодобувних, геологорозвідувальних, будівельних та інших робіт, або внаслідок військових дій, тощо), що може призвести до перезволоження, підвищення кислотності або засоленості ґрунтів, чи забруднення їх хімічними речовинами.

При виникненні зазначених подій ОМС зобов'язані вживати заходів щодо здійснення консервації деградованих земельних ділянок або рекультивації земель, які зазнали змін у структурі рельєфу, екологічному стані ґрунтів і материнських порід та в гідрологічному режимі шляхом прийняття рішення про розроблення документації із землеустрою, з послідуючим її затвердженням та виконанням певних робіт.

Виявлення ОМС фактів порушення права, свободи чи законного інтересу особи або публічного інтересу може мати місце як під час здійснення своїх інспекційних (контрольних) повноважень, так і при розгляді заяви або іншого повідомлення особи.

Наприклад, під час здійснення виконавчими органами ради державного контролю за використанням та охороною земель у межах та порядку, встанов-

[400] Там само.

лених законом, може бути виявлений факт самовільного захоплення частини земельної ділянки приватної власності, що є порушенням прав, свобод та законного інтересу власника суміжної ділянки.

Інший приклад. під час здійснення виконавчими органами ради контролю за діяльністю суб'єктів господарювання у сфері управління побутовими відходами може бути виявлено, що недбале поводження з побутовими відходами призвело до забруднення земельних ділянок комунальної та приватної власності.

Наведені обставини є підставами для ініціювання ОМС адміністративного провадження та прийняття адміністративного акта у сфері земельних відносин.

2.6.1.2. Ініціювання адміністративного провадження за заявою особи

Загалом ініціювання адміністративного провадження є початковою стадією адміністративної процедури в межах якої адміністративний орган перевіряє наявність встановлених Конституцією і законами України правових підстав для початку здійснення (вчинення) юридично значущих дій на виконання функцій публічної адміністрації. Приводом для такої діяльності може стати подання особою заяви до адміністративного органу або ініціатива самого адміністративного органу у зв'язку із здійсненням інспекційної (контрольної, наглядової) діяльності, наданням адміністративних послуг, а також вирішенням інших справ. Наслідком цієї стадії може бути:

а) початок адміністративного провадження;

б) надсилання заяви за належністю на вирішення до іншого адміністративного органу;

в) залишення заяви без розгляду.

ЗАП[401] містить лише загальні норми стосовно суб'єктів адміністративної процедури, їх правового статусу, форми заяви (клопотання) та переліку документів, які подаються до адміністративного органу. Одначе, в залежності від суті порушеного особою в заяві питання положення ЗАП[402] можуть доповнюватися і деталізуватися у відповідності до вимог іншого законодавства.

ЗАП (ч. 1 ст. 39) унормовано, що заява є вимогою до адміністративного органу вирішити конкретне питання з метою забезпечення реалізації права, свободи або законного інтересу особи чи виконання нею визначеного законом обов'язку. Вона подається особою в усній або письмовій формі до адміністративного органу, до компетенції (предметної і територіальної) якого належить вирішення порушеного в ній питання, через центр надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), або інший уповноважений згідно закону орган, посадову чи службову особу. Структурно заява повинна містити наступні обов'язкові реквізити:

1) найменування адміністративного органу, до якого вона подається;

2) відомості про особу заявника (прізвище, ім'я, по батькові або найменування юридичної особи, адреса проживання, перебування, місцезнахо-

[401] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 № 2073-IX.

[402] Там само.

дження, номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти, та інші контактні дані заявника або його представника);

3) зміст вимог заявника;

4) дата складення заяви[403];

5) та підпис (власноручний або електронний) [додано – С.А.]

Стосовно переліку документів, які можуть додаватися до заяви ЗАП (ч. 4 ст. 41) містить лише бланкетну норму: *«у випадках, передбачених законодавством, до заяви додаються документи та/або їх копії»*[404], що відсилає до НПА у відповідній сфері.

Обов'язок щодо виготовлення у достатній кількості бланків заяв, інших документів, необхідних для звернення, а також надання допомоги в оформленні заяв законом покладається на адміністративний орган, ЦНАП, посадову або службову особу.

Письмова заява у паперовій (написана власноручно або надрукована) чи електронній (з використанням електронного підпису) формі може бути подана до адміністративного органу шляхом особистого звернення, через ЦНАП, надіслана поштовим відправленням або подана в електронній формі з використанням Єдиного державного веб-порталу електронних послуг. А усна заява подається особою шляхом особистого звернення або за допомогою засобів телефонного зв'язку.

При оформленні заяви в електронній формі мають враховуватися вимоги, встановлені ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг»[405] та ЗУ «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»[406].

ЗАП (ст. 42) закріплено, що заява, яка надійшла до адміністративного органу *обов'язково реєструється в день її надходження*. Відмова в реєстрації заяви не допускається. На вимогу заявника (або його представника) адміністративний орган у день надходження заяви зобов'язаний видати (надіслати) йому письмове підтвердження або електронне повідомлення (при електронній формі заяви) із зазначенням дати та номера реєстрації заяви, крім випадків, якщо справа вирішується в момент подання заяви[407].

Важливо пам'ятати, що в обсяг терміну «особа» згідно ЗАП (п. 8 ч. 1 ст. 2) входять:

– фізична особа (громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка на законних підстава перебуває в Україні);

– фізична особа-підприємець, громадське об'єднання, що не має статусу юридичної особи, юридична особа, створена відповідно до національного

---

[403] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 № 2073-IX.

[404] Там само.

[405] Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

[406] Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155- VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text

[407] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2024 № 2073-IX.

законодавства, юридична особа, створена згідно із законодавством іноземної держави або на підставі міжнародних договорів України[408].

Наведений перелік позначає всіх учасників адміністративного провадження, які згідно ЗАП можуть вступати в адміністративно-процедурні правовідносин з адміністративним органом. Для більш повного аналізу суб'єктного складу і правового статусу всіх учасників загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин слід враховувати понятійно-термінологічний апарат, що застосовується у законодавстві про місцеве самоврядування та в земельному законодавстві.

В профільному Законі застосовуються терміни:

1) *що позначають осіб, які можуть звертатися до ОМС як до адміністративного органу*, а саме: «територіальна громада» (ст. 1), «загальні збори жителів» (ст. 1), «конференція жителів» (ст. 1), «житель» (ст. 1), «фізичні особи», «юридичні особи» (ст. 74);
2) *що позначають ОМС як адміністративний орган*, а саме: «сільські, селищні, міські ради» (ст. 10), «виконавчі органи рад» (ст. 11), «сільський, селищний, міський голова» (ст. 12), «постійні комісії ради» (ст. 47), «тимчасові контрольні комісії ради» (ст. 48), «секретар сільської, селищної, міської ради» (ст. 50), «виконавчий комітет сільської, селищної, міської, районної у місті ради» (ст. 51), «відділи, управління та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської, районної у місті ради» (ст. 54), «староста» (ст. 54^1), «районні та обласні ради» (ст. 1), «голова районної, обласної, районної у місті ради» (ст. 55), «заступник голови районної, районної у місті ради та перший заступник, заступник голови обласної ради» (ст. 56), «виконавчий апарат районної, обласної ради» (ст. 58) та інші[409].

В ЗКУ для позначення суб'єктів земельних правовідносин застосовуються терміни:

1) *що позначають осіб, які можуть звертатися до адміністративного органу для вирішення земельної справи*, а саме: «особа» (ст. 123, 124^1), «громадянин» (ст. 118), «громадяни» (ст. 128), «громадяни України» (ст. 81), «іноземці» та «особи без громадянства» (ст. 81), «юридичні особи» (ст. 82, 128), «територіальна громада» (ст. 83);
2) *що позначають адміністративний орган у сфері земельних відносин*, а саме: «держава» (ст. 84), «органи виконавчої влади» (ст. 84, 122, 130), «органи місцевого самоврядування» (ст. 122), «іноземні держави» (ст. 85)[410] та інші.

! Таким чином у контексті загальної адміністративної процедури до ОМС як до адміністративного органу для вирішення конкретного земельного питання можуть звертатися: громадяни України, іноземці, особи без громадянства, загальні збори жителів, конференція жителів, ТГ, юридичні особи (створені згідно національного

[408] Там само.

[409] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[410] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

законодавства та згідно із законодавством іноземної держави або на підставі міжнародних договорів), фізичні особи-підприємці, громадське об'єднання, що не має статусу юридичної особи. Тобто цей суб'єктний склад є більш розширений ніж це передбачено п. 8 ч. 1 ст. 2 ЗАП[411], і саме з таким обсягом в нашому дослідженні ми будемо використовувати термін «особа» в загальній адміністративній процедурі в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин. При цьому також слід враховувати понятійне навантаження зазначених термінів та правовий статус відповідних суб'єктів земельного права, визначений земельним законодавством. Наприклад, суб'єктом звернення із заявою про приватизацію земельних ділянок в порядку ст. 121 ЗКУ можуть бути виключно громадяни України; громадянам та юридичним особам (утвореним за національним законодавством) за рішенням ОВВ або ОМС можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 га) (ч. 2 ст. 59 ЗКУ)[412].

Особа має право в порядку, встановленому профільним Законом[413], ЗКУ[414] та ЗАП[415] подати до ОМС заяву з вимогою вирішити конкретне земельне питання з метою забезпечення реалізації її права, свободи або законного інтересу, виконання нею визначеного законом обов'язку, а ОМС може прийняти (вчинити) адміністративний акт у сфері земельних відносин, якщо вважає, що розгляд і виконання такої вимоги належить до компетенції цього ОМС. Така заява може бути подано однією особою (індивідуальна заява) або групою осіб (колективна заява).

ЗКУ[416] у більшості випадків не містить прямої норми щодо форми заяви (клопотання), яке подається особою до ОВВ або ОМС чи іншого суб'єкта владних повноважень з метою вирішення конкретного земельного питання. Одначе враховуючи специфіку земельних відносин, потребу ідентифікації земельної ділянки як об'єкту цивільних прав, визначення її категорії, виду цільового призначення, складу угідь, нормативної грошової оцінки, конфігурації, її меж та кадастрового номера (за наявності), є підстави вважати, що ЗКУ передбачає письмову (паперову чи електронну) форму заяви (клопотання) з якою особа може звернутися до ОВВ або ОМС з метою вирішення певного земельного питання, зокрема у наступних випадках:

- при встановленні та зміні цільового призначення земельних ділянок (ст. 20);
- при приватизації земельної ділянки (ст. 118);
- при передачі земельної ділянки у власність за давністю користування (ст. 119);
- при відведення земельної ділянки в оренду (ст. 123);
- при встановлення земельного сервітуту (ст. 1241);

---

411 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2024 № 2073-IX.

412 Там само.

413 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

414 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

415 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2024 № 2073-IX.

416 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

- при виключенні з Державного реєстру речових право на нерухоме майно (далі – ДРП) відомостей про поновлення договору (ст. 1261);
- про купівлю земельної ділянки (ст. 128, 129);
- при прийняття участі у земельних торгах (ст. 137);
- у разі добровільної відмови від права власності або права постійного користування земельною ділянкою (ст. 142);
- при переході права власності на земельні ділянки, що перебувають у користуванні (ст. 1481);
- при оформленні згоди землекористувача (з нотаріальним засвідченням) при вилученні земельних ділянок із постійного користування (ст. 149);
- при погодженні питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності (ст. 151);
- для вирішення земельного спору (ст. 159);
- при консервації земель приватної власності (ст. 172);
- при погодженні меж земельної ділянки з суміжними власниками та землекористувачами (ст. 198);
- при встановленні (відновленні) меж земельної ділянки на місцевості (ст. 198)[417];
- в інших випадках, передбаченим законодавством.

ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)»[418] (ст. 5) передбачає, що власники земельних часток (паїв) подають заяву до сільської, селищної, міської ради про виділення їм в натурі (на місцевості) земельних ділянок, як правило у письмовій (хоча можна також в електронній) формі.

Вимоги до змісту заяви, яка подається особою до розпорядника земельної ділянки, у певних випадках, визначених земельним законодавством, є формалізованими, зокрема заява обов'язково повинна містити інформацію:

– про цільове призначення земельної ділянки, яка відводиться у власність або у користування та її орієнтовні розміри (ч. 6 ст. 118, ч. 2 ст. 124 ЗКУ[419]);
– про мету встановлення земельного сервітуту (ч. 1 ст. 1241 ЗКУ);
– про місце розташування земельної ділянки, її цільове призначення, розміри та площу, а також згода на укладення договору про оплату авансового внеску в рахунок оплати ціни земельної ділянки (ч. 2 ст. 128 ЗКУ)[420].

В інших випадках такі заяви можуть подаватися у довільній формі, але із зазначенням всіх реквізитів, встановлених загальною адміністративною процедурою.

---

[417] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[418] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

[419] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[420] Там само.

Перелік документів та/або їх копій, які повинні додаватися до заяв (клопотань) фізичних та юридичних осіб, скерованих до ОМС наводиться окремо у відповідних положеннях земельного законодавства, до яких відносяться наступні документи та/або їх копії (але не виключно):

- ◊ копія установчих документів для юридичної особи, а для громадянина – копія документа, що посвідчує особу;
- ◊ графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки;
- ◊ графічні матеріали із зазначенням орієнтовного місця розташування та площі земельної ділянки, яку передбачається сформувати з метою встановлення земельного сервітуту (у разі необхідності формування земельної ділянки державної, комунальної власності з метою встановлення земельного сервітуту);
- ◊ погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб);
- ◊ письмове погодження землекористувача (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки, яка перебуває у користуванні, за договором з органом виконавчої влади, органом місцевого самоврядування, що здійснює розпорядження земельною ділянкою державної, комунальної власності), справжність підпису на якому засвідчується нотаріально;
- ◊ проекту договору про встановлення земельного сервітуту (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки);
- ◊ документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства);
- ◊ правовстановлюючі документи на жилий будинок, господарські будівлі, споруди, або інші об'єкти нерухомого майна;
- ◊ правовстановлюючі документи на земельну ділянку (у разі зміни її цільового призначення);
- ◊ Витяг з ДЗК про земельну ділянку;
- ◊ розроблена технічна документація із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості);
- ◊ розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування (в оренду);
- ◊ технічна документація із землеустрою щодо встановлення меж частини земельної ділянки, на яку поширюється право суборенди, сервітуту, що розробляється без одержання дозволу на її розроблення (у разі встановлення земельного сервітуту щодо сформованої земельної ділянки);
- ◊ копія укладеного спеціального інвестиційного договору та копія документів, що підтверджують повноваження уповноваженої особи;
- ◊ копія рішення про доцільність здійснення державно-приватного партнерства, зокрема у формі концесії;

◊ письмове повідомлення про початок виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки за мовчазною згодою розпорядника землі;

◊ та інші, передбачені земельним законодавством документи.

2.6.1.3. Залишення заяви без руху

При надходженні заяви (з додатками) до ОМС уповноважена посадова особа місцевого самоврядування відразу зобов'язана перевірити відповідність заяви вимогам законодавства та необхідність додавання заявником до неї документів та/або їх копій. При цьому необхідно враховувати:

1) наявність у заяві обов'язкових реквізитів, визначених ч. 1 ст. 40 ЗАП[421];
2) вимоги до змісту заяви та додатків до неї, які передбачені земельним законодавством.

У разі якщо особою подано заяву (клопотання) до ОМС з порушенням встановлених земельним законодавством вимог, наприклад, у заяві не зазначено цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовна площа, або до заяви не додано графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, або погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб) та інші, документи та/або їх копії передбачені земельним законодавством, а також якщо така заява не містить обов'язкових реквізитів, визначених ч. 1 ст. 40 ЗАП, то згідно з приписами ст. 43 ЗАП[422] посадова особа ОМС приймає рішення про залишення заяви без руху та обов'язково протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви надсилає заявнику письмове повідомлення із зазначенням виявлених недоліків (з посиланням на порушені вимоги законодавства), способу та строку їх усунення, а також порядку оскарження такого рішення. А в разі особистого звернення із заявою, ці дії виконуються негайно в ОМС.

ЗАП не містить чітких вимог щодо форми рішення про залишення заяви без руху та строку, достатнього для усунення заявником виявлених адміністративним органом недоліків. Це покладається на адміністративний розсуд ОМС. Разом з тим, припис про дотримання письмової форми повідомлення про залишення заяви без руху, а також способу та строку їх усунення обумовлює і фіксацію такого рішення посадовою особою ОМС саме у письмовій формі шляхом видання правового акту або шляхом здійснення такого елементу правозастосування як оформлення відповідної резолюції до заяви, приміром з написом *«усунути наявні в заяві недоліки, а саме…, шляхом…, до…дата, місяць, рік»* (див. додатки 1-4).

Розпорядженням КМУ від 16.05.2014 р. № 523-р «Про деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг» затверджений перелік адміністративних послуг ОВВ та адміністративних послуг, що надаються ОМС у порядку виконання делегованих повноважень, які

[421] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[422] Там само.

є обов'язковими для надання через ЦНАП, до яких також входять послуги у сфері землекористування (п. 143 – 180)[423].

Оскільки заяви про відведення земельних ділянок у власність або у користування, про викуп земельної ділянки, про встановлення земельного сервітуту, вирішення земельного спору та з інших питань у сфері землекористування подаються особою до ОМС через ЦНАП (як структурний підрозділ виконавчого апарату ОМС), то і перевіряти такі заяви (з додатками) на відповідність вимогам законодавства та необхідність додавання заявником до неї документів та/або їх копій первинно мають адміністратори ЦНАП, які в разі виявлення недоліків згідно ст. 43 ЗАП можуть приймати рішення про залишення такої заяви без руху та протягом трьох робочих днів з дня отримання заяви надсилають заявнику письмове повідомлення із зазначенням виявлених недоліків (з посиланням на порушені вимоги законодавства), способу та строку їх усунення, а також порядку оскарження такого рішення. А в разі особистого звернення із заявою, ці дії негайно виконуються уповноваженою особою в ЦНАП.

Наведене узгоджується з ч. 2 ст. 9 ЗУ «Про адміністративні послуги», якою визначено, що заява на отримання адміністративної послуги подається в порядку, встановленому ЗАП[424].

Таким чином, юридично залишення заяви без руху це процедурне рішення, яке може прийматися ОМС на стадії ініціювання адміністративного провадження для вирішення конкретного земельного питання, яким особі надається визначений ОМС строк на усунення, у спосіб, визначений ОМС, недоліків заяви, з наступним продовженням розгляду справи після усунення таких недоліків.

По заяві, залишеній без руху ОМС не вчиняються жодні процедурні дії до усунення наявних в ній недоліків. Якщо особа усуне виявлені недоліки у спосіб та строк, встановлений ОМС, то згідно з ч. 3 ст. 43 ЗАП заява вважається поданою в день її первинного подання та реєстрації. Тут все зрозуміло. Утім, даний Закон не визначає правових наслідків стосовно заяви, яка має недоліки, але при цьому останні не усунуті у спосіб та/або у строк, встановлений адміністративним органом. З одного боку з наведеного логічно слідує, що у разі не усунення виявлених недоліків у строк, встановлений адміністративним органом, така заява вважається не поданою. Але з іншого боку ці положення мають бути прямо закріплені у ЗАП[425]. Тому наразі це питання є дискусійним.

2.6.1.4. Надсилання заяви за належністю

Буває особі важко визначити предметну або територіальну компетенцію ОМС, який уповноважений вирішити конкретне земельне питання. Іноді це пов'язано з відсутністю чітких меж населеного пункту або території ТГ, відсутності відомостей про земельну ділянку в ДЗК та в інших випадках. Тож на практиці не виклю-

---

[423] Про деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. № 523-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text

[424] Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI.

[425] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

чаються і помилки особи у визначенні компетентного ОМС. Якщо після реєстрації заяви ОМС виявить, що вирішення порушеного у заяві земельного питання не належить до його компетенції, то відповідно до ст. 44 ЗАП[426] така заява, невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше п'яти робочих днів, надсилається цим ОМС за належністю до іншого адміністративного органу (що має предметну або територіальну компетенцію) для вирішення по суті, про що в той же самий день письмово повідомляється заявник. У такому разі поданням заяви вважається день її отримання належним адміністративним органом.

До обов'язків адміністратора ЦНАП входить прийняття від суб'єктів звернень документів, необхідних для надання адміністративних послуг, їх реєстрація та подання документів (їх копій) відповідним суб'єктам надання адміністративних послуг не пізніше наступного робочого дня після їх отримання; видача або забезпечення направлення через засоби поштового зв'язку суб'єктам звернень результатів надання адміністративних послуг (у тому числі рішення про відмову в задоволенні заяви суб'єкта звернення), повідомлення щодо можливості отримання адміністративних послуг, оформлених суб'єктами надання адміністративних послуг.

Тобто адміністратор ЦНАН може перевірити на відповідність вимогам закону лише дотримання форми, змісту заяви та перелік доданих до неї документів та/або їх копій. Але перевірка предметної та/або територіальної компетенції ОМС на вирішення порушеного у заяві земельного питання не входить до предметів відання адміністратора ЦНАП та й не завжди є очевидним. Теоретично вирішення даного питання віднесено до повноважень голови громади, його заступника, виконавчих органів ради, голови, заступника голови районної, обласної ради, а також постійної комісії ради чи тимчасової контрольної комісії ради (якщо ці обставини виявлено під час попереднього розгляду земельної справи на засіданні відповідної комісії).

Стаття 44 ЗАП не містить відомостей про те, чи приймає адміністративний орган або його посадова особа процедурне рішення при вирішенні питання надсилання заяви за належністю. Разом з тим, припис про дотримання письмової форми повідомлення про надсилання заяви за належністю, та застосування принципу юридичної визначеності обумовлюють фіксацію такого рішення посадової особи адміністративного органу шляхом видання правового акту або шляхом оформлення відповідної резолюції до заяви, приміром з написом *«усунути наявні в заяві недоліки, а саме…, шляхом…, до…дата, місяць, рік»* (див. додатки 5-6).

Слід звернути увагу на те, що вирішення питання про надсилання заяви за належністю темпорально може мати місце після надходження заяви до ОМС через ЦНАП, її обов'язкової реєстрації та до відкриття адміністративного провадження. На практиці не завжди на стадії ініціювання адміністративного провадження можна чітко визначити предметну або територіальну компетенцію належного адміністративного органу, який має вирішити порушене у заяві питання. Якщо ж зазначені обставини будуть виявлені адміністративним органом після відкриття

[426] Там само.

адміністративного провадження, то останній приймає рішення про його закриття (згідно з п. 2 ч. 2 ст. 65 ЗАП)[427].

Також слід враховувати припис, закріплений ч. 5 ст. 17^2 ЗКУ[428], відповідно до якого якщо вирішення порушених у заяві особи питань про надання дозволу (згоди) на розроблення документації із землеустрою, надання погодження документації із землеустрою, а також питань, вирішення яких призводить до виникнення речових прав на земельні ділянки, та внесення відомостей до ДЗК (зміни до таких відомостей), не належить до компетенції ОМС, що її отримав, зазначений ОМС може прийняти рішення (на пленарному засіданні ради) про відмову в її задоволенні або надіслати таку заяву за належністю у порядку, передбаченому ЗАП. Вибір варіанту рішення залежить від адміністративного розсуду ОМС.

Наведені положення мають місце лише при розгляді заяв осіб у сфері земельних відносин з питань, зазначених у ч. 3 ст. 17^2 ЗКУ[429], а відтак розширеному тлумаченню не підлягає.

2.6.1.5. Відмова у прийнятті заяви до розгляду

Статтею 45 ЗАП визначені підстави та критерії за наявності яких посадова особа адміністративного органу приймає рішення про відмову у прийнятті заяви до розгляду, а саме у разі:

1) подання анонімної заяви (заява, із змісту якої неможливо встановити особу заявника);
2) подання повторної заяви (заява, подана до того самого адміністративного органу тим самим заявником з того самого питання), але за умови що попередня заява була вирішена по суті, крім випадку зміни істотних для вирішення справи обставин (умов);
3) якщо заява, в якій порушено питання, яке станом на день подання заяви до адміністративного органу розглядається судом або щодо якого ухвалено судове рішення про відмову в задоволенні вимог заявника, крім випадків зміни істотних для вирішення справи обставин (умов);
4) якщо заява, що стосується суспільних відносин, на які не поширюється дія цього Закону;
5) якщо заява, в якій не викладено зміст вимоги заявника, вжито ненормативну лексику та/або образливі висловлювання;
6) якщо заява, що містить заклики, спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на роз-

[427] Там само.

[428] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[429] Там само.

палювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення[430].

В ОМС перевірку заяви на наявність зазначених підстав та критеріїв, передбачених п. 1 ч. 1 ст. 45 ЗАП може здійснювати адміністратор ЦНАП відразу при надходженні заяви, а у випадках, передбачених п. 2-6 ч. 1 ст. 45 ЗАП – посадова особа місцевого самоврядування, яка уповноважена прийняти рішення про відмову у прийнятті такої заяви до розгляду.

Якщо заява, яка надійшла до ОМС, відповідає критеріям, визначеним ч. 1 ст. 45 ЗАП, така заява не є підставою для відкриття адміністративного провадження, вона взагалі не підлягає подальшому руху окрім прийняття посадовою особою місцевого самоврядування процедурного рішення про відмову у прийнятті заяви до розгляду.

Оскільки ЗАП не містить вимог до форми та змісту рішення адміністративного органу про відмову у прийнятті заяви до розгляду, і в цьому випадку таке рішення не є адміністративним актом (у розумінні ЗАП), то теоретично посадова особа місцевого самоврядування може вирішувати дане питання шляхом прийняття окремого правового акту (рішення, розпорядження, наказу), або шляхом оформлення відповідної резолюції до заяви, приміром з написом *«відмовити у прийнятті заяви до розгляду у зв'язку з ... на підставі п…ч. 1 ст. 45 Закону України «Про адміністративну процедуру»*. При цьому, обов'язком посадової особи ОМС є негайне, після прийняття такого рішення, повідомлення особи, яка подала заяву (з дотриманням вимог 32 ЗАП[431]).

Разом з тим враховуючи встановлені законом правові та організаційно-правові форми діяльності ОМС, а також необхідність застосування в адміністративній процедурі принципу юридичної визначеності на практиці для ОМС обґрунтованим видається оформлення процедурного рішення про відмову у прийнятті заяви до розгляду шляхом видання окремого правового акту. Зокрема це може бути оформлено розпорядженням голови громади (їх заступників), голови районної, обласної ради (їх заступників), голови районної у місті ради (див. додатки 7-10), в якому можуть вирішуватися такі питання по декільком особам одночасно.

Заява про вирішення земельного питання, із змісту якої неможливо встановити особу заявника, вважається анонімною, і по ній адміністратор ЦНАП або посадова особа місцевого самоврядування може прийняти рішення про відмову у прийнятті такої заяви до розгляду.

Повторною вважається заява, яка подана до того самого ОМС тим самим заявником з того самого земельного питання, але за умови що попередня заява цієї особи була вирішена ОМС по суті, крім випадку зміни істотних для вирішення справи обставин (умов).

На практиці, особливо в умовах воєнного стану, досить часто до ОМС подаються заяви про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність у порядку безоплатної приватизації. Оскільки в цей період діє заборона, встановлена підпунктом (далі – пп.) 5 п. 27 Розділу X «Пере-

---

[430] Там само.

[431] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

хідні положення» ЗКУ, то ОМС не мають права здійснювати безоплатну передачу земель комунальної власності у приватну власність, надавати дозволи на розроблення документації із землеустрою з метою такої безоплатної передачі, а тому приймають рішення про відмову у задоволенні таких заяв громадян. В подальшому, якщо такий громадянин знову звертається до того самого ОМС з заявою про приватизацію тієї ж самої земельної ділянки, то така заява вважається повторною і по ній посадова особа місцевого самоврядування має підстави прийняти рішення про відмову у прийнятті її до розгляду (згідно з п. 2 ч. 1 ст. 45 ЗАП[432]). Під істотною зміною для вирішення такої земельної справи умов може бути припинення або скасування воєнного стану в Україні та/або в окремих її місцевостях.

Якщо посадова особа місцевого самоврядування на стадії ініціювання адміністративного провадження з'ясує, що земельне питання вирішення якого порушується в заяві станом на день її подання вже розглядається судом або щодо якого вже ухвалено судове рішення про відмову в задоволенні вимог заявника (крім випадків зміни істотних для вирішення справи обставин (умов)), то така заява або взагалі не підлягає розгляду ОМС (якщо вже є судове рішення, що набрало законної сили) або до остаточного вирішення відповідної справи судом. Однак посадовій особі місцевого самоврядування слід досить уважно перевірити зазначені обставини перед прийняттям рішення щодо прийняття заяви до розгляду оскільки ця відмова може вплинути на гарантії реалізації права, свободи, обов'язку чи інтересу особи.

Якщо ж зазначені обставини будуть виявлені на стадії розгляду та вирішення адміністративного провадження, то останнє може бути зупинене (п. 4 ч. 1 ст. 64 ЗАП) або закрите ОМС (п. 4 ч. 2 ст. 65 ЗАП[433]).

Наприклад, якщо на стадії ініціювання адміністративного провадження посадовою особою місцевого самоврядування буде встановлено, що між власниками (землекористувачами) суміжних земельних ділянок наявне судове провадження по вирішенню земельного спору, то подана одним з них (або спільно) заява до ОМС про вирішення цього ж спору не підлягає розгляду згідно з п. 3 ч. 1 ст. 45 ЗАП. Дані обставини можуть повідомлятися безпосередньо заявником або самостійно встановлюватися посадовими особами місцевого самоврядування шляхом взаємодії з судовим реєстром або шляхом надсилання запитів.

Стосовно заяви, в якій не викладено зміст вимоги заявника, можна зазначити, що така заява теоретично також може бути залишена без руху згідно з ч. 1 ст. 43 ЗАП[434].

Припис про вжиття в заяві ненормативної лексики та/або образливих висловлювань, закликів, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення є самостійною підставою для прийняття посадовою особою ОМС рішення про

---

[432] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[433] Там само.

[434] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

відмову у прийнятті такої заяви до розгляду, незалежно від того чи така заява відповідає вимогам, встановленим земельним законодавством.

Ми позитивно схвалюємо вищезазначені новели, передбачені ЗАП[435], оскільки вони сприяють ефективному, своєчасному здійсненню повноважень ОМС у сфері земельних відносин, певною мірою розвантажують роботу ОМС, перешкоджають зловживанню особою своїми правами і свободами у сфері землекористування.

До набрання ЗАП чинності ОМС обов'язково виносив кожну подану і зареєстровану у цьому органі заяву (клопотання) про вирішення конкретної земельної справи спочатку на попередній розгляд профільної постійної комісії ради, а потім на сесію для обговорення депутатами та вирішення її по суті шляхом прийняття рішення ради. Це, зокрема слідувало з приписів ч. 2, 7 ст. 118, ч. 3 ст. 123, ч. 3 ст. 124^1 ЗКУ[436], навіть якщо така заява (клопотання) неодноразово подавалась до того ж самого ОМС, тим самим заявником, з того самого земельного питання, незважаючи на те, що попередня заява вже була вирішена цим ОМС по суті.

Наведене також підтверджується усталеною практикою ВС. Так, в постанові від 14.09.2022 р. у справі № 912/929/21 Касаційний адміністративний суд у складі ВС виснував, що за змістом ч. 7 ст. 118 ЗКУ вбачається, що відповідний ОВВ або ОМС, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених ст. 122 цього Кодексу, розглядає клопотання у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування об'єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них НПА, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель АТО, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку. Таким чином, обов'язковим є прийняття відповідним ОВВ або ОМС за наслідками розгляду поданого клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою *вмотивованого рішення про надання дозволу або відмову у його наданні з наведенням усіх підстав такої відмови*[437].

Аналогічна правова позиція висловлена у постанові Верховного Суду України (далі – ВСУ) від 13.12.2016 р. у справі № 815/5987/14[438] та постанові ВС від 27.02.2018 р. у справі № 545/808/17[439].

---

[435] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[436] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[437] Постанова Верховного Суду у складі колегії Касаційного адміністративного суду від 14.09.2022 р. у справі № 420/1665/19 (адміністративне провадження № К/9901/35838/19). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264079

[438] Постанова Верховного Суду України від 13.12.2016 р. у справі № 815/5987/14. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/63749413

[439] Постанова Верховного Суду від 27.02.2018 р. у справі № 545/808/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/63749413

2.6.2. Початок адміністративного провадження

Для початку загальної адміністративної процедури в ОМС необхідним є волевиявлення особи (заявника, скаржника) або ініціатива посадової особи місцевого самоврядування. У більшості випадків підставою для відкриття адміністративного провадження є звернення особи з заявою, скаргою з метою реалізації її права, свободи чи законного інтересу або виконання нею визначеного законом обов'язку, у тому числі щодо отримання адміністративної послуги.

У ОМС виникає обов'язок розпочати за заявою особи адміністративне провадження лише за умови, що ця особа дійсно є носієм права, свободи, законного інтересу чи обов'язку, встановленого законом. Основні права та обов'язки особи у сфері земельних відносин закріплені Конституцією і законами України.

Згідно з ч. 2 ст. 14 Конституції України *«право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону»*[440].

ЗКУ визначені: норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам у власність (ст. 121); порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування (ст. 123); порядок встановлення земельних сервітутів на землях державної, комунальної власності (ст. 124[1]); продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними (ст. 127); продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності та набуття прав користування ними (ст. 128); особливості продажу земельних ділянок державної або комунальної власності іноземним державам, юридичним особам, створеним та зареєстрованим відповідно до законодавства іноземної держави (ст. 129); переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення (ст. 130[1]); порядок розгляду земельних спорів органами місцевого самоврядування (ст. 159)[441] та інші.

ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)»[442] унормовані підстави та порядок для виділення земельних ділянок у натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв).

У ЗАП, на відміну від чинних процесуальних кодексів України (де вживається термін «порушення провадження»), застосовується термін «початок адміністративного провадження». За словником української мови слово «початок» означає перший момент вияву якої-небудь дії, явища, процесу[443], а слово «порушувати» – надавати руху чому-небудь, зрушувати з місця щось[444]. На відміну від слова «порушувати», слово «початок» за своїм семантичним значенням більш влучно та точно відбиває сутність вихідного моменту адміністративного провадження.

---

[440] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[441] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[442] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

[443] Словник української мови. Т. 7. Поїхати-Приробляти. К.: Видавництво «Наукова думка», 1976. С. 465.

[444] Там само. С. 299.

Для початку адміністративного провадження ОМС не потрібно обов'язково приймати окреме рішення, як це властиво для судів шляхом постановлення ухвали про відкриття провадження у справі. Цей момент в часі є умовним, і його настання ЗАП пов'язує з двома юридичними фактами:

1) отримання заяви від особи;
2) прийняття ОМС рішення про початок адміністративного провадження за власною ініціативою або вчинення першої процедурної дії у справі.

Стосовно заяви все зрозуміло, за відсутності підстав для залишення її без руху, надсилання за належністю, або відмови у прийнятті її до розгляду така заява вважається поданою з дати її реєстрації в ЦНАП, і саме ця дата є початком заявного адміністративного провадження.

Прикладами першої процедурної дії, з якою закон пов'язує початок адміністративного провадження у сфері земельних відносин можуть бути видання головою громади (його заступником), головою районної, обласної ради (їх заступниками) розпорядження про здійснення виконавчими органами ради контролю за додержанням природоохоронного законодавства, використанням і охороною природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів та інші.

До рішень ОМС, які є початком адміністративного провадження у зазначеній сфері можна віднести рішення:

– про розроблення технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель комунальної власності;
– про розроблення документації із землеустрою щодо встановлення меж прибережних захисних смуг;
– про розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж режимоутворюючих об'єктів культурної спадщини;
– про розроблення технічної документації із землеустрою щодо резервування цінних для заповідання територій та об'єктів;
– про розроблення робочого проекту землеустрою щодо консервації деградованих земельних ділянок або рекультивації порушених земель;
– а також про розроблення іншої документації із землеустрою.

! Момент в часі від ініціювання адміністративного провадження та до його початку можуть співпадати. Винятками є випадки, коли заява містить певні недоліки і залишається без руху, або надсилається за належністю.

Про початок адміністративного провадження ОМС повідомляє заявника шляхом надсилання на його адресу (поштову або електронну) письмового (паперового або електронного) повідомлення (див. додаток 11).

2.6.2.1. Підготовка земельної справи до розгляду

ЗАП (ст. 47) визначені обов'язки адміністративного органу під час підготовки справи до розгляду та вирішення, крім невідкладного розгляду та вирішення справи (ст. 60 ЗАП), відповідно до яких адміністративний орган встановлює наявність та достатність матеріалів у справі, а також за необхідності:

1) витребовує додатково документи та відомості, що перебувають у володінні органу державної влади, органу влади АРК, ОМС, підприємства, установи чи організації, що належить до сфери його управління;
2) залучає до участі в адміністративному провадженні адресата, повідомляє йому правові підстави початку адміністративного провадження та можливі наслідки прийняття адміністративного акта;
3) повідомляє заінтересованим особам про початок адміністративного провадження та про їхні права на участь в адміністративному провадженні;
4) повідомляє учасникам адміністративного провадження порядок ознайомлення з матеріалами справи, їхні права і обов'язки;
5) надає учасникам адміністративного провадження можливість подати документи, клопотання, пояснення та зауваження, довести обставини, що мають значення для вирішення справи;
6) вирішує питання про необхідність залучення до участі в адміністративному провадженні осіб, які сприяють розгляду справи, призначення експертизи, проведення огляду на місці або огляду речей, проведення слухання у справі;
7) виконує інші передбачені законом обов'язки в рамках адміністративного провадження[445].

Норми ЗАП[446] не визначають загальних строків для підготовки адміністративної справи до розгляду. ОМС, здійснюючи підготовку земельної справи повинні враховувати встановлені ЗКУ[447] строки розгляду заяв (клопотань) щодо відведення земельних ділянок у власність (ст. 118), або у користування (ст. 123), встановлення земельного сервітуту (ст. 124^1), вирішення земельних спорів (ст. 159) та інші, а також, передбачені профільним Законом[448] строки скликання чергових та позачергових сесій ради (ст. 46) та інші. Тому з метою своєчасного вирішення підготовка земельної справи повинна розпочинатись у найкоротший термін після початку адміністративного провадження, бажано невідкладно. Іноді характер адміністративної справи може і не передбачати доцільності вчинення ОМС будь-яких підготовчих дій на даній стадії.

Як правило підготовку земельної справи до розгляду та вирішення здійснює посадова особа місцевого самоврядування, яка в подальшому забезпечуватиме всі інші дії, спрямовані на її вирішення по суті. Це можуть бути постійна комісія ради, тимчасова контрольна комісія ради, виконавчий комітет, управління, відділи та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської ради.

---

[445] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[446] Там само.

[447] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[448] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

2.6.2.2. Залучення інших учасників адміністративного провадження

ЗАП розрізняє такі категорії осіб, які можуть приймати участь в адміністративному провадженні (крім адміністративного органу):

1) **адресат** (особа, питання про право, свободу чи законний інтерес або обов'язок якої вирішується в адміністративному акті), у тому числі:

– *заявник* (особа, яка з метою забезпечення реалізації свого права, свободи чи законного інтересу або виконання нею обов'язку звертається до адміністративного органу із заявою про прийняття адміністративного акта);

– *скаржник* (особа, яка з метою захисту свого права, свободи чи законного інтересу звертається до адміністративного органу із скаргою);

– *особа*, стосовно якої адміністративний орган ініціював адміністративне провадження;

2) **заінтересована особа** (інша особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає або може вплинути адміністративний акт) (ст. 27);

3) **особа, яка сприяє розгляду справи** (особи, які залучаються до участі у провадженні для надання допомоги у розгляді справи, та які не мають особистої заінтересованості у результатах її вирішення):

– свідок;

– експерт;

– спеціаліст;

– перекладач (ст. 29) [449].

Таким чином, згідно ЗАП статус учасника адміністративного провадження (ст. 27) мають *адресат* (заявник, скаржник, особа, стосовно якої ініційоване провадження) та *заінтересована особа* (свідок, експерт, спеціаліст, перекладач).

За критерієм наявності або відсутності інтересу у вирішенні конкретної адміністративної справи всіх осіб, які приймають участь в адміністративному провадженні можна поділити на дві групи: а) особа, заінтересована у наслідках вирішення справи; б) особа не заінтересована у наслідках вирішення справи.

Таким чином, в адміністративному провадженні при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин крім ***заявника та скаржника***, також можуть приймати участь ***заінтересована особа*** (наприклад, це можуть бути власники суміжних земельних ділянок при відведення земельної ділянки під забудову певного об'єкта; також це може стосуватися всіх співвласників багатоквартирного будинку при визначенні порядку користування земельною ділянкою, на якій розташований цей будинок), ***особа, стосовно якої ОМС ініціював адміністративне провадження*** (приміром власник земельної ділянки щодо якої виконавчий орган ради здійснює державний контроль за використанням та охороною земель) та ***особа, яка сприяє розгляду справи*** (в земельних правовідносинах це можуть бути сертифікований інженер-землевпорядник, який на запрошення ОМС може провести геодезичні роботи по визначенню координат поворотних точок меж зе-

[449] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

мельної ділянки під час вирішення земельного спору; залучення експерта може бути здійснене шляхом замовлення проведення, наприклад, земельно-технічної експертизи або для надання пояснень; свідками можуть бути власники та/або землекористувачі суміжних земельних ділянок та інші особи, яким відомі обставини, що мають значення для правильного вирішення адміністративної справи).

Як правило засідання сесій ради, постійних комісій ради, виконавчого комітету ради та інших виконавчих органів ради проводяться відкрито та гласно (крім закритих засідань), а відтак на них можуть бути присутніми особи, які виявили таке бажання. Але, в адміністративному провадженні можуть приймати участь лише його учасники (адресат, заінтересована особа) та особа, яка сприяє розгляду справи.

У ЗАП передбачені ***процедурні права учасників адміністративної процедури, а саме право***:

1) отримувати від адміністративного органу роз'яснення щодо порядку здійснення адміністративного провадження, а також щодо змісту своїх прав та обов'язків у межах адміністративного провадження, визначених законом;
2) брати участь в адміністративному провадженні особисто або через своїх представників;
3) ознайомлюватися з матеріалами справи (крім відомостей, що відповідно до закону віднесені до інформації з обмеженим доступом), робити з них витяги, копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, під час здійснення та після завершення адміністративного провадження, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження;
4) бути заслуханими адміністративним органом з питань, що є предметом адміністративного провадження, до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес такого учасника;
5) отримувати та надавати документи, інші докази, що стосуються обставин справи;
6) бути поінформованими про дату, час і місце слухання у справі (в разі його проведення);
7) подавати клопотання про:

а) відвід посадової особи адміністративного органу, яка розглядає справу, а також відвід особи, яка сприяє розгляду справи;

б) залучення до участі в адміністративному провадженні іншого учасника та/або особи, яка сприяє розгляду справи;

в) витребування документів або відомостей, необхідних для розгляду та вирішення справи;

г) призначення експертизи, отримання консультації та/або висновку спеціаліста;

ґ) зупинення адміністративного провадження;

д) поновлення адміністративного провадження;

е) продовження строку здійснення адміністративного провадження;

є) відмову від розгляду заяви або скарги та закриття адміністративного провадження;

ж) вчинення іншої дії, що не суперечить закону та сприяє розгляду справи;

8) бути поінформованими про результат вирішення справи;

9) отримати адміністративний акт;

10) досягти примирення на будь-якому етапі здійснення адміністративного провадження за скаргою;

11) оскаржити у передбаченому законом порядку адміністративний акт, процедурне рішення або дію, бездіяльність адміністративного органу;

12) користуватися іншими визначеними законом правами в адміністративному провадженні (ч. 1 ст. 28 ЗАП)[450].

! Окрім процедурних прав ***учасники адміністративного провадження у сфері земельних відносин також мають права, встановлені земельним законодавством, зокрема:***

– працівники державних і комунальних підприємств, установ та організацій, працівники державних та комунальних закладів освіти, культури, охорони здоров'я, розташованих на території відповідної ради, а також пенсіонери з їх числа мають право на приватизацію земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій та передачу їм земельних ділянок в розмірі земельної частки (паю) (ст. 25 ЗКУ);

– громадяни України, які є членами фермерських господарств мають право на передачу безоплатно у приватну власність надані їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради (ст. 32 ЗКУ);

– громадянам та юридичним особам за рішенням ОВВ та ОМС можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісогосподарського призначення загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств (ч. 2 ст. 56 ЗКУ);

– громадянам та юридичним особам за рішенням ОВВ або ОМС можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 га) (ч. 2 ст. 59 ЗКУ);

– фізичні і юридичні особи мають право власності або користування на земельну ділянку у разі набуття ними права власності, господарського відання, оперативного управління на об'єкт нерухомого майна (крім багатоквартирного будинку), об'єкт незавершеного будівництва, спеціального майнового права на об'єкт незавершеного будівництва, що розміщені на ній (ст. 120 ЗКУ);

[450] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

– громадяни України мають право на безоплатну передачу у власність земельних ділянок із земель державної або комунальної власності (ст. 121 ЗКУ);

– у випадках, передбачених ст. 118, 123, 1241 ЗКУ особи використовуючи принцип «мовчазної згоди» мають право замовити розроблення документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування без надання дозволу ОВВ або ОМС або іншого компетентного органу (якщо уповноважений орган не надав дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивовану відмову у його наданні) про що письмово повідомляють відповідного розпорядника земельної ділянки з додаванням до нього укладеного з сертифікованим інженером землевпорядником договору на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки;

– фізичні та юридичні особи мають право подати заяву до ОМС про вирішення земельного спору (159 ЗКУ[451]);

– особи, власники сертифікатів на право на земельну частку (пай), які виявили бажання одержати належну їм земельну частку (пай) в натурі (на місцевості), подають до відповідної сільської, селищної, міської ради заяву про виділення їм земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) (ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)[452]»);

– а також інші права, визначені земельним законодавством.

Варто враховувати, що земельним законодавстовм також окремо визначені права та обов'язки власників та землекористувачів.

Згідно з ч. 1 ст. 90 ЗКУ власники земельних ділянок мають право:

а) продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину, довірчу власність;

б) самостійно господарювати на землі;

в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

г) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

ґ) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

д) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди[453].

Відповідно до ст. 95 ЗКУ землекористувачі мають право:

◊ володіти та користуватися земельною ділянкою;

◊ передавати земельну ділянку в суборенду (за згодою власника або згідно умов договору);

---

[451] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[452] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

[453] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

◊ самостійно господарювати на земельній ділянці та отримувати доходи;

◊ власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену продукцію;

◊ використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, ліси, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

◊ споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди;

◊ переважне право на придбання орендованої земельної ділянки у власність у разі її продажу, за умови сплати ціни, за якою вона продається;

◊ переважне право перед іншими особами на укладення договору оренди землі на новий строк;

◊ відчужувати право на оренду земельної ділянки (у передбачених законом випадках);

◊ в односторонньому порядку відмовитися від права користування земельною ділянкою;

◊ на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

◊ на судовий та позасудовий захист свого права землекористування та інші права[454].

Вищенаведений перелік прав землекористувачів може розширюватися або обмежуватися приписами законодавства та умовами договору.

Певні категорії осіб мають переважне право на відведення земельної ділянки у власність або її купівлю в установленому законом порядку:

– згідно з ЗУ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» учасники бойових дій та прирівняні до них особи (п. 14 ч. 1 ст. 12), особи з інвалідністю внаслідок війни (п. 18 ч. 1 ст. 13), учасники війни (п. 13 ч. 1 ст. 14), сім'ї загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників і Захисниць України (п. 15 ч. 1 ст. 15) мають пільги на першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва[455];

– особа, яка має спеціальний дозвіл на видобування корисних копалин загальнодержавного значення (металічні руди кольорових металів, металічні руди благородних металів, металічні руди рідкіснометалевих та рідкісноземельних металів, радіоактивних металів, електро- та радіотехнічна сировина) та орендар мають переважне право купівлі земельної ділянки сільськогосподарського призначення (ст. 1301 ЗКУ);

– при ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій переважне право на отримання земельних ділянок поруч з населеними пунктами мають власники земельних часток (паїв), які проживають у цих населених пунктах (ч. 1 ст. 29 ЗКУ);

---

[454] Там само.

[455] Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text

– а також інші пільги (переваги), встановлені земельним законодавством.

Процедурні обов'язки учасників адміністративного провадження визначені ч. 2 ст. 28 ЗАП відповідно до якої ці учасники зобов'язані:

1) подати до адміністративного органу у порядку, встановленому законом, наявні у них документи та інші докази, необхідні для здійснення адміністративного провадження;
2) надати адміністративному органу свої контактні дані (номер телефону (за наявності), адресу електронної пошти (за наявності), адресу місця проживання (перебування), місцезнаходження або іншу адресу для зв'язку), своєчасно повідомляти адміністративний орган про зміну таких даних;
3) своєчасно повідомляти про неможливість прибуття на запрошення адміністративного органу із зазначенням причини;
4) сумлінно виконувати вимоги, встановлені цим Законом та іншими актами законодавства[456].

Відповідно до ст. 66 Конституції України *«кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки»*[457].

У цьому зв'язку також варто враховувати обов'язки власників земельних ділянок, землекористувачів та інших осіб.

Відповідно до ч. 1 ст. 91 ЗКУ власники земельних ділянок зобов'язані:

а) забезпечувати використання їх за цільовим призначенням;
б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;
в) своєчасно сплачувати земельний податок;
г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;
ґ) підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості землі;
д) своєчасно надавати відповідним ОВВ та ОМС дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;
е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;
є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем;
ж) за свій рахунок привести земельну ділянку у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком здійснення такої зміни не власником земельної ділянки, коли приведення у попередній стан здійснюється за рахунок особи, яка незаконно змінила рельєф, а також інші встановлені законом обов'язки власників земельних ділянок[458].

Згідно з ст. 96 ЗКУ землекористувачі зобов'язані:

---

[456] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[457] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[458] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

– забезпечувати використання земельної ділянки за цільовим призначенням та за свій рахунок приводити її у попередній стан у разі незаконної зміни її рельєфу, за винятком випадків незаконної зміни рельєфу не власником такої земельної ділянки;
– додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;
– своєчасно сплачувати встановлений земельний податок або орендну плату;
– не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;
– підвищувати родючість ґрунтів та зберігати інші корисні властивості земельної ділянки;
– своєчасно надавати відповідним органам державної влади та ОМС дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;
– дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;
– зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем;
– не допускати випалювання сухої рослинності або її залишків з порушенням порядку, встановленого центральним ОВВ, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища;
– обкошувати (з прибиранням скошеного) та оборювати земельні ділянки, прилеглі до торфовищ, полезахисних лісових смуг, луків, пасовищ, ділянок із степовою, водно-болотною та іншою природною рослинністю, у смугах відведення автомобільних доріг і залізниць;
– не допускати зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок з порушенням встановлених законом умов зняття, збереження і використання родючого шару ґрунту;
– не допускати псування земель, забруднення їх хімічними і радіоактивними речовинами, нафтою та нафтопродуктами, неочищеними стічними водами, виробничими та іншими відходами та інші обов'язки[459].

Посадова особа місцевого самоврядування проаналізувавши заяву (клопотання) про вирішення конкретного земельного питання та додані до неї документи та/або їх копії визначає підстави та потребу залучення до участі в адміністративному провадженні інших заінтересованих та не заінтересованих осіб.

ЗАП розрізняє два види інформування осіб, які беруть участь в адміністративному провадженні:

1) *шляхом вручення (направлення) запрошення* (в такий спосіб інформується особа (особи), яка ще не є учасником адміністративне провадження для надання пояснень і здійснення окремих процедурних дій з метою всебіч-

[459] Там само.

ного встановлення обставин справи та реалізації права особи на участь в адміністративному провадженні);

2) *шляхом вручення (надсилання) повідомлення* (в такий спосіб інформується особа (особи), яка є учасником адміністративне провадження).

Згідно ч. 3 ст. 32 ЗАП у запрошенні зазначаються:

– найменування та адреса адміністративного органу;

– назва справи, статус та мета, з якою запрошується учасник адміністративного провадження, особа, яка сприяє розгляду справи;

– дата, час і місце, куди запрошується учасник адміністративного провадження, особа, яка сприяє розгляду справи;

– контактний номер телефону та адреса електронної пошти адміністративного органу, прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) посадової особи адміністративного органу, яка розглядає справу;

– інші відомості (за потреби)[460].

У повідомленні про залучення учасника адміністративного провадження повинні зазначатися:

◊ права та обов'язки учасника адміністративного провадження;

◊ порядок ознайомлення з матеріалами справи;

◊ способи подання ним своїх пояснень та зауважень у справі та строк, протягом якого особа має право їх подати (ч. 2 ст. 49 ЗАП[461]).

Якщо необхідна особиста присутність учасника адміністративного провадження або його представника під час розгляду та вирішення ОМС справи (вчинення процедурної дії), у повідомленні має наводитися обґрунтування такої необхідності (див. додаток 12-13).

Поштове відправлення з запрошенням або повідомленням надсилається поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення), за бажанням учасника адміністративного провадження, особи, яка сприяє розгляду справи, – кур'єром за додаткову плату, на адресу місця проживання (перебування), місцезнаходження відповідної особи або на іншу адресу, яку особа вказала для офіційного листування з нею.

Слід звернути увагу, що ЗАП передбачає різні строки повідомлення про залучення цих осіб в залежності від стадії адміністративної процедури.

Приміром на стадії початку адміністративного провадження для залучення адресата та заінтересованих осіб ОМС повідомляє їх невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше трьох робочих днів після його початку (у порядку ст. 49 ЗАП).

А при залученні для прийняття участі у процедурних діях ОМС повідомляє учасника адміністративного провадження, або особу, яка сприяє розгляду справи не пізніше ніж за сім календарних днів до дня відповідної процедурної дії. Якщо об-

[460] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[461] Там само.

ставини вимагають прийняття рішення у найменший строк, то цей строк може бути зменшено про що у запрошенні надається обґрунтоване пояснення (ст. 32 ЗАП).

Слід звернути увагу на те, що якщо адресат та/або заінтересована особа невідомі, то ОМС розміщує повідомлення про їх залучення до участі в адміністративному провадженні на своєму офіційному веб-сайті або оприлюднює його в інший спосіб, визначений законодавством.

Заінтересована особа також може залучатися до участі в адміністративному провадженні за клопотанням іншого учасника провадження або самозверненням шляхом подання клопотання до ОМС про отримання статусу заінтересованої особи з наведенням обґрунтування як саме негативно вплине прийняття адміністративного акту у даній земельній справі на право, свободу чи законний інтерес цієї особи з наданням відповідних підтверджуючих документів (див. додаток 14).

Таке клопотання ОМС зобов'язаний розглянути невідкладно, а за наявності обґрунтованих причини – не пізніше трьох робочих днів з дня його надходження, та прийняти процедурне рішення про його задоволення або відмову. Варто враховувати, що ЗАП (ч. 2 ст. 50)[462] встановлює обов'язок для адміністративного органу на вимогу особи, яка подала клопотання рішення про відмову в його задоволенні оформити письмово.

На нашу думку, з метою дотримання принципу юридичної визначеності на практиці ОМС краще оформляти таке рішення письмово у будь-якому випадку. За своїм правовим режимом рішення про розгляд клопотання про надання статусу заінтересованої особи є процедурним, а тому не вимагає обов'язкового прийняття окремого правового акту, а відтак може оформлюватися письмовим повідомленням або викладеною на окремому аркуші резолюцією до клопотання при його позитивному вирішенні.

На практиці процедурне рішення про надання статусу заінтересованих осіб в адміністративному провадженні у сфері земельних відносин (і не тільки) за клопотанням особи (або за ініціативою ОМС) може вирішуватися головою громади, головою районної, обласної ради (їх заступниками або іншими уповноваженими посадовими особами), сесією ради, постійною комісією ради з питань земельних відносин, виконавчим комітетом та/або іншим виконавчим органом сільської, селищної, міської ради. Вирішення цього питання здійснюється у визначених профільним Законом правових та організаційних формах діяльності ОМС та їх посадових осіб.

Голова громади, голова районної, обласної ради (їх заступники або інші уповноважені посадові особи) можуть вирішувати дане питання шляхом видання окремого розпорядження (див. додатки 15, 16), оформлення письмового повідомлення (див. додатки 17, 18) або викладеної на окремому аркуші резолюції до клопотання при його позитивному вирішенні (див. додаток 19).

На сесії ради питання про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні може вирішуватися шляхом прийняття процедурного рішення депутатами на підставі усного (ЗАП не вимагає дотримання письмової форми) або письмового клопотання від присутньої на пленарному засіданні особи. Письмове клопотання з цього приводу може подаватися особою через ЦНАП або до ОМС, або

[462] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

безпосередньо головуючому на пленарному засіданні ради. Прийняте рішення про надання або відмову у наданні статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні може заноситися до протоколу сесії ради, а на запит особи може надаватися витяг з цього протоколу. У такому ж порядку може вирішуватися дане питання на засіданні виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради.

Постійна комісія ради на своєму засіданні також може приймати процедурне рішення про надання або відмову у наданні статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, таке рішення фіксується у протоколі засідання постійної комісії ради, та на запит особи може надаватися витяг з цього протоколу.

По суті прийняття ОМС рішення про надання особі статусу заінтересованої особи є юридичним фактом з яким ЗАП пов'язує виникнення в особи сукупності прав та обов'язків, закріплених ст. 28 ЗАП[463] та земельним законодавством.

На наше переконання новели, встановлені ЗАП покликані максимально враховувати інтереси усіх зацікавлених осіб, сприяти прийняттю ОМС найменш конфліктних, прозорих та збалансованих рішень у сфері земельних відносин (і не тільки). По-перше, цим регулюванням заохочується участь особи на тому етапі провадження, коли розгляд і вирішення справи ОМС має бути найефективнішим. По-друге, на виконання цього припису на ОМС покладається обов'язок виявляти заінтересованих осіб при вирішенні конкретного земельного питання, інформувати учасників адміністративного провадження про можливі негативні наслідки їх неучасті у провадженні та ненаданні пояснень та/або заперечень у справі, у тому числі у разі оскарження адміністративного акта.

Також варто пікреслити, що загальна адіміністративна процедура дозволяє комунікацію між всіма учасниками адміністративного провадження в режимі відеоконференції поза межами приміщення ОМС, за умови наявності в останнього відповідної технічної можливості, крім випадків, якщо присутність особи згідно із законом є обов'язковою.

2.6.2.3. Збирання додаткових доказів та відомостей

Після початку адміністративного провадження посадова особа місцевого самоврядування зобов'язана переглянути наявні в адміністративному провадженні матеріали та визначити чи є вони достатніми для всебічного встановлення обставин земельної справи та розгляду і вирішення її по суті. Якщо буде встановлено, що таких матеріалів недостатньо, то ОМС зобов'язаний з власної ініціативи, на виконання принципу офіційності, витребувати в інших суб'єктів (органів державної влади, органів влади АРК, ОМС, підприємств, установ, організацій, що належить до сфери його управління) потрібні документи та/або їх копії і відомості, а також отримати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи.

Для отримання необхідних документів і відомостей ОМС надсилає запит до їх розпорядника, який зобов'язаний за таким запитом надати йому необхідні для вирішення земельної справи документи та відомості, що перебувають у його во-

[463] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

лодінні, протягом трьох робочих днів з дня отримання запиту, якщо інший строк не визначено законом або відповідним запитом ОМС.

Наведемо приклад. Якщо до ОМС із заявою про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) звернувся співвласник у праві спільної часткової власності на житловий будинок, розташований на цій земельній ділянці, і з доданих до заяви копій документів не вбачається хто є іншим співвласником цього житлового будинку, то виходячи з того, що право спільної часткової власності здійснюється співвласниками за їхньою згодою (ст. 358 ЦКУ), ОМС зобов'язаний надіслати запит про виявлення іншого співвласника цього житлового будинку до Бюро технічної інвентаризації або замовити інформаційну довідку з ДРП у державного реєстратора. І цей обов'язок ОМС не має права перекладати на учасника адміністративного провадження, хоча останній має право самостійно подати до ОМС документи та/або їх копії про іншого співвласника цього житлового будинку. Після збирання цих додаткових документів і відомостей, в подальшому є також потреба залучення цього співвласника до участі в адміністративному провадженні.

Інший приклад. Якщо до ОМС з клопотанням про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для ведення особистого селянського господарства звернулась особа, а у ОМС є обґрунтовані підстави вважати, що земельна ділянка (або її частина), зазначена на схемі, що додається до заяви, перебуває у постійному користуванні іншої юридичної особи, то ОМС зобов'язаний звернутись з запитом до ОВВ, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, про надання інформації чи входить дана земельна ділянка (або її частина) до відповідного державного акту на право постійного користування. Отримання даної інформації є необхідним, оскільки вона визначає можливі варіанти подальших дій та рішень ОМС по суті розгляду заяви. Якщо земельна ділянка входить до державного акту на право постійного користування, то її відведення у власність може здійснюватися лише при наявності згоди постійного землекористувача, а за її відсутності, у ОМС наявні правові підстави для прийняття негативного рішення – про відмову у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність даної земельної ділянки. Якщо земельна ділянка не входить до державного акту, то ОМС може прийняти позитивне рішення.

Хоча обов'язок щодо збирання додаткових документів та відомостей покладається на ОМС, але при цьому, підставою для збирання таких матеріалів також може бути клопотання учасника адміністративного провадження.

Крім того, учасники адміністративного провадження також можуть подавати клопотання, пояснення, зауваження та інші документи про обставини, що мають значення для вирішення земельної справи.

На стадії підготовки земельної справи до розгляду учасник адміністративного провадження може подавати до ОМС клопотання про:

а) відвід особи, яка сприяє розгляду справи;

б) залучення до участі в адміністративному провадженні іншого учасника та/або особи, яка сприяє розгляду справи;

в) витребування документів або відомостей, необхідних для розгляду та вирішення справи;

г) призначення експертизи, отримання консультації та/або висновку спеціаліста;

ґ) зупинення адміністративного провадження;

д) поновлення адміністративного провадження;

е) продовження строку здійснення адміністративного провадження;

є) відмову від розгляду заяви або скарги та закриття адміністративного провадження;

ж) вчинення іншої дії, що не суперечить закону та сприяє розгляду справи (п. 7 ч. 1 ст. 28 ЗАП)[464].

ЗАП не вимагає дотримання обов'язкової письмової форми клопотання, яке подається (заявляється) особою до адміністративного органу, а відтак таке клопотання може бути подано в усній (але з фіксацією у протоколі засідання постійної комісії ради, тимчасової контрольної комісії ради, сесії ради, виконавчого комітету ради або в іншому документі) або письмовій формі.

В загальній адміністративній процедурі особа також має право заявити клопотання про відвід посадовій особі місцевого самоврядування (див. додатки 20, 21) або особі, яка сприяє розгляду земельної справи (див. додаток 22).

За наявності підстав, визначених ст. 23 ЗАП[465], голова громади (або інша уповноважена особа, яка головує на засіданні сесії ради, виконавчого комітету ради або на засіданні іншого колегіального виконавчого органу ради), голова районної у місті ради, голова районної, обласної ради приймає рішення про відвід посадової особи місцевого самоврядування або члена колегіального органу ради, визначає іншу уповноважену на розгляд земельної справи посадову особу та вживає необхідних заходів для своєчасного завершення адміністративного провадження.

В свою чергу, рішення про відвід (самовідвід) особи, яка сприяє розгляду земельної справи, приймається невідкладно ОМС до компетенції якого входить розгляд і вирішення земельної справи, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше трьох робочих днів з дня отримання клопотання чи виявлення обставин, визначених ч. 1 ст. 30 ЗАП[466], про що повідомляються учасники адміністративного провадження.

Рішення ОМС про розгляд клопотання особи про відвід є процедурним. Згідно ч. 2 ст. 50 ЗАП ОМС зобов'язаний на вимогу особи оформити у письмовій формі лише рішення про відмову в задоволенні клопотання про відвід, а ч. 3 ст. 30 ЗАП унормовано, що рішення ОМС про відвід (самовідвід) особи повинно у письмовій формі зберігатися у матеріалах справи[467]. Наведене дає підстави виснувати, що ОМС має фіксувати всі свої процедурні рішення по суті розгляду клопотань учасників адміністративного провадження у письмовій формі (див. додатки 23, 24).

---

[464] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[465] Там само.

[466] Там само.

[467] Там само.

ОМС під час підготовки земельної справи до розгляду надає учаснику можливість ознайомлюватися з матеріалами справи (крім відомостей, які відповідно до закону віднесені до інформації з обмеженим доступом), робити з них витяги, знімати копії, у тому числі з використанням технічних засобів.

Посадова особа місцевого самоврядування може офіційно засвідчувати справжність підпису особи, якщо підпис поставлено чи визнано у її присутності, а також засвідчувати копію документа чи витягу з нього, якщо таке офіційне засвідчення пов'язано з початим адміністративним провадженням, крім випадків, якщо законом вимагається виключно нотаріальне засвідчення (за наявності нотаріального засвідчення офіційне засвідчення не здійснюється).

Посадова особа місцевого самовряування, що прийняла від особи документи, може зробити копію отриманого ним документа чи витяг із нього та офіційно засвідчити їх. Якщо особа надала ОМС копію та оригінал документа, офіційне чи нотаріальне засвідчення копії такого документа не вимагається, крім випадків, передбачених законом.

2.6.3. Дослідження обставин земельної справи та збір документів

На виконання принципу обґрунтованості ОМС зобов'язаний забезпечити належність та повноту з'ясування всіх обставин земельної справи, врахувати всі аспекти, що мають значення для її вирішення, а також безпосередньо дослідити всі докази та інші матеріали земельної справи. При цьому, ОМС не обмежується аналізом лише матеріалів, наданих учасниками провадження, він повинен з'ясувати усі фактичні обставини, котрі можуть мати значення для її належного вирішення, а у разі необхідності також повинен витребувати документи та/або їх копії, що знаходяться в інших органів державної влади, ОМС, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери його управління (ст. 47 ЗАП), призначати експертизу (ст. 57 ЗАП), залучати до участі у справі осіб, які сприяють розгляду справи (ст. 29), проводити огляди на місці або огляди речей (ст. 55), проводити слухання у справі (ст. 66-68[468]) тощо.

Згідно з ст. 52 ЗАП[469] ОМС визначає відповідно до законодавства способи та обсяг встановлення обставин земельної справи. Виходячи з принципів законності та офіційності ОМС повинен неупереджено дослідити всі обставини земельної справи, у тому числі ті, що є сприятливими, а також ті, що є несприятливими для учасників адміністративного провадження. Забороняється вимагати від учасника адміністративного провадження надання доказів, які не стосуються обставин земельної справи, а також всупереч принципу офіційності, згідно з яким обов'язок збирання доказів покладений на адміністративний орган.

[468] Там само.

[469] Там само.

2.6.3.1. Збирання додаткових доказів у земельній справі

Принцип офіційності покладає на ОМС тягар доказування в адміністративному провадженні, а відтак і обов'язок щодо збирання **доказів** (*будь-яких фактичних даних, на підставі яких адміністративний орган у визначеному законодавством порядку встановлює наявність чи відсутність обставин, що мають значення для справи*) (ч. 1 ст. 53 ЗАП[470]).

Згідно ч. 2 ст. 53 ЗАП засобами доказування в адміністративному провадженні можуть бути:

1) пояснення учасників адміністративного провадження;
2) документи;
3) дані відповідних національних електронних інформаційних ресурсів;
4) результати обробки (перевірки) даних в автоматичному режимі;
5) речі;
6) пояснення свідків;
7) висновки або пояснення експертів, консультації або роз'яснення спеціалістів[471].

Докази в адміністративному провадженні повинні відповідати критеріям належності, допустимості, достовірності та достатності.

Належними є докази, які містять інформацію про обставини та факти, що мають значення для вирішення справи (адміністративний орган не бере до розгляду докази, які не стосуються обставин справи, належно обґрунтувавши таку відмову (ч. 4 ст. 54 ЗАП[472])).

Недопустимими є докази, одержані з порушенням закону (адміністративний орган не бере до уваги докази, одержані з порушенням закону (ч. 5 ст. 54 ЗАП)).

Достовірними є докази на підставі яких можна встановити дійсні обставини справи.

Достатніми є докази, які у своїй сукупності дають змогу дійти висновку про наявність або відсутність обставин справи, що мають значення правильного вирішення справи.

Якщо законодавством не визначено докази та/або засоби доказування, якими можуть підтверджуватися обставини справи, адміністративний орган на власний розсуд визначає належність, допустимість, достовірність та достатність зібраних ним чи наданих учасниками адміністративного провадження доказів.

Докази в адміністративному провадженні у сфері земельних відносин також можуть збиратися за клопотанням учасника адміністративного провадження поданого до ОМС про витребування доказу, що перебуває у володінні органу державної влади, органу влади АРК, ОМС, підприємства, установи, організації, що належить до сфери його управління. Для обґрунтування критеріїв належності, допустимості, достовірності та достатності доказу у такому клопотанні особи

---

[470] Там само.

[471] там само.

[472] Там само.

має зазначатися обставина земельної справи, наявність чи відсутність якої може підтвердити цей доказ (див. додаток 42).

ОМС витребовує необхідні докази для вирішення земельної справи (з власної ініціативи або за клопотанням особи) з дотриманням принципу офіційності. При цьому ЗАП[473] для суб'єктів, яким адресований запит на витребування доказів, встановлює обов'язок надати ОМС необхідні для вирішення земельної справи документи та відомості, що перебувають у його володінні, протягом трьох робочих днів з дня отримання запиту, якщо інший строк не визначено законом або відповідним запитом ОМС.

На практиці запит про витребування доказів в адміністративному провадженні у сфері земельних відносин (і не тільки) може оформлятися у письмовій формі на офіційному бланку ОМС за підписом голови громади, голови районної, обласної ради (їх заступниками або іншими уповноваженими посадовими особами), голови постійної комісії ради, голови тимчасової контрольної комісії ради, керівника виконавчого органу ради.

Наприклад, запит про витребування документів до органів державної влади, органів АРК, ОМС, підприємств, установ, організацій також може подаватися комісією з вирішення земельних спорів, якщо відповідним положенням про таку комісію це передбачено[474] (див. додаток № 43).

2.6.3.2. Пояснення та зауваження учасника адміністративного провадження

Будь-який учасник адміністративного провадження у сфері земельних відносин має право подати до ОМС свої пояснення та/або зауваження у земельній справі разом з доказами. Реалізація учасниками адміністративного провадження цих процедурних прав в основному відбувається на стадії підготовки земельної справи до розгляду і вирішення, хоча ЗАП не забороняє це робити на будь-якому етапі провадження до моменту прийняття адміністративного акта, а в разі проведення слухання у справі – до дня проведення або під час слухання.

Вимоги щодо форми та змісту пояснення та/або зауваження учасника адміністративного провадження, є аналогічними вимогам, встановленим ст. 39, 40 ЗАП[475], а відтак ці документи можуть оформлюватися в усній та/або письмовій формі. З метою належної фіксації доказів в адміністративній процедурі, на практиці загальним правилом є письмова форма для пояснень та зауважень учасників адміністративного провадження. Усні пояснення та/або зауваження фіксуються в матеріалах земельної справи посадовою особою ОМС. Особа також може надавати пояснення та/або зауваження в режимі відеоконференції поза межами при-

---

[473] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[474] Рішення виконавчого комітету Софіївської селищної ради від 27.05.2024 р. № 113 «Про затвердження Положення про Комісію з розгляду та вирішення земельних спорів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства на території Софіївської селищної територіальної громади». URL: https://sofotg.gov.ua/storage/documents/attachments/b70431c5dc4f81967d964e70ca952c04.pdf

[475] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

міщення ОМС, за умови наявності в останнього відповідної технічної можливості, крім випадків, якщо присутність особи згідно із законом є обов'язковою.

У змісті пояснення та/або зауваження учасника адміністративного провадження має бути зазначено обґрунтування викладених у ньому доводів з посиланням на законодавство та відповідні докази (див. додатки 44, 45).

Слід враховувати, що строк для подачі учасниками адміністративного провадження пояснень та/або зауважень може визначатися ОМС у повідомленні про початок адміністративного провадження (абз. 3 ч. 1 ст. 49 ЗАП[476]). Але це не позбавляє учасника адміністративного провадження зробити це пізніше, на будь-якій стадії провадження, але до прийняття адміністративного акта.

Реалізація учасником адміністративного провадження права на подання пояснення та/або зауваження обумовлює виникнення у ОМС обов'язку (крім випадку, якщо заява задовольняється в повному обсязі) поінформувати про це всіх інших учасників цього провадження з наданням можливості ознайомитися з ними, забезпеченням надання відповіді на них, до проведення слухання у земельній справі (у разі їх проведення).

За клопотанням особи відеоконференція, у якій бере участь особа, фіксується адміністративним органом, що здійснює адміністративне провадження, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису. Відео- та/або звукозапис відеоконференції зберігається адміністративним органом у встановленому ним порядку протягом строку, передбаченого для оскарження рішення в такій справі, з подальшою передачею цих матеріалів до відповідного архіву.

2.6.3.3. Огляд на місці та огляд речей

В адміністративному провадженні у сфері земельних відносин ОМС за участі інших учасників провадження може здійснювати огляд на місці та огляд речей. Об'єктом огляду можуть бути приміщення, будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна, території, земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні фізичних, юридичних осіб, ТГ та інших суб'єктів. У разі потреби їх огляд здійснюється за добровільною згодою такої особи або за вмотивованим судовим рішенням.

З огляду на те, що земельна ділянка є особливим об'єктом цивільних прав, який потребує індивідуалізації, формування, а також має поворотні точки меж, встановлених в натурі (на місцевості) їх огляд на місці на практиці досить часто здійснюється ОМС та посадовими особами місцевого самоврядування із залученням сертифікованого інженера-землевпорядника. Зокрема це можуть бути виїзні засідання постійних комісій ради з питань землекористування та екології, їх тимчасових контрольних комісій ради, виїзні засідання комісій для вирішення земельних спорів, а також інших виконавчих органів ради.

Частиною 3 ст. 55 ЗАП унормовано, що про огляд на місці або огляд речей складається протокол (до якого додаються разом з описом усі складені або зібрані під час огляду плани, креслення, копії документів, а також зроблені під час

[476] Там само.

огляду фотознімки, електронні копії доказів, відеозаписи, інші зібрані докази), крім випадків, якщо законом передбачено інший спосіб документування огляду.

Вид документу, який складається ОМС про огляд на місці території, земельної ділянки та/або іншого об'єкту нерухомого майна, визначається їх компетенцією та правовими і організаційно-прровими формами їх діяльності. Наприклад, за наслідками проведеного огляду на місці постійна комісія ради може складати акт (з відповідними додатками) (див. додаток 46), протокол виїзного засідання, висновки і рекомендації. Тимчасова контрольна комісія ради в таких випадках може складати акт (з відповідними додатками), протокол виїзного засідання, звіти і пропозиції. Комісія з розгляду та вирішення земельних спорів та інші виконавчі органи ради за наслідками проведеного огляду на місці можуть складати акти (з відповідними додатками) (див. додаток 47), протоколи виїзного засідання.

2.6.3.4. Пояснення свідка

В загальній адміністративній процедурі свідок відноситься до категорії осіб, які сприяють розгляду справи. Згідно з ст. 56 ЗАП свідком може бути будь-яка незаінтересована в результатах адміністративного провадження особа, яка володіє інформацією про факти та обставини, що мають значення для вирішення справи[477].

Правовий статус свідка, визначений ЗАП[478], слід відрізняти від статусу свідка, передбаченого чинними процесуальними кодексами України. В адміністративному провадженні свідки дають пояснення, яке розуміється як *«повідомлення особи про відомі їй обставини, що мають значення для вирішення справи»* (ч. 1 ст. 56 ЗАП)[479], а не показання. Також відкритим є питання недостатньої визначеності правового статусу свідків, їх прав та обов'язків, і особливо їх відповідальності за неправдиві свідчення, що відрізняє інститут свідків в чинному адміністративному законодавстві від аналогічних у кримінальному чи цивільному процесах[480].

Пояснення свідка має ґрунтуватися на безпосередньому сприйнятті певної обставини або факту, а якщо свідок не може назвати джерело своєї обізнаності щодо певних обставин або його пояснення ґрунтується на повідомленні іншої особи, то такі пояснення свідка не вважаються доказом, а відтак не повинні братися до уваги ОМС при вирішенні земельної справи.

Також слід враховувати, що на підставі пояснення свідка не може встановлюватися обставина чи факт, які відповідно до законодавства мають відображатися у відповідному письмовому документі. Наприклад, обставина про використання громадянином свого права на безкоштовну приватизацію земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд більш ніж один раз має підтверджуватися відповідними рішеннями ОВВ або ОМС, або витягом з ДРП, а не лише показами свідка. Так само, факт розташування в межах конкретної земельної ділянки малих архітектурних форм та інших споруд

---

[477] Там само.

[478] Там само.

[479] там само.

[480] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. зед. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 333.

або речей не може підтверджуватися показами свідка, оскільки з'ясування даного питання потребує спеціальних знань, а відтак потребує проведення експертизи.

Свідок має право відмовитися від надання пояснення стосовно себе, членів своєї сім'ї або близьких родичів (чоловіка, дружини, батька, матері, вітчима, мачухи, сина, дочки, пасинка, падчерки, брата, сестри, діда, баби, внука, внучки, усиновлювача чи усиновленого, опікуна чи піклувальника, особи, над якою встановлено опіку чи піклування, інших осіб, які проживають спільно із свідком, пов'язані з ним спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки (крім осіб, взаємні права та обов'язки яких не мають характеру сімейних), яке може мати наслідком юридичну відповідальність для нього, членів його сім'ї або близьких родичів.

Якщо свідок не заявить самовідвід від надання пояснення стосовно себе, членів своєї сім'ї або близьких родичів, то його можуть відвести за клопотанням іншого учасника адміністративного провадження.

2.6.3.5. Призначення експертизи

Для з'ясування обставин земельної справи та надання їм оцінки, що потребують спеціальних знань ОМС за власною ініціативою або за клопотанням особи може призначити експертизу з визначенням експерта чи експертної установи та питань експертизи, а у сфері земельних відносин – земельно-технічну експертизу, будівельно-технічну експертизу, земельно-оціночну, будівельно-оціночну експертизу та/або інші.

Правові засади та порядок проведення експертизи, в тому числі і в загальній адміністративній процедурі, визначений ЗУ «Про судову експертизу»[481], ЗУ «Про наукову і науково-технічну експертизу»[482], ЗУ «Про оцінку впливу на довкілля»[483], Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5[484] та також іншими чинними НПА. За результатами проведення експертизи готується висновок експерта.

Ураховуючи визначені законодавством умови та порядок проведення експертизи, клопотання особи про її призначення (див. додаток 25) та рішення ОМС про призначення експертизи на підставі такого клопотання або з власної ініціативи ОМС мають бути обґрунтованими з обов'язковим визначенням експертної установи або експерта, яким доручається проведення експертизи із зазначенням переліку питань вирішення яких покладається на їх вирішення.

---

[481] Про судову експертизу: Закон України від 27.02.1994 р. № 4038-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

[482] Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text

[483] Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text

[484] Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text

!Проблемним питанням є визначення джерел фінансування на проведення експертизи в адміністративному провадженні, оскільки ЗАП не містить прямої норми з цього приводу. В такій ситуації по аналогії є підстави застосовувати положення ч. 2 ст. 29 ЗАП згідно якої *«витрати, пов'язані із залученням до участі в адміністративному провадженні осіб, які сприяють розгляду справи, у випадках передбачених законодавством, можуть відшкодовуватися за рахунок адміністративного органу або учасника адміністративного провадження, за ініціативою якого залучаються такі особи»*[485]. Тобто, витрати на проведення експертизи можуть покладатися на ОМС, якщо останній призначив експертизу за власною ініціативою, або на особу, яка заявила клопотання про призначення експертизи в адміністративному провадженні.

Враховуючи правові та організаційно-правові форми діяльності ОМС рішення про призначення експертизи в адміністративному провадженні можуть приймати ОМС та посадові особи місцевого самоврядування, уповноваженні на прийняття правових актів, якими можуть бути: сесія ради (див. додаток 26), голова громади (їх заступники) (див. додаток 27), голова районної, обласної ради (їх заступники), виконавчий комітет ради (див. додаток 28). Постійні комісії ради та інші виконавчі органи ради можуть порушувати перед вищезазначеними органами та посадовими особами питання про призначення експертизи в адміністративному провадженні.

Призначення експертизи в адміністративному провадженні водночас є підставою для його зупинення до одержання висновку експерта, про що прямо повинно зазначатися у відповідному рішенні ОМС.

2.6.3.6. Надсилання запиту на отримання погодження чи висновку до іншого адміністративного органу

ЗАП (ст. 58) унормовано, що у разі необхідності отримання для вирішення земельної справи погодження чи висновку іншого компетентного адміністративного органу ОМС зобов'язаний звернутися для цього до такого органу з визначенням достатнього строку. Таке погодження або висновок надається або витребовується ОМС у порядку, передбаченому для витребовування документів та відомостей (ст. 48 ЗАП), тобто протягом трьох робочих днів з дня отримання запиту (якщо інший строк не визначено законом або відповідним запитом)[486]. А у разі якщо від іншого адміністративного органу у визначений строк до ОМС не надійшла відмова в погодженні, то погодження вважається отриманим і земельна справа може бути вирішена без надання такого висновку (крім випадків, якщо законом для вирішення певної категорії справ отримання висновку є обов'язковим).

Порядок погодження і затвердження документації із землеустрою встановлений ст. 186 ЗКУ, відповідно до абз. 2 п. 3 ч. 3 якої проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного, історико-культурного, лісогосподарського призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон,

[485] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[486] Там само.

обмежень у використанні земель та їх режимоутворюючих об'єктів погоджуються центральним ОВВ, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, земель оздоровчого, рекреаційного призначення, земель водного фонду та водоохоронних зон), ОВВ АРК у сфері охорони навколишнього природного середовища, структурним підрозділом відповідної обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації у сфері охорони навколишнього природного середовища (у разі наявності територій чи об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення)[487].

У цьому зв'язку також слід враховувати вимогу ч. 8 ст. 17^2 ЗКУ (яка, на наше переконання, має пріоритетне застосування порівняно з ст. 58 ЗАП), згідно з якою у разі якщо відповідно до ЗКУ документація із землеустрою підлягає погодженню, отримання розробником документації висновку про її погодження у порядку, визначеному цим Кодексом, є обов'язковим[488]. Тобто, погодження документації із землеустрою повинно здійснюватися її розробником ще на стадії її розроблення. Тож, в разі подання до ОМС на розгляд та вирішення документації із землеустрою, яке не погоджена у порядку, встановленому земельним законодавством, є підставі для прийняття негативного рішення.

Також слід врахувати, що ЗКУ[489] не встановлює строків, протягом яких уповноважені органи мають погодити відповідну документацію із землеустрою або відмовити у її погодженні. Тож, теоретично, це може бути строк протягом трьох робочих днів з дня отримання листа ОМС з відповідним проектом землеустрою, або інший строк, визначений у відповідному листі ОМС.

Якщо зазначені органи у визначений ОМС строк не погодять відповідний проект землеустрою або не надішлють свою відмову в погодженні, то таке погодження вважається отриманим і земельна справа може бути вирішена без надання такого висновку.

2.6.4. Розгляд та вирішення земельної справи

За словником української мови слово «розгляд» означає розбір, аналіз чого-небудь[490], а слово «вирішувати» – знаходити яку-небудь відповідь, розв'язувати питання, проблему і таке інше[491].

Розгляд і вирішення земельної справи є центральною стадією загальної адміністративної процедури на якій ОМС аналізує у повному обсязі зібрані документи і докази, заслуховує учасників адміністративного провадження, надає їм правову оцінку, а також з'ясовує всі обставини, що мають значення для вирішен-

---

[487] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[488] Там само.

[489] Там само.

[490] Словник української мови. Том 8. За заг. ред. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1977.С. 648.

[491] Словник української мови у двадцяти томах. Том 2. Гол. наук. редактор В.М. Русанівський та ін. К.: НВП «Наукова думка», 2012. С. 418.

ня земельної справи. Завершується ця стадія прийняттям адміністративного акта у сфері земельних відносин (але не виключно).

! Слід наголосити, що ОМС здійснюють розгляд і вирішення земельної справи у порядку, передбаченому ЗАП[492], з урахуванням правових та організаційно-правових форм діяльності ОМС, визначених профільним Законом[493]. При цьому слід враховувати, що предметна та територіальна компетенція ОМС у сфері земельних відносин, визначається Конституцією України[494], ЗКУ[495], ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)»[496] та іншими НПА, що регулюють земельні відносини.

В межах компетенції ОМС є розпорядниками земель комунальної власності відповідних ТГ (спільної власності ТГ), а сільські, селищні міські ради у певній мірі також є розпорядниками земель колективної власності, що залишилися у колективній власності КСП, сільськогосподарського кооперативу, сільськогосподарського акціонерного товариства, що не було припинено як юридична особа.

Повноваження ОМС щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних ТГ (спільної власності ТГ) встановлені ст. 102^1, 116, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 124^1, 130, 134 ЗКУ[497] (але не виключно). Повноваження сільських, селищних міських рад щодо передачі в оренду земельних ділянок, що залишилися у колективної власності визначені ст. 5, 13, 14^1 ЗУ «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)»[498].

В ОМС розгляд та вирішення земельної справи в межах закріпленої законодавством компетенції здійснюють: сесія ради, голова громади, постійна комісія ради, виконавчий комітет ради та/або інший виконавчий орган ради.

ОМС здійснюють повноваження у сфері земельних відносин застосовуючи спеціально-дозвільний принцип діяльності, а загальна адміністративна процедура є певною моделлю застосування цього принципу ОМС при вирішенні земельних справ. Адміністративно-правові норми, земельно-правові норми, як правило визначають цілі, завдання, компетенцію ОМС, які вирішують земельну справу, але ці правові приписи не регламентують самого змісту рішення чи роблять це в дуже абстрактній формі, надаючи ОМС, посадовій особі місцевого самоврядування можливість самим вирішувати, чи існують у певному конкретному випадку обставини, за наявності яких можна вчиняти передбачені певною правовою нормою дії.

Надане ОМС право самостійного вибору варіанта поведінки, рішення реалізовується через інститут ***адміністративного розсуду***, який розуміється як *«ви-*

---

[492] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[493] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[494] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.

[495] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[496] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

[497] Там само.

[498] Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV.

значені нормами адміністративного права межі щодо можливої адміністративної діяльності адміністративних органів під час забезпечення прав, свобод і законних інтересів приватних осіб та публічного інтересу суспільства»[499].

В юридичній літературі виділяють такі варіанти адміністративного розсуду:

– *адміністративний розсуд імперативного типу* (коли адміністративно-правова норма, установлюючи можливі варіанти рішень, залишає на розсуд суб'єктів адміністрації вибір одного з цих варіантів);

– *адміністративний розсуд диспозитивного типу* (коли адміністративно-правова норма уповноважує суб'єктів адміністрації діяти на власний розсуд під час реалізації наданих їм законом повноважень);

– *адміністративний розсуд інтерпретаційного типу* (пов'язаний з оцінюванням публічного інтересу та суб'єктивною інтерпретацією оціночних понять, таких як «доцільність», «потреба», «з важливих підстав» тощо[500].

Адміністративний розсуд застосовується тоді, коли правовий припис, не встановлюючи конкретного варіанта дій, наділяє ОМС певним ступенем «свободи» у вирішенні конкретної земельної справи й ухваленні відповідного рішення, що означає передбачену можливість для ОМС вибору меж, встановлених адміністративно-правовими та земельно-правовими нормами.

Адміністративний розсуд у діяльності ОМС пов'язаний з дискреційними повноваженнями, які ОМС можуть здійснювати з певною свободою розсуду – тобто коли такий орган може обирати один з кількох юридично припустимих (визначених законом) рішень, те яке він уважає найбільш відповідним таким обставинам. При цьому також слід враховувати, що реалізація дискреційних повноважень не передбачають обов'язків органу адміністрування, посадової або службової особи узгоджувати свої рішення з будь-яким іншим суб'єктом, а при ухваленні рішення обирати з кількох юридично передбачених рішень найбільш прийнятне [501].

Згідно з положеннями Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятої Комітетом Міністрів 11.03.1980 р. під дискреційними повноваженнями слід розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду, тобто, коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найкращим за даних обставин[502].

---

[499] Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том. 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право /В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. ; за заг. ред. В. Галунька, В. Фелика. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 320.

[500] Там само. С. 319.

[501] Там само. С. 319.

[502] Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятої Комітетом Міністрів 11.03.1980 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rada_yevropy_rekomendaciya_r_80_2_3.pdf

Нормативне визначення терміну «дискреційне повноваження» наведено у ЗАП (п. 7 ч. 1 ст. 2), під яким розуміється *«повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано»*[503].

У судовій практиці сформовано позицію щодо поняття дискреційних повноважень, під якими розуміються такі повноваження, коли у межах, які визначені законом, адміністративний орган має можливість самостійно (на власний розсуд) вибирати один з кількох варіантів конкретного правомірного рішення. Водночас, повноваження державних органів або ОМС не є дискреційними, коли є лише один правомірний та законно обґрунтований варіант поведінки суб'єкта владних повноважень. ВС наголосив, що дискреційне повноваження може полягати у виборі діяти чи не діяти, а якщо діяти, то у виборі варіанту рішення чи дії серед варіантів, що прямо або опосередковано закріплені у законі. Важливою ознакою виробу є те, що він здійснюється без необхідності узгодження варіанту вибору будь-ким[504].

Тобто, дискреційне повноваження може полягати у виборі діяти, чи не діяти, а якщо діяти, то у виборі варіанту рішення чи дії серед варіантів, що прямо або опосередковано закріплені у законі. Важливою ознакою такого вибору є те, що він здійснюється без необхідності узгодження варіанту вибору будь-ким.

Загалом ОМС здійснюють свої земельні повноваження у сферах:

- ♦ вирішення питань АТУ;
- ♦ планування та охорони земель;
- ♦ забезпечення благоустрою;
- ♦ здійснення землеустрою;
- ♦ здійснення контролю за раціональним використанням і охороною земель та вирішення земельних спорів;
- ♦ розподілу земель комунальної та колективної власності.

Значна частина земельних справ вирішується ОМС у сфері розподілу земель комунальної та колективної власності. За загальним правилом громадяни та юридичні особи набувають права власності та права користування земельними ділянками із земель комунальної власності за рішенням ОМС в межах їх повноважень, визначених земельним законодавством або за результатами аукціону. Набуття зазначеними особами права на землю здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування.

Безоплатна передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян провадиться у разі:

а) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;

б) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

---

[503] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[504] Див.: постанова Верховного Суду у складі колегії Касаційного адміністративного суду від 09.10.2020 р. у справі 1840/3664/18 (провадження № К/9901/13055/19). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/92116441?fbclid=IwAR2XxYHPp4yk4aeS0_JEjezDcBDwxah125w8nLbYYZ6or8emmmhKpQM-hTE

в) одержання земельних ділянок із земель комунальної власності один раз по кожному виду цільового призначення в межах норм безоплатної приватизації, визначених ч. 1 ст. 121 ЗКУ[505].

Так, відповідно до ч. 6 ст. 118 ЗКУ громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають заяву до відповідного ОМС, який передає земельні ділянки комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених ст. 122 ЗКУ. У такій заяві обов'язково зазначаються цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри, до неї додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб) та документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства). При цьому ОМС забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею[506].

ОМС, який є належним розпорядником земельної ділянки комунальної власності відповідно до повноважень, визначених ст. 122 ЗКУ, розглядає заяву громадянина у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. При цьому ч. 7 ст. 118 ЗКУ визначений вичерпний перелік підстав для відмови у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, зокрема: невідповідність місця розташування об'єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них НПА, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель АТО, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку. Слід зважати на те, що чинним законодавством не передбачено право ОМС відступати від положень ст. 118 ЗК України[507].

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації заяви громадянина відповідний ОМС, який є розпорядником земель комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених ст. 122 ЗКУ, не прийняв рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність особи, якій належить право власності на об'єкт нерухомості (жилий будинок, іншу будівлю, споруду), розташований на такій земельній ділянці, або мотивовану відмову у його наданні, то особа, зацікавлена в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення про-

---

[505] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[506] Там само.

[507] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

екту землеустрою щодо відведення земельної ділянки без надання такого дозволу (використовуючи принцип мовчазної згоди), про що письмово повідомляє цей ОМС. До такого письмового повідомлення особи додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки[508].

Після розроблення документації із землеустрою (та її погодження) ОМС у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її у власність.

Подібний порядок звернення особи до ОМС та розгляд останнім питання передачі в користування (оренду) земельної ділянки із земель комунальної власності, визначений ст. 123, 124, 124[1], 134 ЗКУ[509].

З огляду на вищезазначене законодавство за наслідками розгляду поданої громадянином заяви до ОМС обов'язковим є прийняття останнім рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою або вмотивованого рішення про відмову у його наданні із наведенням усіх підстав такої відмови, а при розгляді розробленої документації із землеустрою – обов'язковим є прийняття рішення про її затвердження або вмотивованої відмови в її затвердженні.

Слід зазначити, що повноваження ОМС при вирішенні питання прийняття рішення про надання дозволу на розробку документації із землеустрою або вмотивованого рішення про відмову у його наданні, а також рішення про затвердження розробленої документації із землеустрою або вмотивованої відмови у її затвердженні із наведенням усіх підстав такої відмови не є дискреційними, коли є лише один правомірний та законно обґрунтований варіант поведінки суб'єкта владних повноважень.

Оскільки умови, за яких ОМС відмовляє у наданні дозволу на розробку документації із землеустрою або відмовляє у її затвердженні чітко визначені законодавством (ч. 7 ст. 118, ч. 3, 15 ст. 123 ЗКУ[510]), то якщо такі умови відсутні, то ОМС повинен надати дозвіл або затвердити документацію із землеустрою. Тобто ці повноваження та порядок їх реалізації передбачають лише один вид правомірної поведінки для відповідного ОМС – надати дозвіл чи вмотивовано відмовити у його наданні, затвердити документацію із землеустрою або відмовити у її затвердженні, а відтак зазначені повноваження ОМС не є дискреційними у розумінні ЗАП[511], тому в ОМС немає адміністративного розсуду при вирішенні таких земельних питань.

Коли адміністративно-правова та/або земельно-правова норма, визначаючи можливі варіанти рішень, залишає на розсуд ОМС вибір одного з цих варіантів, має місце *адміністративний розсуд імперативного типу*. Наприклад, згідно з ч. 5 ст. 17[2] ЗКУ[512] якщо вирішення порушених у заяві особи питань про надання дозволу (згоди) на розроблення документації із землеустрою, надання погодження

---

[508] Там само.

[509] Там само.

[510] Там само.

[511] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[512] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

документації із землеустрою, а також питань, вирішення яких призводить до виникнення речових прав на земельні ділянки, та внесення відомостей до ДЗК (зміни до таких відомостей), не належить до компетенції ОМС, що її отримав, зазначений ОМС, його посадова особа приймає рішення про відмову в її задоволенні (про що письмово повідомляє заявника) або надсилає таку заяву за належністю або залишення її без розгляду у порядку, передбаченому ЗАП[513]. В такій ситуації ОМС на власний розсуд вибирає один із визначених законом варіантів рішення.

Відповідно до земельного законодавства ОМС уповноважені вирішувати земельні спори, що виникають у межах території ТГ щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, обмежень у використанні земель та земельних сервітутів, додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах. При їх вирішенні ОМС застосовує адміністративний розсуд диспозитивного типу, що дозволяє йому прийняти рішення на власний розсуд відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано.

Прикладом застосування ОМС адміністративного розсуду інтерпретаційного типу у втручальному адміністративному провадженні може бути розгляд і вирішення ОМС питання викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, для таких суспільних потреб:

- забезпечення національної безпеки і оборони;
- будівництво, капітальний ремонт, реконструкція та обслуговування лінійних об'єктів та об'єктів транспортної і енергетичної інфраструктури (доріг, мостів, естакад, нафто-, газо- та водопроводів, ліній електропередачі, зв'язку, аеропортів, морських портів, нафтових і газових терміналів, електростанцій) та об'єктів, необхідних для їх експлуатації;
- розміщення іноземних дипломатичних представництв та консульських установ, представництв міжнародних організацій в Україні згідно з міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана ВРУ;
- розміщення та обслуговування об'єктів і санітарно-захисних зон, пов'язаних із видобуванням корисних копалин;
- будівництво захисних гідротехнічних споруд;
- будівництво та обслуговування нафтових і газових свердловин та виробничих споруд, необхідних для їх експлуатації, споруд для підземного зберігання нафти, газу та інших речовин і матеріалів, захоронення шкідливих речовин і відходів виробництва;
- створення міських парків, будівництво дошкільних навчальних закладів, майданчиків відпочинку, стадіонів та кладовищ;
- створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- ведення лісового господарства (ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які пе-

[513] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ребувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності»[514]).

В такому провадженні ОМС самостійно виявляє і оцінює наявну суспільну потребу для викупу земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності.

2.6.4.1. Невідкладний розгляд та вирішення земельної справи

Якщо розгляд та задоволення заяви особи не потребує додаткових документів та відомостей, залучення інших учасників адміністративного провадження чи осіб, які сприяють розгляду справи, проведення експертизи чи вчинення інших підготовчих дій, земельна справа повинна бути вирішена ОМС невідкладно, крім випадку, якщо її невідкладне вирішення впливає на об'єктивність і законність рішення або потребує невиправданих витрат часу та інших ресурсів (ст. 60 ЗАП[515]).

За словником української мови слово «невідкладний» означає *«якого не можна відкладати; який треба здійснювати, розв'язувати негайно; терміновий»*[516]. Тож, невідкладний розгляд та вирішення земельної справи означає її негайний розгляд, тобто дослідження поданих особою документів та доказів в той же день, коли особа звернулась із заявою до ОМС, за спрощеною процедурою, в один етап. Але варто пам'ятати, що такий спрощений порядок дозволяється лише при умові задоволення заяви особи та позитивного вирішення конкретної земельної справи.

Наприклад заява особи про надання їй витягу з генерального плану населеного пункту із зазначенням функціональної зони конкретної земельної ділянки не потребує збирання додаткових документів та відомостей, проведення експертизи або залучення інших учасників адміністративного провадження, а відтак підлягає невідкладному розгляду та вирішенню ОМС шляхом задоволення даної заяви.

Разом з тим, якщо посадова особа місцевого самоврядування обґрунтовано вважає, що негайне вирішення земельної справи може негативно вплинути на об'єктивність і законність рішення по суті її розгляду, або для належного вирішення земельної справи доцільно залучити інших учасників адміністративного провадження, витребувати додаткові документи і докази, то розгляд та вирішення такої справи має відбуватися в порядку письмового провадження або із проведенням заслуховування/слухання.

2.6.4.2. Розгляд і вирішення земельної справи в автоматичному режимі

У випадках та порядку, визначених законом, адміністративне провадження повністю або частково здійснюється адміністративним органом в автоматичному режимі (за допомогою програмних засобів, без втручання людини). Адміністративний орган зобов'язаний вживати заходів для розгляду справ в автоматич-

---

[514] Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text

[515] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[516] Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 154.

ному режимі, а також несе відповідальність за адміністративні акти, прийняті в автоматичному режимі (ст. 60 ЗАП[517]).

Механізм надання електронних публічних послуг, що надаються в автоматичному режимі програмними засобами інформаційно-комунікаційних систем, без додаткового опрацювання суб'єктами надання електронних публічних послуг у режимі реального часу або з відкладеною умовою на підставі заяв (звернень, запитів) суб'єктів звернення, поданих в електронній формі, визначений ЗУ «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг»[518], ЗУ «Про електронні документи та електронний документообіг»[519], ЗУ «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»[520], ЗУ «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах»[521], Порядком надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі, затвердженим постановою КМУ від 05.08.2022 р. № 868[522].

Автори науково-практичного коментарю ЗАП розгляд і вирішення справи в автоматичному режимі розуміють як *«вирішення справи, тобто прийняття адміністративного акта, або вчинення окремих процедурних дій чи прийняття процедурних рішень програмними засобами інформаційно-комунікаційних систем, без додаткового опрацювання (втручання) адміністративним органом (працівником адміністративного органу)»*[523].

Розгляд і вирішення земельної справи в автоматичному режимі відбувається на основі опрацювання (обробки, обміну, відображення) інформації, внесеної заявником, інформаційно-комунікаційною системою не потребує участі в цьому ОМС. При цьому спочатку здійснюється установлення та підтвердження (ідентифікація та автентифікація) особи, яка формує заяву з використанням кваліфікованого електронного підпису та печатки (за наявності), або інтегрованої системи електронної ідентифікації, а також інших засобів ідентифікації, які дають змогу однозначно встановлювати особу. Наступним етапом є перевірка та підтвердження інформації поданої заявником, що здійснюється шляхом взаємодії державних електронних інформаційних реєстрів. З рештою, якщо надання електронної публічної послуги є можливим в автоматичному режимі, то відповідна система забезпечує її надання з подальшим надсиланням інформаційного повідомлення про результат розгляду заяви для забезпечення інформування суб'єкта звернення

---

[517] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[518] Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 р. № 1689-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text

[519] Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

[520] Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text

[521] Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1995 р. № 80/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text

[522] Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2022 р. № 868. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2022-%D0%BF#Text

[523] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» /авт. кол.: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін. ; за заг. Ред. Тимощука ВП. Київ, 2023. С. 358.

Як правило автоматичний режим надання електронної публічної послуги передбачає надання її програмними засобами інформаційно-комунікаційних систем, без додаткового опрацювання суб'єктом надання електронної публічної послуги у режимі реального часу або з відкладальною умовою на підставі заяви суб'єкта звернення.

Прикладами надання публічних електронних послуг, які надаються адміністративним органом на веб-ресурсі електронних послуг Держгеокадастру повністю в автоматичному режимі є: 1) замовлення витягу з ДЗК про земельну ділянку; 2) замовлення витягу про нормативно грошову оцінку землі; 3) видачу відомостей з документації із землеустрою з Державного фонду документації із землеустрою; 4) надання інформації про суб'єкта речового права у ДЗК; 5) надання витягу з реєстру інженерів-землевпорядників та інші. Для отримання зазначених послуг особі спочатку потрібно авторизуватися в електронному кабінеті за допомогою електронної пошти, електронного цифрового підпису або платіжної карти (BankiD). Окрім наведених на даному реєстрі також можуть надаватися послуги для сертифікованих інженерів-землевпорядників, для органів державної влади і ОМС. Зокрема посадові особи місцевого самоврядування на веб-ресурсі електронних послуг Держгеокадастру можуть замовити витяг з ДЗК про землі в межах території АТО та витяг з ДЗК про землі в межах території ТГ, якщо відомості про зазначені об'єкти внесені до ДЗК в установленому законодавством порядку[524].

Разом з тим слід зазначити, що ДЗК – *«єдина державна геоінформаційна система відомостей про землі, розташовані в межах державного кордону України, їх цільове призначення, обмеження у їх використанні, а також дані про кількісну і якісну характеристику земель, їх оцінку, про розподіл земель між власниками і користувачами, про меліоративні мережі та складові частини меліоративних мереж»*[525]. Ведення та адміністрування ДЗК забезпечуються Держгеокадастром, тож саме цей адміністративний орган (а не ОМС) зобов'язаний вживати заходів для розгляду земельних справ в автоматичному режимі та прийняті в автоматичному режимі адміністративні акти.

Через Єдину державну електронну систему у сфері будівництва можна в автоматичному режимі подати повідомлення про початок виконання підготовчих та будівельних робіт, автоматично реєструвати декларації про готовність об'єкта до експлуатації, отримувати містобудівні умови та обмеження для забудови земельної ділянки, а також автоматично реєструвати зміни до таких документів.

2.6.4.3. Розгляд і вирішення земельної справи у письмовому провадженні

Розгляд і вирішення ОМС земельної справи у письмовому провадженні здійснюється в установлений законом строк на основі поданих, наявних та зібраних документів (доказів), без залучення інших учасників адміністративного провадження. Він можливий при умові, якщо земельна справа не може бути вирішена невідкладно і при цьому заслуховування учасників адміністративного провадження не проводиться (та не є обов'язковим). Але якщо за результатами розгляду і вирішення

[524] Держгеокадастр. Дерегуляція. Діджиталізація. Детінізація. URL: https://e.land.gov.ua/services

[525] Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI.

земельної справи ОМС планує прийняти адміністративний акт у сфері земельних відносин, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес учасника адміністративного провадження, то ОМС має провести його заслуховування, що виключає розгляд і вирішення земельної справи у письмовому провадженні.

На практиці переважна більшість земельних справ розглядається і вирішується ОМС у письмовому провадженні. Прикладами цього є розгляд заяв громадян про безоплатну приватизацію земельних ділянок, про зміну цільового призначення земельних ділянок та інших.

2.6.4.4. Проведення слухання у земельній справі. Розгляд і вирішення земельної справи із заслуховуванням учасників адміністративного провадження

З метою забезпечення належного, об'єктивного та швидкого з'ясування обставин земельної справи, а також забезпечення права особи бути заслуханою до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на права, свободи чи законний інтерес особи, за клопотанням цієї особи або з ініціативи ОМС може проводитися слухання у справі.

За словником української мови слово «слухати» означає спрямовувати слух на створювані ким-, чим-небудь звуки; публічно розглядати судову справу, заслуховувати показання підсудного; відвідувати лекції, заняття або бути присутнім на лекціях, заняттях[526]; а слово «слухання» – засідання, на якому докладно обговорюють певне питання і ухвалюють відповідне рішення[527].

По суті слухання в земельній справі передбачає її публічний розгляд та вирішення ОМС при безпосередній участі (або в режимі відеоконференції) учасників адміністративного провадження, присутніх в одному місці, в одному приміщенні, або в іншому, визначеному ОМС місці, але в межах його юрисдикції.

Від слухання у справі слід відрізняти громадські слухання, обов'язкове проведення яких передбачено ст. 21 ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності»[528] на стадії розроблення містобудівної документації, та/або громадське обговорення обов'язкове проведення якого, визначене ст. 7 і 8 ЗУ «Про оцінку впливу на стан довкілля»[529] при підготовці звіту з оцінки впливу на стан довкілля при плануванні певної господарської діяльності, що матиме значний вплив на довкілля. Різниця між «слуханням у справі» та «громадськими слуханнями» та «громадським обговоренням» полягає у різному суб'єктному складі цих зібрань та їх правовому статусі. В слуханнях у справі можуть приймати участь конкретні особи, які мають статус учасника адміністративного провадження, а в громадському обговоренні та в громадських слуханнях можуть приймати участь більша кількість учасників з різним правовим статусом.

---

[526] Словник української мови. Том 9. За заг. ред. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1978. С. 382.

[527] Словник української мови в 11 т. Додатковий том: у 2 кн. Книга 2. М-Я. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. С. 405.

[528] Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 11.02.2011 р. № 3038-VI.

[529] Про оцінку впливу на стан довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII.

ЗАП не містить прямої норми про форму рішення адміністративного органу про проведення слухання у справі, але виходячи з вимог принципу юридичної визначеності таке процедурне рішення краще фіксувати у письмовій формі шляхом оформлення окремого документу, проставленням резолюції на заяві особи чи на окремому аркуші до заяви (див. додаток 51), або фіксації у протоколі засідання органу (див. додаток 52). Про дату, час та місце проведення слухання у справі завчасно повідомляється кожен учасник адміністративного провадження.

Слухання у земельній справі може проводитися як при попередньому розгляді заяви особи виконавчими органами ради, постійними комісіями ради, тимчасовою контрольною комісією ради, а також і на стадії розгляду та вирішення земельної справи по суті на пленарному засіданні ради, на засіданні виконавчого комітету ради або іншого виконавчого органу ради.

Наприклад, коли постійна комісія ради з питань земельних відносин розглядає земельну справу про надання особі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми, то доцільним є проведення слухання у справі для врахування позицій всіх сторін при видачі такого дозволу (адміністративного акта), про що співвласники квартир багатоквартирного будинку мають право подати клопотання (див. додаток 50).

Перед початком слухання посадова особа місцевого самоврядування перевіряє явку і встановлює особи тих, хто з'явився, а також перевіряє повноваження представників. При цьому особи, які не є учасниками адміністративного провадження та/або особами, які сприяють розгляду справи, можуть бути присутніми на слуханні лише з дозволу посадової особи місцевого самоврядування та за умови відсутності заперечень учасників даного адміністративного провадження.

Потім посадова особа місцевого самоврядування має роз'яснити учасникам адміністративного провадження їхні процедурні права та обов'язки (встановлені ЗАП), а також розглянути їхні клопотання.

Слухання у земельній справі розпочинається з оголошення повідомлення про суть (зміст) справи. Потім посадова особа місцевого самоврядування у визначеному нею порядку заслуховує пояснення та зауваження учасників адміністративного провадження, пояснення осіб, які сприяють розгляду справи, розглядає отримані документи та відомості, перевіряє та оцінює зібрані докази, а також вчиняє інші дії, необхідні для з'ясування обставин земельної справи. Вся хронологія дій, вчинених учасниками адміністративного провадження та посадовими особами місцевого самоврядування, дата, час і місце слухання у земельній справі, підлягають фіксуванню у протоколі засідання постійної комісії ради, тимчасової контрольної комісії ради, пленарного засідання ради, засіданні виконавчого комітету ради або іншого виконавчого органу ради.

Згідно ч. 8 ст. 67 ЗАП кожний учасник адміністративного провадження під час слухання має право:

1) надавати усні та письмові пояснення та/або заперечення з питань, що стосуються справи;
2) ставити запитання, що мають значення для вирішення справи;

3) надавати документи та інші докази, доводити обставини;
4) подавати клопотання, якщо з поважних причин це неможливо було зробити до початку слухання;
5) користуватися іншими правами, встановленими ЗАП[530] та іншим законодавством.

Окрім наведеного, учасник адміністративного провадження, присутній на слуханні земельної справи, також може проводити фотозйомку, відео- та аудіозапис з використанням портативних відео- та аудіотехнічних засобів без отримання окремого дозволу ОМС, з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Під час слухання присутній на них учасник адміністративного провадженні також має виконувати свої процедурні обов'язки та дотримуватися встановленого законом порядку, інакше посадовою особою місцевого самоврядування до нього може бути застосоване усне попередження, а в разі повторного порушення – рішення про видалення такої особи із залу слухання.

ЗАП (ч. 2 ст. 63, ч. 3 ст. 66) також встановлює винятки коли, навіть за наявності обов'язкових підстав слухання у справі не проводиться, а саме:

1) коли необхідно вжити негайних заходів для запобігання заподіянню шкоди;
2) коли відповідно до законодавства вимагається негайне прийняття рішення;
3) коли адміністративний орган приймає відповідний адміністративний акт в автоматичному режимі;
4) коли прохання заявника є очевидно безпідставним;
5) якщо всі учасники адміністративного провадження відмовилися від участі у слуханні, про що зазначено у матеріалах справи;
6) якщо проведення слухання може бути замінено іншими процедурними діями у справі, що передбачають належне заслуховування учасників адміністративного провадження[531].

Рішення ОМС про відмову у проведенні слухання у земельній справі приймається та оформляється у такому ж порядку як і при призначенні слухання у земельній справі (див. додатки 53-55).

Право учасника адміністративного провадження бути заслуханим (вислуханим) є одним з фундаментальних принципів адміністративної процедури і означає надання особі можливості висловити адміністративному органу свою позицію у справі. Це право реалізується ним шляхом подання до адміністративного органу своїх пояснень та/або заперечень у спосіб, передбачений цим Законом для подання заяви.

Заслуховування – правовий режим, що полягає у наданні учасником адміністративного провадження своїх пояснень та/або заперечень адміністративному органу в справі, в усній чи письмовій (електронній) формі, а також доказів у справі. Відтак термін «право бути заслуханим» не варто розуміти буквально,

[530] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[531] Там само.

оскільки відповідна особа може представити свою справу в письмовій або усній формі, залежно від того, що є більш прийнятним[532].

Автори науково-практичного коментаря до ЗАП зазначають, що заслуховування учасника адміністративного провадження слід відрізняти від співзвучного механізму «слухання». Ключова різниця між ними, на їхню думку, полягає в тому, що заслуховування, як правило стосується однієї особи, або проводиться послідовно, коли адміністративний орган окремо спілкується з кожним учасником провадження. Натомість слухання є таким інструментом, коли в рамках однієї процедурної дії (зустрічі) беруть участь усі (чи принаймні кілька) учасників. Тобто їх заслуховують, але разом, та, за потреби, в їх присутності досліджують інші докази. Також ці процедурні дії відрізняються за правовими підставами для проведення, якщо заслуховування може проводитись у значній кількості адміністративних проваджень, то слухання – як абсолютно виняткове явище, у справах з великою кількістю осіб, де є потреба у мінімізації конфліктності справи, спільний пошук найбільш збалансованого рішення тощо[533].

На нашу думку, слухання у справі є більш активною та складною формою заслуховування учасників адміністративного провадження, які призначаються у випадках, визначених ЗАП[534], в них приймають участь більше учасників, досліджується більша кількість документів та інших доказів.

2.6.4.5. Зупинення адміністративного провадження

На будь-якій стадії загальної адміністративної процедури адміністративне провадження за наявності правових підстав, передбачених ст. 64 ЗАП, може бути зупинене адміністративним органом, у тому числі на вимогу або за заявою особи. Слід звернути уваги, що ЗАП[535] містить обов'язкові підстави (ч. 1 ст. 64) та можливі підстави (ч. 2 ст. 64) зупинення адміністративного провадження.

Особа може подати клопотання до ОМС про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин, у разі настання випадку, визначеного ст. 64 ЗАП з долученням документів (або їх копій), які підтверджують викладені у клопотанні обставини (див. додатки 29-32).

Разом з тим, диспозиція ст. 64 ЗАП прямо не передбачає в якій спосіб та в якій формі адміністративний орган зупиняє адміністративне провадження за наявності, визначених в цій статті правових підстав. Думається, що подолання цієї прогалини (в диспозиції) може бути здійснено за допомогою субсидіарного застосування (міжгалузевої аналогії) нормативних приписів, які регулюють подібні за суттєвими ознаками відносини в суміжних, споріднених галузях (які мають подібні чи схожі методи регулювання та предмет)[536], і в цьому контексті для ОМС такими нормативними приписами є положення ст. 26, 42, 43, 46, 47, 48, 52, 54, 55, 56, 59

---

[532] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М., та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 365.

[533] Там само. С. 366.

[534] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[535] Там само.

[536] Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник. 3-те видання. К.: Алерта ; ЦУЛ. 2011. С. 436.

профільного Закону[537], які визначають правові та організаційно-правові форми діяльності ОМС; а також шляхом застосування принципів загальної адміністративної процедури (юридичної визначеності, обґрунтованості, офіційності). Наведені нормативні положення обумовлюють оформлення процедурного рішення ОМС про зупинення адміністративного провадження у письмовій формі.

Суб'єктом прийняття рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин може бути ОМС або посадова особа місцевого самоврядування у якої на відповідній стадії перебуває це провадження, а саме: *сесія ради*, *голова громади (його заступники)*, *голова районної, обласної ради (їх заступники)*, *постійна комісія ради*, *тимчасова контрольна комісія ради*, *виконавчий комітет ради та інші виконавчі органи сільської, селищної, міської ради*. При цьому, процедурне рішення ОМС про зупинення адміністративного провадження у даній сфері (і не тільки) може оформлятися шляхом прийняття окремого правового акту, зазначатися в резолюції до клопотання особи, фіксуватися у протоколі засідання органу, або викладатися у листі. Але незалежно від назви перелічені правові документи теоретично матимуть однакові юридичні наслідки, які полягають у тимчасовому припиненні вчинення будь-яких дій та прийняття рішень в адміністративному провадженні, а також зупиненню спливу строків в провадженні до моменту, коли ці обставини припинять існувати.

Слід зауважити, що хоча повноваження ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування на зупинення та/або поновлення адміністративного провадження прямо не передбачені профільним Законом[538], одначе відповідно до положень ЗАП ОМС, як адміністративний орган, мають такі повноваження, а відтак можуть їх реалізовувати здійснюючи функції публічної адміністрації, в тому числі у сфері земельних відносин. На нашу думку, положення профільного Закону в цій частині мають бути гармонізовані з ЗАП[539], що докладніше буде розглянуто в п. 3.2 Розділу 3.

Таким чином, голова громади, (його заступники), голова районної, обласної ради (їх заступники) може оформляти рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин шляхом видання розпорядження (див. додаток 33) або проставленням резолюції на клопотанні особи, або окремому аркуші до нього (див. додаток 34) з обов'язковим повідомленням учасників провадження.

Сесія сільської, селищної, міської, районної, обласної ради може оформляти рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин шляхом прийняття процедурного рішення на пленарному засіданні ради, що може фіксуватися окремим рішенням ради (див. додаток 35) або витягом з протоколу сесії ради (див. додаток 36).

Постійна комісія ради, тимчасова контрольна комісія ради можуть оформляти рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин шляхом прийняття процедурного рішення на своєму засіданні, що може фіксуватися витягом з протоколу засідання відповідної комісії (див. додаток 37).

---

[537] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[538] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[539] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Виконавчий комітет ради може оформляти рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин шляхом прийняття процедурного рішення на своєму засіданні, що може фіксуватися окремим рішенням виконавчого комітету ради (див. додаток 38) або витягом з протоколу засідання виконавчого комітету ради (див. додаток 39).

Теоретично управління, відділи та інші виконавчі органи ради (якщо це буде прямо передбачено у положеннях відповідно до яких останні діють), які мають статус юридичної особи, можуть оформляти рішення про зупинення адміністративного провадження у сфері земельних відносин шляхом видання наказу або складання листа, а ті виконавчі органи ради, які не мають статусу юридичної особи – лише шляхом складання відповідного листа.

2.6.4.6. Поновлення адміністративного провадження

Після усунення обставин, що зумовили зупинення адміністративного провадження останнє поновлюється за рішенням ОМС, прийнятим з власної ініціативи (див. додаток 41), або відповідно до клопотання учасника адміністративного провадження (див. додаток 40) в такому самому порядку як і для його зупинення.

Клопотання учасника адміністративного провадження ОМС зобов'язаний розглянути невідкладно, а за наявності обґрунтованих причини – не пізніше трьох робочих днів з дня його надходження, та прийняти рішення про його задоволення або про відмову у задоволенні.

2.6.4.7. Закриття адміністративного провадження

За словником української мови слово «закривати» означає «припиняючи діяльність якої-небудь установи, закладу і т. ін., який небудь захід»[540].

В юридичній енциклопедії Ю. Шемшученка поняття «закриття провадження у справі» визначається як «припинення розгляду цивільної справи без винесення суд. рішення за наявності передбачених законом обставин»[541].

Є підстави вважати, що закриття адміністративного провадження означає припинення вчинення ОМС або посадовою особою (посадовими особами) місцевого самоврядування будь-яких процедурних дій та прийняття процедурних рішень з підготовки земельної справи до розгляду, дослідження обставин справи, наявних в ній документів (доказів), а також розгляду та вирішення земельної справи, окрім прийняття рішення про його закриття.

За своїм правовим режимом рішення ОМС про закриття адміністративного провадження є процедурним, оскільки на підставі нього в учасників адміністративного провадження не виникають нові права та обов'язки, а також не змінюються та не припиняються існуючи права та обов'язки.

ЗАП передбачає дві підстави для закриття адміністративного провадження:

---

[540] Словник української мови: у 20 т. Т. 5. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2014. С. 265.

[541] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученка (голова редкол.) та ін. Т. 2. К.: 1999. С. 506.

- ♦ *за ініціативою учасника адміністративного провадження (заявника)*, а саме у разі відмови заявника або скаржника від розгляду його заяви або скарги, що є підставою для закриття такого провадження, крім випадків якщо:
- – питання, що є предметом розгляду справи, становить публічний інтерес;
- – закриття адміністративного провадження неможливе за законом (ч. 1 ст. 65)[542];
- ♦ *за ініціативою адміністративного органу* у разі:
- – подання заяви особою, яка не мала права на подання такої заяви;
- – якщо розгляд і вирішення питання, викладеного у заяві або скарзі, не належить до компетенції адміністративного органу, до якого надійшла заява або скарга;
- – наявності адміністративного акта щодо вирішення справи про той самий предмет за участю того самого учасника і з тих самих підстав та фактичних обставин;
- – якщо з того самого питання є судове рішення, що набрало законної сили;
- – смерті фізичної особи або оголошення фізичної особи померлою, припинення юридичної особи (за умови відсутності правонаступництва), припинення діяльності громадського формування, що не має статусу юридичної особи, а також припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;
- – якщо адміністративний орган, за ініціативою якого відкрито провадження, вважає, що питання, з якого воно було відкрито, або його мета стали неможливими;
- – у разі якщо учасники адміністративного провадження за скаргою досягли примирення на будь-якому етапі провадження, крім випадків, коли дії учасників не суперечать закону та не порушують право, свободу чи законний інтерес інших осіб;
- – в інших випадках, передбачених законом (ч. 1, 2 ст. 65[543]).

За наявності правових підстав адміністративне провадження у сфері земельних відносин може бути закрите за рішенням ОМС, яке може бути прийнято на будь-якій стадії.

Оскільки ЗАП (ст. 65)[544] прямо не передбачає як саме має оформлюватися рішення адміністративного органу про закриття адміністративного провадження, то на нашу думку для вирішення цього питання ОМС слід керуватися положеннями профільного Закону[545], які визначають правові та організаційні форми їх діяльності.

Голова громади може оформлювати рішення про закриття адміністративного провадження шляхом проставлення резолюції, викладеної на окремому аркуші або шляхом видання окремого розпорядження. Думається, що незалежно від способу оформлення таке рішення голови громади створюватиме однакові правові наслідки.

---

[542] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[543] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[544] Там само.

[545] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

Разом з тим, на практиці, спрощений варіант оформлення головою громади рішення про закриття адміністративного провадження шляхом накладення резолюції, викладеної на окремому аркуші, може бути застосований в найменш конфліктних ситуаціях, зокрема у разі добровільної відмови особи від подальшого розгляду його заяви чи скарги (див. додатки 54, 56), у разі примирення всіх учасників адміністративного провадження за скаргою (див. додатки 56, 58), у разі подання заяви особою, яка не мала права її подавати (див. додаток 59), або у разі наявності судового рішення, що набрало законної сили, з того самого земельного питання (див. додаток 61).

Натомість, в ситуаціях, де можливим є оскарження особою рішення про закриття адміністративного провадження рішення голови громади про закриття адміністративного провадження доцільніше оформляти шляхом видання окремого розпорядження із зазначенням в ньому порядку набрання ним чинності, порядку та строків його оскарження та інших обставин, які мають значення для земельної справи (див. додаток 60).

Аналогічним є порядок оформлення рішення про закриття адміністративного провадження головою районною у місті ради, головою районної і обласної ради (та їх заступниками).

Сесія ради за наявності достатніх правових підстав може оформляти рішення про закриття адміністративного провадження шляхом прийняття окремого рішення ради (див. додаток 64), або шляхом зазначення у протоколі пленарного засідання сесії ради (як правило у разі відмови особи (заявника чи скаржника), або у разі примирення всіх учасників адміністративного провадження за скаргою).

Якщо постійна комісія ради на своєму засіданні попередньо розглядає та вивчає земельне питання вирішення якого віднесено до виключної компетенції сесії ради, то постійна комісія ради може приймати висновки і рекомендації до сесії ради про зупинення адміністративного провадження, а остання приймає остаточне рішення про закриття провадження, що оформлюється рішенням (див. додаток 63).

В рамках реалізації контрольної функції шляхом здійснення контролю за дотриманням землекористувачем вимог про раціональне використання і охорону земель постійна комісія ради теоретично може прийняти рішення про закриття адміністративного провадження.

Виконавчий комітет ради може оформляти рішення про закриття адміністративного провадження шляхом прийняття окремого рішення (див. додаток 62), або шляхом зазначення у протоколі засідання виконавчого комітету ради (приміром у разі відмови особи (заявника чи скаржника), або у разі примирення всіх учасників адміністративного провадження за скаргою).

Адміністративне провадження, яке перебуває на розгляді та вирішенні в управлінні, відділі та іншому виконавчому органі ради може бути закрите за рішенням голови громади або виконавчого комітету ради.

2.6.5. Суб'єкти розгляду та вирішення земельної справи

Як ми вже розглянули вище, систему ОМС складають: 1) районні та обласні ради, що представляють спільні інтереси ТГ сіл, селищ, міст; 2) сільські, селищні, міські ради (представницькі ОМС), районні у місті ради; 3) голова грома-

ди; 4) постійні комісії ради; 5) тимчасові контрольні комісії ради; 6) виконавчий комітет ради; 7) відділи, управління, інші створювані радами виконавчі органи ради. Наведені ОМС та посадові особи місцевого самоврядування є суб'єктами розгляду (та вирішення) земельної справи.

2.6.5.1. Розгляд та вирішення земельної справи сесією ради

Профільним Законом визначено, що виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради (п. 34 ч. 1 ст. 26), районної, обласної ради (п. 21 ч. 1 ст. 43) вирішуються відповідно до закону питання регулювання земельних відносин[546].

Адміністративна процедура розгляду і вирішення земельної справи сесією ради є складною оскільки вона включає такі необхідні етапи: 1) скликання сесії ради; 2) попередній розгляд питання постійною комісією ради; 3) проведення пленарного засідання ради; 4) прийняття рішення ради (адміністративного акта).

Вирішення наведених питань відповідною радою здійснюється у порядку і строки, встановлені профільним Законом[547], а відтак його норми, в цій частині, є спеціальними по відношенню до положень ЗАП[548], а тому підлягають пріоритетному застосуванню.

! Сесія ради може уповноважити одного з своїх депутатів або посадову особу місцевого самоврядування свого виконавчого апарату (виконавчого органу ради) для проведення всіх процедурних дій при підготовці земельної справи до розгляду. У проведенні процедурних дій, а також прийнятті певних процедурних рішень також може приймати участь постійна комісія ради та/або тимчасова контрольна комісія ради.

Сільська, селищна, міська, районна у місті, районна, обласна рада проводить свою роботу сесійно. Сесії ради складаються з одного або кількох пленарних засідань ради і засідань постійних комісій ради.

Перша сесія новообраної сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради скликається відповідною територіальною виборчою комісією не пізніш як через два тижні після реєстрації новообраних депутатів ради в кількості, яка забезпечує повноважність складу ради відповідно до закону.

Наступні сесії ради скликаються:

◊ *сільської, селищної, міської ради* – головою громади (секретарем ради, не менш як однією третиною депутатів від загального складу відповідної ради);

◊ *районної у місті, районної, обласної ради* – головою відповідної ради (заступником голови ради, не менш як однією третиною депутатів від загального складу відповідної ради) (ст. 46 профільного Закону[549]).

Порядок скликання чергової та позачергової сесій ради, призначення її пленарних засідань, підготовка і розгляд питань на пленарних засіданнях, прийняття рі-

---

[546] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[547] Там само.

[548] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[549] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

шень ради про затвердження порядку денного сесії та з інших процедурних питань, а також порядок роботи сесії визначаються профільним Законом і регламентом ради.

Сесія ради повинна скликатися не менше одного разу на квартал, а з питань відведення земельних ділянок та надання документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності – не рідше ніж один раз на місяць. Про скликання сесії ради уповноважена посадова особа місцевого самоврядування видає письмове розпорядження (процедурне рішення), в якому зазначається час скликання, місце проведення та питання, які передбачається внести на розгляд ради. Таке рішення повинно доводитися до відома депутатів, посадових осіб відповідної ради і населення не пізніш як за 10 днів до сесії, а при скликанні позачергової сесії – не пізніш як за день до сесії.

Пропозиції щодо земельних (і не тільки) питань на розгляд ради можуть вноситися головою громади, постійними комісіями ради, депутатами, виконавчим комітетом ради, головою місцевої державної адміністрації, головою районної у місті, районної, обласної ради, загальними зборами (конференцією) жителів, громадськими слуханнями, жителями у порядку місцевої ініціативи (ч. 13 ст. 46 профільного Закону[550]).

Після скликання сесії ради її посадові особи, виконавчі органи ради та/або виконавчий апарат районної, обласної ради здійснюють підготовку всіх необхідних документів і матеріалів на розгляд профільної постійної комісії ради, комунікують з учасниками адміністративного провадження, розробляють проекти рішень по кожному питанню, які передбачається винести на розгляд пленарного засідання ради, погоджують та оприлюднюють їх в установленому законодавством та регламентом ради порядку.

По кожному земельному питанню, яке включено до порядку денного сесії ради, має бути розроблений проект (проекти) рішення з пояснювальною запискою та іншими, передбаченими регламентом відповідної ради документами, який підлягає узгодженню з посадовими особами, виконавчими органами ради, виконавчим апаратом районної, обласної ради, а також оприлюднюється на офіційному веб-сайті ради. Проект рішення з питань земельних відносин в резолютивній частині має містити інформацію про площу земельної ділянки, її кадастровий номер (за наявності) та інформацію про її точне місце розташування. Додатками до такого проекту рішення можуть бути витяг з ДЗК про земельну ділянку, матеріали аерофотозйомки та фотофіксація фактичного стану використання відповідної земельної ділянки (за наявності).

Прийняті на засіданні профільної постійної комісії ради висновки та рекомендації за наслідками розгляду проекту рішення з питань земельних відносин, а також пропозиції і звіти тимчасової контрольної комісії ради, оголошуються на пленарному засіданні ради під час обговорення відповідного земельного питання.

Складовою сесії ради є пленарні засідання, тож у разі неможливості розглянути порядок денний протягом одного пленарного засідання, рішенням ради розгляд питань порядку денного може розбиватися на два і більше пленарні засідання.

---

[550] Там само.

Пленарні засідання ради відкриває, веде і закриває голова громади (або у випадках, передбачених законом секретар ради або обраний депутатами голова цього засідання), голова районної у місті ради, голова районної, обласної ради (або у випадках, передбачених законом їх заступник або обраний депутатами голова цього засідання).

Пленарне засідання ради вважається повноважним за умови участі в ньому більше половини від загального складу відповідної ради. Участь депутатів у пленарному засіданні ради визначається за їхніми підписами при реєстрації, а також, за наявності, програмно-технічним комплексом системи електронного голосування, реєстрація в якій проводиться перед початком засідання. Дані щодо присутності депутатів оголошуються головою засідання на його початку.

На пленарному засіданні ради також можуть бути присутні, посадові особи місцевого самоврядування, посадові особи ОВВ, учасники адміністративного провадження (які також можуть бути заслухані), та інші особи.

Проект порядку денного пленарного засідання ради оголошується головуючим на засіданні на початку та приймається більшістю депутатів від загального складу відповідної ради. До проекту порядку денного можуть вноситися зміни та доповнення, а відтак відповідні пропозиції (виключення окремих питань, що не потребують інформування ТГ, зміна черговості розгляду вже внесених питань тощо) ставляться головуючим на голосування в порядку їх надходження. Рішення з пропозицій про зміни або доповнення в проекті порядку денного ухвалюється більшістю від загального складу відповідної ради.

На пленарному засіданні ради земельне питання підлягає обговоренню депутатами ради, а також присутніми на засіданні учасниками адміністративного провадження. Порядок виступів і запитань проводиться за допомогою системи електронного голосування (за наявності) або шляхом підняття рук.

Після завершення обговорення головуючий на пленарному засіданні ради повідомляє депутатів про перехід до голосування. За загальним правилом рішення ради приймається на її пленарному засіданні після обговорення більшістю депутатів від загального складу ради. При цьому, при встановленні результатів голосування до загального складу сільської, селищної, міської ради включається сільський, селищний, міський голова, якщо він бере участь у пленарному засіданні ради, і враховується його голос.

Виключенням є рішення ради щодо безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди), яке приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу відповідної ради. Наведене є особливістю адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин, що ми детальніше розглянемо нижче.

2.6.5.2. Розгляд та вирішення земельної справи головою громади

Голова громади є головною посадовою особою ТГ відповідного села, селища, міста, який виконує організаційно-розпорядчі функції, організує роботу відповідної ради, виконавчого комітету ради, головує на засіданнях ради і виконавчого

комітету ради, підписує рішення ради та виконавчого комітету ради, може зупиняти їх дію, а також виконує інші повноваження, встановлені законодавством. Він є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед ТГ (яка його обрала), а також відповідальним перед сільською, селищною, міською радою.

Розгляд земельної справи голова громади може проводити за участю підпорядкованих йому посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів відповідної ради, членів виконавчого комітету ради, учасників адміністративного провадження та інших осіб, але рішення по суті справи голова громади приймає одноособово шляхом видання розпорядження.

У період дії воєнного стану голова громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти адміністративний акт (у формі розпорядження), з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин, щодо звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію у встановленому законодавством порядку.

2.6.5.3. Розгляд та вирішення земельної справи постійною комісією ради

Постійні комісії ради за дорученням сесії ради, голови громади, голови, відповідно заступника голови районної у місті ради, голови районної ради чи першого заступника, заступника голови обласної ради, секретаря сільської, селищної, міської ради або за власною ініціативою попередньо розглядають проекти програм соціально-економічного і культурного розвитку, місцевого бюджету, звіти про виконання програм і бюджету, вивчають і готують питання про стан та розвиток відповідних галузей господарського і соціально-культурного будівництва, а також земельні питання, які вносяться на розгляд ради, розробляють проекти рішень ради та готують висновки з цих питань, виступають на сесіях ради з доповідями і співдоповідями (ст. 47 профільного Закону[551]).

Вивчаючи діяльність підзвітних і підконтрольних раді та виконавчому комітету ради органів, а також з питань, віднесених до відання ради, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ та організацій, їх філіалів і відділень незалежно від форм власності та їх посадових осіб, постійні комісії ради подають за результатами перевірки рекомендації на розгляд їх керівників, а в необхідних випадках – на розгляд ради або виконавчого комітету ради.

Постійні комісії ради є органами у структурі відповідної ради, які здійснюють правотворчу, правозастосовну, організаційну та контрольну функції. Всі земельні справи вирішення яких здійснюється шляхом прийняття (вчинення) адміністративного акта у сфері земельних відносин профільна постійна комісія

[551] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

ради повинна розглядати в порядку і строки, встановлені профільним Законом[552], регламентом ради та з урахуванням вимог ЗАП[553].

Профільна постійна комісія ради з питань земельних відносин попередньо вивчає і розглядає зібрані ОМС та учасниками адміністративного провадження у земельній справі документи і докази, заслуховує пояснення, зауваження учасників адміністративного провадження (у випадках, передбачених ЗАП), надає їм правову оцінку, розробляє проекти рішень ради, з'ясовує всі обставини, що мають значення для вирішення земельної справи, а також здійснює контроль за виконанням рішень ради, виконавчого комітету ради.

Організація роботи постійної комісії ради покладається на голову комісії, він скликає і веде засідання комісії, дає доручення членам комісії, представляє комісію у відносинах з іншими органами, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями, а також громадянами, організує роботу по реалізації прийнятих комісією висновків і рекомендацій. У разі відсутності голови комісії ради або неможливості ним виконувати свої повноваження з інших причин його функції здійснює заступник голови комісії або секретар комісії.

Для вивчення питань, розробки проектів рішень ради постійна комісія ради може створювати підготовчі комісії і робочі групи з залученням представників громадськості, вчених і спеціалістів. Питання, які належать до відання кількох постійних комісій ради, можуть за їх ініціативою, а також за дорученням ради, її голови, секретаря розглядатися постійними комісіями ради спільно. Висновки, рекомендації, прийняті у їх правомочному складі на їх спільних засіданнях, підписуються головами постійних комісій ради.

Основою організаційно-правою формою роботи постійної комісії ради є засідання, яке скликається в міру необхідності і є повноважним, якщо в ньому бере участь більше половини депутатів від загального складу комісії. Засідання постійної комісії ради як правило проводяться у приміщенні відповідної ради, а за наявності підстав – за місцерозташуванням земельної ділянки, будинку, споруди та/або іншого майна (при огляді на місці та огляді речей), тобто виїзне засідання (див. додаток 46).

Засідання постійної комісії ради як правило проводиться відкрито, за участі учасників адміністративного провадження (наприклад у формі слухань), депутатів ради, посадових осіб місцевого самоврядування та інших осіб. Присутні на засіданні постійної комісії ради учасники адміністративного провадження мають право знайомитися з матеріалами земельної справи (крім відомостей, що відповідно до закону віднесені до інформації з обмеженим доступом), робити з них витяги, копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, надавати документи та докази, бути заслуханими на засіданні, заявляти клопотання, а також користуватися іншими процедурними правами.

Згідно з ч. 4 ЗАП[554] на засіданні постійної комісії ради учасник адміністративного провадження може надавати свої пояснення та/або зауваження в режимі відеоконференції знаходячись поза межами приміщення ОМС де проводиться засідання,

---

[552] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[553] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[554] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

за умови наявності у ОМС відповідної технічної можливості, крім випадків, якщо присутність особи згідно із законом є обов'язковою. Але при цьому використовувані ОМС і особою технічні засоби і технології мають забезпечувати можливість підтвердження вільного волевиявлення даної особи, належну якість зображення та звуку, а також інформаційну безпеку. За клопотанням особи відеоконференція, у якій бере участь особа, фіксується ОМС, що здійснює адміністративне провадження, за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису, який зберігається ОМС у встановленому ним порядку протягом строку, передбаченого для оскарження рішення в такій справі, з подальшою передачею цих матеріалів до відповідного архіву.

Принагідно зауважимо, що положення про постійні комісії деяких міських рад передбачають за наявності технічної можливості прийняття не більше як одним з членів постійної комісії ради участі у її засіданні (у тому числі розгляді питань порядку денного та голосуванні) за допомогою засобів відеоконференцзв'язку[555].

За результатами вивчення і розгляду питань постійні комісії ради готують висновки і рекомендації, та інші процедурні рішення, які приймаються відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів від загального складу комісії і підписуються головою комісії, а в разі його відсутності – заступником голови або секретарем комісії.

За своєю правовою природою рішення постійної комісії ради в залежності від здійснюваної нею функції у більшості випадків є процедурним, а іноді може бути таким, що вирішує земельну справу по суті (адміністративним актом). Наприклад, приймаючи участь у розробці проекту рішення ради про надання дозволу особі на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність постійна комісія ради реалізує правотворчу функцію, а потім розглядаючи цей проект рішення ради на своєму засіданні та приймаючи відповідні висновки і рекомендації з цього приводу постійна комісія ради вже здійснює правозастосовну функцію. В такому випадку рішення постійної комісії ради є процедурним, оскільки остаточне рішення по суті розгляду земельної справи приймає відповідна рада.

Реалізуючи контрольну функцію постійна комісія ради за результатами вирішення земельного спору може прийняти висновок, який вирішить земельну справу по суті. Такий висновок є підстави вважати адміністративним актом у сфері земельних відносин. Хоча чинне земельне законодавство передбачає повноваження сільських, селищних, міських, районних та обласних рад вирішувати земельні спори у межах відповідної території (ст. 8-12 ЗКУ[556]), на практиці здійснення цих повноважень покладається на постійні комісії сільських, селищних, міських рад (рідше районних та обласних рад). Наведене підтверджується Положенням про постійні комісії Запорізької міської ради від 21.12.2020 р. (згідно з пп. 4.3.8. цього Положення постійна комісія з питань комунальної власності, ресурсів, приватизації, архітектури та земельних відносин розглядає питання

[555] Ухвала Львівської міської ради «Про затвердження Положення про постійні комісії Львівської міської ради 8-го скликання» від 25.02.2021 р. № 84. URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/80AA0E2C5DE12EC5C225868F0050BF47?OpenDocument

[556] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

щодо вирішення відповідно до законодавства спорів з питань містобудування та земельних відносин)[557]; Положення про постійні комісії Заслучненської сільської ради від 12.11.2020 р. (згідно з п. 4.4. цього Положення постійна комісія з питань містобудування, будівництва, земельних відносин, природокористування, промисловості, сільського господарства, підприємства, транспорту і зв'язку, енергозбереження, житлово-комунального господарства, комунальної власності та благоустрою вирішує в межах своєї компетенції спори між землевласниками на території сіл (в окремих випадках з виїздом на місце конфлікту)[558] та іншими.

Інший приклад. При здійсненні контролю за дотриманням землекористувачем вимог про раціональне використання і охорону земель постійна комісія ради може прийняти висновок про використання особою орендованої ним земельної ділянки в супереч умовам договору оренди землі та з порушенням вимог земельного законодавства, який є адміністративним актом у сфері земельних відносин, та на підставі якого стосовно особи ОМС може бути ініційоване адміністративне провадження. Наприклад, до функціональної спрямованості постійної комісії Черкаської міської ради з питань земельних відносин та архітектури віднесено здійснення контролю за дотриманням умов договорів оренди, приватизацією та відчуженням майна територіальної громади м. Черкаси, об'єктів спільної власності (п. 6.4. Положення про постійні комісії Черкаської міської ради від 26.01.2021 р.[559]).

Прийняті постійною комісією ради висновки і рекомендації підлягають обов'язковому розгляду органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, яким вони адресовані, вони можуть оформлюватися у письмовій формі окремо (див. додаток 48), або відображатися у протоколі засідання постійної комісії ради, в якому також фіксуються процес обговорення земельних питань на засіданні, результати поіменного голосування членів комісії по кожному питанню порядку денного, який підписується головою і секретарем комісії (див. додаток 49).

Усі стадії роботи постійної комісії ради (початок, обговорення, голосування, завершення, тощо) є відкритими та гласними, а також мають транслюватися в мережі Інтернет у режимі реального часу, та підлягають відеофіксації з подальшим зберіганням та оприлюдненням відеозапису засідання на умовах і в порядку, визначених законодавством.

Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій ради визначаються регламентом відповідної ради та положенням про постійні комісії ради, що затверджується радою з урахуванням вимог профільного Закону[560], ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері госпо-

---

[557] Рішення Запорізької міської ради від 21.12.2020 р. № 4 «Про затвердження Положення про постійні комісії Запорізької міської ради». URL: https://zp.gov.ua/uk/documents/item/43649

[558] Рішення Заслучненської сільської ради від 12.11.2020 р. № 06-09/2020 «Про затвердження Положення про постійні комісії Заслучненської сільської ради». URL: https://zasluchne-rada.gov.ua/polozhennya-pro-postijni-komisii-23-25-02-10-12-2020/

[559] Рішення Черкаської міської ради від 26.01.2021 р. № 3-12 «Про затвердження Положення про постійні комісії Черкаської міської ради 9 скликання». URL: https://cherkasy-rada.gov.ua/documents/miska-vlada/miska-rada/komisiyi/polozhennya-pro-postijni-komisiyi/

[560] Там само.

дарської діяльності»[561] та іншого законодавства. Слід зауважити, що ст. 46, 47 профільного Закону[562] не містять вимог про урахування вимог ЗАП[563] при розробленні регламенту ради та положення про постійні комісії ради, а тому ОМС на практиці не впроваджують їх у своїх локальних актах, що унормовують організаційно-правові форми їх діяльності, а це на практиці може призводити до конфліктів та прийняття дефектних адміністративних актів.

2.6.5.4. Розгляд земельної справи тимчасовою контрольною комісією ради

Тимчасові контрольні комісії ради є її непостійними органами, які створюються з числа її депутатів (для участі в роботі цієї комісії також можуть залучатися спеціалісти, експерти, посадові особи відповідної ради та інші особи) для здійснення контролю з конкретно визначених радою питань місцевого самоврядування, в тому числі у сфері земельних відносин.

У рішенні ради про створення тимчасової контрольної комісії ради повинні бути визначені її назва, структура, конкретні завдання комісії, а також строк дії її повноважень. Але в будь-якому випадку повноваження тимчасової контрольної комісії ради припиняються з моменту прийняття радою остаточного рішення щодо результатів роботи цієї комісії, а також у разі припинення повноважень ради, яка створила цю комісію.

Наприклад, рішенням Київської міської ради від 14.12.2023 р. № 7549/7590 була створена, строком на шість місяців, тимчасова контрольна комісія Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану у складі голови та членів комісії – депутатів Київської міської ради. Основними завданнями цієї тимчасової контрольної комісії було визначено здійснення перевірки обґрунтованості та відповідності природоохоронному законодавству клопотань юридичних осіб щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення, а також перевірка стану забезпечення охорони територій, оголошених природно-заповідним фондом місцевого значення та переданих згідно з рішеннями Київської міської ради під охорону зазначеним юридичним особам[564].

Основною організаційно-правовою формою роботи тимчасових контрольних комісій ради є засідання (в тому числі виїзні), які, як правило, проводяться у закритому форматі, що обумовлює таємний характер інформації та документів, зібраних (створених) під час її роботи. За результатами проведеної роботи

---

[561] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV.

[562] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[563] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[564] Рішення Київської міської ради від 14.12.2023 р. № 7549/7590 «Про створення тимчасової контрольної комісії Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану». URL: https://ips.ligazakon.net/document/MR231507

тимчасові контрольні комісії ради складають звіти і пропозиції, які подають на розгляд сесії ради.

За своєю правовою природою рішення тимчасової контрольної комісії ради є процедурним оскільки воно підлягає затвердженню сесією ради (яка утворила тимчасову контрольну комісію ради), а відтак не вирішує земельну справу по суті.

Так, тимчасовою контрольною комісією Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану за результатами проведеної роботи був підготовлений попередній звіт, в якому наведений звіт щодо виявлених помилок під час створення чи оголошення територій, об'єктів природо-заповідного фонду та їх охоронних зон місцевого значення у місті Києві, а також сформульовані пропозиції (рекомендації) щодо покращення роботи постійних комісій ради, виконавчого органу Київської міської ради у цій сфері. Даний попередній звіт був затверджений рішенням Київської міської ради від 30.05.2024 р. № 475/8441[565].

2.6.5.5. Розгляд та вирішення земельної справи виконавчим комітетом ради

Виконавчий комітет ради є колегіальним виконавчим органом сільської, селищної, міської, районної у місті (у разі її створення) ради, який утворюється відповідною радою на строк її повноважень. Він є підзвітним і підконтрольним раді, що його утворила, а з питань здійснення ним повноважень ОВВ – також підконтрольним відповідним ОВВ.

При утворенні виконавчого комітету ради до його складу входять голова громади, заступник (заступники) голови громади, голови районної у місті ради, заступник голови районної у місті ради, секретар ради, керуючий справами (секретар) виконавчого комітету ради, старости, а також керівники відділів, управлінь та інших виконавчих органів ради, інші особи. Кількісний склад виконавчого комітету ради визначається відповідною радою, а персональний склад затверджується радою за пропозицією голови громади, голови районної у місті ради.

Основною організаційно-правовою формою роботи виконавчого комітету ради є його засідання, які скликаються відповідно головою громади, головою районної у місті ради, а в разі його відсутності чи неможливості здійснення ним цієї функції – їх заступниками з питань діяльності виконавчих органів ради в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць, і є правомочними, якщо в них бере участь більше половини від загального складу виконавчого комітету ради (ст. 53 профільного Закону[566]).

Виконавчий комітет ради організовує та проводить свою роботу відповідно до затверджених планів у порядку, визначеному законодавством, регламентова-

---

[565] Рішення Київської міської ради від 30.05.2024 р. № 475/8441. «Про затвердження попереднього звіту тимчасової контрольної комісії Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану». URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/475-8441_0.pdf

[566] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ному статутом ТГ, регламентом відповідної ради, регламентом виконавчого комітету ради[567] або положенням про виконавчий комітет ради[568].

Після скликання виконавчого комітету ради її посадові особи та виконавчі органи здійснюють підготовку всіх необхідних документів і матеріалів на розгляд виконавчого комітету ради, комунікують з учасниками адміністративного провадження, розробляють проекти рішень по кожному земельному питанню, які передбачається винести на розгляд виконавчого комітету ради, погоджують та оприлюднюють їх в установленому законодавством та регламентом відповідної ради порядку.

Очолює виконавчий комітет ради та головує на його засіданнях відповідно голова громади, та відповідно голова районної у місті ради.

Засідання виконавчого комітету ради проводяться гласно, у ньому крім його членів можуть бути присутні учасники адміністративного провадження (наприклад у формі слухань), депутатів ради, посадові особи місцевого самоврядування та інші особи. Присутні на засіданні учасники адміністративного провадження мають право знайомитися з матеріалами земельної справи (крім відомостей, що відповідно до закону віднесені до інформації з обмеженим доступом), робити з них витяги, копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, надавати документи та докази, бути заслуханими на засіданні, заявляти клопотання, а також користуватися іншими процедурними правами.

! Виконавчий комітет ради може уповноважити одного з своїх членів або посадову особу виконавчого апарату (виконавчого органу) ради для проведення всіх процедурних дій при підготовці земельної справи до розгляду. У проведенні процедурних дій, а також прийнятті певних процедурних рішень також можуть приймати участь відділи, управління та інші виконавчі органи ради.

Розгляд земельної справи на засіданні виконавчого комітету ради розпочинається з короткої доповіді головуючого на засіданні або іншої особи по суті справи, співдоповіді інших посадових осіб відповідної ради, заслуховування учасника адміністративного провадження (у разі його присутності). Члени виконавчого комітету ради обговорюють розроблений проект рішення по суті розгляду земельної справи, вони можуть вносити до нього зміни і доповнення, відхиляти його та/або пропонувати свій проект рішення по даному питанню. Після обговорення виконавчий комітет ради більшістю голосів від його загального складу приймає рішення, які підписуються головою громади та відповідно головою районної у місті ради. Але останні у разі незгоди з рішенням виконавчого комітету ради можуть зупинити дію цього рішення своїм розпорядженням та внести це питання на розгляд сесії відповідної ради.

У сфері земельних відносин виконавчий комітет ради здійснює власні (самоврядні) та делеговані повноваження. Рішенням виконавчого комітету ради також

---

[567] Рішення виконавчого комітету Львівської міської ради «Про Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради» від 29.04.2021 р. № 337. URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/8430181f66a9286cc22586ae005cdd80/16fb711b82ec02a7c22586c700269ff9?OpenDocument

[568] Рішення Одеської міської ради «Про затвердження Положення про виконавчий комітет Одеської міської ради» від 15.09.2021 р. № 535-VIII. URL: https://omr.gov.ua/ua/city/committee/polojenie-ob-ispolkome/

можуть затверджуватися акти інших органів виконавчих органів сільської, селищної, міської, районної у місті ради[569].

2.6.5.6. Розгляд та вирішення земельної справи виконавчими органами ради

Сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати відділи, управління та інші виконавчі органи ради для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів рад, які є підзвітними і підконтрольними раді, яка їх утворила, підпорядкованими її виконавчому комітету, голові громади, голові районної у місті ради.

Рада може прийняти рішення про розмежування повноважень між її виконавчим комітетом, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами ради та головою громади (у тому числі з метою забезпечення надання адміністративних послуг у строк, визначений законом) в межах повноважень, передбачених профільним Законом (ч. 3 ст. 52)[570].

Відділи, управління та інші виконавчі органи ради діють відповідно до Положення, яке затверджуються відповідною радою.

Наприклад відповідно до Примірного положення про відділ комунальної власності та земельних відносин виконавчого апарату міської (селищної, сільської) ради, відділ відповідно до покладених на нього завдань у сфері земельних відносин виконує наступні функції:

- організація роботи щодо забезпечення конституційних та законних прав громадян та юридичних осіб на землю відповідно до ЗКУ та інших НПА України;
- здійснює підготовку матеріалів та забезпечує роботу комісії з розгляду заяв, що стосуються земельних відносин на території міської (селищної, сільської) ради;
- готує і вносить на розгляд міської (селищної, сільської) ради проекти рішень щодо регулювання земельних відносин та реалізації прав громадян та юридичних осіб на землю відповідно до чинного законодавства;
- аналізує документацію із землеустрою, подану на розгляд міської (селищної, сільської) ради та готує відповідні пропозиції;
- здійснює підготовку проектів договорів про використання територій та земельних ділянок на підставі відповідних порядків, затверджених рішенням міської (селищної, сільської) ради;
- здійснює підготовку необхідних документів для проведення земельних торгів, відповідно до ЗКУ;
- здійснює підготовку та проведення конкурсного відбору суб'єктів оціночної діяльності для розробки експертної грошової оцінки земельних ділянок, які знаходяться в комунальній власності;

---

[569] Рішення виконавчого комітету Сквирської міської ради «Про затвердження актів комісії з розгляду та вирішення земельних спорів на території Сквирської міської територіальної громади» від 25.01.2022 р. №18/3. URL: https://skvira-rada.gov.ua/services/%E2%84%96-183--pro-zatverdzhennja-aktiv-komisii-z-rozgljadu-ta-virishennja-zemelnih-sporiv--na-teritorii-skvirskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-.html

[570] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

– здійснює інші повноваження у сфері земельних відносин відповідно до чинного законодавства України[571].

У структурі виконавчого апарату ради може утворюватися комісія з розгляду та вирішення земельних спорів у складі заступника голови громади, старост, інших посадових осіб відповідної ради та її депутатів[572]. Така комісія може вирішувати земельні спори у межах території ТГ щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, обмежень у використанні земель та земельних сервітутів, додержання громадянами правил добросусідства, а також спори щодо розмежування меж районів у містах.

Розгляд земельного спору така комісія проводить на своєму засіданні (в тому числі виїзному) за участі заявника, заінтересованих осіб та інших учасників адміністративного провадження, а також їх представників, що оформлюється відповідним протоколом.

По суті вирішення земельного спору комісія колегіально приймає рішення, яке підлягає викладенню у письмовій формі та підписується головою комісії. При цьому слід зауважити, що на практиці Положення про комісію з вирішення земельних спорів передбачають різні варіанти прийняття рішення, в тому числі з їх обов'язковим наступним затвердженням.

Наприклад, комісія з розгляду та вирішення земельних спорів на території Таращанської міської ТГ по суті розгляду земельного спору приймає рішення[573], яке з дати набрання ним чинності є адміністративним актом у сфері земельних відносин, який підлягає виконанню. Протилежною є процедура ухвалення рішення комісією з вирішення земельних спорів на території Лубенської міської ТГ, а саме у формі складання акта, який підписується всіма членами комісії, що були присутні на засіданні під час розгляду земельного спору. Але такий акт набуває чинності і є обов'язковим до виконання лише після його затвердження рішенням виконавчого комітету Лубенської міської ради[574].

Також у структурі виконавчих органів ради може за рішенням останньої бути утворений виконавчий орган ради із здійснення державного контролю за використанням та охороною земель, в якому протягом місяця мають бути призначені державні інспектори з контролю за використанням та охороною земель, а також протягом 10 календарних днів після їх призначення має бути письмово поінформований про це центральний ОВВ, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин.

---

[571] Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Видання друге. Модуль 3. Організація роботи виконавчих органів місцевого самоврядування. Примірні положення структурних підрозділів. Київ, 2016. С. 41.

[572] Див.: Рішення виконавчого комітету Таращанської міської ради Київської області «Про створення комісії при виконавчому комітеті Таращанської міської ради з питань розгляду та вирішення земельних спорів на території Таращанської міської територіальної громади» від 25.05.2021 р. № 00-VIII. URL: https://tarashchamr.gov.ua/news/1620994217/; Рішення Лубенської міської ради Лубенського району Полтавської області від 23.06.2021 р. № 139 «Про затвердження Положення про комісію з вирішення земельних спорів». URL: https://lubnyrada.gov.ua/images/documents/VYKONKOM/Rishenya/23.06.2021/139.pdf

[573] Там само.

[574] Там само.

У разі утворення виконавчого органу ради із здійснення державного контролю за використанням та охороною земель до його повноважень належить здійснення контролю за:

– виконанням власниками і користувачами земель комплексу необхідних заходів із захисту земель від заростання бур'янами, чагарниками;
– дотриманням режиму експлуатації протиерозійних, гідротехнічних споруд, а також вимог законодавства щодо збереження захисних насаджень і межових знаків;
– виконанням землевласниками та землекористувачами вимог щодо використання земель за цільовим призначенням, розміщенням, проектуванням, будівництвом, введенням в дію об'єктів, що негативно впливають на стан земель, експлуатацією, збереженням протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних лісонасаджень;
– інші, передбачені законом повноваження.

Виконавчий орган ради із здійснення державного контролю за використанням та охороною земель при виконанні повноважень складає акти (обстеження, перевірки дотримання вимог земельного законодавства).

2.6.6. Прийняття рішення в земельній справі

Враховуючи специфіку регулювання земельних відносин ОМС на стадіях загальної адміністративної процедури, до прийняття остаточного рішення по суті вирішення земельної справи, можуть приймати два і більше адміністративних актів, якими здійснюється формування земельної ділянки як об'єкту цивільних прав (з присвоєнням їй кадастрового номера, поділу земельної ділянки та реєстрацією цих відомостей в ДЗК). Розгляд та вирішення ОМС земельної справи завершується прийняттям у межах закріплених законом повноважень адміністративного акта у сфері земельних відносин, який по суті є формальним результатом вирішення земельної справи та кінцевою стадією адміністративного провадження (крім випадків, коли необхідним також є виконання адміністративного акта).

2.6.6.1. Прийняття та оформлення адміністративного акта у сфері земельних відносин

З порівняльно-правового аналізу ст. 59 профільного Закону[575] та ст. 17^2 ЗКУ[576] слідує, що ОМС у межах повноважень можуть приймати (вчиняти) правові акти 3-х видів:

1) **акти ОМС** (при прийнятті яких не застосовується загальна адміністративна процедура);
2) **адміністративні акти ОМС** (приймаються у порядку, визначеному ЗАП);

[575] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[576] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

3) **адміністративні акти ОМС у сфері земельних відносин** (приймаються у порядку, визначеному ЗАП[577], з врахуванням вимог профільного Закону[578], ЗКУ[579] та інших НПА, що регулюють земельні відносини) (див. додатки 66, 67, 70, 71, 75).

Акти ОМС (при прийнятті яких не застосовується загальна адміністративна процедура) приймаються у порядку, визначеному Конституцією України[580], профільним Законом[581], іншими законами, Статутом ТГ та Регламентом ради виходячи з принципів місцевого самоврядування, конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, податкового та іншого законодавства.

За ***юридичною субординацією*** акти ОМС можуть бути нормативно-правового характеру, регуляторного характеру або індивідуально-правового характеру. Звертаємо увагу на те, що ми виокремлюємо регуляторний акт як самостійний вид акту ОМС у зв'язку з тим, що регуляторний акт не завжди має нормативно-правовий характер (а відтак не є лише різновидом НПА), він розробляється, приймається, оприлюднюється, набирає чинності, змінюється, переглядається, скасовується у порядку, передбаченому секторальним ЗУ «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»[582].

Сільські, селищні, міські, районні у містах, районні та обласні ради з метою реалізації покладених на них цим Законом повноважень у здійсненні державної регуляторної політики можуть створювати у своєму складі постійні комісії ради з питань реалізації державної регуляторної політики або можуть покладати ці повноваження на одну з існуючих постійних комісій відповідної ради. Крім того, виконавчі органи рад з метою реалізації покладених на них цим Законом повноважень у здійсненні державної регуляторної політики можуть створювати у своєму складі в межах граничної чисельності структурні підрозділи з питань реалізації державної регуляторної політики або покладати реалізацію цих повноважень на один з існуючих структурних підрозділів чи окремих посадових осіб відповідного виконавчого органу ради.

Структурно акти ОМС складаються з вступної, мотивувальної та резолютивної частин.

За ***формою вираження*** акти ОМС приймаються у письмовій формі (хоча може бути також електронна).

Акт ОМС набирає чинність:

– *індивідуально-правового характеру* – з дня його підписання уповноваженою посадовою особою, якщо ОМС не встановлено пізніший строк введення цього акту у дію;

---

[577] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[578] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[579] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[580] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254.

[581] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[582] Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV.

– *нормативно-правового характеру* – з дня його офіційного оприлюднення, якщо ОМС не встановлено пізніший строк введення цього акту у дію;
– *регуляторні акти* – не раніше дня їх офіційного оприлюднення в друкованих медіа відповідних рад, а у разі їх відсутності – у місцевих друкованих медіа, визначених цими ОМС, але не пізніш як у десятиденний строк після їх прийняття та підписання.

Акт ОМС втрачає чинність внаслідок:

– його виконання;
– закінчення строку його дії;
– його скасування, визнання таким, що втратив чинність ОМС, який його прийняв або вищестоящим ОМС (для акта індивідуально-правового характеру);
– визнання нечинним ОМС, який його прийняв (для акта нормативно-правового характеру або регуляторного харктеру);
– визнання недійсним, скасування протиправного акта ОМС індивідуально-правового характеру судом;
– визнання нечинним протиправного акта ОМС нормативно-правового характеру судом;
– з інших причин, визначених законом.

В такі акти ОМС можуть вносити зміни, зупиняти і скасовувати їх, або визнавати такими, що втратили чинність, якщо на підставі цих актів не виникли правовідносини, або особи яких вони стосуються не заперечують проти цього[583]. До речі, в такому порядку також можуть прийматися нормативно-правові та регуляторні акти ОМС у сфері земельних відносин.

Адміністративні акти ОМС складаються державною мовою із застосуванням офіційно-ділового стилю і термінології законодавства та приймаються (вчиняються) у порядку загальної адміністративної процедури з врахуванням вимог профільного Закону[584].

За ***формою вираження*** адміністративний акт ОМС як правило приймається в письмовій (електронній або паперовій) формі, а у випадках передбачених законом, у тому числі з метою запобігання загрозі життю, здоров'ю громадян, майну або громадській безпеці, адміністративний акт може бути прийнято в усній формі. При цьому, адміністративний акт, прийнятий в усній формі, підлягає фіксуванню в матеріалах справи, та доведенню до відома всіх учасників адміністративного провадження шляхом усного повідомлення із зазначенням їх права на письмове підтвердження адміністративного акта (право вимагати від адміністративного органу оформлення адміністративного акта у письмовій формі протягом п'яти робочих днів з дня його прийняття), а також способів, порядку і строків оскарження акта (ст. 70 ЗАП[585]).

---

[583] Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 (справа № 1-9/2009). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09#Text

[584] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[585] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Структурно адміністративний акт ОМС складається з вступної, мотивувальної, резолютивної та заключної частин (приміром, застереження про можливість відкликання адміністративного акта, а також положення про строки та порядок оскарження адміністративного акту якщо він негативно впливає на права та обов'язки особи).

ЗАП (ст. 72) унормовано, що адміністративний акт, прийнятий у письмовій формі, або усний адміністративний акт, підтверджений у письмовій формі, повинен мати мотивувальну частину (крім випадків, передбачених ч. 6 цієї статті). За загальним правилом мотивування (обґрунтування) адміністративного акта в письмовій формі повинно забезпечувати особі можливість правильно його зрозуміти та реалізувати своє право на оскарження адміністративного акта, а відтак у мотивувальній частині адміністративного акта зазначаються:

◊ дата подання заяви або скарги та стислий зміст вимоги, що в ній міститься (у разі прийняття акта за заявою або скаргою особи);

◊ фактичні обставини справи;

◊ зміст документів та відомості, враховані під час розгляду справи;

◊ посилання на докази або інші матеріали справи, на яких ґрунтуються висновки адміністративного органу;

◊ детальна правова оцінка обставин, виявлених адміністративним органом, та чітке зазначення висновків, зроблених на підставі такої правової оцінки виявлених обставин;

◊ інші додаткові відомості, визначені законодавством[586].

Разом з тим, мотивування (обґрунтування) адміністративного акта не вимагається, якщо:

– адміністративний орган задовольнив заяву, при цьому адміністративний акт не стосується прав, свобод чи законних інтересів інших осіб;

– адміністративний орган під час здійснення інспекційних (контрольних, наглядових) повноважень не виявив порушень законодавства[587].

Відсутність в адміністративному акті мотивувальної частини, у випадках, коли її складення згідно ЗАП є обов'язковим, може мати наслідком визнання його недійсним.

За ***юридичною субординацією*** адміністративний акт ОМС може бути лише *індивідуально-правового характеру*, оскільки він приймається (вчиняється) для вирішення конкретної справи та спрямований (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

Адміністративний акт ОМС набирає чинності стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення цього акта до його відома (якщо інший строк набрання ним чинності не передбачено законом або самим адміністративним актом) та діє до часу втрати ним чинності внаслідок:

– його виконання;

---

[586] Там само.

[587] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

– закінчення строку його дії;

– відкликання правомірного адміністративного акта;

– визнання недійсним протиправного адміністративного акта;

– його скасування в порядку адміністративного оскарження або судом;

– з інших причин, визначених законом (ст. 76 ЗАП[588]).

! ЗАП (ст. 77) закріплює правовий режим нікчемності для прийнятого адміністративним органом адміністративного акта, якщо він містить очевидні значні недоліки, такий акт не набирає чинності. При цьому, за наявності правових підстав адміністративний акт може бути визнаний нікчемним за рішенням адміністративного органу, який його прийняв, з власної ініціативи або за заявою особи, яка має на це законний інтерес. Остання також може звернутися з відповідним позовом до суду для визнання адміністративного акта нікчемним.

В адміністративні акти ОМС можуть вносити зміни, скасовувати їх, визнавати їх недійсними, відкликати їх та переглядати за нововиявленими обставинами.

Адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин – рішення (розпорядження, наказ, акт чи інший документ) або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) ОМС або посадової особи місцевого самоврядування для вирішення конкретної земельної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію земельних прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

ОМС у сфері земельних відносин у межах наданих законом повноважень приймають (видають) адміністративні акти у наступній формі:

– сесія ради приймає рішення;

– голова громади видає розпорядження;

– постійна комісія ради готує висновки та рекомендації;

– виконавчий комітет ради приймає рішення;

– виконавчі органи ради приймають рішення, видають накази, складають акти.

За ***формою вираження*** адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин як правило приймається в письмовій (електронній або паперовій) формі, а у випадках передбачених законом, у тому числі з метою запобігання загрозі життю, здоров'ю громадян, майну або громадській безпеці, такий адміністративний акт може бути прийнято в усній формі.

Структурно адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин складається з вступної, мотивувальної, резолютивної та заключної частин (див. додатки 65-67). Більш детально порядок підготовки, прийняття та оформлення адміністративних актів ОМС у сфері земельних відносин може бути визначений Статутом ТГ, Регламентом ради, Положенням про постійні комісії ради, Регламентом (положенням) виконавчого комітету ради, положеннями про виконавчі органи ради та/або іншими рішеннями відповідної ради. Тож необхідно усвідомлювати, що при підготовці, прийнятті та оформленні адміністративного акта у сфері зе-

[588] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

мельних відносин ОМС, крім вимог ЗАП[589], профільного Закону[590] і ЗКУ[591], також керуються положеннями зазначених локальних актів місцевого самоврядування.

У вступній частині адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин зазначаються найменування ОМС, дата прийняття ним адміністративного акта у сфері земельних відносин та його реєстраційний номер, відомості в обсязі, достатньому для встановлення особи адресата адміністративного акта, та його контактні дані.

Мотивувальна частина повинна містити посилання на законодавство, яке застосовано ОМС при його прийнятті (ЗАП[592], профільний Закон[593], ЗКУ[594] та інші НПА), обставини, якими зумовлена необхідність прийняття рішення, висновки та рекомендації профільної постійної комісії ради, а також відомості зазначені в ч. 2 ст. 72 ЗАП[595].

Також слід враховувати вимоги ЗКУ (ч. 9 ст. 17^2) про те, що ***мотивування (обґрунтування) адміністративного акта у сфері земельних відносин*** є обов'язковим лише у разі, якщо таким актом:

- ◊ прийнято рішення про використання земельної ділянки, що перебуває у користуванні на правах оренди, емфітевзису, суперфіцію, для розміщення об'єктів, визначених ч. 1 ст. 7 ЗУ «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності»;
- ◊ розірвано договір оренди земельної ділянки державної, комунальної власності, емфітевзису, суперфіцію щодо такої земельної ділянки, за умови що відповідно до закону або згідно з договором сторона договору, якою є адміністративний орган, має право розірвати договір в односторонньому порядку;
- ◊ в інших випадках, визначених ЗКУ[596], ЗАП[597] та іншими НПА у сфері земельних відносин[598].

В резолютивній частині адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин повинно конкретно й чітко формулюватися рішення (заходи), інформація про площу земельної ділянки, її кадастровий номер (за наявності) про її точне місце розташування, цільове призначення, що відводиться у власність або у користування, або стосовно якої здійснюються заходи контролю за раціональним використанням та охороною, або яка є об'єктом вирішення земельного спору або об'єктом здійснення заходів землеустрою, благоустрою та інших заходів, зазначаються структурні підрозділи та комунальні підприємства, установи, організа-

---

589 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

590 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

591 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

592 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

593 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

594 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

595 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

596 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

597 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

598 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

ції ради, посадова особа, на яку покладається виконання рішення та постійна комісія ради чи посадова особа, якій доручається контроль за виконанням рішення, строки виконання. Як правило резолютивна частина викладається у вигляді пунктів, що мають єдину нумерацію арабськими цифрами. А у разі потреби окремі пункти можуть поділятися на підпункти другого і третього порядків, що нумеруються відповідно до взірців «3.1, 3.1.1.».

Резолютивна частина адміністративного акта ОМС, яким земельна ділянка надається у користування повинна містити розпорядження щодо:

– затвердження розробленої та погодженої документації із землеустрою;
– вилучення земельної ділянки (із зазначенням площі, кадастрового номера та місця розташування) у землекористувача із затвердженням умов вилучення (у разі необхідності);
– надання земельної ділянки (із зазначенням площі, кадастрового номера та місця розташування) особі у користування з визначенням умов її використання і затвердженням умов надання, у тому числі (у разі необхідності) вимог щодо відшкодування втрат лісогосподарського виробництва.

Також, у разі надання земельних ділянок державної власності у постійне користування підприємствам, установам, організаціям комунальної власності одночасно у відповідному адміністративному акті повинна здійснюватися передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність і навпаки.

З метою дотримання принципу «єдиної юридичної долі» земельних ділянок та розташованих на них будівель і споруд при передачі будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна державної власності у комунальну власність (або з комунальної власності у державну власність) у відповідному адміністративному акті у сфері земельних відносин одночасно зазначається розпорядження про передачу у комунальну власність (або у державну власність) земельної ділянки, на якій розміщений відповідний об'єкт передачі (ч. 14 ст. 123 ЗКУ[599]).

Резолютивна частина адміністративного акта у випадках, визначених законодавством, також може містити додаткові положення (при цьому, зміст додаткового положення не може суперечити меті прийнятого адміністративного акта), зокрема:

1) застереження про можливість відкликання адміністративного акта;
2) положення, що зобов'язує адресата виконати або припинити певну дію (зобов'язання);
3) застереження про те, що в подальшому зобов'язання може бути запроваджено, змінено чи доповнено (ч. 2 ст. 71 ЗАП[600]).

У заключній частині адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин зазначаються строк набрання ним чинності та спосіб визначення такого строку. При цьому, в адміністративному акті, який негативно впливає на право, свободу чи законний інтерес особи або покладає на неї певний обов'язок, зазначаються строки і порядок його оскарження (у тому числі найменування та

[599] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[600] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

місцезнаходження адміністративного органу, який є суб'єктом розгляду скарги, та вид суду, до якого особа може подати позов). У разі якщо подання скарги чи пред'явлення позову не зупиняє дію адміністративного акта, у заключній частині повинна міститися вказівка на такий винятковий правовий наслідок з посиланням на правові підстави для такого винятку.

За ***юридичною субординацією*** адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин може бути лише *індивідуально-правового характеру*, оскільки він приймається (вчиняється) для вирішення конкретної земельної справи та спрямований (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію земельних прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

Частиною 10 ст. ст. 17^2 ЗКУ встановлено, що адміністративний акт у сфері земельних відносин набирає чинності з моменту його прийняття, якщо інше не передбачено цим Кодексом, ЗАП та іншими законодавчими актами у сфері земельних відносин, і має бути доведений до відома тих, кого він стосується[601].

Тобто адміністративний акт у сфері земельних відносин ***набирає чинності*** стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення цього акта до його відома (якщо інший строк набрання ним чинності самим адміністративним актом), або в інший строк, передбачений земельним законодавством.

За загальним правилом адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин діє в часі:

– до його виконання;

– до закінчення строку його дії;

– до відкликання правомірного адміністративного акта;

– до визнання недійсним протиправного адміністративного акта;

– до його скасування в порядку адміністративного оскарження або судом;

– з інших причин, визначених законом (ст. 76 ЗАП[602]).

Особливості адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин полягають в наступному:

– ***адміністративний акт, що є підставою для виникнення речових прав на земельну ділянку****, – не втрачає чинності після державної реєстрації відповідного речового права в ДРП і продовжує діяти протягом усього часу існування такого права;*

– ***адміністративний акт, яким надається дозвіл (згода) на розроблення документації із землеустрою, надається погодження такої документації****, – не втрачає чинності після затвердження відповідної документації і продовжує діяти протягом усього часу реалізації заходів із землеустрою, передбачених такою документацією;*

---

[601] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[602] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

– ***адміністративний акт, яким вносяться відомості до ДЗК про об'єкт такого кадастру****, – діє протягом усього часу існування відповідного об'єкта* (ч. 11 ст. 172 ЗКУ[603]).

На наше переконання, ці додаткові характеристики адміністративного акту у сфері земельних відносин є суперечливими з огляду на наступне.

По-перше, за правовою доктриною акт індивідуально-правового характеру вичерпує свою дію після його реалізації[604], що також підтверджується правовими позиціями ВС[605]. У зв'язку з цим положення ч. 11 ст. 17^2 ЗКУ[606] про те, що певні адміністративні акти у сфері земельних відносин продовжують діяти після їх реалізації (наприклад, формування земельної ділянки, державної реєстрації права власності на земельну ділянки ті інші) є безпідставними та науково не обґрунтованими.

По-друге, під формулювання *«адміністративний акт у сфері земельних відносин, яким вносяться відомості до Державного земельного кадастру про об'єкт такого кадастру»* (абз. 3 ч. 11 ст. 17^2 ЗКУ[607]) також можуть підпадати акти ОМС нормативно-правового характеру на підставі яких вносяться відомості до ДЗК, це наприклад, рішення сільської, селищної, міської ради про: встановлення меж території ТГ або села, селища; про затвердження комплексного плану; про затвердження генерального плану населеного пункту або детального плану території та інші.

Таким чином ч. 11 ст. 17^2 ЗКУ[608] дає підґрунтя для розширеного тлумачення таких адміністративних актів у сфері земельних відносин в правозастосовній діяльності ОМС, що на практиці може призводити до неправильного застосування норм матеріального права.

Звертаємо увагу на те, що рішення ОМС про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування має на меті лише формування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав та означає дозвіл власника (розпорядника) земельної ділянки здійснити певні дії на його землі. Отже, цей дозвіл наділяє заінтересовану особу повноваженням ідентифікувати на землі власника земельну ділянку, яку ця особа бажає отримати у власність або у користування у майбутньому. Відтак, рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою не є правовстановлюючим актом і не гарантує особі чи невизначеному колу осіб набуття права власності чи користування на земельну ділянку, і це також підтверджується усталеною практикою ВС[609]. Оскільки таке рішення ОМС не розв'язує по суті конкретну земельну справу (хоча за формою та змістом є адміністративним актом), а реа-

---

603 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

604 Юридична енциклопедія: В 6 т. Т.1: А-Г. Редкол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. 672 с.

605 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.10.2023 р. у справі № 9901/96/21. URL: https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/114685582

606 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

607 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

608 Там само.

609 Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29.09.2020 р. у справі № 688/2908/16-ц. URL: https://ips.ligazakon.net/document/C015115

лізує лише проміжні завдання (формування земельної ділянки), то воно, згідно з п. 10 ч.1 ст. 2 ЗАП[610] за своє правовою природою є лише процедурним рішенням в адміністративному провадженні, яке після затвердження розробленого на його підставі проекту не втрачає чинності протягом усього часу існування земельної ділянки як об'єкта цивільних прав (абз. 3 ч. 11 ст. 17^2 ЗКУ[611]).

У постанові від 18.05.2022 р. у справі № 154/3345/16 Велика Палата ВС дійшла висновку, що неможливо надати єдину універсальну відповідь на питання про те, чи є поведінка ОВВ або ОМС, який відповідно до положень ст. 118 ЗКУ надав дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки кільком особам, правомірною чи неправомірною. Відповідь на це питання залежить від оцінки такої поведінки як добросовісної чи недобросовісної, і така оцінка має здійснюватися у кожній справі окремо виходячи з конкретних обставин справи. За результатами розгляду даної справи Велика Палата ВС виснувала, що ключовим для вирішення питання про правомірність дій ОМС, який надав дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки кільком особам, є оцінка добросовісності дій міської ради під час ухвалення оскаржуваного рішення[612]. Одним із варіантів розв'язання ОМС такої конфліктної ситуації є можливість розгляду заяви громадянина за участі особи (осіб), якій (яким) вже наданий дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та в результаті прийняти процедурне рішення про зупинення такого адміністративного провадження до закінчення шестимісячного строку, передбаченого для розроблення документації із землеустрою особою, якій першій надано дозвіл на розробку проекту землеустрою.

Також слід враховувати, що ОМС під час прийняття та оформлення адміністративного акта у сфері земельних відносин повинен визначити основні критерії його законності, а саме:

- ◊ що рішення по конкретній земельній справі має бути оформлено у вигляді адміністративного акта (рішення, розпорядження, наказ, акт);
- ◊ що під час його прийняття дотримано усіх вимог щодо компетенції, процедур видання та оформлення адміністративного акта;
- ◊ що зміст адміністративного акта не суперечить вимогам чинного законодавства.

Недотримання ОМС формальних та/або матеріальних вимог при підготовці та виданні адміністративного акта у сфері земельних відносин може призвести до його дефектності (хибності). Більш детально мова про дефектність адміністративного акта та його наслідки піде у пп. 2.6.5.3. п. 2.6.5. Розділу 2.

Адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин має відповідати вимогам правового та лінгвістичного характеру, він повинен бути викладений державною мовою, грамотно, чітко, конкретно, ясно, зрозуміло до осіб, яких він стосується та до виконавців.

---

[610] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[611] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[612] Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.05.2022 р. у справі № 154/3345/16. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361505

Якщо в прийнятому адміністративному акті допущені граматичні, стилістичні описки та/або арифметичні помилки, ОМС може з власної ініціативи або на вимогу учасника адміністративного провадження виправити їх не змінюючи при цьому суті акта. Про виконання зазначених дій обов'язково повідомляються учасники адміністративного провадження, при цьому ОМС має право вимагати повернення наданих їм примірників та засвідчених копій адміністративного акта для внесення відповідних виправлень.

ЗАП (ст. 73)[613] унормовано, що виправлення описок і помилок в адміністративному акті, прийнятому в паперовій формі, засвідчується написом «Виправленому вірити», відбитком печатки та підписом посадової особи адміністративного органу (виправлений примірник зберігається в матеріалах справи). Водночас на письмову вимогу учасника адміністративного провадження ОМС зобов'язаний виготовити та надати йому виправлений (новий) адміністративний акт на заміну адміністративного акта, виданого з описками та помилками.

! Особливістю адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є те, що якщо він стосується безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди), то такий адміністративний акт приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу відповідної ради (абз. 2 ч. 2 ст. 59 профільного Закону[614]).

! Також слід зазначити, що в ОМС, коли адміністративний акт у сфері земельних відносин приймається колегіально сесією ради, також може застосовуватися процедура спрощеного голосування з прийняття рішень, з питань, які належать до однієї сфери правовідносин (однопредметні рішення) або пов'язані між собою, шляхом об'єднання їх для голосування в «блок питань», які можуть подаватись, голосуватись як одне загальне питання, у якому кожен пункт може обговорюватися окремо. Депутати відповідної ради поіменно голосують один раз за всі питання (проєкти рішень), що включені до «блоку питань», а результати їх поіменного голосування стосуються кожного питання окремо, включеного до «блоку питань»[615].

Залежно від змісту розпорядження, що міститься в адміністративному акті останні поділяються на наказові, правовстановлюючі та підтверджуючі акти.

Наказові адміністративні акти містять наказ або заборону, вони приписують певний вид поведінки або зобов'язують утримуватися від певних дій (рішень)[616]. Прикладом такого акта може бути рішення комісії при ОМС з розгляду та вирішення земельних спорів.

---

[613] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[614] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[615] Див.: п. 11 ст. 37 Регламенту Київської міської ради (із змінами), затвердженим рішенням Київської міської ради від 04.11.2021 р. № 3135/3176. URL: https://kmr.gov.ua/uk/content/reglament-kyyivrady; ст. 371 Регламенту Білоцерківської міської ради VIII скликання, затвердженого рішенням Білоцерківської міської ради від 10.12.2020 року № 03-02-VIII. URL: https://bc-rada.gov.ua/node/1839

[616] Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. За заг ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. С. 266.

Правовстановлюючі адміністративні акти у сфері земельних відносин встановлюють змінюють або припиняють конкретні земельні правовідносини. До них відносяться рішення ОМС про передачу у власність або надання у користування земельних ділянок комунальної власності, встановлення земельних сервітутів, продаж земельних ділянок, примусове відчуження земельних ділянок для суспільних потреб та інші.

Підтверджуючі адміністративні акти у сфері земельних відносин засвідчують те, що вже фактично існує, надаючи цьому явищу юридичної обов'язковості, а відтак не спрямовані на зміну існуючого правового стану. За прикладом далеко йти не треба, таким видом акта може слугувати рішення комісії при ОМС з розгляду та вирішення земельного спору, який виник з приводу меж земельних ділянок між сусідами.

В залежності від впливу на осіб розрізняють обтяжуючі та сприяючі адміністративні акти.

Обтяжуючі адміністративні акти у сфері земельних відносин призводять до обмеження прав, свобод, законних інтересів приватних осіб, або покладають на них додаткові обтяження чи обмеження. Наприклад, рішення ОМС про примусове відчуження земельної ділянки приватної власності для суспільних потреб та інші.

Сприяючі адміністративні акти у сфері земельних відносин підтверджують наявність у особи права на землю, надають їй таке право чи матимуть для неї інші позитивні наслідки. Наприклад, надання ОМС особі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування, або рішення ОМС про встановлення земельного сервітуту.

Віднесення адміністративного акта у сфері земельних відносин до певного виду має значення при визначенні ОМС суб'єктного складу адміністративного провадження, мотивуванні адміністративного акта, порядку та строку набрання ним чинності.

2.6.6.2. Нікчемність адміністративного акта у сфері земельних відносин

ЗАП (ч. 1 ст. 77) встановлено, що прийнятий адміністративним органом адміністративний акт є нікчемним, якщо він містить очевидні значні недоліки, зокрема:

1) в адміністративному акті, прийнятому в письмовій формі, відсутні відомості про адміністративний орган, який його прийняв;
2) відповідно до законодавства адміністративний акт може бути прийнятий лише у стандартизованій формі, але цю вимогу не дотримано;
3) адміністративний акт прийнято адміністративним органом, який не має на це відповідних повноважень;
4) виконання адміністративного акта вимагає вчинення злочину;
5) виконання адміністративного акта є об'єктивно неможливим[617].

Оскільки можливість визнання нікчемним адміністративного акта передбачена лише ЗАП[618], то є підстави вважати, що зазначений у ч. 1 ст. 77 цього

[617] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[618] Там само.

Закону перелік очевидних значних недоліків, які спричиняють нікчемність акта є вичерпним. За своїм характером наведені значні недоліки свідчать про протиправність адміністративного акта.

Наявність в адміністративному акті хоча б одного із вищезазначених очевидних недоліків засвідчує нікчемність такого акта (або його частини), який взагалі не набирає чинність, тому фізичні та юридичні особи можуть його ігнорувати, уважаючи такий акт (або його частину) не існуючим (не існуючою), не чекаючи визнання його нікчемним за рішенням адміністративного органу, що його прийняв або судом, що взагалі не є обов'язковим. При цьому нікчемність частини адміністративного акта спричиняє нікчемність усього акта, якщо без нікчемної частини відповідний адміністративний акт не був би прийнятий.

Разом з тим слід усвідомлювати, що очевидність значного недоліку у прийнятому адміністративному акті є суб'єктивною, і не завжди легкою для виявлення як самим адміністративним органом так і іншими учасниками адміністративного провадження. Тому, щоб виключити будь-який ризик адміністративний орган, який прийняв адміністративний акт, може (але не зобов'язаний) прийняти рішення про визнання його нікчемним (або його частини) у будь-який час як з власної ініціативи, так і за заявою особи, яка має на це законний інтерес (ч. 3, 4 ст. 77 ЗАП[619]).

Частиною 5 ст. 17^2 ЗКУ[620] встановлено, що ОМС можуть визнавати нікчемними власні адміністративні акти у сфері земельних відносин в порядку, передбаченому ЗАП[621], але з врахуванням вимог профільного Закону[622].

З системного аналізу положень Конституції і законів України слідує, що за ОМС законодавцем закріплюється право на зміну, зупинення та скасування власних рішень. Таке право випливає із конституційного повноваження ОМС самостійно вирішувати питання місцевого значення шляхом прийняття рішень, що є обов'язковими до виконання на відповідній території, оскільки вони є суб'єктами правотворчості, яка передбачає право формування приписів, їх зміну, доповнення, зупинення чи скасування.

За словником української мови *слово «скасовувати»* має значення визнавати, оголошувати що-небудь недійсним, незаконним; анулювати, відміняти; те саме, що ліквідувати[623]; *слово «анульовувати»* – скасовувати, визнавати що-небудь недійсним[624]; *слово «ліквідовувати»* – припиняти існування, знищувати що-небудь; позбуватися, усувати[625].

З лексичного значення слова «скасовувати» слідує, що скасування ОМС власного рішення темпорально відбувається після набрання відповідним рішенням чинності, та призводить до дострокового припинення дії такого рішення.

---

619 Там само.

620 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

621 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

622 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

623 Словник української мови Т. 10. С. К.: Видавництво «Наукова думка», 1978. С. 255.

624 Словник української мови: у 20 т. Т. 1. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2010. С. 241.

625 Словник української мови: у 20 т. Т. 8. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 210.

Водночас слід враховувати, що за правовими позиціями КСУ ОМС не можуть скасовувати свої попередні рішення, вносити до них зміни, якщо відповідно до приписів цих рішень вже виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, і якщо суб'єкти цих правовідносин заперечують проти їх зміни чи припинення. Це є «гарантією стабільності суспільних відносин» між ОМС і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього рішення[626].

Відповідно до п. 15 ч. 1 ст. 26 профільного Закону до виключних повноважень сесії сільської, селищної, міської ради належить скасування актів виконавчих органів ради, які не відповідають Конституції чи законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень. При цьому рада може скасувати рішення виконавчого комітету ради лише з питань, віднесених до власної компетенції виконавчих органів ради (ч. 9 ст. 59 профільного Закону[627]).

У цьому аспекті слід зауважити, що очевидні значні недоліки, які спричиняють нікчемність адміністративного акта також є невідповідністю такого акта вимогам Конституції чи законам України, іншим НПА, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень. Відтак, видається, що між визнанням нікчемним та скасуванням адміністративного акта існує досить тонка грань. Розберемо це детальніше.

Норми про можливість ОМС приймати рішення про визнання нікчемним, прийнятого ним адміністративного акта є новелою для національного адміністративно-процдурного законодавства та для правозастосовної діяльності ОМС, в тому числі у сфері земельних відносин. Семантично слово *«нікчемний»*, з поміж інших, має значення безсилий, немічний, кволий[628]. За своєю правовою природою нікчемний адміністративний акт є юридично «не існуючим», тому згідно закону такий акт з самого моменту його прийняття не набирає чинності, а відтак не здатний створити правові наслідки з метою настання яких він прийнятий для всіх суб'єктів.

Тож, принципова різниця між визнанням адміністративного акта нікчемним та скасуванням адміністративного акта полягає в тому, що ***скасування*** *спрямоване на дострокове припинення дії вже чинного рішення ОМС, яке можливо вже спричинило певні юридичні наслідки*, а ***визнання нікчемним*** *є лише засвідченням (констатацією) ОМС юридично «не існуючим» прийнятого ним рішення, яке містить очевидні значні недоліки, та яке не здатне апріорі призвести до настання жодних прав та обов'язків для всіх суб'єктів, а також бути основою для наступних дій або рішень щодо особи*.

Крім, того якщо адміністративний акт містить передбачені законом очевидні значні недоліки, то прийняття рішення про визнання такого акта нікчемним

---

626 Див.: Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 (справа № 1-9/2009); Рішення Конституційного Суду України від 13.05.1997 р. № vd970513 (vn1-зп). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-97#Text

627 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

628 Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 560.

законом не вимагається, оскільки нікчемність означає автоматичну нечинність адміністративного акта[629].

Ще однією особливістю є те, що право визнати нікчемним прийнятий адміністративний акт належить виключно тому адміністративному органу, який його прийняв. Тобто, в таких випадках рада не може визнати нікчемними акти підпорядкованих їй органів (виконавчих органів ради, виконавчого комітету ради, акти підпорядкованих виконавчому комітету ради відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб).

Враховуючи правові підстави нікчемності адміністративного акта у сфері земельних відносин ОМС при прийнятті та оформленні рішення про визнання такого акта нікчемним мають чітко обґрунтувати та зазначити ті очевидні значні недоліки, які міститься у змісті нікчемного акта, документи, що це підтверджують, з посиланням на норми чинного законодавства.

Якщо адміністративний акт прийнято ОМС у письмовій формі, але відсутні відомості про адміністративний орган, який його прийняв, то це є наслідком недотриманням вимог щодо змісту адміністративного акта, оскільки, по-перше, не дає можливості особі з'ясувати чи діяв суб'єкт прийняття такого акта в межах компетенції (предметної і територіальної), а по-друге, є перешкодою для особи скористатися своїм правом на оскарження. Такі недоліки дійсно є очевидними та неспростовними.

У сфері земельних відносин стандартизована форма адміністративного акта для ОМС не передбачена.

Виходячи з імперативів спеціально-дозвільного принципу діяльності ОМС, останні мають діяти на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачений Конституцією та законами України. Разом з тим, слід враховувати, що ОМС приймає адміністративний акт у сфері земельних відносин поза межами наданих законом повноважень, коли у такого ОМС відповідне повноваження відсутнє, а не коли ОМС має таке повноваження, але здійснює його не в установлений законом спосіб. Наявність або відсутність повноваження ОМС у сфері земельних відносин не завжди є очевидною, особливо, коли це стосується визначення меж АТО або території ТГ, а також розпорядження земельними ділянками відомості про які не внесені до ДЗК та ДРП. Прикладом зазначеного може бути ситуація, коли ОМС приймає рішення про розпорядження земельною ділянкою, що не перебуває у комунальній власності відповідної ТГ у зв'язку з її розташуванням на території суміжної ТГ або АТО (це як правило трапляється у випадках, коли межі території ТГ або АТО не встановлені у визначеному законом порядку), або коли така земельна ділянка вже була передана у приватну власність (див. додатки 70, 71). Тож, питання наявності або відсутності у ОМС повноважень на прийняття адміністративного акта у сфері земельних відносин є спірним, а тому може стати предметом судового спору, в тому числі компетенційного спору між ОМС та ОВВ.

Виконання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є об'єктивно неможливим, коли певна дія не може бути здійснена взагалі у зв'язку з відсутністю на момент прийняття адміністративного акта суб'єкта, який повинен

[629] Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : Монографія. К.: «Конус-Ю», 2010. С. 191.

її виконати (наприклад, у зв'язку з смертю фізичної особи та/або ліквідацією юридичної особи за відсутності правонаступника) або об'єкта, на який така дія спрямована (див. додатки 72, 73).

2.6.6.3. Набрання чинності адміністративним актом у сфері земельних відносин

Набрання чинності адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин пов'язано з виміром його дії у часі. Слово «дія» означає вплив на кого, що-небудь[630]; слово «чинний» – який діє за певних умов, має юридичну силу[631]. Ці слова є близькими за своїм лексичним значенням, і у більшості випадків як синоніми використовуються у правовій доктрині, а також застосовуються у НПА. Наприклад, межі дії правового акта в часі визначаються (окреслюються) моментом набрання ним чинності та моментом втрати ним чинності[632].

Отже, чинність адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин це його дія у часі та здатність викликати правові наслідки, що означає можливість реалізації учасником адміністративного провадження, ОМС та/або іншими особами його резолютивної та заключної частин для вирішення конкретної земельної справи з метою на набуття, зміни, припинення чи реалізації прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

За загальним правилом адміністративні акти ОМС у сфері земельних відносин мають пряму дію в часі, тобто на підставі його положень у фізичних та юридичних осіб виникають, змінюються, припиняються земельні права та/або обов'язки після моменту набрання таким актом чинності. Хоча у деяких випадках ОМС можуть приймати адміністративні акти у сфері земельних відносин і з зворотною дією у часі, коли положення такого акта поширюються на відносини, що виникли до його прийняття (наприклад, визнання недійсним протиправного адміністративного акта в тому числі із зворотною дією в часі).

Згідно з ст. 74 ЗАП адміністративний акт у сфері земельних відносин ***набирає чинності*** стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення цього акта до його відома (якщо інший строк набрання ним чинності самим адміністративним актом), або в інший строк, передбачений земельним законодавством[633]. Наприклад, згідно з ч. 1 ст. 161 ЗКУ рішення ОМС вступає в силу з моменту його прийняття[634] (а не доведення його до відома особи, якої він стосується).

Спосіб доведення адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин до відома особи визначається ОМС відповідно до ЗАП (якщо інший спосіб не передбачений законом), з врахуванням способу, зазначеного учасником адміністративного провадження у заяві (коли, приміром, заява надсилається на вказану поштову адресу (рекомендованим листом з повідомленням про вручення), у тому

---

630 Словник української мови: у 20 т. Т. 4. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2013. С. 283.

631 Словник української мови Т. 11. Х-Ь. К.: Видавництво «Наукова думка», 1980. С. 326.

632 Скакун О.Ф. Теорія держави і права : Підручник. 3-те видання. К.: Алерта : ЦУЛ, 2011. С. 381.

633 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

634 Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

числі, за бажанням заявника, кур'єром за додаткову плату, на адресу електронної пошти чи передається з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку. У разі якщо особа не зазначила спосіб доведення адміністративного акта до її відома, адміністративний акт надсилається за адресою її зареєстрованого місця проживання (перебування), місцезнаходження або в інший спосіб, передбачений ЗАП[635] та іншими актами законодавства.

ЗАП (ст. 75) унормовано способи доведення адміністративного акта до відома особи, що здійснюється невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше трьох робочих днів з дня його прийняття, шляхом:

1) вручення акта або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення);
2) надсилання на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку;
3) публічного оголошення, оприлюднення згідно з вимогами законодавства;
4) усного повідомлення у випадках, передбачених законом[636].

Адміністративний акт у сфері земельних відносин, що стосується великої кількості осіб, доводиться до відома таких осіб через офіційний веб-сайт ОМС та/або шляхом публікації у друкованих медіа із зазначенням суті рішення, порядку ознайомлення з актом та порядку його оскарження.

Слід звернути увагу на те, що ЗАП (абз. 2 ч. 4 ст. 75) передбачає презумпцію про те, що адміністративний акт вважається доведеним до відома особи на п'ятий календарний день з дня його надсилання адміністративним органом (крім випадків, якщо адміністративний акт не надійшов до особи або надійшов пізніше) якщо час отримання адміністративного акта, надісланого особі поштою, електронною поштою або переданого з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку. У разі якщо особа заявляє про неотримання такого адміністративного акта або про отримання його пізніше ніж на п'ятий календарний день з дня відправлення, обов'язок доказування факту і часу доведення адміністративного акта до відома особи покладається на адміністративний орган[637].

Якщо ж адресу місця проживання (перебування), місцезнаходження відповідної особи встановити неможливо, або якщо інша форма повідомлення, передбачена ЗАП[638], є неможливою (та в інших випадках, передбачених законом) ОМС здійснює публічне оголошення адміністративного акта шляхом його розміщення на дошці оголошень ОМС, на своєму офіційному веб-сайті, може опубліковувати його в медіа, або розмістити в іншому місці, прийнятному для доведення адміністративного акта до відома учасників адміністративного провадження із зазначенням дати розміщення та припинення розміщення адміністративного акта.

---

635 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

636 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

637 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

638 Там само.

З огляду на вищезазначені положення законодавства ОМС має вжити всіх необхідних заходів для негайного доведення до відома учасника адміністративного провадження прийнятого адміністративного акта у сфері земельних відносин.

2.6.6.4. Зупинення адміністративного акта у сфері земельних відносин

За словником української мови слово «зупиняти» означає «припинити рух кого-, чого-небудь, примушувати когось або щось стати, спинитися; спиняти; припиняти перебіг чого-небудь, переривати якусь дію, справу і т. ін.»[639]. Тобто зупинення адміністративного акта призводить до переривання його дії у часі. Цей тимчасовий захід, як правило спрямований на забезпечення законності, захист державних і суспільних інтересів, а також прав, свобод законних інтересів фізичних і юридичних осіб від неправомірних дій адміністративних органів та/або їх посадових осіб.

ЗАП не містить положень про зупинення адміністративного акта, в тому числі у сфері земельних відносин, але така можливість передбачена профільним Законом, а саме:

– рішення сільської, селищної, міської ради у п'ятиденний строк з моменту його прийняття може бути зупинено головою громади і внесено на повторний розгляд відповідної ради із обґрунтуванням зауважень (ч. 4 ст. 59 профільного Закону[640]);
– рішення виконавчого комітету ради у разі незгоди з ним голови громади (голови районної у місті ради) може бути зупинено розпорядженням голови громади (голови районної у місті ради) та винесено на розгляд відповідної ради (ч. 7 ст. 59 профільного Закону[641]);
– в період дії воєнного стану в Україні (або в окремих її місцевостях) прийняте ОМС рішення про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою з метою безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність вважається зупиненим відповідно до вимог закону, а відтак розроблення такої документації забороняється (пп. 5 п. 27 Розділу X «Перехідні положення» ЗКУ[642]).

В залежності від визначення моменту, коли саме відбувається зупинення адміністративного акта ОМС до/або після набрання ним чинності можна виокремити:

◊ прийняті адміністративні акти ОМС, які зупиняються до набрання ними чинності;
◊ прийняті адміністративні акти ОМС, які зупиняються після набрання ними чинності.

Право накладати вето на рішення сільської, селищної, міської ради або рішення виконавчого комітету ради належить до дискреційних повноважень голови громади (цієї ради), яке згодом може бути подолане самою радою.

---

[639] Словник української мови: у 20 т. Т. 6. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2015. С. 400.

[640] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[641] Там само.

[642] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

Зупинення рішення ради або рішення виконавчого комітету ради здійснюється шляхом видання головою громади відповідного розпорядження якщо у останнього є обґрунтовані зауваження щодо законності прийняття (дотримання процедури прийняття) зазначених адміністративних актів, про що голова громади зобов'язаний чітко зазначити у своєму розпорядженні. Таке розпорядження голови громади набирає чинності з дати його підписання.

За своєю правовою природою розпорядження голови громади про накладення вето на рішення ради або рішення виконавчого комітету ради є процедурним рішенням, оскільки його видання не призводить до вирішення конкретної справи та набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

Реалізуючи право на вето голова громади аналізує відповідний адміністративний акт у сфері земельних відносин на відповідність основним критеріям його законності, на дотримання під час його підготовки та видання формальних (процедурних) та/або матеріальних вимог. Якщо такі вимоги не дотримані, то є підстави вважати, що адміністративний акт є дефектним (який має дефект (ваду, недолік[643])).

Значна частина науковців відстоює думку про те, що всі акти управління (адміністративні акти), які прийняті з порушенням вимог, що до них ставляться, є **дефектними**, які в залежності від ступеня та характеру допущених порушень поділяються на *заперечні* та *нікчемні*[644]. Відомий адміністративіст професор Ю. Пайнеко наголошував на **хибності** адміністративних актів, які не відповідали правним вимогам матеріального та/або формального характеру, та які вчений поділяв на *неважні* (існує лише позірно але від самого початку не може викликати жодного правного наслідку) та *зрушен*і (породжує правні наслідки, але може бути зрушений (знесений) за допомогою відклику (рекурсу) до вищої влади або за допомогою скарги до адміністративного суду)[645]. За своїми положеннями наведені теорії є схожими.

В юридичній літературі під *заперечними адміністративними актами* розуміють акти, які містять окремі елементи або ознаки невідповідності праву, або до яких включені окремі правові норми, що відносяться до актів, покликаних регулювати інший різновид відносин у сфері публічного адміністрування. Тобто це видані акти, які містять у собі певні дефекти, у зв'язку з чим їх законна сила ставиться під сумнів, а відтак, може бути оскаржена. Заперечні акти містять окремі незаконні положення або технічні помилки; у них відсутні окремі реквізити; акти

---

643 Словник української мови: у 20 т. Т. 4. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2013. С. 169-170.

644 Див.: Адміністративне право України. Академічний курс. Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янова (голова) та ін. . К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 283; Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 238; Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 153; Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. За заг ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. С. 285.

645 Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за виклдами професора Юрія Пайнека) / Укладачі: В.М. Бевзенко, І.В. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ : ВД «Дакор», 2016. С. 245.

видані з порушенням встановленої процедури, без належного кворуму тощо[646]. Оскільки заперечні акти з моменту набрання ними чинності створюють правові наслідки, такі акти є обов'язковими до виконання і разі відсутності заперечення (оспорювання) їх в адміністративному або судовому порядку. Прикладом заперечного адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин може бути рішення ради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність громадянина (в межах безоплатної приватизації), яке прийнято менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу відповідної ради.

Нікчемними адміністративними актами є такі акти, які містять суттєві помилки, через які вони апріорі не породжують правових наслідків, на виникнення яких вони спрямовані з моменту їх прийняття (видання). Їх юридична неспроможність є явною, через такі помилки робиться припущення (презумпція), що такого адміністративного акта не існує, з його положень ні для кого не виникає жодних прав чи обов'язків[647]. Підстави нікчемності адміністративного акта визначені ст. 77 ЗАП[648], про що мова піде у наступних пунктах даного розділу.

Оскільки наявність суттєвих недоліків в адміністративному акті є очевидною для будь-якої особи, то є підстави вважати, що голова громади на практиці здебільшого видає розпорядження про зупинення саме заперечних адміністративних актів. Оскільки процедура зупинення адміністративного акта не передбачена ЗАП[649], то оскарження вето голови громади здійснюється у порядку, встановленому ст. 59 профільного Закону[650] (сесією ради), що в свою чергу виключає можливість оскарження такого розпорядження у порядку загальної адміністративної процедури. Тому положення про порядок оскарження розпорядження голови громади, яким накладено вето на рішення ради або на рішення виконавчого комітету ради, у такому розпорядженні не зазначаються (див. додатки 68, 69).

Процедури зупинення рішення ради та рішення виконавчого комітету ради головою громади є подібними, але вони мають різний ступінь правового визначення.

Так, ч. 4 ст. 59 профільного Закону чітко визначені строки про те, що:

– голова громади може зупинити рішення сільської, селищної, міської ради у п'ятиденний строк з моменту його прийняття, але не пізніше;
– у двотижневий строк рада зобов'язана повторно розглянути прийняте нею рішення, і якщо рада відхилила зауваження голови громади і підтвердила попереднє рішення двома третинами депутатів від загального складу ради, то таке рішення набирає чинності[651].

---

[646] Адміністративне право України. Академічний курс. Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янова (голова) та ін. . К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 284.

[647] Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії: Монографія. К.: Конус-Ю, 2010. С. 160.

[648] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[649] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[650] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[651] Там само.

! Водночас проблемою є відсутність норми права про правове регулювання відносин (прогалина), якщо відповідна рада не відхилила зауваження голови громади і не підтвердила своє попереднє рішення двома третинами депутатів від загального складу ради.

На практиці дана прогалина долається шляхом унормування вирішення даного питання в Регламенті відповідної ради. Наприклад, згідно з абз. 6 п. 1 ст. 44 Регламенту Київської міської ради VIII скликання: *«Якщо Київрада підтримала більшістю голосів депутатів/депутаток Київради від загального складу Київради зауваження Київського міського голови, результати голосування за прийняття рішення Київради в цілому вважаються скасованими і проєкт рішення Київради разом із зауваженнями Київського міського голови направляється до постійної комісії Київради, що була профільною при попередньому розгляді відповідного проєкту рішення Київради, для його повторного розгляду в порядку, передбаченому статтею 36 цього Регламенту. Якщо Київрада не прийняла жодного із зазначених рішень, рішення Київради, зупинене Київським міським головою, не набирає чинності»*[652]. Пунктом 9 ст. 61 Регламенту Львівської міської ради VIII скликання передбачено, що: *«Зупинені міським головою проекти рішень Ради, щодо яких Рада не відхилила зауваження Львівського міського голови і не підтвердила попереднє рішення двома третинами голосів від загального складу Ради без реєстрації передаються на архівне зберігання. Такі проекти рішень Ради можуть пропонуватись секретарем Ради на розгляд Колегії Ради для включення до порядку денного пленарного засідання Ради без процедури повторного візування»*[653].

Також слід звернути увагу на те, що надання правової оцінки для зупинення головою громади рішення ради належить до виключних повноважень сесії відповідної сільської, селищної, міської ради, яка може подолати накладене вето двома третинами голосів від загального складу відповідної ради, і здійснення цього повноваження не може перебрати на себе жоден адміністративний орган. Зазначене також підтверджується практикою ВС[654].

Слід враховувати, що строк зупинення головою громади рішення виконавчого комітету ради, а також строк винесення даного питання на розгляд відповідної ради законодавством не визначені. Також незрозумілим є формулювання рішення ради за наслідками розгляду вето голови громади на рішення виконавчого комітету ради, чи рада повинна відхилити зауваження голови громади на рішення

---

[652] Рішення Київської міської ради від 04.11.2021 р. № 3135/3176. «Про Регламент Київської міської ради». URL: https://kmr.gov.ua/uk/content/reglament-kyyivrady

[653] Ухвала Львівської міської ради від 24.12.2020 р. № 4 «Про затвердження Регламенту міської ради 8-го скликання». URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.NSF/(SearchForWeb)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument

[654] Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16.01.2025 р. у справі № 1.380.2019.003907 (провадження № К/9901/9141/20). URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=124472194&red=1000036119a74234c76c231d21f772335d8101&d=5 ; Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12.09.2022 р. у справі № 727/8953/17 (провадження № К/9901/53918/18). URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106190754&red=100003610e2034f659299b71e05fda3a59c792&d=5

виконавчого комітету ради чи прийняти нове рішення з того ж самого питання (якщо це питання віднесено до власної компетенції виконавчих органів ради).

Процедура зупинення чинних адміністративних актів ОМС на підставі НПА наразі ще не є уніфікованою, вона випливає з правових принципів, зокрема верховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності; добросовісності, розсудливості, справедливості та інших. Положення НПА не обов'язково мають містити припис про зупинення адміністративного акта (актів) у сфері земельних відносин, наведене може слідувати з їх змісту. Так, відповідно до ч. 1 ст. 144 ОМС в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території[655]. З наведених положень, рішення ОМС про надання особі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність (в межах норм безоплатної приватизації) є обов'язковим до виконання. Разом з тим, згідно з пп. 5 п. 27 Розділу X «Перехідні положення» ЗКУ[656] в період дії воєнного стану в Україні (або в окремих її місцевостях) прийняте ОМС рішення про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою з метою безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність не може бути реалізованим, оскільки розроблення документації із землеустрою на підставі такого рішення забороняється.

2.6.6.5. Додаткові етапи у складних адміністративних провадженнях

У сфері земельних відносин ОМС для вирішення певних категорій земельних справ необхідно приймати два і більше взаємопов'язаних адміністративних акта, що в свою чергу обумовлює включення додаткових етапів у загальну адміністративну процедуру. Такі адміністративні провадження є складними за своїм характером.

В адміністративних провадженнях, в яких потрібно спочатку сформувати земельну ділянку як об'єкт цивільних прав, що передбачає визначення її площі, меж, певного місцерозташування та внесення інформації про неї до ДЗК з присвоєнням земельній ділянці кадастрового номера, а потім передати її у власність або у користування, чи встановити щодо неї земельний сервітут, суперфіцій або емфітевзіс ОМС включаються такі додаткові етапи:

1) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання дозволу на розробку документації із землеустрою, за якою відбувається формування земельної ділянки;
2) розроблення на замовлення особи документації із землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» ОМС (після якого особі знову потрібно звернутися із заявою до ОМС про затвердження розробленої документації із землеустрою і пройти всі необхідні етапи загальної адміністративної процедури);
3) протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою або з дня повідомлення особою, яка розробляє проект землеустрою з використанням принципу «мов-

[655] Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254.

[656] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

чазної згоди» відобразити на картографічній основі ДЗК орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення ОМС, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки;

4) погодження документації із землеустрою щодо відведення земельної ділянки в порядку, передбаченому ст. 186 ЗКУ[657];

5) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження розробленої документації із землеустрою.

В адміністративних провадженнях, в яких здійснюється відведення земельної ділянки комунальної власності у користування із зміною її цільового призначення включаються такі додаткові етапи:

1) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення;

2) розроблення на замовлення особи проекту землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» (якщо ОМС у місячний строк не прийняв рішення про надання дозволу на розробку або вмотивовану відмову у його наданні) з обов'язковим письмовим повідомленням про це ОМС;

3) протягом десяти робочих днів з дня прийняття рішення про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою або з дня повідомлення особою, яка розробляє проект землеустрою з використанням принципу «мовчазної згоди» відобразити на картографічній основі ДЗК орієнтовне місце розташування земельної ділянки, зазначити дату та номер відповідного рішення ОМС, а також майбутнє цільове призначення земельної ділянки;

4) погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення в порядку, передбаченому ч. 7 ст. 20 ЗКУ[658];

5) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження розробленого проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування із зміною її цільового призначення;

6) внесення до ДЗК відомостей про зміну цільового призначення земельної ділянки на підставі затвердженого ОМС проекту землеустрою щодо її відведення у користування із зміною цільового призначення;

7) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про надання земельної ділянки у користування із зміним цільовим призначенням.

В адміністративних провадженнях в яких здійснюється розподіл земель, що залишилися у колективній власності включаються такі додаткові етапи:

1) прийняття ОМС адміністративного акта про розроблення проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної доку-

---

[657] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[658] Там само.

ментації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;

2) розроблення проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;
3) погодження розробленої документації із землеустрою у порядку, передбаченому ст. 186 ЗКУ[659];
4) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження проекту землеустрою щодо організації території земельних часток (паїв), технічної документації із землеустрою щодо інвентаризації земель або технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), що залишилися у колективній власності;
5) проведення розподілу земельних ділянок, що залишилися у колективній власності на зборах власників земельних часток (паїв);
6) прийняття ОМС адміністративного акту у сфері земельних відносин про затвердження протоколу зборів власників земельних часток (паїв) на яких проведений розподіл земельних ділянок та прийняття у комунальну власність відповідних земель.

Специфіка зазначених складних адміністративних проваджень полягає в тому, що після завершення додаткових етапів, земельна справа знову проходить етапи подання особою заяви до ОМС про затвердження документації із землеустрою, дослідження обставин земельної справи та збирання доказів, попереднього розгляду документації із землеустрою постійною комісією ради, виконавчими органами ради, а також вирішення земельної справи по суті.

2.6.7. Дострокове припинення дії адміністративного акта

За своєю правовою природою дострокове припинення дії акта призводить до втрати ним чинності до його виконання, або раніше встановленого строку його дії

В юридичній літературі розрізняють прямий та непрямий (опосередкований) спосіб припинення дії адміністративного акту. При непрямому (опосередкованому) – приймається новий акт, в якому не міститься будь-якої спеціальної вказівки на припинення дії старого акта, проте з початком його дії попередній акт припиняє діяти, оскільки його зміст так чи інакше суперечить змісту нового акта, або новим актом охоплюється зміст попереднього акта. При прямому припиненні дії попереднього акта у новому акті міститься пряма вказівка про підстави та дату втрати чинності старого акта. Юридичними підставами для прямої відміни індивідуальних адміністративних актів можуть бути неправомірність (незаконність) акта або його практична недоцільність (неефективність), тобто відсутність пози-

[659] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

тивних результатів дії. При цьому слід враховувати, що якість (правомірність чи протиправність) адміністративного акта обумовлює відповідний вид дострокового припинення дії адміністративного акта[660]. Так, правомірний адміністративний акт – може бути відкликаний, протиправний адміністративний акт – може бути визнаний недійсним

2.6.7.1. Відкликання правомірного адміністративного акта у сфері земельних відносин

За словником української мови слово «відкликати», з-поміж інших, має значення повертати до попереднього стану[661]. В юридичній енциклопедії поняття «відкликання» визначається як: 1) вид дострокового припинення повноважень посадових, та службових, осіб; 2) одна з поширених процедур процесуальних відносин – наприклад, відкликання та зміна протесту; 3) вид фактичного перегляду раніше прийнятого управлінського рішення, його зміни або повного припинення його дії[662].

Відкликання правомірного адміністративного акта є новелою для ОМС, цей нетиповий екстраординарний механізм може бути застосований у загальній адміністративній процедурі в межах чинності адміністративного акта, але окремо від стадії адміністративного оскарження.

У сфері земельних відносин також слід враховувати припис ч. 3 ст. 17^2 ЗКУ відповідно до якого рішення органів державної влади, Верховної Ради АРК, Ради міністрів АРК, ОМС у сфері земельних відносин, їх посадових осіб, на підставі яких виникають речові права на земельні ділянки, надається дозвіл (згода) на розроблення документації із землеустрою або відмова в його (її) наданні, надається погодження або відмова у погодженні документації із землеустрою, вносяться відомості до ДЗК (зміни до таких відомостей), надаються такі відомості (відмова в їх наданні), можуть бути визнані недійсними, протиправними виключно за рішенням суду, крім випадків, коли скасування протиправних рішень в позасудовому порядку передбачено законодавчими актами у сфері земельних відносин, а також ЗАП[663].

Аналізуючи цю правову норму вважаємо за потрібне зазначити наступне.

По-перше, ч. 3 ст. 17^2 ЗКУ[664] стосується не всіх видів рішень суб'єктів владних повноважень у сфері земельних відносин, а лише тих, на підставі яких виникають речові права, здійснюється формування земельної ділянки, надається погодження або відмова у погодженні документації із землеустрою, вносяться відомості до ДЗК (зміни до таких відомостей), надаються такі відомості (відмова в їх наданні). Тож, до інших видів рішень у сфері земельних відносин приписи даної норми не застосовується.

---

[660] Мілієнко О. Дострокове припинення адміністративних актів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2020.№ 48. С. 41-42.

[661] Словник української мови: у 20 т. Т. 2. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2012. С. 659.

[662] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 1. А-Г. К.: «Укр. енцикл.», 1998. С. 422.

[663] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

[664] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

По-друге, дана норма регулює особливості визнання недійсними та скасування лише протиправних рішень у сфері земельних відносин. Відтак ця норма не змінює визначений загальною адміністративною процедурою порядок відкликання правомірного адміністративного акта, в тому числі у сфері земельних відносин.

По-третє, з диспозиції наведеної норми слідує, що в позасудовому порядку може бути скасоване протиправне рішення зазначених суб'єктів владних повноважень якщо це передбачено законодавчими актами у сфері земельних відносин та ЗАП. У цьому аспекті слід взяти до уваги, що слова «скасовувати» та «визнавати недійсним» мають досить близьке значення та є синонімами[665]. ЗКУ передбачено, що до суду можуть бути оскаржені відмова ОВВ чи ОМС у передачі земельної ділянки у власність або залишення заяви без розгляду (ч. 1 ст. 118) чи у наданні земельної ділянки у користування або залишення заяви без розгляду (ч. 16 ст. 123) або рішення ОМС щодо вирішення земельного спору (ч. 5 ст. 158). Але, при цьому, норми ЗКУ не містить жодних заборон стосовно припинення дії прийнятих розпорядником землі рішень у позасудовому порядку. Наведене дає підстави вважати, що передбачений ЗАП (ст. 86, 88)[666] позасудовий порядок визнання недійсним протиправного адміністративного акта, може застосовуватися також у сфері земельних відносин.

Відкликання правомірного адміністративного акта у сфері земельних відносин є різновидом дострокового припинення дії адміністративного акта, яке може здійснюватися до моменту його виконання за ініціативою особи або ОМС для відновлення законності та/або захисту публічних інтересів, в тому числі із зворотною дією в часі, крім випадків, якщо:

1) адміністративний акт аналогічного змісту необхідно прийняти знову (наприклад, не можна відкликати адміністративний акт на підставі якого власнику об'єкту нерухомості передано в оренду земельну ділянку, на якій розташований такий об'єкт, оскільки ці об'єкти пов'язані між собою єдиною правовою долею);
2) відкликання акта суперечить закону.

Загальними умовами відкликання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є наступні:

◊ адміністративний акт має відповідати вимогам правомірності (коли він прийнятий компетентним ОМС відповідно до закону, що діяв на момент прийняття акта) і повністю виключати ознаки протиправності;

◊ адміністративний акт має бути не виконаним особою (особами) якої він стосується;

◊ мета відкликання – лише для відновлення законності та/або захисту публічних інтересів;

◊ у разі відкликання адміністративний акт аналогічного змісту необхідно прийняти знову;

---

[665] Словник синонімів української мови: В 2 т. Т. 2 / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та ін. К.: Наук. думка, 2001. С. 622.

[666] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

◊ відкликання акта суперечить закону.

Наявність або відсутність вищезазначених умов підлягає обов'язковому з'ясування ОМС шляхом збору та аналізу відповідних документів і відомостей. Крім того під час вирішення питання щодо відкликання адміністративного акта ОМС також враховує:

– наслідки (позитивні або негативні) відкликання адміністративного акта для особи;
– істотність причин для відкликання, зокрема час, що минув після прийняття адміністративного акта;
– а також інші обставини, що стосуються конкретної земельної справи.

ЗАП (ч. 4 ст. 86) унормовано, що адміністративний акт відкликається шляхом прийняття адміністративного акта відповідно до вимог цього Закону[667]. Утім, даний Закон чітко не визначає який саме адміністративний орган може відкликати прийнятий адміністративний акт, той, що його прийняв, чи також вищестоящий орган. Тобто чи може рада відкликати рішення виконавчого комітету, а останній відкликати акти підпорядкованих йому управлінь, відділів та інших виконавчих органів ради? Наразі це питання є дискусійним.

Адміністративний акт у сфері земельних відносин, що обмежує право, свободу чи законний інтерес особи, за її ініціативою підлягає відкликанню за рішенням ОМС *на користь особи* (який надасть або підтвердить право особи, захистить її законний інтерес, зніме обов'язок) у разі:

1) внесення змін до закону, на підставі якого прийнято такий адміністративний акт, але якщо публічний інтерес у відкликанні адміністративного акта переважає законний інтерес (довіру) особи (наприклад, адміністративний акт ОМС про відмову у передачі в оренду земельної ділянки водного фонду разом з розташованим на ній водним об'єктом, прийняте у зв'язку з тим, що дана земельна ділянка не перебуває у комунальній власності, може бути відкликаний у зв'язку з набранням чинності законом, яким такі землі передаються у комунальну власність відповідних ТГ);
2) істотної зміни фактичних обставин, на підставі яких прийнято такий адміністративний акт (наприклад, адміністративний акт ОМС про відмову у наданні у власність земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства, прийняте у зв'язку з тим, що дана земельна ділянка розташована поза межами території населеного пункту та перебуває у державній власності, може бути відкликаний у зв'язку з встановленням (розширенням) меж відповідного населеного пункту та переходу цієї земельної ділянки у комунальну власність).

Адміністративний акт у сфері земельних відносин може бути відкликаний за рішенням ОМС *на шкоду особі* (має несприятливий характер для особи, оскільки позбавляє її певного права, покладає на особу обов'язки, негативно втручається в її законні інтереси) за ініціативою ОМС, якщо:

[667] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

1) це передбачено законом (наприклад, якщо ОМС надав дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду, а особа, які надано такий дозвіл не приступила до розроблення даної документації, а згодом на підставі закону відбулось публічне правонаступництво внаслідок якого повноваження щодо розпорядження цією земельною ділянкою перейшли до іншого адміністративного органу, то такий адміністративний акт може бути відкликаний);
2) особа не виконала обов'язки, які виникли у зв'язку з прийняттям адміністративного акта (наприклад, якщо особа не виконала свій обов'язок щодо сплати 50 відсотків вартості земельної ділянки після укладення договору купівлі-продажу землі, посвідченого нотаріально, у строк визначений адміністративним актом ОМС, то такий адміністративний акт може бути відкликаний);
3) особа зі своєї вини не виконала обов'язку щодо інформування про істотну зміну фактичних обставин, на підставі яких прийнято такий акт (наприклад, якщо особа на дату подання заяви до ОМС про передачу в оренду земельної ділянки разом з розташованим на ній водним об'єктом мала чинний дозвіл на спеціальне водокористування на цей водний об'єкт, а через місяць після прийняття ОМС адміністративного акта про передачу їй в оренду даної земельної ділянки строк дії дозволу закінчився і особа не продовжила його і не повідомила про це ОМС, то такий адміністративний акт може бути відкликаний ОМС);
4) відкликання здійснюється з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування особі збитків на підставі та в порядку, встановлених законом.

Виходячи з принципів верховенства права, добросовісності, розсудливості, обґрунтованості застереження про можливость відкликання адміністративного акта на шкоду особі (тобто правомірного адміністративного акта, що надавав певні вигоди особі) доцільно зазначати в його резолютивній частині (див. додатки 74, 76).

Відкликання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин означає дострокове припинення (втрата) його чинності, і по суті є скасуванням правомірного акта ОМС. За загальним правилом адміністративний акт про відкликання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин зворотної дії не має, а відтак набирає чинності стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення цього акта до його відома (якщо інший строк набрання ним чинності самим адміністративним актом), або в інший строк, передбачений земельним законодавством.

При оформленні адміністративного акта про відкликання правомірного адміністративного акта у сфері земельних відносин необхідно його обґрунтувати та мотивувати у відповідних частинах. Зокрема у мотивувальній частині потрібно зазначити підстави для відкликання (ст. 88 ЗАП[668]), фактичні обставини земельної справи, документи, що це підтверджують, висновки і рекомендації постійної

[668] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

комісії ради, висновки виконавчих органів ради, посилання на чинне законодавство та інші відомості. Резолютивна частина такого адміністративного акта має розпочинатися з дієслова *«відкликати»* із зазначенням відповідного правомірного невиконаного адміністративного акта (який відкликається), дати його прийняття, номера та інших відомостей, що мають значення для правильного вирішення конкретної земельної справи. Думається, що принципове значення має встановлення у резолютивній частині акта на підставі якого здійснюється відкликання дати втрати чинності адміністративного акта, що відкликається. В заключній частині такого акта зазначаються строк набрання адміністративним актом чинності (спосіб визначення такого строку) та порядок його оскарження (див. додатки 75, 77).

З перспективною дією адміністративного акта про відкликання все зрозуміло, утім положення ЗАП[669] про можливість відкликання адміністративного акта із зворотною дією в часі юридично є досить суперечливими.

За загальновизнаним принципом, закріпленим Конституцією України (ч. 1 ст. 58) закони та інші НПА не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи[670]. Закріплення зазначеного принципу на конституційному рівні є гарантією стабільності суспільних відносин, у тому числі відносин між державною і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їх існуюче становище не буде погіршене більш пізнього закону чи іншого НПА. В регулюванні суспільних відносин застосовуються різні способи дії НПА. При цьому перехід від однієї форми регулювання до іншої може здійснюватися негайно (безпосередня дія), шляхом перехідного періоду (ультраактивна дія) і шляхом зворотної дії (ретроспективна дія). За загальним правилом дія НПА починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою чинності, тобто до події, факту застосовуються той закон або інший НПА, під час дії якого вони настали або мали місце. Стосовно можливості зворотної дії в часі НПА, які пом'якшують або скасовують відповідальність особи КСУ в рішенні від 09.02.1999 р. № 1-рп/2009 зазначив, що ці виключення стосуються лише людини і громадянина (фізичної особи)[671].

Положення профільного Закону[672], чинне земельне законодавство не містять норм про зворотну дію актів ОМС, це передбачено лише ЗАП[673].Є підстави вважати, що конституційні приписи про дію в часі законів та інших НПА є обов'язковими також і для індивідуально-правових актів (адміністративних актів). Відтак, з наведеного слідує, що відкликаним із зворотною дією у часі може бути адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин лише на користь фізичної особи, який надасть або підтвердить право особи, захистить її законний інтерес та/або зніме обов'язок (обтяження). Натомість, адміністративний акт на шкоду особі не може відкликаним із зворотною дією у часі за будь-яких умов.

---

669 Там само.

670 Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254.

671 Рішення Конституційного Суду від 09.02.1999 р. № 1-рп/99 (справа № 1-7/99). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#n54

672 Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

673 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Наведені положення не претендують не беззаперечність, а є лише позицією автора виходячи з приписів чинного законодавства та сталої судової практики. Думається, що питання зворотної дії в часі адміністративних актів, що не є достатньо розробленим у національній правовій доктрині та перевіреним судовою практикою.

У зв'язку з відкликанням правомірного адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин майно (земельної ділянки) та кошти, надані особі на підставі такого адміністративного акта, а також збитки або понесені особою витрати внаслідок такого відкликання підлягають поверненню (відшкодуванню) такій особі у повному обсязі адміністративним органом у порядку, встановленому ст. 91 ЗАП[674] та ст. 1173-1174 Глави 82 «Відшкодування шкоди» ЦКУ[675].

Наприклад, у разі несплати особою у встановлений законом строк 50 відсотків вартості земельної ділянки після укладення договору купівлі-продажу та його нотаріального посвідчення відповідне рішення сільської, селищної, міської ради про затвердження звіту з експертної грошової оцінки земельної ділянки та її продаж може бути відкликано, але понесені такою особою витрати підлягають поверненню відповідним ОМС (див. додаток 75).

2.6.7.2. Визнання протиправного адміністративного акта у сфері земельних відносин недійсним

Слово «недійсний» означає який не має законної сили; який не існує або не може здійснитися; нереальний[676]. В юридичній енциклопедії поняття «недійсність юридичного акта» це *«стан, за якого при певних умовах відповідний нормативно-правовий або індивідуальний юридичний акт не діє, тобто є фактично нечинним»*[677].

Юридично визнання недійсним адміністративного акта призводить до втрати таким актом чинності та його юридичної сили, у зв'язку з чим передбачені ним права та обов'язки особи припиняються.

ЗАП (ч. 1 ст. 89) визначено, що протиправний адміністративний акт визнається недійсним, (у тому числі із зворотною дією в часі), якщо інше не передбачено законом[678].

Разом з тим слід враховувати припис ч. 2 ст. 76 ЗАП про те, що виконаний адміністративний акт не може бути відкликаний, визнаний недійсним або скасований у тій його частині, в якій його виконання призвело до настання незворотних правових наслідків. Такий адміністративний акт може бути визнаний протиправним у порядку, встановленому законом[679] (тобто в судовому порядку).

Водночас абз. 2 ч. 6 ст. 89 ЗАП передбачено, що протиправний адміністративний акт, що використовується або створює умови для вчинення дисциплінарного,

---

[674] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[675] Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

[676] Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 205.

[677] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4. Н-П. К.: «Укр. енцикл.», 2002. С. 117.

[678] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[679] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

адміністративного та/або кримінального правопорушення може бути визнаний недійсним незалежно від дати його прийняття або завершення виконання[680]. Тобто в такому випадку дозволяється визнання недійсним навіть адміністративного акта, виконання якого призвело до настання незворотних правових наслідків, що по суті порушує гарантію суспільних відносин та не узгоджується з вимогами чинного законодавства.

За свою правовою природою визнання недійсним протиправного адміністративного акта є різновидом скасування протиправного власного акта ОМС з мотивів його невідповідності Конституції або законам України. В цьому зв'язку слушним є врахування висновку КСУ, викладеного у рішенні від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 відповідно до якого *«органи місцевого самоврядування не можуть скасовувати свої попередні рішення, вносити до них зміни, якщо відповідно до приписів цих рішень виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, і суб'єкти цих правовідносин заперечують проти їх зміни чи припинення. Це є «гарантією стабільності суспільних відносин» між органами місцевого самоврядування і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього рішення»*[681].

Аналізуючи наведені положення у системному зв'язку, виходячи з принципу верховенства права, законності та юридичної визначеності, ми приходимо до висновку про те, що ОМС може визнати недійсним протиправний адміністративний акт у сфері земельних відносин при умові, якщо відповідно до його приписів не виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних земельних прав та охоронюваних законом інтересів, або якщо такі правовідносини виникли але не призвели до настання незворотних правових наслідків і суб'єкти цих правовідносин не заперечують проти їх зміни чи припинення.

Важливо враховувати також строки для застосування цього механізму. ОМС може визнати недійсним чинний протиправний адміністративний акт *протягом трьох місяців* з дня, коли ОМС стало відомо про факти, що можуть бути підставою для визнання адміністративного акта недійсним, але не пізніше трьох років з дня прийняття акта, або з дня завершення його виконання (щодо адміністративного акта, який потребує виконання). Виключення становить протиправний адміністративний акт, що використовується або створює умови для вчинення дисциплінарного, адміністративного та/або кримінального правопорушення, такий акт може бути визнаний недійсним *незалежно від дати його прийняття або завершення виконання*.

Загальними умовами визнання недійсним адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є наступні:

- ◊ адміністративний акт має містити ознаки протиправності в момент його прийняття;
- ◊ адміністративний акт має бути не виконаним особою (особами) якої він стосується;

---

[680] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[681] Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009 (справа № 1-9/2009).

◊ адміністративний акт визнається недійсним лише з метою відновлення законності та/або захисту публічних інтересів.

Протиправним вважається адміністративний акт, що не відповідає наступним вимогам, а саме:

1) прийнятий адміністративним органом, що:

а) не мав на це повноважень;

б) використав дискреційні повноваження незаконно;

2) суперечить положенням закону щодо форми та змісту адміністративного акта;

3) порушує норми матеріального права;

4) не відповідає принципам адміністративної процедури (ч. 2 ст. 87 ЗАП[682]).

Також слід враховувати, що порушення адміністративним органом загальної адміністративної процедури, якщо воно не вплинуло і не могло вплинути на правомірність вирішення справи по суті, не спричиняє протиправності адміністративного акта (ст. 87 ЗАП[683]).

Взагалі протиправний адміністративний акт вважається дефектним. В залежності від недоліків, які містить такий акт, він може бути визнаний нікчемним (при наявності очевидних значних недоліків, визначених законом), визнаний недійсним (при незначних недоліках) або скасований. По суті скасування та визнання недійсним протиправного акта ОМС призводить до однакових правових наслідків – втрати таким актом чинності, як правило з моменту прийняття відповідного рішення.

До запровадження загальної адміністративної процедури ОМС застосовували механізм скасування власних актів, які не відповідають Конституції та іншим законам України при наявності в них недоліків різного характеру (значних чи незначних). З набранням чинності ЗАП[684] зазначений механізм диференційований на два окремих взаємовиключних шляхи впровадження в залежності від властивості прийнятого акта ОМС. Відтоді, протиправний адміністративний акт може бути визнаний нікчемним або недійсним.

Питання правомірності або протиправності адміністративного акта вирішується ОМС з врахуванням обставин земельної справи, документів і відомостей, пояснень, зауважень учасників адміністративного провадження та інших осіб.

Протиправний адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин, що не порушує права, свободи чи законні інтереси інших осіб, не завдає їм шкоди, не використовується та не створює умов для вчинення адміністративного або кримінального правопорушення, не може бути визнаний ОМС недійсним на шкоду особі, якщо особа, будучи переконана, що адміністративний акт залишиться чинним, використала або розпорядилася коштами чи майном, отриманими на підставі такого адміністративного акта, чи змінила в інший спосіб свій уклад життя, і її законний інтерес (довіра) щодо збереження чинності адміністративного акта переважає публічний інтерес у визнанні адміністративного акта недійсним. До-

---

682 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

683 Там само.

684 Там само.

віра особи ґрунтується на її праві вчиняти дії на підставі адміністративного акта без урахування того, що такий акт може бути визнано недійсним у майбутньому.

При цьому особа не може посилатися на законний інтерес (довіру), якщо:

1) не закінчився строк звернення до адміністративного суду із позовною заявою щодо адміністративного акта, а також якщо не завершено розгляд відповідної судової справи;
2) особа не виконала обов'язків, що виникли у зв'язку з прийняттям адміністративного акта;
3) особа використовує не за призначенням передані їй на підставі адміністративного акта кошти чи майно;
4) особа знала про протиправність адміністративного акта чи не знала, але мала знати про це;
5) адміністративний акт прийнято на підставі поданої особою недостовірної чи неповної інформації або внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на адміністративний орган (ч. 4 ст. 89 ЗАП[685]).

У разі якщо з урахуванням переваги публічного інтересу протиправний невиконаний адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин визнається недійсним на шкоду особі, такій особі відшкодовуються завдані їй збитки, зважаючи на законний інтерес (довіру) особи щодо збереження чинності адміністративного акта.

Таким чином, у сфері земельних відносин по суті визнаним недійсним ОМС може бути:

◊ невиконаний протиправний адміністративний акт на користь особи або на шкоду особі;

◊ виконаний протиправний адміністративний акт (за згодою особи) на користь особи, при умові, що його виконання не призвело до настання незворотних правових наслідків;

В інших випадках ні.

Визнання недійсним адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин здійснюється шляхом прийняття адміністративного акта у якому має бути наведено правові підстави, мета, обґрунтування та мотивування його прийняття (див. додатки). Метою прийняття такого акта є відновлення законності та/або захисту публічних інтересів (потрібно зазначати яких саме).

У мотивувальній частині адміністративного акта про визнання недійсним іншого акта наводиться мета його прийняття, документи, які підтверджують його протиправність, висновки і рекомендації постійної комісії ради, виконавчих органів ради, посилання на чинне законодавство та інші відомості.

Резолютивна частина такого адміністративного акта має розпочинатися з дієслова *«визнати недійсним»* із зазначенням відповідного протиправного невиконаного адміністративного акта (який визнається недійсним), дати його прийняття, номера та інших відомостей, що мають значення для правильного вирішення

[685] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

конкретної земельної справи. Також в цій частині зазначається дата втрати чинності адміністративного акта, що визнається недійсним. В заключній частині такого акта зазначаються строк набрання адміністративним актом чинності (спосіб визначення такого строку) та порядок його оскарження (див. додатки 78-80).

Як правило адміністративний акт про визнання недійсним іншого адміністративного акта набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, якої він стосується. Разом з тим визнаним недійсним із зворотною дією у часі може бути невиконаний адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин лише на користь фізичної особи, який встановить або підтвердить право особи, захистить її законний інтерес та/або припинить обов'язок (обтяження). Натомість, адміністративний акт на шкоду особі не може визнаним недійсним із зворотною дією у часі за будь-яких умов.

У зв'язку з визнанням недійсним протиправного адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин майно (земельної ділянки) та кошти, надані особі на підставі такого адміністративного акта, а також збитки або понесені особою витрати внаслідок визнання недійсним такого акта підлягають поверненню (відшкодуванню) такій особі у повному обсязі адміністративним органом у порядку, встановленому ст. 91 ЗАП[686] та ст. 1173-1174 Глави 82 «Відшкодування шкоди» ЦКУ[687].

Наприклад, у разі несплати особою у встановлений законом строк 50 відсотків вартості земельної ділянки після укладення договору купівлі-продажу та його нотаріального посвідчення відповідне рішення сільської, селищної, міської ради про затвердження звіту з експертної грошової оцінки земельної ділянки та її продаж може бути відкликано, але понесені такою особою витрати підлягають поверненню відповідним ОМС (див. додаток 7).

2.6.8. Адміністративне оскарження

Адміністративне (несудове) оскарження є однією із стадій (факультативних) адміністративного провадження, що унормована Розділом VI «Адміністративне оскарження» ЗАП[688]. Особа може на власний розсуд вирішувати порядок (несудовий чи судовий) оскарження прийнятого рішення, дії або бездіяльності суб'єкта владних повноважень. Разом з тим, оскарження в адміністративному порядку дозволяє особі досягнути бажаного результату у значно коротші строки, порівняно з судовим провадженням.

2.6.8.1. Правовий статус скаржника

Відповідно до ЗАП (ч. 1 ст. 78) право на адміністративне оскарження має особа, яка вважає, що:

1) прийнятим адміністративним актом чи його виконанням порушено або може бути порушено її право, свобода чи законний інтерес;

---

[686] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[687] Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV.

[688] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

2) процедурне рішення або дія, бездіяльність адміністративного органу негативно впливає на її права, свободи чи законні інтереси[689].

Скаржником (скаржниками) може бути учасник адміністративного провадження або особа, яка не брала участь у провадженні раніше до прийняття оскаржуваного процедурного рішення, адміністративного акта або дії, бездіяльності адміністративного органу, що оскаржуються. Скаржник у своїй скарзі повинен вказати на зв'язок оскаржуваного нею акта, рішення, дії чи бездіяльності та зумовленого ним порушення її прав, свобод та законних інтересів. Індивідуальна або колективна скарга на вчинення тієї самої процедурної дії, бездіяльність або прийняття того самого адміністративного акта може бути подана лише один раз. В будь-якому разі особи може звернутися до суду з адміністративним позовом як до так і після використання етапу адміністративного оскарження.

В адміністративному провадженні у сфері земельних відносин скаржником може бути будь-який суб'єкт земельних відносин незалежно від того чи є він учасником конкретного адміністративного провадження.

Предметом адміністративного оскарження може бути:

♦ *до моменту прийняття адміністративного акта:*

1) відмова щодо початку адміністративного провадження;
2) відмова в наданні статусу заінтересованої особи;
3) відмова щодо відводу посадової особи адміністративного органу (члена колегіального органу) або особи, яка сприяє розгляду справи;
4) рішення про зупинення або закриття адміністративного провадження;
5) відмова в наданні доступу до матеріалів справи або обмеження права особи на ознайомлення з такими матеріалами;
6) інша процедурна дію та/або процедурне рішення у визначених законом випадках (ч. 3 ст. 78 ЗАП[690]);

♦ *після прийняття адміністративного акта:*

1) адміністративний акт (його частина);
2) рішення про застосування до неї заходу (заходів) впливу (ст. 100 ЗАП[691]).

Скарга на іншу процедурну дію та/або процедурне рішення адміністративного органу, подана до завершення адміністративного провадження, розглядається після прийняття адміністративного акта (ч. 3 ст. 78 ЗАП[692]).

Частина 3 ст. 78 цього ЗАП[693] не містить вичерпний перелік рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу, які можуть бути предметом адміністративного оскарження до моменту прийняття адміністративного акта, тож цей список може бути продовжений.

---

689 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

690 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

691 Там само.

692 Там само.

693 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Бездіяльність адміністративного органу оскаржується у разі неприйняття адміністративного акта у встановлений законом строк або зволікання з розглядом справи (прийняттям процедурного рішення та/або вчиненням процедурної дії).

2.6.8.2. Вимоги до форми та змісту скарги

Скарга є видом звернення особи до суб'єкта розгляду скарги з вимогою про захист та поновлення її права, свободи та/або законного інтересу, яке порушено або може бути порушено прийнятим адміністративним актом, вчиненою процедурною дією чи процедурним рішенням, або бездіяльністю адміністративного органу.

За загальним правилом скарга подається в письмовій (електронній або паперовій) формі та має містити наступні відомості:

1) найменування адміністративного органу, до якого подається скарга;
2) відомості в обсязі, достатньому для встановлення особи скаржника (або його представника), та його контактні дані (прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) або найменування особи, адресу місця проживання/перебування, місцезнаходження, номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, інші контактні дані);
3) вимоги скаржника та їх обґрунтування;
4) дату складення скарги;
5) власноручний (або з використанням електронного підпису) підпис скаржника або його представника (ч. 1ст. 81 ЗАП[694]).

При цьому ЗАП не забороняє особі, у випадках передбачених законом (наприклад, при особистому прийомі особи або через урядовий контактний центр), також подати скаргу в усній формі, в такому випадку її зміст фіксується в матеріалах справи шляхом переведення її посадовою особою адміністративного органу в письмову форму в момент подання.

Якщо звернення особи за назвою чи формою не відповідає встановленим вимогам до скарги, але є скаргою по суті (за змістом), таке звернення також розглядається за правилами адміністративного оскарження (ч. 4 ст. 81 ЗАП[695]).

У разі невідповідності поданої скарги вимогам ч. 1ст. 81 ЗАП суб'єкт розгляду скарги зобов'язаний залишити таку скаргу без руху та надіслати скаржнику повідомлення про необхідність усунення недоліків скарги, у порядку передбаченому ст. 43 ЗАП. У разі усунення недоліків скарги у строк, встановлений суб'єктом розгляду скарги, вона вважається поданою у день первинного її отримання суб'єктом розгляду скарги.

! Слід наголосити на тому, що у скарзі, поданій на прийнятий адміністративний акт, вчинену процедурну дію чи процедурне рішення, або бездіяльність ОМС в адміністративному провадженні у сфері земельних відносин, по-перше, мають зазначатися:

---

694 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

695 Там само.

– відомості про конкретний прийнятий адміністративний акт, прийняте процедурне рішення, вчинену процедурну дію або допущену бездіяльність, з додаванням до скарги належних та допустимих доказів, які підтверджують їх прийняття (вчинення) або допущення бездіяльності (це можуть бути: копія (або витяг з) рішення сесії ради чи виконавчого комітету ради, результати поіменного голосування, витяг з протоколу сесії ради, витяг з протоколу засідання виконавчого комітету ради, витяг з протоколу засідання постійної комісії ради, копія висновків і рекомендацій постійної комісії ради, копія звіту або пропозицій тимчасової контрольної комісії ради, витяг з засідання тимчасової контрольної комісії ради, копія розпорядження голови громади, голови районної у місті ради, голови районної, обласної ради та інші документи);
– вимоги скаржника та їх обґрунтування мають містити інформацію про кадастровий номер, площу, цільове призначення земельної ділянки, її місцерозташування, конфігурацію, встановленні щодо неї обтяження (обмеження), а також відомості про її власника або землекористувача;
– відомості про заподіяну матеріальну шкоду внаслідок прийняття протиправного адміністративного акта, прийняття процедурного рішення, вчинення процедурної дії або допущення бездіяльності ОМС (це можуть бути копії фінансових та інших документів із зазначенням точного розміру заподіяної матеріальної шкоди, підтвердженням бездіяльності ОМС або посадової особи місцевого самоврядування можуть бути копії документів, що доводять факт звернення особи до ОМС стосовно вирішення конкретного земельного питання, а також відсутність прийнятого ОМС рішення чи дії у встановлений законом строк).

Також слід враховувати, щодо проект адміністративного акта, щодо якого під час голосування не вистачило передбаченої законом кількості голосів депутатів ради від загального складу відповідної ради, або не вистачило потрібної кількості членів виконавчого комітету ради, уважається не прийнятим, а відтак не може бути предметом адміністративного оскарження. В такому випадку особа може оскаржити бездіяльність сесії ради або виконавчого комітету ради, яка полягає у невиконанні у встановлений законом строк своїх повноважень щодо регулювання земельних відносин у порядку та у спосіб, передбачений Конституцією і законами України.

В поданій скарзі скаржник залежно від обставин справи може вимагати:

1) припинення вчинення адміністративним органом певної дії;
2) визнання дії адміністративного органу протиправною та усунення її наслідків;
3) виконання адміністративним органом іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу;
4) визнання протиправним та скасування адміністративного акта чи окремих його положень;
5) визнання протиправним виконаного адміністративного акта чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків;

6) вчинення адміністративним органом необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди;

7) визнання бездіяльності адміністративного органу протиправною та зобов'язання вчинити певні дії (ч. 2 ст. 78 ЗАП[696]).

Слід враховувати, що скарга повинна подаватися до того самого ОМС або посадової особи місцевого самоврядування, яка прийняла адміністративний акт, вчинила процедурну дію чи прийняла процедурне рішення, або допустила бездіяльність, яка не пізніше наступного дня повинна передати (надіслати) скаргу разом з матеріалами справи до компетентного суб'єкта розгляду скарги.

Якщо скаржник подає (надсилає) скаргу одразу до вищестоящого органу, оминаючи ОМС, який вирішує (вирішив) земельну справу, то в цьому разі суб'єкт розгляду скарги повинен повідомити ОМС, адміністративний акт, процедурна дія чи рішення або бездіяльність якого оскаржується, про отриману скаргу та витребувати матеріали земельної справи. Пересилати скаргу за належністю неможливо, оскільки саме суб'єкт розгляду скарги є компетентним для розгляду цієї земельної справи.

У разі ж отримання скарги суб'єктом, який не має жодних повноважень для розгляду справи, така скарга має бути направлена до належного адміністративного органу, який є компетентним суб'єктом розгляду скарги (із застосуванням положень ст. 44 ЗАП[697]).

Скарга на адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин, на процедурну дію або процедурне рішення ОМС в такому провадженні може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня доведення до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження, інформації щодо прийняття зазначеного акта, або коли такій особі, стало відомо про вчинення ОМС процедурної дії або прийняття процедурного рішення.

Особа, яка не була учасником адміністративного провадження, має право подати скаргу на адміністративний акт, який негативно впливає її на право, свободу чи законний інтерес протягом тридцяти календарних днів з дня, коли вона дізналася або мала дізнатися про такий вплив. Для доведення зазначених обставин така особа має додати до скарги відповідні докази.

Скарга на бездіяльність адміністративного органу може бути подана в будь-який час після спливу строку прийняття адміністративного акта.

У разі пропущення особою у зв'язку з хворобою, відрядженням чи з інших поважних причин визначеного ЗАП (ч. 1 ст. 80) строку подання скарги, скаржник може звернутися з клопотанням про поновлення строку подання скарги. Але при цьому звернення про поновлення строку подання скарги може бути подано протягом десяти робочих днів з дня припинення обставин, що були поважною причиною пропущення строку подання скарги, але не пізніше одного року з дня прийняття адміністративного акта. Скарга, строк подання якої пропущено з поважних причин, подається протягом десяти робочих днів з дня отримання повідомлення про поновлення такого строку. У разі поновлення строку подання

---

[696] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[697] Там само.

скарги суб'єкт розгляду скарги зазначає про це в окремому рішенні або у рішенні за скаргою із зазначенням поважних причин пропуску строку подання скарги та документів або інших доказів, що підтверджують наявність поважних причин[698].

! Слід також враховувати, що строк подання скарги не вважається пропущеним у разі незазначення в адміністративному акті строку та порядку його оскарження (ч. 4 ст. 80 ЗАП[699]). Зазначений негативний правовий наслідок має обумовлювати ОМС до активних дій при оформленні прийнятих адміністративних актів.

2.6.8.3. Правовий статус суб'єкта розгляду скарги

ЗАП (ст. 79)[700] визначено, що компетентним суб'єктом розгляду скарги в адміністративному провадженні є:

◊ *адміністративний орган вищого рівня*, якщо інший суб'єкт не передбачений законом;

◊ *той самий адміністративний орган*, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо:

– щодо нього відсутній адміністративний орган вищого рівня;

– при ньому утворено комісію з розгляду скарг.

В системі державного управління органи і посадові особи перебувають між собою у відносинах ієрархічної співпідпорядкованості (субординації), при цьому вищий в адміністративному відношенні орган має статус вищестоящого, а підпорядковані йому органи та посадові особи є нижчестоящими.

У системі місцевого самоврядування України також має місце певна субординація її елементів – ТГ, ради, виконавчих органів ради із збереженням відповідного розмежування їх прав і повноважень. ТГ є основним носієм функцій і повноважень місцевого самоврядування. Сільські, селищні, міські ради є ОМС, які представляють відповідні ТГ, та здійснюють від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування. У структуру органів сільської, селищної, міської ради також входять виконавчі органи ради, староста, та інші посадові особи місцевого самоврядування, які є підзвітними та підконтрольними перед відповідною радою[701]. Обласні та районні ради є ОМС, що представляють спільні інтереси ТГ сіл, селищ, міст, у межах повноважень, визначених Конституцією та іншими законами України, а також повноважень, переданих їм сільськими, селищними, міськими радами.

Голова громади є найвищою посадовою особою відповідної ТГ, який головує на засіданнях сесії ради та виконавчого комітету ради, підписує прийняті нею рішення, очолює всю систему виконавчих органів ради, керівники яких несуть перед головою громади персональну відповідальність. При здійсненні наданих повно-

---

[698] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[699] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[700] Там само.

[701] Рішення Конституційного Суду України від 09.02.2000 р. № 1-рп/2000 (справа № 1-5/2000). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-00#Text

важень голова громади є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед ТГ, відповідальним – перед відповідною радою, а з питань здійснення виконавчими органами ради повноважень ОВВ – також підконтрольним відповідним ОВВ.

Голова районної, обласної, районної у місті ради обирається відповідною радою шляхом таємного голосування з числа її депутатів на строк повноважень ради. Повноваження зазначених посадових осіб в основному мають організаційно-правовий характер.

Виконавчий комітет ради є виконавчим органом ради загальної компетенції, він є підзвітним і підконтрольним раді, що його утворила, а з питань здійснення ним делегованих повноважень – також підконтрольним відповідним ОВВ.

Відділи, управління та інші виконавчі органи ради є її виконавчими органами ради галузевої та функціональної компетенції, підзвітними і підконтрольними раді, яка їх утворила, підпорядкованими виконавчому комітету ради, а також голові громаді.

Таким чином, структура органів сільської, селищної, міської, районної у місті ради наступна:

– сесія сільської, селищної, міської, районної у місті ради;

– голова громади;

– виконавчий комітет ради;

– відділи, управління інші виконавчі органи ради;

– староста.

Структуру органів районної, обласної ради становлять:

– сесія районної, обласної ради;

– голова районної, обласної ради (їх заступники);

– виконавчий апарат районної, обласної ради.

В межах закріплених законом повноважень у передбачених законом випадках сільська, селищна, міська, районна у місті, районна, обласна рада може вносити зміни, відкликати, визнавати недійсним або нікчемним прийнятий нею адміністративний акт, при умові якщо на підставі такого акта ще не виникли правовідносини або за згодою особи, стосовно якої виникли такі правовідносини.

Згідно з п. 15 ч. 1 ст. 26 профільного Закону до виключних повноважень сесії сільської, селищної, міської ради віднесено вирішення питання скасування актів виконавчих органів ради, які не відповідають Конституції чи законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради[702]. Оскільки в цій нормі вживається термін «скасування актів виконавчих органів ради», то, з одного боку є підстави вважати, що тут мова йде про всі, визначені ст. 11 профільного Закону виконавчі органи ради (виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи), водночас, з іншого боку, ч. 9 ст. 59 профільного Закону передбачено, що рада може скасувати (частково або повністю) рішення виконавчого комітету ради лише з питань, віднесених до власної компетенції ви-

[702] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

конавчих органів ради[703]. В противному випадку таке рішення ради є незаконним та може бути скасовано в судовому порядку, що підтверджується усталеною практикою ВС[704].

У цьому зв'язку логічно постає питання: чи може рада скасувати акт відділу, управління або іншого створюваного нею виконавчого органу ради, прийнятого на виконання делегованих повноважень виконавчих органів ради, наприклад рішення (висновок) комісії з розгляду та вирішення земельних спорів, яке згідно Положення про неї не підлягає затвердженню виконавчим органом ради? Наразі дане питання є дискусійним.

В свою чергу, виконавчий комітет ради має право вносити зміни, відкликати, визнавати недійсним або нікчемним прийнятий ним адміністративний акт, а також змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб місцевого самоврядування (при умові якщо на підставі такого акта ще не виникли правовідносини або за згодою особи, стосовно якої виникли такі правовідносини) (п. 3 ч. 2 ст. 52 профільного Закону[705]).

Але голова громади, голова районної у місті ради не наділений законом повноваженнями щодо скасовування або зміни рішення сесії ради, рішення виконавчого комітету ради та актів підпорядкованих виконавчому комітету ради відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також інших посадових осіб місцевого самоврядування. В частині скасовування або зміни рішення сесії ради це також стосується голови районної, обласної ради. При цьому слід зауважити, що зупинення головою громади рішення сесії ради або рішення виконавчого комітету ради (останнє також стосується голови районної у місті ради) є його дискреційним повноваженням, і не може вважатися етапом оскарження в адміністративному провадженні.

У даному контексті також слід врахувати приписи ст. 17^2 ЗКУ з яких слідує, що оскарження рішень органів державної влади, Верховної Ради АРК, Ради міністрів АРК, ОМС, їх посадових осіб у сфері земельних відносин здійснюється лише в судовому порядку, якщо інше не передбачено ЗКУ, ЗАП, іншими НПА у зазначеній сфері[706]. З даної норми слідує право особи на оскарження прийнятого рішення (адміністративного акта) ОМС у сфері земельних відносин в адміністративному порядку в рамках загальної адміністративної процедури. Але при цьому ст. 17^2 ЗКУ не містить жодних положень про особливості оскарження прийнятих процедурних рішень, вчинених дій чи допущеної бездіяльності адміністративного органу (в тому числі ОМС) в адміністративному провадженні

---

[703] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[704] Див.: Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16.04.2024 р. у справі №1.380.2019.003476 (провадження № К/9901/1585/20). URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=118402399&red=1000037cee6f04aa1ee9513a193cbb780e2d34&d=5 ; Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.12.2023 р. у справі № 380/12348/22 (провадження № К/990/27558/23). URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=115722476&red=10000314f38c290d7b99b44ecd4fb792c342bf&d=5

[705] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[706] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

у сфері земельних відносин, що обумовлює пріоритетне застосування в таких випадках лише вимог ЗАП[707].

! Таким чином, визначення суб'єкта розгляду скарги залежить від обраного скаржником предмету адміністративного оскарження, закріпленої законодавством компетенції відповідного адміністративного органу, а також його місця в ієрархії органів ОВВ або ОМС.

Тож, якщо предметом оскарження є прийнятий ОМС адміністративний акт у сфері земельних відносин, то в такому випадку для визначення компетентного суб'єкта розгляду скарги слід враховувати вищенаведену субординацію в ОМС та закріплені за ним законом повноваження.

Оскільки сільська, селищна, міська, районна у місті рада є вищестоящим органом по відношенню до утвореного нею виконавчого комітету ради, то відповідна рада є суб'єктом розгляду скарги на рішення виконавчого комітету ради, прийнятого з питань, віднесених до власної компетенції виконавчих органів ради, а відтак рада може скасувати (повністю або частково) або змінити таке рішення (ч. ст. 59 профільного Закону[708]). При цьому, суб'єктом розгляду скарги на прийнятий адміністративний акт, вчинену процедурну дію та/або прийняте процедурне рішення чи допущену бездіяльність виконавчого комітету ради при здійсненні делегованого повноваження ОВВ у сфері земельних відносин є Держгеокадастр (або його територіальні органи) (абз. 2 ч. 1 ст. 79 ЗАП[709]).

В свою чергу виконавчий комітет ради є вищестоящим органом по відношенню до відділу, управління та іншого виконавчого органу ради, а відтак є суб'єктом розгляду скарги на прийнятий цими органами адміністративний акт, вчинену процедурну дію та/або прийняте процедурне рішення чи допущену бездіяльність.

Оскільки для сільської, селищної, міської, районної у місті ради, районної, обласної ради відсутності адміністративний орган вищого рівня, то скарга щодо прийнятого цими органами адміністративного акта, процедурного рішення, дії чи бездіяльності подається:

- ◊ до тієї ж самої ради, при умові, якщо при ній утворено комісію з розгляду скарг;
- ◊ до суду.

Більш складним є питання про визначення компетентного суб'єкта розгляду скарги при оскарженні особою вчиненої процедурної дії та/або прийнятого процедурного рішення чи допущеної бездіяльності ОМС до моменту прийняття адміністративного акта в адміністративному провадженні у сфері земельних відносин.

Враховуючи компетенцію ОМС суб'єктом розгляду скарги щодо відмови почати адміністративного провадження, надати статус заінтересованої особи, відвести посадову особу місцевого самоврядування (члена колегіального органу) або особи, яка сприяє розгляду справи, надати доступ до матеріалів справи або обмеження права особи на ознайомлення з такими матеріалами, а також суб'єк-

---

[707] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[708] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[709] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

том розгляду скарги на рішення про зупинення або закриття адміністративного провадження, іншу процедурну дію та/або процедурне рішення у визначених законом випадках, є сесія ради, голова громади, голова районної у місті ради, голова районної, обласної ради, виконавчий комітет ради.

Сесія ради, як суб'єкт розгляду скарги, розглядає скаргу щодо вчиненої процедурної дії та/або прийнятого процедурного рішення чи допущеної бездіяльності виконавчого комітету ради, відділу, управління, інших виконавчих органів ради, старости інших посадових осіб місцевого самоврядування на своєму пленарному засіданні з врахуванням висновків та рекомендацій постійних комісій ради, та за результатами розгляду приймає рішення.

Голова громади, голова районної у місті ради є суб'єктом розгляду скарги щодо вчиненої процедурної дії та/або прийнятого процедурного рішення чи допущеної бездіяльності відділу, управління, інших підпорядкованих йому виконавчих органів ради та посадових осіб місцевого самоврядування та за результатами розгляду видає розпорядження.

Оскільки у структурі районної та обласної ради відсутні виконавчі органи ради, а є лише виконавчий апарат ради, який відповідно до земельного законодавства не має повноважень у сфері земельних відносин, то голова районної, обласної ради апріорі не може бути суб'єктом розгляду скарги. Земельними повноваженнями наділені сесія районної, обласної ради, утворені при них постійні комісії ради та тимчасові контрольні комісії ради. Відповідно суб'єктом розгляду скарги на дії, бездіяльність постійної комісії ради або тимчасової контрольної комісії ради є сесія районної, обласної ради. В свою чергу рішення, дія або бездіяльність сесії районної, обласної ради може бути оскаржена до суду або до утвореної при відповідній раді комісії з розгляду скарг.

Виконавчий комітет ради розглядає скаргу щодо вчиненої процедурної дії та/або прийнятого процедурного рішення чи допущеної бездіяльності відділу, управління, та інших підпорядкованих йому виконавчих органів ради, інших посадових осіб місцевого самоврядування на своєму засіданні та за результатами розгляду приймає рішення.

Тепер розглянемо правовий статус нового суб'єкта, який може утворюватися при ОМС – комісію з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу. Така комісія є постійно діючим колегіальним органом, який утворюється у складі голови, секретаря та її членів, кількість яких визначається адміністративним органом, який її утворює. Крім посадових осіб адміністративного органу, до складу такої комісії можуть входити представники інститутів громадянського суспільства (за їх згодою) у кількості, що не перевищує третини її загального складу. При адміністративному органі може бути утворено одну або декілька комісій за різними напрямами діяльності. Положення про комісію з розгляду скарг, склад та її структура, права та обов'язки її членів затверджуються адміністративним органом, при якому вона утворена, з урахуванням положень ЗАП[710] та цього Примірного

[710] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

положення про комісію з розгляду скарг, затвердженого постановою КМУ від 28.04.2023 р. №420[711].

Зазначеним Примірним положенням унормовано, що:

– ***для сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення), районних та обласних рад, а також для голів громад, виконавчих органів рад з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування*** *комісія з розгляду скарг утворюється при місцевих радах, які прийняли адміністративний акт, вчинили процедурні дії та/або прийняли процедурні рішення чи допустили бездіяльність, що оскаржуються;*

– ***для голів громад, виконавчих органів рад з питань здійснення виконавчими органами ради делегованих повноважень ОВВ*** *комісія з розгляду скарг утворюється при відповідних центральних ОВВ (їх територіальних органах), що реалізують державну політику щодо делегованого повноваження*[712].

В ОМС комісія з розгляду скарг утворюється на підставі рішення сесії ради (див. додаток 87) до її основних завдань віднесено:

1) розгляд скарги по суті;
2) перегляд адміністративної справи в повному обсязі, за результатами розгляду якої прийнято адміністративний акт, вчинено процедурну дію та/або прийнято процедурне рішення чи допущено бездіяльність, із забезпеченням перевірки обставин справи, повторним дослідженням доказів та інших матеріалів справи;
3) ухвалення рішення за результатами розгляду скарги, яке оформлюється висновком, подання його відповідному адміністративному органу.

Основною формою роботи комісії з розгляду скарг є засідання, яке є правомочним розглядати скарги в разі участі в ньому не менш як двох третин членів комісії. Дата, час і місце проведення засідання комісії, її склад визначаються ОМС, про що обов'язково повідомляють скаржника.

Веде засідання комісії з розгляду скарг її голова, який забезпечує його проведення з дотриманням вимог законодавства, відповідає за виконання покладених на комісію завдань та визначає перелік питань, що підлягають розгляду. Якщо в результаті відводу (самовідводу) або з інших причин голова відсутній на засіданні комісії, його обов'язки виконує член комісії, визначений її рішенням. Засідання може бути проведено в режимі відеоконференції з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, про що зазначається в порядку денному такого засідання.

За загальним правилом скарга розглядається на засіданні комісії у присутності скаржника та/або його уповноваженого представника. Разом з тим, відсутність запрошеного належним чином учасника адміністративного провадження, особи, яка сприяє розгляду справи, не перешкоджає вчиненню процедурних дій, прийняттю процедурних рішень, якщо це не впливає на належний розгляд спра-

[711] Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг: постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 420. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2023-%D0%BF#Text

[712] Там само.

ви. Водночас, посадова особа місцевого самоврядування, яка прийняла адміністративний акт, процедурне рішення, вчинила дію чи допустила бездіяльність, що оскаржуються, не бере участі у прийнятті рішення за скаргою.

За результатом розгляду скарги комісія з розгляду скарг шляхом відкритого голосування приймає рішення по справі, що оформлюється висновком. Рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини членів комісії, присутніх на відповідному засіданні. У разі рівного розподілу голосів рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосував головуючий на засіданні.

Для голів громад, виконавчих органів рад з питань здійснення виконавчими органами ради делегованих повноважень ОВВ у сфері земельних відносин комісія з розгляду скарг утворюється при Держгеокадастрі України (або при його територіальних органах).

2.6.8.4. Початок адміністративного провадження за поданою скаргою

Адміністративне провадження за скаргою починається з дня надходження оформленої в установленому порядку скарги до суб'єкта розгляду скарги, який зобов'язаний її зареєструвати в день її надходження та на вимогу скаржника (або його представника) надати йому письмове підтвердження такої реєстрації із зазначенням дати та номера реєстрації, крім випадків, якщо справа вирішується в момент подання заяви. Реєстрація скарги, поданої в електронній формі, підтверджується автоматично надісланим електронним повідомленням.

Згідно з ч. 4 ст. 83 ЗАП подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію адміністративного акта, що оскаржується, крім випадків, передбачених законом[713]. Це одна з найбільш принципових новел ЗАП у механізмі адміністративного оскарження, яка покликана також заохочувати використання саме цього механізму оскарження, а не одразу судового. Зазначена норма направлена на можливість тимчасового захисту, тому вона забороняє виконувати адміністративний акт, з яким не згоден скаржник, принаймні до завершення процедури розгляду скарги в адміністративному порядку. Наприклад, виконавчим комітетом ради встановлено припис прибрати як незаконну побудовану споруду в межах прибережної захисної смуги, яка є перешкодою для громадян у доступі до водного об'єкта, проте скаржник з цим не погоджується. Тому у разі її знесення та після перегляду акта на користь скаржника, необхідно буде відновлювати будівлю, що потребуватиме відповідних витрат. У зв'язку з цим у ЗАП закладена відповідна норма, що захищає особу та публічні інтереси.

! Водночас зупинення дії адміністративного акта здійснюється не автоматично, а при наявності наступних умов:

1) якщо особа у поданій скарзі заявила клопотання (або разом з скаргою подала окреме клопотання) про зупинення дії оскаржуваного адміністративного акта;
2) якщо спеціальний закон допускає зупинення дії адміністративного акта.

[713] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

За наявності вищезазначених умов подання клопотання про зупинення дії адміністративного акта підлягає безумовному задоволенню. Тобто при розгляді даного питання у ОМС немає дискрекції (права вибору).

ОМС, як суб'єкт розгляду скарги з метою економії процесуального строку може об'єднати в одне адміністративне провадження декілька справ із скаргами того самого скаржника (наприклад, коли скаржник подає кілька скарг в одній земельній справі одночасно на процедурні дії та рішення) або скарги кількох скаржників з того самого земельного питання (така ситуація можлива насамперед у разі оскарження одного адміністративного акта різними особами, можливо навіть з протилежними інтересами).

2.6.8.5. Підготовка та перегляд земельної справи за скаргою

Підготовка, розгляд та вирішення справи за скаргою здійснюються згідно з вимогами загальної адміністративної процедури щодо адміністративного провадження, розпочатого за заявою особи з урахуванням особливостей, передбачених Розділом IV «Адміністративне оскарження» ЗАП[714].

ОМС, як суб'єкт розгляду скарги, може самостійно вчиняти необхідні процедурні дії або вимагати від відповідного адміністративного органу вчинення певних процедурних дій (витребування документів, опитування свідків, заслуховування учасників адміністративного провадження, вчинення інших процедурних дій) та надсилання йому додаткових матеріалів.

Якщо при перегляді земельної справи за скаргою ОМС недостатньо наведеного у скарзі обґрунтування, то він має забезпечити можливість для особи надати пояснення, додаткові докази, у тому числі вирішити питання щодо клопотань про витребування додаткових документів та інших доказів самим суб'єктом розгляду скарги. Крім того, якщо у справі брали участь декілька учасників, але скаргу подав лише один з них, то адміністративний орган зобов'язаний повідомити про це інших учасників та надати їм можливість також далі брати участь у провадженні

ОМС, як суб'єкт розгляду скарги, здійснює перегляд земельної справи за скаргою у закріплених профільним Законом правових та організаційно-правових формах діяльності та за наслідками розгляду скарги приймає відповідний адміністративний акт (рішення, розпорядження)[715]. Наприклад, сесія ради переглядає земельну справу за скаргою спочатку попередньо на засіданні профільної постійної комісії ради, а остаточно – на своєму пленарному засіданні після чого ухвалює рішення. Голова громади, голова районної у місті ради переглядає земельну справу за скаргою одноособово та за наслідками розгляду видає розпорядження. Виконавчий комітет ради переглядає земельну справу за скаргою на своєму засіданні після чого ухвалює рішення. Комісія з розгляду скарг, утворена при ОМС, переглядає земельну справу за скаргою на своєму засіданні та за результатом розгляду скарги комісія шляхом відкритого голосування приймає рішення по справі, що оформлюється висновком.

---

[714] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[715] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

Саме в адміністративному оскарженні особливе значення має такий елемент загальної адміністративної процедури, як слухання у справі, адже при розгляді скарги у скаржника та адміністративного органу, та/або адресата і заінтересованої особи існує конфлікт (принаймні потенційний). І саме усне слухання має сприяти швидшому, всебічному та об'єктивному вирішенню конкретної справи[716].

Суб'єкт розгляду скарги зобов'язаний поінформувати учасників провадження про можливість вирішення спору шляхом примирення на будь-якому етапі адміністративного провадження в межах, передбачених законом.

2.6.8.6. Рішення за скаргою

ЗАП (ч. 1 ст. 85) унормовано, що суб'єкт розгляду скарги в межах закріпленої за ним законодавством компетенції за результатами перегляду справи може прийняти одне з таких рішень:

1) скасувати повністю або частково адміністративний акт та зобов'язати адміністративний орган видати новий адміністративний акт або повторно розглянути справу, а в передбачених законом випадках – самостійно прийняти адміністративний акт;
2) скасувати повністю або частково процедурне рішення, самостійно прийняти процедурне рішення;
3) залишити адміністративний акт, процедурне рішення без змін, а скаргу – без задоволення;
4) визнати дію адміністративного органу протиправною та зобов'язати його:

а) припинити вчинення відповідної дії;

б) усунути наслідки такої дії;

в) виконати іншу дію на вимогу особи;

5) зобов'язати адміністративний орган усунути негативні наслідки, відшкодувати матеріальну шкоду, заподіяну протиправним адміністративним актом, дією або бездіяльністю адміністративного органу, у порядку, визначеному законом;
6) визнати повністю або частково виконаний адміністративний акт протиправним, якщо його виконання призвело до настання незворотних правових наслідків[717].

Загалом рішення суб'єкта розгляду скарги залежить від оцінки та встановлення факту правомірності або протиправності оскаржуваного адміністративного акта, процедурного рішення чи дії, або ж встановлення факту протиправної бездіяльності адміністративного органу. При цьому підставами для задоволення скарги є встановлені порушення, їх вага (істотний вплив), що веде до визнання протиправності адміністративного акта, або процедурного рішення чи дії та їх скасування, а також визнання протиправною бездіяльності адміністративного

[716] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін. ; за заг. Ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 477.

[717] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

органу. Тобто, не будь-які порушення процедури ведуть до скасування адміністративного акта, а лише істотні (суттєві). Натомість підставами для відмови у задоволенні скарги є встановлення відсутності порушень та/або їх неістотність (несуттєвий вплив щодо предмета скарги), а також якщо адміністративний акт є законним та обґрунтованим.

Повноваження суб'єкта розгляду скарги зобов'язати адміністративний орган (сесію ради, голову громади, виконавчий комітет ради, відділ, управління або інший виконавчий орган ради чи посадову особу місцевого самоврядування) видати відповідний адміністративний акт може бути застосоване лише у разі, якщо обставини справи досліджені належно, але висновок (власне адміністративний акт) не відповідає обставинам справи (тобто виправляється помилка адміністративного органу), і при цьому у компетенції самого суб'єкта розгляду справи немає повноважень самостійно прийняти такий адміністративний акт. Також це може стосуватися випадків бездіяльності адміністративного органу або безпідставної відмови прийняти адміністративний акт.

Наприклад сесія ради, як суб'єкт розгляду скарги, скасувавши протиправний адміністративний акт виконавчого комітету ради у сфері земельних відносин не має повноважень прийняти самостійно нове рішення замість виконавчого комітету ради оскільки їх повноваження є виключними і розмежованими. Відтак за наслідками перегляду земельної справи за скаргою сесія ради за наявності правових підстав може скасувати повністю або частково адміністративний акт виконавчого комітету ради у сфері земельних відносин та зобов'язати його повторно розглянути земельну справу та видати новий адміністративний акт (див. додаток).

Інша справа коли оскаржується адміністративний акт у сфері земельних відносин, прийнятий виконавчим органом ради (відділом, управлінням, або іншим виконавчим органом ради). В такому випадку за наслідками перегляду земельної справи за скаргою виконавчий комітет ради, керуючись ч. 1 ст. 52, п. 3 ч. 2 ст. 52 профільного Закону[718] може скасувати повністю або частково адміністративний акт у зазначеній сфері, прийнятий відділом, управлінням, або іншим виконавчим органом ради та самостійно прийняти новий адміністративний акт по даному питанню або зобов'язати відповідний виконавчий орган ради повторно розглянути земельну справу та видати новий адміністративний акт.

Сесія ради, голова громади, виконавчий комітет ради, голова районної у місті ради по відношенню до підпорядкованих і підконтрольних їм органів та посадових осіб мають повноваження щодо скасування повністю або частково процедурного рішення та зобов'язати відповідний орган або посадову особу місцевого самоврядування самостійно прийняти нове процедурне рішення, або залишити процедурне рішення без змін, а скаргу без задоволення, а також визнати дію адміністративного органу протиправною та зобов'язати його: а) припинити вчинення відповідної дії; б) усунути наслідки такої дії; в) виконати іншу дію на вимогу особи.

ОМС, як суб'єкт розгляду скарги, здійснює перегляд земельної справи та приймає рішення за наслідками розгляду скарги у правових та організаційно-правових формах, визначених ст. 26, 42, 43, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 59 профільного

[718] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

Закону[719], та іншими актами законодавства. Рішення сесії ради, розпорядження голови громади, рішення виконавчого комітету ради, розпорядження голови районної у місті ради, прийняті (видані) за результатами розгляду скарги є остаточними і підлягають виконанню відповідним ОМС або його посадовою особою місцевого самоврядування (хоча таке рішення у загальному порядку також може бути оскаржено особою до суду).

Комісія з розгляду скарг в адміністративному порядку за результатом розгляду скарги шляхом відкритого голосування приймає рішення по справі, що оформлюється висновком. Але на відміну від рішень ОМС, прийнятого як суб'єкт розгляду скарги, висновок комісії з розгляду скарги не є кінцевим, він має рекомендаційний характер і є обов'язковим для розгляду керівником (іншою уповноваженою особою) відповідного ОМС, який не пізніш як на п'ятий робочий день (з дня отримання рішення комісії з розгляду скарг) має прийняте кінцеве рішення (див. додаток 89).

Практика свідчить, що деякі сільські, селищні, міські ради виконують вимоги ЗАП (ч. 2 ст. 79) та вже прийняли рішення про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу. Так, рішенням Белзької міської ради Львівської області від 29.02.2024 р. № 1324 утворена комісія з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу», а також затверджено відповідне Положення про цю комісію[720]. Схожими за змістом є рішення Семенівської міської ради Чернігівської області від 25.01.2024 р. № 1215[721], З аналізу вищезазначених рішень та Положень про комісію з розгляду скарг при слідує, що вони є дублюванням Примірного положення про комісію з розгляду скарг, затвердженого постановою КМУ від 28.04.2023 р. № 420[722], без індивідуалізації ОМС при якій утворена відповідна комісія з розгляду скарг та без чіткого визначення адміністративних актів, процедурних рішень, дій чи бездіяльності, які можуть бути оскаржені до даного суб'єкта розгляду скарги, що на практиці може призвести до конфліктних ситуацій.

Слушним для врахування для ОМС при вирішенні питання утворення комісії з розгляду скарг вважаймо підготовлені у квітні 2024 р. фахівцем USAID «ГОВЕРЛА» модельний проект рішення місцевої ради про створення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій

---

[719] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[720] Рішення Белзької міської ради Львівської області від 29.02.2024 р. № 1324 «Про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу». URL: https://belztg.gov.ua/rishennia-sesiii/st-1010

[721] Рішення Семенівської міської ради Чернігівської області від 25.01.2024 р. 1215 «Про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу». URL: https://semenivka-gromada.gov.ua/docs/1594991/

[722] Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг: постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 420. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2023-%D0%BF#Text

чи бездіяльності адміністративного органу та додатків до нього (модельний проект Положення про комісію з розгляду скарг і склад комісії з розгляду скарг)[723].

Розгляд комісією з розгляду скарг поданої скарги здійснюється з урахуванням етапів загальної адміністративної процедури в такій послідовності:

1) доповідь голови або члена комісії щодо суті скарги та оголошення переліку питань, які підлягають розгляду;
2) надання усних/письмових пояснень щодо суті скарги скаржником, а також у разі залучення до розгляду скарги осіб, які сприяють розгляду справи, заслуховування їх пояснень;
3) надання усних/письмових пояснень щодо суті скарги посадовою особою адміністративного органу;
4) заслуховування пояснень та/або зауважень учасників адміністративного провадження в режимі відеоконференції поза межами приміщення адміністративного органу за умови наявності в адміністративного органу відповідної технічної можливості, крім випадків, якщо присутність особи згідно із законом є обов'язковою;
5) розгляд матеріалів справи, перевірка та оцінка зібраних доказів, з'ясування всіх обставин справи;
6) обговорення комісією матеріалів справи;
7) винесення членом комісії на голосування проекту висновку за результатом розгляду скарги;
8) голосування комісією за результатом розгляду скарги.

Як вже зазначено вище за результатом перегляду справи відповідна комісія з розгляду скарг шляхом відкритого голосування, при умові якщо в ньому взяло участь більше половини членів комісії, присутніх на відповідному засіданні (а у разі рівного розподілу голосів рішення вважається прийнятим, якщо за нього проголосував головуючий на засіданні) приймає рішення, яке оформлюється висновком.

За загальним правилом оформлення адміністративного акта в адміністративному провадженні за скаргою, його реєстрація, доведення акта до відома особи та набрання ним чинності здійснюються згідно з вимогами, передбаченими ст. 66-79 ЗАП[724]. Але, при оформленні висновку комісії з розгляду скарг також слід враховувати вимоги, визначені Примірним положенням про комісію з розгляду скарг (п. 22), згідно яких висновок має містити:

1) дату та місце проведення засідання комісії з розгляду скарг;

---

[723] Ірина ШЕЛЕП. Презентація Положення про комісію з розгляду скарг щодо прийнятих адміністративних актів, процедурних рішень, дій чи бездіяльності сільської/селищної/міської ради, сільського/селищного/міського голови, виконавчих органів ради з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування. Проект USAID «ГОВЕРЛА». 04 квітня 2024. URL: https://hromady.org/wp-content/uploads/2024/04/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%86.%D0%A8%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BF.pdf

[724] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

2) перелік членів комісії з розгляду скарг, які брали участь у засіданні, на якому прийнято рішення за результатом розгляду скарги;
3) реквізити та суть скарги;
4) рекомендації щодо повного чи часткового задоволення або відмови в задоволенні скарги;
5) мотивування (обґрунтування) рішення комісії з розгляду скарг;
6) результати голосування («за», «проти», «утримався») членів комісії. При цьому, якщо член комісії з розгляду скарг утримався, то він додає до висновку обґрунтовану позицію[725];
7) підписи усіх членів комісії з розгляду скарг, які брали участь у засіданні, на якому було прийнято рішення за результатами розгляду скарги.

У підготовленому висновку комісія з розгляду скарг за результатом розгляду скарги може рекомендувати адміністративному органу одне з рішень, передбачених ч. 1 ст. 85 ЗАП.

Якщо внаслідок звільнення члена комісії, який брав участь у відповідному засіданні комісії з розгляду скарг, його тимчасової непрацездатності або з інших поважних причин, висновок комісії з розгляду скарг не може бути ним підписаний, то у висновку зазначається причина такого не підписання.

2.6.9. Виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин

Виконання адміністративного акта та уніфікація порядку здійснення цього етапу загальної адміністративної процедури у діяльності суб'єктів владних повноважень є новелою для національного законодавства. При цьому слід враховувати, що Розділ VIII «Виконання адміністративного акта» ЗАП[726] присвячено передовсім примусовому виконанню насамперед обтяжуючих (зобов'язальних або заборонних) адміністративних актів та про способи забезпечення такого виконання оскільки адміністративні акти позитивного характеру, які приймаються на користь особи або підтверджують наявність у неї певного правового становища, зазвичай реалізуються такими особами добровільно і не потребують окремих дій з виконання, за винятком тих випадків, коли інші особи заважають їх реалізації.

Частиною 13 ст. 59 профільного Закону закріплено, що адміністративні акти ОМС приймаються, набирають чинності, виконуються, припиняють дію та оскаржуються відповідно до вимог, встановлених ЗАП, з урахуванням передбачених законом особливостей адміністративного провадження для окремих категорій адміністративних справ (у разі визначення законом таких особливостей)[727]. Тож, виконання адміністративних актів ОМС у сфері земельних відносин здійснюється у порядку, передбаченому загальною адміністративною процедурою.

---

[725] Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг: постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 420. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2023-%D0%BF#Text

[726] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[727] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

По суті виконання адміністративного акта полягає у здійсненні та/або реалізації особою, якої він стосується, передбачених у ньому прав, обов'язків та приписів у строк та в порядку, визначеному законодавством (або самим адміністративним актом). Це забезпечується адміністративним органом, який його прийняв (в тому числі за наслідками розгляду скарги), крім випадків, передбачених законом, у тому числі законодавством про виконавче провадження.

2.6.9.1. Звернення до виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин

Відповідно вимог чинного законодавства адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин є обов'язковим до виконання та може бути звернений до виконання з дня набрання ним чинності. ОМС, який прийняв адміністративний акт, може визначити порядок його виконання, зокрема відстрочити виконання адміністративного акта, якщо інше не передбачено законом (наприклад, не може бути відстрочено виконання письмової вимоги виконавчого комітету ради про демонтаж встановлених у межах прибережної захисної смуги водного об'єкту огорожі або іншої конструкції їхніми власниками, оскільки такий строк, а саме протягом десяти днів після одержання такої вимоги) встановлений законодавством (абз. 2 ч. 5 ст. 61 ЗКУ[728]).

Загальними передумовами для виникнення у адресата адміністративного акта або у ОМС обов'язку його виконати є наступні:

1) відповідний адміністративний акт є обтяжуючим (який на фізичну або юридичну особу покладає відповідні публічно-правові зобов'язання, зокрема здійснити певну дію або навпаки, утриматись від неї);
2) адміністративний акт уже набрав чинності або більше не підлягає оскарженню.

Якщо передбачене адміністративним актом ОМС у сфері земельних відносин зобов'язання не виконується зобов'язаною особою (адресатом адміністративного акта), але його виконання може забезпечити інша особа, ОМС може доручити такій особі (за її згодою) виконання зазначеної дії за рахунок зобов'язаної особи. ОМС також має право, якщо це можливо, самостійно виконати дію, передбачену прийнятим ним адміністративним актом, за рахунок зобов'язаної особи, якщо інше не встановлено законом. В такому випадку ОМС має право вимагати від зобов'язаної особи відшкодування у повному обсязі витрат, пов'язаних із самостійним виконанням ним адміністративного акта, що має бути підтверджено обґрунтованими та достатніми доказами (документами) (ст. 95 ЗАП[729]).

Сприяючий адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин, (прийнятий на користь особи), який не потребує додаткових дій ОМС, виконується (реалізується) особою добровільно. Так, рішення ОМС про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність або у користування реалізується особою, якої це рішення стосується, самостійно

---

[728] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-ІІ

[729] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

шляхом укладення договору з сертифікованим інженером-землевпорядником. Інший приклад, рішення ОМС про передачу у власність земельної ділянки добровільно виконується особою шляхом звернення до державного реєстратора для проведення державної реєстрації права власності на земельну ділянку в ДРП.

2.6.9.2. Попередження про застосування до зобов'язаної особи заходів впливу

Оскільки рішення ОМС про застосування до зобов'язаної особи заходів впливу є обтяжуючим, то така особа обов'язково має бути попереджена про застосування до неї заходів впливу. В такому разі письмове попередження має містити наступні відомості:

1) строк для виконання відповідного зобов'язання, протягом якого особа може виконати його добровільно;

2) кошторис витрат, які будуть стягнуті із зобов'язаної особи у разі невиконання адміністративного акта у добровільному порядку, якщо інше не встановлено законом. При цьому зазначається, що такі витрати можуть бути більшими, якщо виконання адміністративного акта призведе до такого збільшення;

3) види заходів впливу, які можуть бути застосовані, а в разі попередження про застосування грошового стягнення, накладеного відповідно до закону, – види і розмір можливих санкцій (див. додаток 82).

Передбачені ЗАП (ч. 2 ст. 93) заходи впливу призначаються у разі невиконання зобов'язаною особою відповідних обов'язків у строк, визначений у попередженні про застосування таких заходів[730].

2.6.9.3. Застосування до зобов'язаної особи заходів впливу

Виконання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин, спрямованого на виконання будь-якої дії чи утримання від будь-яких дій, може бути забезпечено ОМС шляхом застосування до зобов'язаної особи заходів впливу, передбачених загальною адміністративною процедурою, крім випадків, якщо виконання адміністративного акта здійснюється примусово в порядку, визначеному законодавством про виконавче провадження (тобто пріоритетне значення має виконання адміністративного акта у порядку, встановленому ЗУ «Про виконавче провадження»[731]).

Але перш ніж застосувати до зобов'язаної особи захід впливу (тобто примус), останній має надаватися можливість для добровільного виконання адміністративного акта (що очевидно залежить від специфіки справи та рівня терміновості у виконанні акта). І лише у разі якщо особа добровільно не виконає адміністративний акт ОМС зобов'язаний прийняти рішення про застосування заходу впливу.

Таким чином, застосування до зобов'язаної особи заходів впливу складається з наступних етапів:

– письмове попередження про можливість застосування заходів впливу;

---

[730] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[731] Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text

– визначення конкретного заходу впливу;

– застосування заходу впливу.

ЗАП (ч. 2 ст. 93) визначені наступні заходи впливу:

1) вчинення дій за рахунок зобов'язаної особи – адресата адміністративного акта іншою особою у порядку, визначеному ст. 95 ЗАП;

2) накладення грошового стягнення за невиконання адміністративного акта у порядку, визначеному ст. 96 ЗАП;

3) безпосередній вплив, що здійснюється з підстав та у порядку, визначених законом[732].

При цьому, захід впливу до зобов'язаної особи повинен відповідати меті, з якою забезпечується виконання адміністративного акта, та щоб шкода для особи та для суспільства була мінімальною. Тобто ОМС (як орган виконання) повинен обирати саме той захід впливу та саме ту інтенсивність його застосування, які дозволяють досягти виконання покладених на особу зобов'язань із мінімальною шкодою для зобов'язаної особи та суспільства

Таким чином, підставою для прийняття ОМС рішення про застосування заходу впливу є добровільне не виконання зобов'язаною особою у встановлений законом (або адміністративним актом) строк адміністративного акта у сфері земельних відносин. Таке рішення ОМС є підставою для звернення ОМС до суду з вимогою про відшкодування шкоди, заподіяної невиконанням адміністративного акта, у порядку, визначеному законом.

Так, особа, яка є власником встановленої нею огорожі або конструкції в межах прибережної захисної смуги, що перешкоджає доступу громадян до берегів водного об'єкта, заздалегідь має бути письмово попереджена про можливість застосування щодо неї заходів впливу, у вигляді демонтажу такої огорожі або конструкції, шляхом надсилання до такої особи письмового попередження з додаванням письмової вимоги виконавчого комітету ради, оформленої відповідним рішенням (див. додатки 81, 82).

А якщо така особа добровільно не виконає зазначену письмову вимогу виконавчого комітету ради, то до неї може бути застосований такий ***захід впливу*** *як вчинення дій за рахунок зобов'язаної особи* шляхом прийняття виконавчим комітетом ради рішення про примусовий демонтаж огорожі або конструкції, встановленої у прибережній захисній смузі, що перешкоджає доступу до водного об'єкта. На практиці виконання такого рішення може бути покладено на відповідне комунальне підприємство (про що має бути прямо зазначено у відповідному рішенні) (див. додаток 83) або на іншого суб'єкта, який виконуватиме визначене в адміністративному акті зобов'язання замість зобов'язаної особи, на підставі укладеного з ним договору підряду, договору надання відповідної послуги та інших. Але в будь-якому випадку, зазначені роботи мають бути виконані спочатку за рахунок місцевого бюджету, а вже потім ці витрати мають бути покладені на зобов'язану особу і стягнуті з неї або шляхом добровільної сплати зобов'язаною

[732] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

особою, або ж на підставі судового рішення та забезпеченням його примусового виконання (якщо особа відмовляється оплатити такі витрати добровільно).

У разі якщо адміністративний акт не буде виконаний зобов'язаною особою (адресатом адміністративного акта) у встановлений адміністративним органом строк і передбачена таким актом дія не може бути виконана іншою особою, то згідно з ч. 1 ст. 96 ЗАП адміністративний орган виносить (приймає) постанову (рішення) про накладення на зобов'язану особу грошового стягнення (з врахуванням рівню її платоспроможності) з одночасним призначенням нового строку для виконання адміністративного акта. Зокрема на зобов'язальну особу може бути накладено стягнення у розмірі:

1) від 70 до 530 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – стосовно фізичних осіб;
2) від 175 до 1765 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – стосовно фізичних осіб – підприємців, громадських об'єднань, що не мають статусу юридичної особи, юридичних осіб[733].

При виборі розміру грошового стягнення як заходу впливу до зобов'язаної особи у ОМС є дискрекція (певна свобода дій), яку слід використовувати для досягнення мети адміністративного акта, і при цьому бути пропорційним.

У разі повторного невиконання адміністративного акта у новопризначений строк без поважних причин, ОМС у тому самому порядку може одноразово накласти на зобов'язану особу – адресата адміністративного акта грошове стягнення у тому самому або подвійному розмірі.

Слід звернути увагу, що накладення на зобов'язальну особу грошового стягнення не має на меті наповнення державного або місцевого бюджету. Його основна мета – погроза застосування впливу у вигляді грошового стягнення у разі невиконання адміністративного акта особисто зобов'язаною особою у призначений адміністративним органом строк. Тож, грошове стягнення є саме заходом впливу, а не заходом відповідальності, і перш ніж його застосовувати особі має надаватися час на добровільне виконання адміністративного акта[734]. При цьому, навіть сплата зобов'язальною особою накладеного на неї грошового стягнення юридично не звільняє таку особу від виконання покладеного на неї адміністративним органом зобов'язання.

Передумовами для застосування до зобов'язальної особи грошового стягнення є наступні:

– адміністративний акт набрав чинності;
– покладені адміністративним актом на особу зобов'язання можуть бути виконані лише особисто зобов'язальною особою;

---

[733] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[734] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 538.

– зобов'язальна особа свідомо не виконує покладені на неї зобов'язання у строк, передбачений в адміністративному акті або встановлений органом виконання[735].

Слід враховувати, що питання про застосування грошового стягнення до зобов'язаної особи вирішується в порядку розгляду і вирішення справи у письмовому адміністративному провадженні (на підставі наявних у земельній справі документів та відомостей без виклику інших учасників адміністративного провадження).

Стаття 96 ЗАП передбачає дві форми акта, які приймає адміністративний орган для вирішення питання про накладення грошового стягнення на зобов'язану особу: 1) винесення постанови; 2) прийняття рішення.

За словником української мови слово «рішення» означає спосіб вирішення, зображення, подання, розв'язання чого-небудь; вирок суду, постанова, розпорядження якої-небудь організації, зборів[736].

В юридичній енциклопедії поняття «постанови» визначається як нормативно-правовий або індивідуальний акт, яким оформляється прийняте рішення. Виділяються, зокрема, постанови: а) ВРУ; б) КМУ, колегій міністерств і відомств; в) КСУ та Пленумів ВСУ і Вищого господарського суду України; г) органів, які накладають адміністравтині стягнення; д) судів і суддів, прокурора і слідчого; е) державних адміністрацій, ОМС, колегіальних органів підприємств, установ і організацій тощо. Постанови є підзаконними актами і мають відповідати вимогам Конституції України[737].

Тобто, наведені слова є синонімами, а в правозастосовній діяльності ці терміни позначають вид правового акта, який приймається (видається) компетентним органом при здійсненні повноважень у встановлених законом правових та організаційно-правових формах.

Згідно з ст. 59 профільного Закону сесія ради, виконавчий комітет ради, *приймають акти у формі рішень*, а голова громади, голова районної у місті ради, голова районної та обласної ради *видають розпорядження*[738]. При розгляді справ про адміністративні правопорушення виконавчі комітети рад приймають постанову у формі рішення, а адміністративні комісії, утворені при виконавчих комітетах рад – виносять постанову (ст. 283 КУпАП[739]). Проте загальна адміністративна процедура не застосовується у справах про адміністративні правопорушення. Таким чином, згідно чинного законодавства ОМС, посадові особи місцевого самоврядування при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин можуть вирішувати питання накладення на зобов'язану особу грошового стягнення шляхом прийняття рішення (сесія ради, виконавчий комітет ради) або видання розпорядження (голова громади, голова районної у місті ради).

---

[735] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 537.

[736] Словник української мови. Т. 8. Ред. кол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: видавництво «Наукова думка», 1977. С. 581.

[737] Юридична енциклопедія Шемшученка С.

[738] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[739] Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-X.

За своїм правовим режимом рішення (розпорядження) ОМС про накладення на зобов'язану особу грошового стягнення є процедурним, яке має відповідати вимогам до змісту адміністративного акта, встановленим законом (мати вступну, описову, резолютивну та додаткову частини).

! Разом з тим, дискусійним є визначений абз. 2 ч. 3 та ч. 5 ст. 96 ЗАП припис про те, що постанова (рішення) адміністративного органу про накладення на зобов'язану особу – адресата адміністративного акта грошового стягнення є виконавчим документом та підлягає примусовому виконанню у порядку, встановленому законом про виконавче провадження[740]. Наведене слідує з того, що ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про виконавче провадження»[741] визначає вичерпний перелік виконавчих документів, які підлягають примусовому виконанню, але вона не відносить до таких виконавчих документів постанову (рішення) адміністративного органу про накладення грошового стягнення, прийняту в рамках загальної адміністративної процедури. Хоча певною мірою ця неузгодженість усувається п. 7 ч. 1 ст. 3 ЗУ «Про виконавче провадження», який відносить до виконавчих документів *«рішення інших державних органів, які законом визнані виконавчими документами»*[742] (тобто і згідно ЗАП), але рішення (розпорядження) ОМС про накладення грошового стягнення на зобов'язальну особу, прийнята згідно ст. 96 ЗАП[743], не вважається виконавчим документом, який підлягає примусовому виконанню в порядку, передбаченому спеціальним ЗУ «Про виконавче провадження»[744]. Тобто в цьому зв'язку ми маємо протиріччя між нормами права в НПА рівної юридичної сили, що підлягає якнайшвидшому врегулюванню шляхом внесення відповідних змін до законодавства про виконавче провадження.

Прикладом покладеного ОМС на особу зобов'язання яке можуть бути виконане лише особисто зобов'язальною особою може бути обов'язок власника земельної ділянки зрізати зростаюче на межі цієї земельної ділянки дерево корені та гілки якого проникають на сусідню земельну ділянку, що створює перепони у її використанні за цільовим призначенням. Без дозволу власника земельної ділянки зрізати це дерево не має права ні третя особа, ні комунальне підприємство, тобто ця дія має бути виконана особисто її власником (або за її згодою та на її замовлення іншою особою). Одним із заходів впливу на таку зобов'язальну особу може бути прийняття рішення виконавчого комітету ради про накладення на неї грошового стягнення з призначенням нового строку для виконання попереднього рішення виконавчого комітету ради (див. додаток 84), про що така особа обов'язково має бути письмово попереджена (див. додаток 85).

Якщо застосовані до зобов'язальної особи заходи впливу з виконання дії за її власний рахунок чи накладене на неї грошове стягнення не можуть досягти мети виконання адміністративного акта або з об'єктивних обставин не можуть бути застосовані, то адміністративний орган може застосувати останній засіб забез-

---

740 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

741 Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII.

742 Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII.

743 Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

744 Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII.

печення виконання зобов'язання – безпосередній вплив до зобов'язаної особи, якщо законом йому надані відповідні повноваження (ч. 1ст.97 ЗАП[745]).

Наведена норма не визначає поняття та змісту безпосереднього впливу, який може бути застосований адміністративним органом до зобов'язаної особи. А в науково-практичному коментарі до ЗАП «безпосередній вплив» розуміється як крайній захід примусу, що полягає у застосуванні до зобов'язаної особи насамперед фізичного впливу (і в певних умовах – психічного/психологічного впливу) до адресата адміністративного акта та/або до об'єктів (предметів тощо), за які несе відповідальність зобов'язана особа[746].

Оскільки застосування безпосереднього впливу істотно може мати наслідком втручання в цілу низку конституційних прав зобов'язаної особи, то воно допустимо лише у тих випадках, коли законодавство передбачає можливість їх обмеження. У зв'язку з цим законодавець обумовлює можливість застосування безпосереднього впливу наявністю у органу виконання повноважень на вчинення таких дій, а у разі їх відсутності, вимагає залучення інших органів з такими повноваженнями. Про застосування безпосереднього впливу до зобов'язаної особи адміністративний орган приймає процедурне рішення (з наведенням в ньому правових підстав та обставин його прийняття), а у разі відсутності повноважень про застосування такого заходу впливу – звертається до іншого адміністративного органу, який має відповідні повноваження.

Слід враховувати, що застосування безпосереднього впливу повинно здійснюватися з дотриманням принципу пропорційності, мети, з якою забезпечується виконання адміністративного акта, а також щоб шкода для зобов'язаної особи та для суспільства була мінімальною.

Непридатність або об'єктивна неможливість застосування інших заходів впливу для виконання адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин має бути фактично наявна та обґрунтована у рішенні про застосування безпосереднього впливу до зобов'язаної особи.

Безпосередній фізичний вплив може бути застосований на зобов'язальну особу або на відповідні предмети, також із використанням спеціальних засобів.

Застосування безпосереднього психічного впливу на особу може здійснюватися шляхом присутності представників органу виконання та/або залучених ним інших органів (поліції) і осіб шляхом демонстрування ними готовності до втручання. Наприклад, в рамках виконання дій зі знесення незаконної забудови, розташованої на земельній ділянці комунальної власності, яка використовується зобов'язаною особою самовільно, можуть бути присутні представники ОМС та залучені ними працівники поліції.

Зобов'язана особа має бути попереджена про застосування до неї безпосереднього впливу шляхом надсилання (вручення) такій особі письмового попередження у порядку та формі, встановленому законодавством (див. додаток 85).

---

[745] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[746] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 541.

2.6.9.4. Застосування до зобов'язаної особи примусових заходів впливу

Якщо є підстави вважати, що зобов'язана особа під час застосування до неї заходів впливу у загальній адміністративній процедурі може чинити опір, ОМС може звернутися до правоохоронних органів з метою забезпечення публічної безпеки та порядку під час застосування заходів впливу. У разі чинення опору до зобов'язаної особи можуть бути застосовані примусові заходи у порядку, межах та спосіб, встановлені законом.

2.6.9.5. Оскарження застосування до зобов'язаної особи заходів впливу

Зобов'язана особа може подати скаргу на рішення ОМС про застосування до неї заходу (заходів) впливу до *органу розгляду скарги* (виключно щодо часу, місця або виду заходу впливу) протягом п'яти робочих днів з дня доведення до відома зобов'язаної особи такого рішення ОМС або *до суду* у порядку та строки, передбачені законодавством. При цьому подання скарги до органу розгляду скарги (строк розгляду скарги – десять календарних днів з дня її отримання) зупиняє виконання заходу впливу до завершення її розгляду по суті.

2.6.10. Перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами

За словником української мови слово «переглядати» означає розглядати, оглядати щось або все, багато чого-небудь ще раз, повторно[747].

ЗАП не містить нормативно визначення терміну «нововиявлені обставини», а у Науково-практичному коментарі до ЗАП даний термін визначається як *«фактичні дані, обставини, які на час розгляду й вирішення адміністративної справи, прийняття адміністративного акта об'єктивно не були і не могли бути відомі учасникам адміністративного провадження, адміністративному органу»*[748].

У практиці ВС під нововиявленими обставинами розуміють істотні юридичні факти або докази, що існували під час розгляду справи, які спростовують факти, покладені в основу судового рішення, та які об'єктивно не могли бути відомі заявнику під час розгляду справи[749].

По суті перегляд адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами є повторним етапом прийняття тим самим ОМС (або іншим адміністративним органом, до компетенції якого належить прийняття такого адміністративного акта на день подання заяви) адміністративного акта, коли не усі факти земельної справи під час її розгляду та вирішення були належно встановлені, а також з підстав, передбачених у п. 1 і 2 ч. 1 ст. 90 ЗАП[750].

---

[747] Словник української мови: у 20 т. Т. 12. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2021. С. 307.

[748] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. С. 517.

[749] Постанова Верховного Суду від 02.05.2023 р. у справі № 420/20522/21 (провадження № К/990/3244/23). URL: https://protocol.ua/ru/postanova_kas_vp_vid_02_05_2023_roku_u_spravi_420_20522_21_1/

[750] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Звертаємо увагу на те, що хоча ст. 90 ЗАП не передбачає конкретних строків для етапу перегляду адміністративного акта за нововиявленими обставинами, слід керуватися граничними строками вирішення (перегляду) справи визначеними ст. 34 ЗАП, тривалістю не більше тридцяти календарних днів після надходження заяви, з можливістю у передбачених законом випадках його одноразового продовження, але не більше ніж на п'ятнадцять днів, з обов'язковим повідомленням про це у письмовій формі учасників адміністративного провадження не пізніш ніж за три робочі дні до завершення граничного строку[751].

2.6.10.1. Подання заяви про перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами

Перегляд адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами може бути ініційований лише за заявою особи, поданою до ОМС, що прийняв адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття такого адміністративного акта на день подання заяви (наприклад, в наслідок публічного правонаступництва), якщо:

1) стали відомі істотні для земельної справи обставини, що не були встановлені ОМС та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду земельної справи;
2) рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено, що адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин прийнято внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на ОМС.

Слід звернути увагу на те, що ст. 90 ЗАП[752] не містить застережень про те, в межах якого періоду часу має бути прийнято рішенням суду, яке набрало законної сили, на підставі якого встановлено, що адміністративний прийнято внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на адміністративний орган. З наведеного слідує, що таке рішення суду може бути прийнято як до прийняття, так і після прийняття адміністративного акта.

Заява про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами подається у порядку та спосіб, визначений ст. 41, 90 ЗАП та має відповідати вимогам щодо форми і змісту заяви, встановленим ст. 39, 40 ЗАП[753], а також містити конкретні відомості, які вказують на наявність нововиявлених обставин, докази, що це підтверджують, та інформацію про те, чому ці нововиявлені обставини не були і не могли відомі заявнику під час розгляду земельної справи (див. додатки 90, 92, 94). Крім того, за наявності правових підстав, заява про перегляд адміністративного акта може бути залишена без руху (ст. 43 ЗАП), надіслана за належністю (ст. 44 ЗАП), або визнана такою, що не підлягає розгляду (ст. 45 ЗАП[754]).

Оскільки перегляд адміністративного акта може бути ініційований лише за заявою особи, то обов'язок щодо збирання документів, які підтверджують ново-

---

[751] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[752] Там само.

[753] Там само.

[754] Там само.

виявлені обставини покладається на заявника. Утім це жодним чином не відміняє дію принципу офіційності на виконання якого адміністративний орган зобов'язаний встановлювати обставини, що мають значення для вирішення справи, і за необхідності збирати для цього документи та інші докази з власної ініціативи, у тому числі без залучення особи витребовувати документи та відомості, отримувати погодження та висновки, необхідні для вирішення справи.

Прикладом істотних для земельної справи обставин може бути випадок, коли під час прийняття сільською, селищною, міською радою рішення (адміністративного акта) про відмову у наданні власнику земельної частки (паю) дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) орієнтовною площею ___ га для ведення товарного сільськогосподарського виробництва не було належно встановлено чи входить дана земельна ділянка до земель колективної власності відповідного КСП, які підлягають паюванню, та зроблений помилковий висновок про віднесення такої земельної ділянки до земель комунальної власності. Після повторного перегляду земельної справи та встановлення нових обставин у сільської, селищної, міської ради наявні правові підстави для зміни резолютивної частини зазначеного рішення на користь власнику земельної частки (паю) (див. додаток 91).

Інший приклад. Під час прийняття сільською, селищною, міською радою рішення (адміністративного акта) про відмову у наданні громадянину дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду для городництва згідно листа директора державного підприємства «_____ лісове господарство» було помилково встановлено, що дана земельна ділянка відноситься до земель лісогосподарського призначення, що перебувають у постійному користуванні державного підприємства «_____ лісове господарство». Однак після прийняття та набрання чинності даним рішенням на підставі вироку суду директора державного підприємства «_____ лісове господарство» було визнано винним у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 358 КК України, а саме за підробку складеного та підписаного ним листа державного підприємства «_____ лісове господарство» про те, що земельна ділянка входить до кварталу № ___проекту організації та розвитку лісового господарства державного підприємства «_____ лісове господарство», затвердженого у ___ році. Обставини, встановлені вироком суду є вагомими для даної земельної справи, оскільки підтверджують, що зазначене рішення сільської, селищної, міської ради було прийнято внаслідок протиправного впливу – обману. Тож, наявні правові підстави для зміни резолютивної частини зазначеного рішення на користь громадянина (див. додаток 94).

Прикладом відсутності правових підстав для задоволення заяви про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні особі дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду для доступу та обслуговування павільйону може бути ситуація, коли надана особою копія паспорту прив'язки тимчасової споруди для здійснення підприємницької діяльності не є доказом віднесення даної споруди до нерухомого майна, що виключає передачу даної земельної ділянки без конкурсних засад (проведення земельних торгів), а відтак підтверджує нові обставини у даній земельній справі (див. додаток 93).

ЗАП (ч. 2 ст. 90) визначено, що заява про перегляд адміністративного акта подається:

– протягом трьох місяців з дня, коли стало відомо про обставини, передбачені ч. 1 ст. 90 ЗАП, але не пізніше п'яти років з дня його прийняття;

– в разі вчинення кримінального правопорушення – безстроково[755].

Зміна законодавства чи зміна фактичних обставин земельної справи вже після прийняття ОМС адміністративного акта у сфері земельних відносин не можуть вважатися нововиявленими обставинами.

У цьому зв'язку зауважимо, що ЗАП[756], на відміну від чинних процесуальних кодексів, не містить положень про те, що не можуть вважатися нововиявленими обставини, якщо вони встановлюються на підставі доказів, які не були своєчасно подані сторонами.

Тож на етапі перегляду адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами докази, які не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду земельної справи, можуть бути підставою для нового перегляду такого адміністративного акта.

2.6.10.2. Перевірка поданої заяви про нові обставини

ОМС, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами вчиняє наступні дії:

1) перевіряє, чи вказує наведена в заяві інформація на нові обставини;
2) здійснює адміністративне провадження відповідно до положень ЗАП, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та приймає адміністративний акт у зазначеній сфері, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;
3) закриває провадження, якщо за результатами перевірки наведена в заяві інформація не вказує на наявність нових обставин (ч. 3 ст. 90 ЗАП[757]).

Перевірка наведених у заяві особи нововиявлених обставин полягає у визначенні їх відповідності наступним критеріям:

◊ виявленні часу їх існування (під час розгляду земельної справи, або після прийняття адміністративного акта);

◊ дослідженню істотності, вагомості цих нових обставин для вирішення земельної справи;

◊ в аналізі пояснень чому саме ці нововиявлені обставини не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду земельної справи.

Якщо за результатами перевірки буде встановлено наявність нових обставин, та ОМС за поданою заявою розпочинає адміністративне провадження, здійснює повторний розгляд і вирішення земельної справи з дотриманням вимог загальної

---

[755] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[756] Там само.

[757] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

адміністративної процедури та приймає адміністративний акт у сфері земельних відносин, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт.

У противному випадку адміністративне провадження за заявою особи про перегляд адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин підлягає закриттю. Хоча ст. 90 ЗАП не містить чітких положень про те чи приймається окремий адміністративний акт про закриття адміністративного провадження за наявності правових підстав, але виходячи з необхідності дотримання принципів юридичної визначеності, офіційності та гарантування ефективних засобів правового захисту, таке рішення має оформлюватися у письмовій формі (див. додаток).

2.6.10.3. Рішення за наслідками перегляду адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами

У ЗАП (ч. 3 ст. 90) передбачено, що у разі перегляду справи/адміністративного акта, орган приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт[758].

! Слід наголосити на тому, що диспозиція правової норми, передбаченої ст. 90 ЗАП (яка за сферою застосування є винятковою), є лише частково визначеною, оскільки вона, ***по-перше***, *не розкриває межі перегляду адміністративної справи* (однозначно не зрозуміло чи адміністративний орган бере до уваги лише подані особою докази наявності нововиявлених обставин чи також витребувані за ініціативою адміністративного органу відомості та документи); ***по-друге***, *не чітко визначеним є алгоритм здійснення адміністративним органом повноважень щодо прийняття (або не прийняття) адміністративного акта за наслідками його перегляду* (чітко не розмежовано чи адміністративний орган обмежений лише доводами та вимогами заявника, який посилаючись на нововиявлені обставини, просить конкретно внести зміни чи визнати недійсним раніше прийнятий адміністративний акт, чи виходячи з встановлення нових обставин справи адміністративний орган може прийняти правомірний адміністративний акт на власний розсуд); ***по-третє,*** *не визначеним є обсяг терміну «змінює» (попередній адміністративний акт)*, який можна розуміти у «широкому» (приходити на зміну кому-, чому-небудь, з'являтись замість того, що зникло, перестало існувати, діяти і таке інше) або вузькому (ставити одне замість одного, заміняти) значенні.

Тобто, в ситуації, коли під час перегляду адміністративного акта, в який заявник, посилаючись на нововиявлені обставини просить внести зміни до резолютивної частини раніше прийнятого адміністративного акта, не визначено, чи може адміністративний орган вийти за межі вимог заявника та прийняти новий адміністративний акт про визнання недійсним раніше прийнятого протиправного акта (а не про внесення змін до такого адміністративного акта як просить заявник). Хоча виходячи з імперативів принципів добросовісності і розумності, пропорційності, а також презумпції правомірності дій та вимог особи адміністративний орган повинен діяти, перш за все, виходячи з доводів заявника.

---

[758] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

Вочевидь, що наразі ці питання є дискусійними, але на нашу думку вони потребують невідкладного правового врегулювання про що мова детальніше піде у Розділі 3 даного видання.

Тож, рухаємось далі, аналізуючи рішення, які може прийняти ОМС за наслідками перегляду адміністративного акта у сфері земельних відносин. Після повторного розгляду і вирішення земельної справи з врахуванням нововиявлених обставин ОМС може прийняти одне з таких рішень:

- змінити в частині, яка не відповідає вимогам чинного законодавства, раніше прийнятий адміністративний акт у сфері земельних відносин;
- визнати недійсним раніше прийнятий протиправний адміністративний акт у сфері земельних відносин;
- відмовити у задоволенні заяви особи про перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами.

Слово «змінювати» має значення робити іншим, інакшим; міняти (зовнішній вигляд, характер, властивість, стан і т. ін.); використовувати, вживати, ставити і т. ін. одне замість іншого; замінювати[759].

Якщо розуміти термін «змінює» (попередній адміністративний акт) у широкому значенні, то є підстави вважати, що адміністративний орган може змінювати попередній адміністративний акт шляхом зміни однієї з його частин на іншу або шляхом видання такого акта у новій редакції.

Тобто зміна адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин по суті передбачає заміну його частини, яка не відповідає вимогам чинного законодавства, іншою новою частиною, що забезпечить умови його правомірності, або шляхом видання такого акта у новій редакції. (див. додатки 91, 94).

Аналізуючи визначені ЗАП (ч. 2 ст. 87) умови протиправності адміністративного акта, теоретично підставою для зміни адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин (або його частини) є не вагомі порушення, які можуть бути усунені, а саме коли:

1) адміністративний акт суперечить положенням закону щодо форми та змісту адміністративного акта (п. 2 ч. 2 ст. 87 ЗАП);
2) адміністративний акт порушує норми матеріального права (п. 3 ч. 2 ст. 87 ЗАП);
3) адміністративний акт не відповідає принципам адміністративної процедури (але не завжди) (п. 4 ч. 2 ст. 87 ЗАП[760]).

Підставою для визнання недійсним адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є більш вагомі порушення, зокрема коли такий адміністративний акт був прийнятий ОМС поза межами наданих законом повноважень (пп. «а» п. 1 ч. 2 ст. 87 ЗАП) або внаслідок незаконного використання дискреційних

[759] Словник української мови: у 20 т. Т. 6. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2015. С. 218.

[760] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

повноважень (пп. «б» п. 1 ч. 2 ст. 87 ЗАП[761]), і коли такий адміністративний акт не може бути змінений.

Інститут відкликання не може застосовуватися на етапі перегляду адміністративного акта, оскільки щодо правомірного адміністративного акта немає підстав для припинення його дії.

Якщо ж правові підстави для зміни або визнання недійсним адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами відсутні, то ОМС приймає рішення про відмову у задоволенні заяви особи про перегляд адміністративного акта, що в свою чергу підтверджує правомірність та чинність первинного адміністративного акта (див. додаток 93).

Слід наголосити на тому, що рішення ОМС, прийняте за результатами розгляду заяви про перегляд прийнятого ним адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами має відповідати вимогам щодо форми та змісту адміністративного акта (ст. 70, 71 ЗАП[762]).

Висновки до розділу 2.

Проаналізовано, що в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин застосовуються адміністративні процедури, які завершуються (але не виключно): 1) прийняттям НПА; 2) прийняттям регуляторного акту; 3) прийняттям (вчиненням) адміністративного акта.

ОМС здійснюють повноваження у сфері земельних відносин застосовуючи спеціально-дозвільний принцип, а загальна адміністративна процедура є моделлю впровадження цього принципу при вирішенні ОМС земельних справ.

Констатовано, що у розумінні ЗАП земельно-правові процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин є адміністративними провадженнями, а кожний їх етап – процедурною дією або рішенням чи окремим адміністративним актом, а питання що вирішується є адміністративною справою. Тому при застосуванні ОМС загальної адміністративної процедури, алгоритм дій, визначений ЗАП, може змінювати кількість етапів (приміром, відкликання або визнання недійсним адміністративного акта), строки здійснення всіх земельно-правових процедур (наприклад, зупинення, поновлення провадження, продовження строків його розгляду), їх суб'єктний склад (залучення заінтересованих осіб та осіб, які сприяють розгляду земельної справи) та правовий статус учасників.

Сформульовано авторське визначення поняття «земельна справа», під якою розуміється сукупність фактичних обставин, документів і матеріалів (папка з документами, записи у базі даних або в реєстрі зберігаються в окремій обкладинці тощо), що стосується конкретного земельного питання, яке підлягає вирішенню ОМС з метою забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи (осіб) та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права,

[761] Там само.

[762] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

свободи чи законного інтересу у сфері земельних відносин та/або у зв'язку з виконанням ОМС покладених на них законом повноважень.

Аргументовано, що основними критеріями для застосування ОМС загальної адміністративної процедури при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин є наступні:

а) ОМС діє як адміністративний орган, здійснюючи функції публічної адміністрації (за виключенням відносин, передбачених ч. 2 ст. 1 ЗАП);

б) ОМС розглядає конкретну земельну справу;

в) ОМС за наслідками розгляду приймає (вчиняє) адміністративний акт у сфері земельних відносин, яким по суті вирішується конкретна земельна справа;

г) ОМС (або утворена при ньому комісія з розгляду скарг) розглядає скаргу, подану на прийнятий ним адміністративний акт, вчинену процедурну дію, прийняте процедурне рішення або допущену бездіяльність;

ґ) ОМС здійснює перегляд прийнятого ним адміністративного акта за нововиявленими обставинами; д) відсутні винятки, передбачені ч. 2 ст. 1 ЗАП.

ОМС застосовують загальну адміністративну процедуру при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин не лише керуючись принципами встановленими ЗАП, а також з комплексним урахуванням принципів конституційного, муніципального, цивільного, адміністративного, земельного права.

Аргументовано, що для ОМС строки, встановлені у ЗАП є загальними, а строки визначені профільним Законом та ЗКУ є спеціальними. Відтак в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин ОМС переважно мають застосовувати спеціальні строки, які можуть не збігатися з строками загальної адміністративної процедури.

Виходячи з системного аналізу ЗАП, ЗКУ та профільного Закону ми виокремили такі стадії загальної адміністративної процедури в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин:

1. Ініціювання адміністративного провадження;
2. Початок адміністративного провадження;
2.1. Дослідження обставин земельної справи та збирання доказів;
2.2. Розгляд та вирішення земельної справи;
2.3. Прийняття рішення в земельній справі;

Враховуючи специфіку регулювання земельних відносин ОМС на стадіях загальної адміністративної процедури, до прийняття остаточного рішення по суті вирішення земельної справи, можуть приймати два і більше адміністративних актів, якими здійснюється формування земельної ділянки як об'єкту цивільних прав (з присвоєнням їй кадастрового номера, поділу земельної ділянки та реєстрацією цих відомостей в ДЗК), а саме:

– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях, пов'язаних з формуванням земельної ділянки;

– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях, в яких здійснюється відведення земельної ділянки комунальної власності у користування із зміною її цільового призначення;

– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях в яких здійснюється розподіл земель, що залишилися у колективній власності (але не виключно);

2.4. Виконання адміністративного акта у сфері земельних відносин:

3. Адміністративне оскарження:

4. Перегляд адміністративного акта у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами.

Здійснено класифікацію адміністративної процедури при здійсненні ОМС повноважень у сфері відносин є:

1) за суб'єктом ініціативи : а) заявні; б) втручальні (за ініціативою ОМС);
2) за критерієм уніфікованості: а) уніфіковані (визначена ЗАП загальна адміністративна процедура); б) неуніфіковані (визначені різними НПА);
3) залежно від складності адміністративної процедури: а) прості (що полягають у вчиненні ОМС певних одноразових дій, які дозволяють завершити процедуру й ухвалити адміністративний акт); б) складні (що потребують складних нелінійних дій, з додатковими етапами, що з прийняттям у процесі розгляду декількох адміністративних актів або вчиненням дій, в тому числі із можливим залученням спеціалістів, експертів, перекладачів тощо);
4) в залежності від наслідків для фізичної або юридичної особи: а) позитивні б) негативні;
5) залежно від повноважень ОМС: а) установчі; б) нормотворчі; в) правозастосовні; г) контрольні;
6) за порядком здійснення: а) згідно загальної адміністративної процедури з врахуванням правових та організаційних форми діяльності ОМС та особливостей земельно-правових процедур; б) згідно процедур, визначених профільним Законом, ЗКУ та іншими НПА;
7) залежно від функцій та завдань ОМС: а) регулятивні; б) охоронні;
8) залежно від наявності чи відсутності спору: а) безспірні (неконфліктні); б) спірні (конфліктні);
9) в залежності від ступеня обмеження прав приватних осіб: а) дозвільні (погоджувальні); б) повідомні;
10) залежно від напрямків впливу: а) зовнішньо-організаційні та б) внутрішньо-організаційні;
11) за видом прийнятих ОМС адміністративних актів у сфері земельних відносин можна виділити: а) вирішуються шляхом прийняття індивідуальних адміністративних актів; б) вирішуються шляхом прийняття НПА; в) вирішуються шляхом прийняття регуляторних актів.

В адміністративних провадженнях при здійсненні ОМС дискреційних повноважень у сфері земельних відносин законодавством переважно закріплений адміністративний розсуд імперативного типу (коли адміністративно-правова норма, установлюючи можливі варіанти рішень, залишає на розсуд суб'єктів ад-

міністрації вибір одного з цих варіантів), рідше диспозитивного та/або інтерпретаційного типу.

Розгляд та вирішення ОМС земельної справи завершується прийняттям у межах закріплених законом повноважень адміністративного акта у сфері земельних відносин, який по суті є формальним результатом вирішення земельної справи та кінцевою стадією адміністративного провадження (крім випадків, коли необхідним також є виконання адміністративного акта).

Наведено авторське визначення поняття «адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин» під яким розуміється рішення (розпорядження, наказ, акт чи інший документ) або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) ОМС або посадовою особою місцевого самоврядування для вирішення конкретної земельної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію земельних прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

За формою вираження адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин як правило приймається в письмовій (електронній або паперовій) формі, а у випадках передбачених законом, у тому числі з метою запобігання загрозі життю, здоров'ю громадян, майну або громадській безпеці, такий адміністративний акт може бути прийнято в усній формі. Структурно адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин складається з вступної, мотивувальної, резолютивної та заключної частин.

Проаналізовано, що адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин має особливу дію в часі, дату набрання та втрати ним чинності, а саме:

– адміністративний акт, що є підставою для виникнення речових прав на земельну ділянку, – не втрачає чинності після державної реєстрації відповідного речового права в ДРП і продовжує діяти протягом усього часу існування такого права;

– адміністративний акт, яким надається дозвіл (згода) на розроблення документації із землеустрою, надається погодження такої документації, – не втрачає чинності після затвердження відповідної документації і продовжує діяти протягом усього часу реалізації заходів із землеустрою, передбачених такою документацією;

– адміністративний акт, яким вносяться відомості до ДЗК про об'єкт такого кадастру, – діє протягом усього часу існування відповідного об'єкта.

Розглянуто, що профільним Законом передбачена процедура призупинення дії рішення ради або рішення виконавчого комітету ради, що здійснюється шляхом видання розпорядження голови громади або голови районної у місті ради (лише стосовно рішення виконавчого комітету районної у місті ради). За своєю правовою природою розпорядження про зупинення рішення ради або виконавчого комітету ради є процедурним рішенням, оскільки його видання не призводить до вирішення конкретної земельної справи та набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб). Крім того, таке розпорядження не може бути предметом оскарження в адміністративному або судовому порядку, оскільки це виключні повноваження сесії сільської, селищної, міської ради

Особливістю адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є те, що якщо він стосується безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди), то такий адміністративний акт приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу відповідної ради (абз. 2 ч. 2 ст. 59 профільного Закону).

Виявлено, що на відміну від інших актів ОМС, для яких профільним Законом встановлена можливість та порядок внесення до них змін, скасування та визнання їх незаконними з мотивів їхньої невідповідності Конституції та законам України як в адміністративному так і судовому порядку, ЗАП для адміністративних актів, в тому числі у сфері земельних відносин, передбачені нові механізми визнання адміністративного акта нікчемним та дострокового припинення їх дії шляхом:

– відкликання правомірного адміністративного акта;
– визнання недійсним протиправного адміністративного акта;
– оскарження адміністративного акта;
– перегляду адміністративного акта за нововиявленими обставинами.

Адміністративна процедура спрямована на активну роль ОМС щодо отримання потрібних документів та відомостей при вирішенні земельних справ, які ОМС на виконання принципу офіційності зобов'язані витребувати самостійно, не перекладаючи виконання цього обов'язку на інших учасників адміністративного провадження.

ЗАП визначено, що в ОМС суб'єктами розгляду скарги в адміністративному провадженні є:

1) адміністративний орган вищого рівня (враховуючи відносини субординації в ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування), якщо інший суб'єкт не передбачений законом;
2) той самий ОМС, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо: а) щодо нього відсутній адміністративний орган вищого рівня; б) при ньому утворено комісію з розгляду скарг.

Доведено, що визначення суб'єкта розгляду скарги залежить від обраного скаржником предмету адміністративного оскарження, закріпленої законодавством компетенції відповідного адміністративного органу, а також його місця в ієрархії органів ОВВ або ОМС.

Перегляд адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин за нововиявленими обставинами може бути ініційований лише за заявою особи, поданою до ОМС, що прийняв адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття такого адміністративного акта на день подання заяви (наприклад, в наслідок публічного правонаступництва), якщо: 1) стали відомі істотні для земельної справи обставини, що не були встановлені ОМС та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду земельної справи; 2) рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено, що адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин прийнято внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на ОМС.

РОЗДІЛ 3.
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ПРОЦЕДУРИ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

3.1. Зарубіжний досвід здійснення адміністративних процедур у сфері земельних відносин та можливість його застосування в Україні

Протягом другої половини XX сторіччя у більшості країн Європи відбувалася систематизація законодавства про адміністративну процедуру та прийняття окремих законодавчих актів (Австрія, Польща, Угорщина, Іспанія, ФРН, Данія, Італія, Австрія, Нідерланди, Естонія, Латвія та інші).

Найбільш важливі принципи адміністративних процедур, що відбивають демократичний ідеал компромісу відносин між державою та громадянином (право бути вислуханим; доступ до інформації; допомога на представництво; виклад мотивів; зазначення засобів правового захисту) закріплені в Резолюції (77) 31 про захист особи відносно актів адміністративних органів, що прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи від 28.09.1977 р.[763].

Розглянемо адміністративну процедуру деяких з вищезазначених країн.

Закон про адміністративну процедуру ФРН від 25.06.1976 р. набрав чинності з 01.01.1977 р. поширюється на публічно-правову адміністративну діяльність органів влади (будь-який орган, який виконує функції публічного управління), а саме: федерації безпосередніх федеральних публічно-правових корпорацій, установ і фундацій; землі, громади і спілки громад та інші публічно-правові юридичні особи, що підлягають нагляду земель (§ 1)[764]. Винятки з сфери застосування цього Закону становлять щодо: діяльність церков, релігійних об'єднань і світоглядних товариств, а також їх спілок та установ; процедури у федеральних чи земельних фінансових органах влади, яке врегульовано Законом про податки; кримінального переслідування; переслідування і покарання за адміністративні правопорушення; правової закордонної допомоги у цивільних і кримінальних справах; процедури в Німецькому Патентному відомстві й утворених при ньому арбітражних відділах; процедури за соціальним кодексом; права відшкодування

[763] Адміністративна процедура та адміністративні послуги: Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимощук В.П. К.: Факт, 2003. С. 461.

[764] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/BJNR012530976.html#BJNR012530976BJNG002100310

збитків, спричинених війною та її наслідками в післявоєнний період; права відшкодування (§ 2)[765].

По Закону про адміністративну процедуру ФРН визначена територіальна компетенція (місцева юрисдикція) органів влади, а саме: 1) у справах, що стосуються нерухомого майна або права чи правовідносин, що ґрунтуються на місцезнаходженні – органу влади, в окрузі якого знаходиться майно або місцезнаходження; 2) у справах, що стосуються ведення бізнесу або одного з його постійних представництв, здійснення професії або іншої постійної діяльності – органу влади, в окрузі якого здійснюється бізнес або постійне представництво, або здійснюється чи буде здійснюватися професія чи діяльність; 3) в інших справах, які: a) стосуються фізичної особи – орган влади, в окрузі якого фізична особа має або нещодавно мала своє останнє місце проживання, b) стосуються юридичної особи або об'єднання – органу влади, в окрузі якого юридична особа або об'єднання має або нещодавно мала своє зареєстроване місцезнаходження; 4) у справах, де компетенція не виникає на основі пунктів 1-3 – орган влади, в окрузі якого виникає підстава для офіційного акту (§ 4)[766].

У розумінні цього Закону адміністративна процедура – це діяльність органів влади, спрямована на вивчення вимог, підготовку та видачу адміністративного акта або укладення договору згідно з публічним правом; вона включає видачу адміністративного акта або укладення договору згідно з публічним правом (§ 9)[767]. Учасниками адміністративної процедури є: 1) заявники та відповідачі; 2) ті, до яких орган влади має намір звернутися або звернувся з адміністративним актом; 3) ті, з ким орган влади має намір укласти або уклав публічно-правовий договір, 4) ті, кого було залучено до участі в провадження органом влади відповідно до п. 2. Крім того, орган влади може за власною ініціативою або за заявою осіб залучити як сторони тих, чиї законні інтереси можуть бути порушені результатом процедури. Якщо результат процедури має юридично обов'язкову силу для третьої сторони, ця третя сторона за заявою викликається до участі в провадження як сторона; якщо вона відома органу влади, орган влади повинен повідомити цю сторону про початок процедури (§ 13)[768]. Учасники адміністративного провадження мають право залучати до участі в процедури уповноваженого та помічника.

Адміністративна процедура у ФРН здійснюється на німецькій мові. А якщо заяви подаються до органу влади іноземною мовою або якщо подання, квитанції, довідки чи інші документи надаються органу влади іноземною мовою, орган влади негайно вимагає перекладу. У обґрунтованих випадках може бути запрошено подання засвідченого перекладу або перекладу, підготовленого державно призначеним або присяжним перекладачем (§ 23)[769].

Орган влади на власний розсуд згідно з його обов'язком вирішує, чи проводитиме він адміністративну процедуру і коли, крім випадків, якщо орган, згідно

[765] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[766] Там само.

[767] Там само.

[768] Там само.

[769] Там само.

з правовими приписами: 1) повинен діяти за службовим обов'язком або за заявою; 2) може діяти тільки за заявою, а такої немає (§ 22)[770].

Учасник адміністративної процедури, який не має місця проживання або звичайного місця проживання, зареєстрованого офісу або місця ведення бізнесу в Німеччині, повинен на запит протягом розумного періоду часу призначити органу влади уповноваженого одержувача в Німеччині. Якщо він цього не зробить, документ, адресований йому, вважається отриманим на сьомий день після його відправлення поштою, а документ, переданий електронним способом, вважається отриманим на четвертий день після його відправлення (§ 15)[771].

Якщо в учасника адміністративної процедури відсутній представник, суд з питань опіки або, у випадку неповнолітнього учасника, сімейний суд повинен на запит органу влади призначити відповідного представника: 1) для учасника, особа якого невідома; 2) для відсутнього учасника, місцезнаходження якого невідоме або який не може займатися своїми справами; 3) для сторони, яка не проживає в країні, якщо вона не виконала вимогу органу влади про призначення представника у встановлений термін; 4) для сторони, яка через психічне захворювання або фізичну, психічну чи психологічну ваду не може самостійно брати участь в адміністративній процедурі; 5) у випадку безгосподарського майна, якого стосується процедура, для захисту прав та обов'язків, що виникають стосовно майна (§ 16)[772].

Законом про адміністративну процедуру ФРН передбачений правовий статус представника в однакових за формою заявах, яким вважається фізична особа чиє ім'я, професі та адреса, позначені у клопотаннях чи заявах, які в рамках адміністративної процеури були підписані більш ніж 50 особами в підписних списках або були подані у формі дублікатних ідентичних текстів (однорідні заяви). (§ 17)[773].

Сумніви щодо упередженості виконання службових обов'язків посадовою особою органу влади за заявою такої особи або учасника адміністративної процедури повинні повідомлятися керівнику органу влади або його довіреній особи, які вирішують питання відведення від участі Якщо є підстави підозрювати, що посада буде здійснюватися неупереджено, або якщо залучена сторона стверджує, що такі підстави існують, будь-хто, хто має діяти від імені органу влади в адміністративній процедурі, повинен повідомити про це керівника органу влади або його представника та, за дорученням цієї особи, утриматися від участі.

На виконання принципу офіційного дослідження орган влади розслідує обставини справи з власної ініціативи, самостійно визначаючи вид та обсяг дослідження. При цьому орган влади не зв'язаний заявами учасників та їх клопотаннями про допущення доказів. Орган влади повинен враховувати всі обставини, що мають відношення до окремої справи, включаючи ті, що є вигідними для залучених сторін. Він не може відмовити у прийнятті декларацій або запитів, що належать до його сфери відповідальності, на тій підставі, що він вважає де-

[770] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[771] Там само.

[772] Там само.

[773] Там само.

кларацію або запит неприйнятними або необґрунтованими (§ 24)[774]. В ході дослідження справи орган влади має право вимагати та приймати підтвердження, що прирівнюються до присяги (§ 27)[775].

В адміністративній процедурі ФРН орган влади використовує засоби доказування, які він згідно із службовим обов'язком вважає необхідними для дослідження обставин справи, зокрема він може: 1) запитувати будь-яку інформацію; 2) заслуховувати учасника, опитувати свідків та експертів або запитувати письмові відгуки від учасників, свідків та експертів; 3) використовувати документи та акти; 4) здійснювати огляд на місці. Свідки та експерти зобов'язані давати свідчення та готувати експертизу, якщо це передбачено законодавством (§ 26)[776].

Учасник адміністративної процедури має право: 1) на ознайомлення з матеріалами справи (§ 29)[777]; 2) на заслуховування перед прийняттям адміністративного акта для висловлення своєї думки стосовно важливих для рішення фактичних обставин (заслуховування учасників) (§ 26)[778]; 3) вимагати від органу влади збереження таємниці, що належить до сфери особистого життя, виробничої та комерційної таємниці (§ 30)[779]; 4) подавати заяви та клопотання; 5) на відновлення адміністративної процедури (§ 51)[780] та інші права.

В Законі про адміністративну процедуру ФРН конкретні строки здійснення адміністративної процедури не визначені. Орган влади на власний розсуд згідно з його обов'язком вирішує, чи проводитиме він адміністративну процедуру і коли, крім випадків, якщо орган, згідно з правовими приписами (§ 22)[781], а також орган влади самостійно визначає строки адміністративної процедури, які обчислюються у порядку, передбаченому § 187-193 Цивільного кодексу ФРН, та можуть бути продовжені орган влади (§ 31)[782].

Адміністративним актом вважається будь-яке розпорядження, рішення або інший суверенний захід, прийнятий органом влади для регулювання окремої справи в галузі публічного права, який має безпосередню, спрямовану на зовні правову дію. В свою чергу під загальним розпорядженням розуміється адміністративний акт, спрямований на коло осіб, що визначені або можуть бути визначені за загальними ознаками, чи який стосується публічно-правової якості предмета чи його використання широкою громадськістю (§ 35)[783]. Орган влади повинен приймати рішення з урахуванням загального результату процедури.

Зміст адміністративного акта має бути достатньо конкретним. Він може бути виданий у письмовій, електронній, усній або іншим способом. Усний адміністра-

---

[774] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[775] Там само.

[776] Там само.

[777] Там само.

[778] Там само.

[779] Там само.

[780] Там само.

[781] Там само.

[782] Там само.

[783] Там само.

тивний акт підтверджується письмово або в електронному вигляді, якщо в цьому є законний інтерес, і відповідна особа негайно цього вимагає. Електронний адміністративний акт підтверджується письмово за тих самих умов. Письмовий або електронний адміністративний акт повинен ідентифікувати орган, що його видав, та містити підпис або ім'я керівника органу, його представника або агента. Якщо електронна форма використовується для адміністративного акта, для якого письмова форма вимагається законом, кваліфікований сертифікат, що лежить в основі підпису, або пов'язаний з ним кваліфікований атрибутивний сертифікат також повинен ідентифікувати орган видачі. Письмовий або електронний адміністративний акт, що підлягає оскарженню, супроводжується заявою, яка інформує відповідну сторону про засіб правового захисту, доступний проти адміністративного акта, орган або суд, до якого має бути подана апеляція, їхнє місцезнаходження та строк, якого слід дотримуватися (інформація про засоби правового захисту) (§ 37)[784].

Письмовий або електронний адміністративний акт, а також адміністративний акт, підтверджений письмово або в електронному вигляді, повинні бути обґрунтовані. В обґрунтуванні повинні бути зазначені суттєві фактичні та правові причини, які спонукали орган влади прийняти таке рішення. Підстави для дискреційних рішень також повинні чітко вказувати на аспекти, на яких орган влади ґрунтував свою дискрекцію (§ 39)[785]. Якщо орган влади уповноважений діяти на власний розсуд, він повинен здійснювати свої дискреційні повноваження відповідно до мети уповноваження та дотримуватися встановлених законом меж дискреційних повноважень (§ 40)[786].

Прийнятий адміністративний акт має бути повідомлений стороні, для якої він призначений або на яку він поширюється. Якщо призначено уповноваженого представника, повідомлення може бути зроблене цій стороні. Письмовий адміністративний акт, надісланий поштою в межах Німеччини, вважається повідомленим на четвертий день після його відправлення, а надісланий електронним способом у межах Німеччини або за кордон, вважається повідомленим на четвертий день після його відправлення. Це не застосовується, якщо адміністративний акт не був отриманий або був отриманий пізніше; у разі сумнівів орган влади повинен надати підтвердження отримання адміністративного акта та часу отримання. Адміністративний акт може бути публічно оголошений, якщо це дозволено законом (§ 40)[787].

Орган влади може виправляти граматичні помилки, помилки в розрахунках та аналогічні очевидні неточності в адміністративному акті в будь-який час. Якщо зацікавлена сторона має законний інтерес, виправлення має бути внесено і на її вимогу. При цьому орган влади має право вимагати надання документа, який повинен бути виправленний (§ 42)[788].

Прийнятий адміністративний акт набирає чинності стосовно особи, для якої він призначений або на яку він поширюється, з моменту, коли він проголошений

[784] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[785] Там само.

[786] Там само.

[787] Там само.

[788] Там само.

цій особі з відповідним змістом. При цьому, адміністративний акт залишається чинним доти, доки він не буде відкликаний, скасований, або іншим чином припинений або його дія припиниться у зв'язку з закінченням строку або з інших причин. Нікчемний адміністративний акт є недійсним (§ 43)[789].

Згідно з § 44 Закону про адміністративну процедури ФРН адміністративний акт є нікчемним, якщо він містить особливо значні помилки, і якщо це очевидно при розумному оцінюванні всіх відповідних обставин, що мають бути взяті до уваги. Не зважаючи на положення п. 1, адміністративний акт є нікчемним, якщо: 1) він був виданий у письмовій або електронній формі, але орган, що його видав, не можна ідентифікувати; 2) який, згідно із законодавчим положенням, може бути виданий лише шляхом вручення документа, але не відповідає цій формі; 3) який орган влади видав поза межами своєї компетенції, встановленої абз. 1 п. 1 § 3, не маючи на це повноважень; 4) який ніхто не може виконати з фактичних причин; 5) який вимагає вчинення незаконної дії, що є кримінальним правопорушенням або правопорушенням, за яке передбачено штраф; 6) який порушує норми добропорядності[790].

Закон про адміністративну процедури ФРН передбачає механізми дострокового припинення дії адміністративного акта шляхом відкликання протиправного адміністративного акта та скасування правомірного адміністративного акта. Зокрема протиправний адміністративний акт може бути відкликаний повністю або частково, навіть після того, як він став остаточним (оскарження цього акта стало не можливим) та обов'язковим для виконання, з дією на майбутнє або минуле. Якщо органу влади стають відомі факти, що виправдовують відкликання протиправного адміністративного акта, то відкликання допустиме лише протягом одного року з дати отримання. Це не застосовується у випадку, передбаченому абз. 3 п. 2 § 48[791].

Правомірний невигідний адміністративний акт, коли його вже не можна оскаржити, може бути скасований повністю або частково з дією на майбутнє навіть, окрім випадків, коли адміністративний акт такого ж змісту має бути виданий повторно або скасування є неприпустимим з інших причин. При цьому правомірний вигідний адміністративний акт може бути скасований повністю або частково з набранням чинності на майбутнє лише якщо: 1) скасування дозволено законом або передбачено адміністративним актом; 2) якщо адміністративний акт підлягає умові, а бенефіціар її не виконав або не виконав у встановлений термін; 3) якщо орган влади мав би право не видавати адміністративний акт через обставини, що виникли пізніше, і якщо без скасування були б поставлені під загрозу суспільні інтереси; 4) якщо орган влади мав би право на підставі зміненого правового положення не видавати адміністративний акт, за умови, що бенефіціар ще не скористався вигодою або ще не отримав жодної вигоди на підставі адміністративного акта, і якщо суспільні інтереси будуть поставлені під загрозу без скасування; 5) з метою запобігання або усунення серйозної шкоди для суспільного блага. Якщо адміністративний акт було відкликано або скасо-

[789] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[790] Там само.

[791] Там само.

вано з ретроактивною дією або став недійсним через настання наступної умови, будь-які вже надані послуги повинні бути відшкодовані. Послуга, що підлягає відшкодуванню, має бути визначена письмовим адміністративним актом (§ 49)[792].

Перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами в Законі про адміністративну процедуру ФРН визначено як «відновлення процедури», в якій за клопотанням зацікавленої особи орган влади приймає рішення про відкликання або зміну адміністративного акта, що не підлягає оскарженню, якщо 1) фактична або правова ситуація, що лежить в основі адміністративного акта, згодом змінилася на користь зацікавленої особи; 2) існують нові докази, які призвели б до рішення, сприятливішого для зацікавленої особи; 3) існують підстави для поновлення провадження відповідно до ст. 580 Цивільного процесуального кодексу (§ 51)[793].

Згідно зазначеного Закону правовідносини у сфері публічного права можуть бути встановлені, змінені або припинені договором (публічно-правовим договором), якщо це не суперечить правовим нормам. Зокрема, замість видання адміністративного акта, орган влади може укласти публічно-правовий договір зі стороною, якій він в іншому випадку адресував би адміністративний акт (§ 54). Публічно-правовий договір має бути укладений у письмовій формі, якщо законом не передбачено іншу форму (§ 57)[794]. Разом з тим, публічно-правовий договір, який втручається у права третьої сторони, набуває чинності лише за наявності письмової згоди третьої сторони. Якщо замість адміністративного акта, для видання якого потрібне схвалення, згода або погодження іншого органу влади відповідно до правового положення, укладається договір, цей договір набуває чинності лише після того, як інший орган влади співпрацював у встановленій формі (§ 58)[795].

Частиною V Закону про адміністративну процедуру ФРН регламентовані особливі види процедур: Розділ 1. «Формальна адміністративна процедура», Розділ 1а «Прискорення дозвільної процедури», Розділ 2 «Про цедура затвердження плану»; частиною VI «Процедура правового захисту», частиною VII «Діяльність на громадських засадах, комітети», частиною VIII «Прикінцеві положення». Під комітетами у даному Законі розуміються колегіальні органи, засіданнях яких відкриває, головує та закриває головуючий. Комітети мають кворум, якщо всі члени запрошені та присутні більше половини, але не менше трьох, членів, які мають право голосу. Рішення також можуть бути прийняті письмово, якщо жоден з членів не заперечує. Якщо розгляд питання було відкладено через відсутність кворуму, і комітет скликається повторно для розгляду того самого питання, він має кворум незалежно від кількості присутніх осіб, якщо це було зазначено в виклику. Рішення приймаються більшістю голосів. У разі рівності голосів голос голови є вирішальним, якщо він має право голосу; в іншому випадку рівність голосів вважається відхиленням. Засідання комітету фіксується протоколом, який повинен містити інформацію про: 1) місце та дату проведення засідання; 2) імена голови та присутніх членів комітету; 3) обговорюване питання та внесені пропози-

[792] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[793] Там само.

[794] Там само.

[795] Там само.

ції; 4) прийняті резолюції; 5) результати виборів. Протокол має бути підписаний головою, а якщо призначено секретаря, також і секретарем (§§ 89-91)[796].

Підсумовуючи огляд адміністративної процедури у ФРН нами виявлено, що в ній не чітко визначені строки та місце її здійснення, не наводиться її структура, не виокремлені основні її етапи (провадження), не чітко визначеною також є процедура адміністративного оскарження прийнятих рішень та вчинених дій. Дана адміністративна процедура застосовується також при прийнятті НПА (загальне розпорядження). На відміну від загальної адміністративної процедури у ФРН орган влади відкликає протиправний адміністративний акт і скасовує правомірний адміністративний акт, порівняно більшим є перелік підстав для визнання адміністративного акта нікчемним («який порушує норми добропорядності»), і при цьому прийняття органом влади такого рішення є обов'язковим (сам по собі такий акт не стає нікчемним).

Разом з тим корисними для впровадження у загальну адміністративну процедуру є положення про призначення органом влади представника особі та представника в однакових за формою заявах (при розгляді колективних звернень).

При здійсненні органами влади (земель) повноважень у сфері земельних відносин застосовується передбачена цим Законом адміністративна процедура.

Загальний Закон Австрії про адміністративну процедуру 1991 р. регулює розгляду та вирішення адміністративних справ, розпочатих за заявою особи або у зв'язку з виконанням органом своїх повноважень, а також в порядку адміністративного оскарження. З поміж інших цей Закон передбачає спеціальну процедуру для «великих проваджень», якщо в адміністративній справі або в об'єднаних адміністративних справах братимуть участь понад 100 осіб, то орган може про заяву або заяви через едикт (ч. (1) § 44a), зміст якого повинен містити: предмет заяви та опис намірів; строк щонайменше шість тижнів, протягом якого до органу можуть бути подані заперечення. Якщо особи несвоєчасно подають до органу заперечення або не подають їх взагалі, то вони втрачають своє становище як сторін адміністративної процедури. При розгляді справи можуть проводитися усні слухання із залученням всіх відомих учасників, а також потрібних свідків та експертів, якщо вони пов'язані з оглядом, у разі можливості безпосередньо на місці, в інших випадках – у місці знаходження органу або місці, яке виявиться, згідно з обставинами найдоцільнішим (ч. (1) § 40)[797].

В адміністративній процедурі орган має право викликати осіб, які мають місце проживання у сфері його діяльності й присутність яких є необхідною. При умові відсутності обґрунтованих перешкод (хвороба, немічність та інших) присутність особи за викликом органу має обов'язковий характер і для її виконання може бути затримання і примусовий привід, якщо попередження про вжиття цих заходів міститься у виклику і виклик був доставлений особисто (ч. (1) § 19)[798].

---

[796] Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976.

[797] Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 181.

[798] Там само. С. 181.

Прийняте за результатами розгляду адміністративної справи рішення може оформлюватися у письмовій (якщо це чітко закріплено адміністративними приписами або цього вимагає сторона) або усній формі (ч. (1) § 62). Письмово оформлені рішення можуть бути доставлені телеграфом, телетайпом чи телефаксом[799].

Апеляція має подаватися стороною протягом двох тижнів до органу, який прийняв рішення у першій інстанції. Перебіг строку на оскарження розпочинається з дати доведення рішення до відома особи (ч. (5) § 63). Але окреме оскарження проти розпоряджень, що стосується тільки процедури не допускається, вони можуть оскаржуватися лише разом з рішенням, що вирішує цю справу (ч. (2) § 63). Вчасно подані апеляції мають дію відстрочення (ч. (1) § 64) (тобто зупиняють дію оскаржуваного рішення). Разом з тим, орган може скасувати дію відстрочення коли негайне виконання рішення є в інтересах сторони або суспільного блага через можливе виникнення небезпеки у разі зволікання (ч. (2) § 64). Гідно цього Закону спеціальними апеляційними органами є незалежні адміністративні сенати в землях (ч. (1) § 67a)[800].

При здійсненні адміністративними органами повноважень у сфері земельних відносин застосовується передбачена Загальним Законом Австрії про адміністративну процедуру адміністративна процедура.

Акт із загального адміністративного права Нідерландів (чинний з 01.01.1994 р.) регулює відносини щодо: 1) видання адміністративних актів (розпоряджень), в тому числі за заявою особи; 2) оскарження розпоряджень в адміністративному порядку шляхом подання «заперечення» та «адміністративної апеляції»; 3) оскарження розпоряджень в судовому порядку; 4) питання субсидій (глава 4:2); 5) відносини щодо контролю за дотриманням законодавства (ст. 5:11-5:20); 6) порядок вжиття «примусових заходів» (фізичних заходів), які застосовуються адміністративним органом чи від його імені й спрямовані проти діяльності (бездіяльності), яка перешкоджає виконанню обов'язків, встановлених статутною нормою або відповідно до неї (ст. 5621-5:31); 7) певні питання здійснення повноважень адміністративними органами, зокрема відносини щодо надання влади видавати розпорядження від імені адміністративного органу («мандат», ст. 10:11-10:12) та відносини щодо делегування повноважень (ст. 10:13-10:20)[801].

Окрім вищенаведених процедур, даний законодавчий акт передбачає особливі більш детальні процедури в межах підготовки розпоряджень. Приміром «публічна підготовча процедура» передбачає обов'язок адміністративного органу робити повідомлення про заяву чи проект через газету, можливість ознайомлення з матеріалами справи (заявою проектом розпорядження тощо) заінтересованих осіб та висловлювання ними своєї точки зору (підрозділ 3:4). «Розширена

---

[799] Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 182.

[800] Там само. С. 182.

[801] Там само. С. 183.

підготовча публічна процедура» передбачає додатково участь у вирішенні справи інших адміністративних органів (підрозділ 3:5)[802].

Процедура слухання передбачена під час розгляду заперечень (ст. 7:2-7:8) та під час розгляду адміністративних апеляцій (ст. 7:16-7:23)[803].

Розпорядження набуває чинності не раніше його оприлюднення (ст. 3:40), що здійснюється шляхом його надсилання одній або декільком зацікавленим сторонам (ч. 1 ст. 3:41). Якщо ж розпорядження стосується більш ніж однієї або кількох зацікавлених сторін, то воно оприлюднюється в офіційному виданні органу влади, газеті чи оголошенні або у будь-який інший зручний спосіб (ч. 1 ст. 3:42)[804].

Акт із загального адміністративного права Нідерландів передбачає два механізми адміністративного оскарження: 1) подання заперечення – вимоги проти розпорядження від адміністративного органу, який його видав; 2) подання адміністративної апеляції – вимоги проти розпорядження від іншого адміністративного органу, ніж той, що видав розпорядження. За загальним правилом подання заперечення або адміністративної апеляції не призупиняє дію розпорядження, що оскаржується, якщо іншого не передбачено статутною нормою або відповідно до неї (ст. 6:16). Для розгляду заперечень можуть створюватися так звані «дорадчі комітети» (ст. 7:13)[805].

Адміністративна процедура, передбачена Актом із загального адміністративного права Нідерландів також застосовується при здійсненні адміністративними органами повноважень у сфері земельних відносин.

Кодекс адміністративного провадження Польщі від 14.06.1960 р. регулює провадження: 1) в органах публічної адміністрації у належних до компетенції цих органів індивідуальних справах, що вирішуються адміністративними рішеннями; 2) в інших державних органах, а також в інших суб'єктах, якщо вони зобов'язані за законом або за домовленістю вирішувати справи, зазначені у п. 1; 3) у справах розв'язання спорів про компетенцію між органами одиниць територіального самоврядування та органами урядової адміністрації і між органами та суб'єктами, зазначеними у п. 2; 4) у справах видачі довідок (ст. 1)[806].

Також цей Кодекс регулює провадження у справах скарг і пропозицій в державних органах, органах одиниць територіального самоврядування, а також в органах громадських організацій (ст. 2).

Положення Адміністративно-процесуального кодексу не застосовуються до: 1) проваджень у справах про доходи кримінального характеру, 2) справ, що регулюються Законом про податкову постанову від 29.08.1997 р. (JoL № 137, п. 926), за винятком положень частин IV, V та VIII; 3) у справах, що стосуються юрис-

---

[802] Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 183.

[803] Там само. С. 183.

[804] Там само. С. 184.

[805] Там само.С. 184.

[806] Code of Administrative Procedure 14.06.1960. URL: https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/EN%20%20Code%20of%20Administrative%20procedures%20Poland%20.pdf

дикції польських дипломатичних представництв та консульських установ, якщо окремі положення не передбачають інше; 4) до справ, що виникають із організаційної ієрархії у відносинах між державними органами та іншими державними організаційними одиницями, 4) професійного підпорядкування працівників органів та організаційних одиниць, якщо окремі положення не передбачають інше. (§ § 1-3). Але при цьому Рада Міністрів може шляхом постанови поширити положення цього Кодексу, щоб вони повністю або частково охоплювали провадження у випадках, зазначених у § 2 (§ 5).

Розділ 2 цього Кодексу закріплює загальні принципи адміністративної процедури: принцип законності (§ 6); верховенства права (§ 7); безсторонність (неупередженість) адміністративного органу (§ 8); відкритість та доступ до справи (§ 9); гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні (§ 10); обґрунтованость (§ 11); своєчасність і розумний строк (§ 12); врегулювання спору мировою угодою (§ 13); письмовий розгляд справи (§ 14); гарантування права на адміністративне та судове оскарження рішень (§ 15); остаточність рішень щодо яких не існує права на оскарження в адміністративному порядку (§ 16)[807].

Для цілей цього Кодексу адміністративного провадження Польщі вищими органами є: 1) стосовно органів місцевого самоврядування – апеляційна рада місцевого самоврядування, якщо інше не передбачено законом; 2) стосовно регіональних губернаторів – відповідний міністр, 3) - стосовно органів державного управління, крім зазначених у пунктах 1 та 2 – відповідний вищий орган або відповідний міністр, а за їх відсутності – державні органи, які здійснюють нагляд за їхньою діяльністю; 4) стосовно громадських організацій – відповідний вищий орган, а за його відсутності – державний орган, який здійснює нагляд за діяльністю таких організацій (§ 17)[808].

Органи публічної адміністрації повинні діяти в межах своєї предметної та територіальної юрисдикції за посадою (§ 19), їх предметна юрисдикція визначається нормативними актами у сфері його діяльності (§ 20), а територіальна юрисдикція визначається таким чином: 1) у справах, що стосуються землі та майна – на підставі місцезнаходження; якщо майно знаходиться в межах юрисдикції двох або більше органів, рішення видає орган, на території якого знаходиться найбільша частина майна; 2) у справах, що стосуються діяльності підприємств – на підставі місця, де підприємство знаходилося, функціонує або буде функціонувати; 3) в інших випадках – на підставі місця проживання (зареєстрованого офісу), а якщо місця проживання в Польщі немає – поточного місця проживання сторін або однієї зі сторін. Якщо жодна зі сторін не має місця проживання в Польщі (або зареєстрованого офісу в Польщі), то підставою є їхнє останнє місце проживання (зареєстрований офіс) або місце проживання в Польщі. Якщо ж територіальну юрисдикцію неможливо визначити у спосіб, передбачений п. 1, то справу розглядає орган, який має юрисдикцію за місцем, де відбулася подія, що стала підставою для провадження, а якщо це місце неможливо визначити, то орган, який має

[807] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[808] Там само.

юрисдикцію у Варшавсько-Середмістському районі (§ 21)[809]. Органи публічної адміністрації повинні суворо дотримуватись принципу безсторонність (неупередженість) адміністративного органу.

Стороною адміністративного провадження може бути будь-яка особа, чиї законні інтереси або обов'язки є предметом провадження або яка потребує втручання органу щодо своїх законних інтересів або обов'язків (§ 28). Сторонами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, а якщо задіяні організаційні одиниці національного та місцевого самоврядування та громадські організації, ними також можуть бути суб'єкти, які не мають правосуб'єктності (§ 29). Слід звернути увагу на те, що громадська організація може втручатися у справу, що стосується іншої особи, з проханням: 1) розпочати провадження, 2) взяти участь у провадженні, якщо така участь виправдана її статутом і якщо її дозвіл мав би суспільну користь. Орган державного управління, задовольняючи прохання громадської організації, приймає рішення за посадою розпочати провадження або про допуск організації до провадження (§ 31)[810].

Кодексом унормовано, що справи повинні розглядатися оперативно, якщо їх можна розглянути на основі доказів, наданих стороною, разом із вимогою про порушення провадження; або на основі загальновизнаних фактів та доказів, відомих органу, який веде провадження, або які можуть бути встановлені на основі даних, що є в розпорядженні цього органу. Чітко визначеними є строки розгляду справ: 1) будь-яка справа, що потребує процесу доказування, повинна розглядатися протягом одного місяця з моменту порушення провадження, а складніші справи – протягом двох місяців з моменту порушення провадження; 2) апеляційні справи повинні розглядатися протягом місяця з моменту отримання апеляції. Вищі органи можуть визначати види справ, які повинні розглядатися протягом терміну, коротшого за встановленого в п 3. п 5 § 35. При цьому терміни, встановлені законом для окремих дій, періоди, протягом яких провадження зупиняється, затримки, спричинені однією зі сторін, або фактори, що не залежать від органу, не враховуються при обчисленні термінів, зазначених у попередніх положеннях (§ 35)[811].

Орган державної адміністрації вручає документи рекомендованим поштовим відправленням, через своїх працівників або інших уповноважених осіб чи органів. Вручення документів також може здійснюватися будь-якими електронними засобами зв'язку у значенні положень про надання послуг електронними засобами, якщо сторона: 1) звернулася до органу державної адміністрації з проханням про вручення або 2) погодилася на вручення документів такими засобами (§ 35). Документи вручаються стороні провадження, а якщо сторона діє через представника, – цьому представнику (§ 40)[812].

Орган державної адміністрації може викликати особу для участі у проведених діях та для надання пояснень чи доказів особисто, через адвоката або письмово, якщо це необхідно для розгляду справи та здійснення офіційних дій. При

[809] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[810] Там само.

[811] Там само.

[812] Там само.

цьому орган повинен прагнути забезпечити, щоб виклик не був обтяжливим для особи, яка його отримує. Якщо ж особа, яку викликають, не може з'явитися через хворобу, інвалідність або інші нездоланні труднощі, орган може виконати дію, прийняти пояснення або заслухати викликану особу за місцем її проживання, якщо обставини цієї особи дозволяють це зробити (§ 50). Викликана особа зобов'язана особисто з'явитися лише в межах району або міста, де вона постійно або тимчасово проживає (§ 51)[813].

Адміністративне провадження розпочинається за ініціативою органу або за ініціативою сторін провадження. Якщо інтереси сторони є особливо важливими, орган державного управління також може розпочати провадження за своєю ініціативою, якщо справа вимагає подання заяви цією стороною. Але при цьому, орган повинен отримати згоду цієї сторони під час провадження та зупинити провадження, якщо він цього не зробить. Датою початку провадження за ініціативою сторони є дата вручення вимоги органу державного управління, а датою початку провадження за ініціативою сторони, поданою електронними засобами, є дата внесення вимоги до комп'ютерної системи органу державного управління. Якщо провадження розпочинається за ініціативою органу або за ініціативою однієї зі сторін, усі особи, які є сторонами у справі, повинні бути повідомлені (§ 61)[814].

Орган державного управління складає стислий протокол кожної дії в провадженні, яка має значення для вирішення справи, якщо така дія не була зафіксована письмово іншим способом. § 2. Зокрема, протокол складається, якщо: 1) подання подається усно, 2) заслуховується сторона, свідок або експерт, 3) перевірки та експертні висновки проводяться або готуються за участю представника органу державного управління, 4) проводиться слухання, 5) рішення або постанова оголошуються усно (§ 67)[815].

Відповідно до цього Кодексу як доказ допустимо все, що не суперечить закону та сприяє з'ясуванню справи. Зокрема до доказів належать: документи, свідчення свідків, висновки експертів та експертизи (§ 75). Орган державного управління зобов'язаний всебічно збирати та досліджувати всі доказові матеріали. На кожному етапі провадження орган може змінювати, доповнювати або скасовувати рішення, прийняті щодо дослідження доказів. Загальновизнані факти та факти, відомі органу за власною ініціативою, не потребують доказування. Сторони провадження повинні бути поінформовані про факти, які відомі органу (§ 77)[816].

Орган державного управління проводить слухання як частину провадження у кожній справі, коли це пришвидшить або спростить провадження, або принесе певну освітню користь, а також якщо є потреба узгодити інтереси сторін або коли необхідно з'ясувати справу за участю свідків чи експертів, чи шляхом перевірок або коли цього вимагає закон (§ 89). Орган державного управління повинен вжити всіх необхідних заходів для проведення слухання до його початку та повинен викликати: 1) сторони для подання пояснень, документів та інших доказів до

[813] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[814] Там само.

[815] Там само.

[816] Там само.

слухання та для явки на слухання особисто або через представника чи адвоката. 2) свідків та експертів для явки на слухання (§ 90)[817].

Орган державного управління за власною ініціативою або за ініціативою однієї із сторін зупиняє провадження: 1) у разі смерті однієї зі сторін, якщо неможливо викликати до участі у провадженні нащадків померлої сторони та відсутні обставини, зазначені у ст. 30 § 5, і провадження не підлягає скасуванню як таке, що є безпідставним (ст. 105), 2) у разі смерті законного представника сторони, 3) якщо сторона або її законний представник втрачає правоздатність, 4) якщо розгляд справи та винесення рішення залежить від попереднього рішення іншого органу або суду з попередніх питань (§ 97). При цьому слід враховувати, що якщо протягом трьох років з моменту зупинення провадження жодна сторона не звернулася з клопотанням про його поновлення, вимога про початок провадження вважається відкликаною (§ 98)[818].

Якщо положення Кодексу не передбачають інше, орган державного управління вирішує справу шляхом винесення рішення, яке розв'язує справу в її суттєвих аспектах повністю або частково, або закриває справу в цьому випадку іншим способом (§ 104). Якщо провадження з будь-якої причини стало зайвим, орган державного управління виносить рішення про припинення провадження (§ 105). Рішення повинно містити: назву органу державної адміністрації, дату видачі, ім'я(-мена) сторони(-й) або сторін, юридичний орган, на який посилаються, постанову, фактичне та юридичне обґрунтування, рекомендаційне повідомлення про те, чи може бути подана апеляція і як, а також підпис, ім'я та посаду особи, уповноваженої видавати рішення. Будь-яке рішення, яке може бути оскаржене клопотанням до цивільного суду або скаргою до адміністративного суду, повинно містити рекомендаційне повідомлення про те, що таке клопотання або скарга можуть бути подані (§ 107). По процедурним питанням, що виникають під час розгляду справи, орган державного управління може винести постанову (§ 123)[819].

Рішення вручається сторонам у письмовій формі, а за обставин, передбачених у п. 2 § 14, воно може бути повідомлено сторонам усно (§ 109). Протягом чотирнадцяти днів з моменту вручення або опублікування рішення сторона може: вимагати його доповнення стосовно судового розгляду або права на апеляцію, подати клопотання до цивільного суду або скаргу до адміністративного суду, або роз'яснити рекомендаційні повідомлення, викладені в рішенні з цих питань (§ 111). Орган державної адміністрації може винести постанову за власним бажанням або за ініціативою сторони з метою виправлення друкарських або арифметичних помилок чи інших очевидних помилок у рішеннях, виданих цим органом (§ 113)[820].

У будь-якій справі, що розглядається в органі державного управління, до моменту винесення рішення органом, який розглядає справу, сторони можуть досягти угоди, якщо характер справи цього дозволяє, якщо це спростить або пришвидшить провадження та якщо це не суперечить закону (§ 114). Орган дер-

---

[817] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[818] Там само.

[819] Там само.

[820] Там само.

жавного управління відкладає винесення рішення та встановлює сторонам термін для досягнення угоди, якщо сторони роблять аналогічну заяву про наміри щодо такої угоди (§ 116). Така угода складається у письмовій формі та повинна містити: назву органу державного управління, перед яким вона була складена, дату підписання, ім'я(-мена) сторони(-й) або сторін, предмет та зміст угоди, заяву про те, що вона була прочитана та підписана, підписи сторін та підпис працівника, уповноваженого складати угоду від імені органу державного управління. Орган державного управління фіксує факт досягнення угоди у справі у вигляді протоколу, підписаного працівником, уповноваженим складати угоду (§ 117)[821].

Сторона може подати апеляцію на рішення, винесене в першій інстанції, лише в одній наступній інстанції. Відповідним органом для розгляду апеляції є орган державної адміністрації вищого рівня, крім випадків, коли законом передбачено інший апеляційний орган. При цьому, жодна апеляція не може бути подана на рішення, винесене в першій інстанції міністром або апеляційною радою місцевого самоврядування, проте незадоволена сторона може звернутися до органу з проханням про повторний перегляд справи, і в такому випадку застосовуються правила щодо апеляцій на рішення (§ 127). Апеляція подається до відповідного апеляційного органу через орган, який видав рішення, протягом чотирнадцяти днів з моменту вручення рішення стороні, а якщо рішення було повідомлено стороні усно, то протягом чотирнадцяти днів з цієї дати (§ 129). Рішення не підлягає виконанню до закінчення строку для подання апеляції, його виконання зупиняється, якщо апеляцію подано протягом встановленого строку (§ 130)[822].

Остаточне рішення, яким жодна сторона не набула жодного права, може бути скасоване або змінене в будь-який час органом державної адміністрації, який його видав, або вищим органом, якщо це відповідає суспільним інтересам або інтересам сторони шляхом винесення рішення. У справах, що стосуються обов'язків місцевого самоврядування, органи місцевого самоврядування мають юрисдикцію щодо зміни або скасування рішення, зазначеного в п. 1 та § 2 (§ 154). Орган публічної адміністрації з власної ініціативи або за заявою особи визнає недійсним будь-яке рішення, яке: 1) було видано з порушенням правил про юрисдикцію, 2) було видано без юридичних повноважень або з явним порушенням закону, 3) стосується справи, яка вже розглядалася окремим остаточним рішенням, 4) було адресовано особі, яка не є стороною у справі, 5) не підлягало виконанню на дату видачі, і така невиконання має постійний характер, 6) призвело б до кримінального діяння у разі виконання, 7) містить недолік, який робить його недійсним за законом. Разом з тим, рішення не може бути визнано недійсним з підстав, зазначених у п. 1, 3, 4 та 7, якщо минуло 10 років з дати вручення або публікації, а також якщо рішення матиме безповоротні правові наслідки (§ 156). При цьому, орган державної адміністрації, який має юрисдикцію щодо визнання рішення недійсним, зупиняє виконання рішення за власним бажанням або за

[821] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[822] Там само.

ініціативою сторони, якщо існує ймовірність того, що воно містить один із недоліків, зазначених у п.1 § 156 (§ 159)[823].

Міністр може скасувати або змінити за необхідності будь-яке остаточне рішення, якщо іншим способом неможливо запобігти ситуації, яка загрожує життю чи здоров'ю людей, або щоб уникнути серйозної шкоди національній економіці чи інтересам держави. Це право також належить регіональному губернатору щодо рішень, виданих ОМС у справах, що стосуються обов'язків державного управління (§ 161)[824].

Порівняно з адміністративною процедурою у ФРН Кодекс адміністративного провадження Польщі закріплює досить широкий обсяг принципів адміністративної процедури, більш детально окреслює її етапи, визначає чіткі строки та місце здійснення адміністративної процедури, рішення та дії, які вчиняє орган публічної адміністрації при розгляді справи. Увагу на себе також привертає правовий статус громадської організації як сторони адміністративного провадження. Корисними, на нашу думку, для впровадження у загальну адміністративну процедуру є положення про можливість укладення між конфліктуючими сторонами мирової угоди на будь-якій стадії адміністративної процедури до прийняття рішення по суті вирішення справи. Враховуючи специфіку земельних відносин дана адміністративна процедура застосовується при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин шляхом прийняття рішень індивідуально-правового характеру або укладення мирової угоди з метою вирішення земельної справи за згодою сторін.

Згідно Закону про адміністративну процедуру Естонії від 06.06.2001 р. (набрав чинності 01.01.2002 р.) адміністративна процедура визначається як діяльність адміністративного органу з видання постанов (нормативного акта) або адміністративного акта, виконання дії або укладання публічно-правового договору (§ 2). При цьому сторонами публічно-правого договору можуть бути держава, ОМС, інша юридична особа публічного права, юридична особа приватного права або фізична особа, яка виконує завдання публічного управління на підставі закону (§ § 95-96)[825].

Основними принципами адміністративної процедури є: захист прав, дискреційне право, свобода вибору форм і відповідність цілям, принцип розслідування, доступність адміністративних проваджень, захист даних (§ § 3-7). Адміністративним органом є установа, орган або особа, що уповноважена законом, виданою на його підставі постановою або чи публічно-правовим договором виконувати завдання публічної адміністрації. Особи, які діють в адміністративному провадженні від імені адміністративного органу, призначаються в складі адміністративного органу, якщо інше не передбачено законом або постановою (§ 8)[826].

Визначення підвідомчості справи здійснено наступним чином: якщо та сама адміністративна процедура належить до компетенції кількох адміністративних

---

[823] Code of Administrative Procedure 14.06.1960.

[824] Там само.

[825] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001. URL: https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023031

[826] Там само.

органів, здійснюється наступне: 1) адміністративне провадження, розпочате шляхом подання заяви до адміністративного органу, здійснюється адміністративним органом, до якого вперше було подано заяву про порушення адміністративного провадження; 2) адміністративне провадження, розпочате з ініціативи адміністративного органу, здійснюється адміністративним органом, який першим дізнався про обставини, що спричинили або спричиняють порушення адміністративного провадження. У разі визначення підвідомчості справи між адміністративними органами з різними сферами діяльності, адміністративне провадження щодо: 1) особи або її рухомого майна здійснюється адміністративним органом, у сфері діяльності якого особа востаннє проживала або мала місце проживання; 2) нерухомого майна – адміністративним органом, у територіальній юрисдикції якого знаходиться майно. Якщо компетенція адміністративного органу змінюється (наприклад у разі публічного правонаступництва), адміністративний орган, який розпочав провадження, повинен завершити провадження. Якщо ж діяльність адміністративного органу припиняється, то вирішення справи передається до компетентного адміністративного органу (правонаступника адміністративного органу) (§ 9)[827].

Учасниками адміністративного провадження згідно цього Закону є: 1) особа, яка подає заяву про видачу адміністративного акта чи про здійснення заходу або яка внесла пропозицію щодо укладення публічно-правового договору (заявник); 2) особа, якій адресовано адміністративний акт або дія, або якій адміністративний орган запропонував укладення публічно-правового договору (адресат); 3) особа, права чи обов'язки якої можуть бути зачеплені адміністративним актом, публічно-правовим договором або дією (третя особа); 4) адміністративний орган, який відповідно до закону чи постанови повинен подати адміністративному органу, що здійснює провадження, висновок або погодження щодо видання правового акта або здійснення заходу. Адміністративний орган може залучати як учасників провадження також інших осіб та органи як сторін, інтересів яких адміністративний акт, публічно-правовий договір або захід можуть торкнутися (§ 9). Учасник провадження може здійснювати свої права та обов'язки в адміністративній процедурі через свого представника (§ 13). Адміністративний орган має право викликати осіб як учасників провадження, свідка, експерта або перекладача (§ 17)[828].

Для початку адміністративної процедури або під час адміністративної процедури заява (клопотання) подається до адміністративного органу в усній або письмовій формі. Усна заява реєструється адміністративним органом. Письмова заява повинна містити: 1) ім'я особи, що подає заяву; 2) чітко викладену суть заяви; 3) дату подачі заяви і підпис заявника; 4) бажаний спосіб доставки адміністративного акта або іншого документа та необхідні для цього контактні дані; 5) іншу інформацію, встановлену законодавством. До заяви, переданої електронним способом, додається цифровий підпис та, за необхідності, електронна печатка. Заявник може відкликати свою заяву в будь-який час до завершення адміністративної процедури. Адміністративний орган повертає заяву без розгляду:

[827] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

[828] Там само.

1) якщо строк подання заяви минув і не поновлюється; 2) в інших випадках, передбачених законом (§ 14)[829].

В будь-якому випадку адміністративний орган зобов'язаний прийняти подану до нього заяву, незалежно від наявності в ній недоліків, якщо інше не передбачено законом. Якщо особа не подає разом із заявою необхідну інформацію чи документи, або якщо заява містить інші недоліки, то адміністративний орган призначає за першої можливості заявнику строк для усунення недоліків з роз'ясненням, що увипадку їх неусунення у визначений строк адміністративний орган може залишити заяву без розгляду. Якщо недолік усунено у встановлений строк, заява вважається поданою своєчасно. У випадку неусунення недоліків у визначений строк адміністративний орган може відмовити у розгляді заяви. У разі якщо вирішення заяви не належить до компетенції адміністративного органу, то останній залишає заяву без розгляду з роз'ясненням про те, до компетенції якого адміністративного органу належить розгляд цієї справи, або направляє заяву компетентному адміністративному органу, повідомляючи про це заявника. При пересиланні заяви компетентному адміністративному органу строк вирішення справи починається з моменту отримання заяви компетентним адміністративним органом (§ 15)[830].

Адміністративне провадження ведеться естонською мовою, а іноземні мови використовуються в ньому, у порядку передбаченому Законом про мови (§ 20). Якщо учасник провадження або його представник не володіє мовою, якою ведеться провадження, то на прохання учасника до провадження у справі залучається перекладач (§ 21)[831].

Якщо для вирішення заяви необхідна наявність погодження чи висновку іншого адміністративного органу, то адміністративний орган направляє копію заяви з документами іншому адміністративному органу з визначенням строку, протягом якого повинно бути прийнято рішення про надання погодження чи висновку. Якщо інший адміністративний орган у зазначений строк не відмовив у погодженні й не продовжив строк, то погодження вважається отриманим. у встановлений термін або не продовжив термін, координація вважається наданою. Якщо інший адміністративний орган не надав у вказаний строк висновку і не продовжив строк, то заява може бути вирішена без висновку іншого адміністративного органу (§ 16)[832].

Згідно цього Закону процесуальна дія фіксується протоколом, якщо: 1) учасник провадження подає обґрунтоване клопотання про це; 2) адміністративний орган, що здійснює провадження, вважає це необхідним; 3) суть процедурної дії полягає в наданні адміністративному органу заяви, висновку чи пояснень; 4) обов'язок ведення протоколу випливає із закону чи постанови (§ 18)[833].

Детально регламентованим в цьому Законі є порядок офіційного засвідчення підпису, вірності копії, витягу чи роздруківки. Офіційне засвідчення – це засвідчення адміністративним органом дійсності підпису, а також правильності копії, роз-

[829] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

[830] Там само.

[831] Там само.

[832] Там само.

[833] Там само.

друківки чи витягу. Офіційне засвідчення не замінює нотаріального засвідчення, а нотаріальне засвідчення замінює офіційне засвідчення (§ 22). Право офіційно засвідчувати автентичність підпису належить адміністративним органам, визначеним Урядом Республіки. Не можуть бути офіційно засвідчені: 1) підпис без супровідного тексту; 2) підпис, автентичність якого має бути нотаріально засвідчена. Автентичність підпису засвідчується лише у випадку, якщо підпис було надано або прийнято у присутності особи, що засвідчує (§ 23). Адміністративний орган, який отримує документ від особи, або зберігає документи як записи, може також видати копію такого документу чи витягу з нього й офіційно засвідчити їх правильність. Якщо оригінал документа подається адміністративному органу разом з копією, адміністративний орган не може вимагати офіційного чи нотаріального засвідчення копії. Адміністративний орган може офіційно засвідчити точність роздруківки автоматизованої бази даних, що ним ведеться, У випадках, передбачених законом або постановою, адміністративний орган також може офіційно засвідчити точність копії або витягу документа, виданого іншим адміністративним органом, або точність роздруківки автоматизованої бази даних, що ведеться іншим адміністративним органом (§ 24)[834].

Адміністративна процедура видання адміністративного акта чи здійснення заходу розпочинається: 1) з подання заяви до адміністративного органу; 2) у адміністративних провадженнях, розпочатих за ініціативою адміністративного органу – з повідомлення учасника провадження про провадження; 3) у адміністративних провадженнях, розпочатому за ініціативою адміністративного органу – зі здійснення щодо учасника провадження першої процесуальної дії. Адміністративний орган сповіщає учасників провадження про подання заяви щодо видання адміністративного акта чи здійснення заходу. Адміністративна процедура укладення публічно-правового договору розпочинається з подання пропозиції про укладення такого договору. В адміністративному провадженні, розпочатому шляхом подання заяви, обчислення процесуального строку відбувається з моменту реєстрації отриманого документа (§ 35)[835].

Адміністративний орган має право вимагати в ході адміністративного провадження вимагати надання учасниками провадження й іншими особами наявних у їхньому розпорядження доказів та інформації, на основі яких адміністративний орган встановлює обставини, що мають значення для вирішення справи. Доказами можуть бути пояснення учасників провадження, документальні докази, речові докази, безпосередні інспекції місця, покази свідків та висновки експертів. Учасники провадження зобов'язані подати адміністративному органу чи довести до його відома обставини і докази, які їм відомі і які стосуються провадження. У випадку не виконання цього обов'язку адміністративний орган може залишити заяву про видання сприятливого адміністративного акта без розгляду (§ 38). До видання адміністративного акта адміністративний орган повинен надати учаснику провадження можливість висловити свою думку та заперечення з цього питання письмово, усно або в іншій зручній формі (§ 40)[836].

---

[834] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

[835] Там само.

[836] Там само.

Провадження щодо видання адміністративного акта закінчується: 1) оприлюдненням адміністративного акта; 2) відкликанням заяви заявником; 3) залишенням адміністративним органом заяви без розгляду; 4) у зв'язку зі смертю чи припиненням адресата адміністративного акта, якщо адміністративний акт пов'язаний адресатом. У випадку ухвалення рішення про те, що адміністративний акт, про видання якого було подано заяву, не буде виданий, щодо такого рішення видається відповідний адміністративний акт. Якщо приймається рішення про те, що в ході адміністративного провадження, розпочатого за ініціативою адміністративного органу, прийнято рішення не видавати адміністративний акт, то адресату повідомляється про це, а адміністративне провадження припиняється (п. 1, 2 § 43)[837].

Відповідно до п. 3 § 43 цього Закону провадження у справі про укладення публічно-правового договору припиняється: 1) укладенням публічно-правового договору; 2) досягненням згоди чи прийняттям однією стороною рішення про не укладення публічно-правового договору; 3) у зв'язку зі смертю чи припиненням сторони публічно-правового договору[838].

Провадження щодо вчинення адміністративного заходу припиняється:

1) здійсненням заходу; 2) ухваленням обґрунтованого рішення про нездійснення заходу; 3) відкликанням заяви заявником; 4) залишенням адміністративним органом заяви без розгляду; 5) у зв'язку зі смертю чи припиненням адресата заходу, якщо захід стосується адресата (п. 4 § 43)[839].

Закон про адміністративну процедуру Естонії також регулює порядок здійснення відкритого провадження якщо це необхідно для вирішення справи і не завдає шкоди правам учасників провадження (§ 46). При цьому заява про видання адміністративного акта у відкритому провадженні подається до адміністративного органу у письмовій формі. Повідомлення про початок відкритого провадження публікується адміністративним органом щонайменше в одній загально-державній газеті (§ 47). Заява про видання правового акта і проект цього акта з пояснювальною запискою виставляються для загального ознайомлення із забезпеченням для громадськості можливості ознайомитися із зазначеними документами як мінімум до закінчення строку подання пропозицій та заперечень (п. 1 § 48). Слухання у такій справі здійснюється у відкритому засіданні, в якому учасники провадження мають право висловлювати свої думки (п. 1 § 50)[840].

У даному Законі під адміністративним актом розуміється наказ, рішення, розпорядження, директива чи інший правовий акт, виданий адміністративним органом в ході виконання адміністративних функцій у публічно-правових відносинах для регулювання окремого випадку і спрямований на створення, зміну чи припинення прав і обов'язків осіб. Загальне розпорядження визначається як адміністративний акт, спрямований на осіб, визначених на основі загальних ознак, чи на зміну публічно-правового статусу речей (§ 51). Адміністративний акт є законним, якщо він виданий компетентним адміністративним органом на підставі та відповідно до чинного на момент видачі законодавства, є пропорційним,

---

[837] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

[838] Там само.

[839] Там само.

[840] Там само.

у ньому відсутні помилки, пов'язані із здійсненням дискреційного права, і він відповідає формальним вимогам (§ 54)[841].

Слід враховувати, що до остаточного вирішення справи адміністративний орган може: 1) вирішити справу частково (частковий адміністративний акт); 2) встановити юридично зобов'язуючим чином обставину, що має значення для остаточного вирішення справи (попередній адміністративний акт). При цьому положення адміністративного акта застосовуються до часткових адміністративних актів та попередніх адміністративних актів (§ 52)[842].

Письмовий адміністративний акт та відмова у видачі сприятливого адміністративного акта повинні бути обґрунтовані у письмовій формі. Обґрунтування адміністративного акта повинно містити фактичні та правові підстави для його видання та має бути наведене в адміністративному акті або в документі, доступному для сторони провадження, на який є посилання в адміністративному акті. Обґрунтування адміністративного акта, виданого на підставі дискреційних повноважень, повинно містити міркування, якими адміністративний орган керувався під час його видання (§ 56)[843].

Адміністративний акт також повинен містити посилання на можливості, місце, строк та порядок оскарження адміністративного акта. При цьому відсутність посилання на оскарження може вважатися поважною причиною пропуску строку оскарження адміністративного акта, якщо пропуск строку був зумовлений відсутністю посилання на оскарження (§ 57)[844].

Адміністративний орган може виправити в адміністративному акті наявні в ньому граматичні помилки, інші очевидні неточності, які не впливають на зміст адміністративного акта без дотримання передбаченої законом процедури внесення змін до адміністративного акта. Факт внесення змін до адміністративного акта обов'язково доводиться до відома адресата цього акта (§ 59)[845].

В будь-якому разі адміністративний акт набуває сили з моменту повідомлення або вручення адресату, якщо в адміністративному акті не передбачає більш пізніший строк набрання чинності. Якщо інше не передбачено законом, адміністративний акт, який був публічно оголошений, набирає чинності на 10-й день після опублікування (§ 61)[846].

Нікчемний адміністративний акт вважається недійсним з самого початку та не створює жодних правових наслідків, якщо: 1) у ньому не вказано адміністративний орган, який його видав; 2) у ньому не зазначено адресата адміністративного акта; 3) він виданий адміністративним органом, що не має відповідних повноважень; 4) він зобов'язує до вчинення правопорушення; 5) він не встановлює права та обов'язки, обов'язки є суперечливими або виконання акта є неможливим з інших об'єктивних обставин (§ 63)[847].

---

841 Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

842 Там само.

843 Там само.

844 Там само.

845 Там само.

846 Там само.

847 Там само.

Правомірний чи протиправний адміністративний акт може бути скасований адміністративним органом в межах його повноважень на користь особи чи на шкоду особі як із дією на майбутнє та і зі зворотною силою якщо закон не забороняє скасування адміністративного акта або не зобов'язує його скасувати (§ § 64-66)[848].

Особа, яка вважає, що її права були порушені або її свободи обмежені адміністративним актом або під час адміністративного провадження протягом тридцяти днів, починаючи з дня, коли особа довідалася чи повинна була довідатись про адміністративний акт або захід, може подати на них заперечення (скаргу). Подання заперечення не призводить до зупинення дії адміністративного акта або заходу, але це може бути здійснено за ініціативою адміністративного органу. Заперечення має бути розглянуто протягом десяти днів (§ § 75, 81, 84)[849].

Адміністративна процедура в Естонії за своїм правовим регулюванням є близькою до Польського варіанту. В ній закріплені принципів адміністративної процедури, детально визначені її етапи, рішення та дії, які вчиняє адміністративний орган при розгляді справи. Але на відміну від Польського варіанту сторонами публічно-правового договору в адміністративній процедурі в Естонії виступають суб'єкти владних повноважень, а також фізичні та юридичні особи, які виконують завдання публічного управління. Увагу на себе також привертає також чітко регламентований механізм вирішення питання з заявою, яка містить недоліки, яка, у разі їх не усунення у визначений адміністративним органом строк може бути залишена без розгляду. Дані положення можуть бути враховані для удосконалення загальної адміністративної процедури.

Враховуючи специфіку земельних відносин дана адміністративна процедура також застосовується в Естонії при здійсненні ОМС повноважень у сфері земельних відносин шляхом прийняття адміністративного акта, постанови або укладення публічно-правового договору з метою вирішення земельної справи.

3.2. Пропозиції вдосконалення правового регулювання загальної адміністративної в органах місцевого самоврядування у сфері земельних відносин

Враховуючи вищевикладені аргументи та нормативні посилання ми зазначаємо, що з метою більш ефективного застосування загальної адміністративної процедури ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин, а також гармонізації положень ЗАП[850]з профільним Законом[851] та ЗКУ[852] необхідно в них внести зміни в наступні законодавчі акти.

---

[848] Haldusmenetluse seadus 06.06.2001.

[849] Там само.

[850] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[851] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[852] Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III.

Ми пропонуємо внести наступні зміни до профільного Закону:

1) ч. 1 ст. 26 доповнити новими пунктами 60, 61, 62, 63, 64 такого змісту:

1. Виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються такі питання:

«60) приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

61) приймає рішення про уповноваження одного із депутатів ради або посадової особи виконавчого органу ради для проведення всіх процедурних дій, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру»;

62) у випадках, передбачених законом, з власної ініціативи або за клопотанням особи, призначає експертизу з визначенням експерта чи експертної установи та питань експертизи. призначає експертизу;

63) приймає рішення про відкликання, визнання недійсним, визнання нікчемним адміністративного акта, про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та забезпечує виконання адміністративного акта у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

64) приймає рішення про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу з урахуванням примірного положення про комісію з розгляду скарг, затвердженого Кабінетом Міністрів України»[853]*;*

2) ч. 4 ст. 42 доповнити новими пунктами 21, 22, 23, 24, 25 наступного змісту:

4. Сільський, селищний, міський голова:

«21) приймає рішення про залишення заяви без руху, надсилання заяви за належністю, про відмову у прийнятті заяви до розгляду у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

«22) «приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

23) у випадках, передбачених законом, з власної ініціативи або за клопотанням особи, призначає експертизу з визначенням експерта чи експертної установи та питань експертизи. призначає експертизу;

24) приймає рішення про відвід посадової особи виконавчих органів ради або члена колегіального виконавчого органу ради та вживає необхідних заходів для своєчасного завершення адміністративного провадження;

25) приймає рішення про відкликання, визнання недійсним, визнання нікчемним адміністративного акта, про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та забезпечує виконання адміністративного акта у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

[853] Частиною 2 ст. 79 ЗАП унормовано, що суб'єкт розгляду скарги може утворити комісію з розгляду скарг. Диспозиція даної правової норми є загальною, тож з наведеного положення слідує, що будь-який орган, який має статус суб'єкта розгляду скарги може утворити таку комісію з розгляду скарг. Враховуючи систему побудови ОМС та їх субординаційні зв'язки між собою, на нашу думку слушним є закріплення повноважень щодо утворення комісії з розгляду скарг за сесією сільської, селищної, міської, районної у місті ради, районної, обласної ради.

явленими обставинами та забезпечує виконання адміністративного акта у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

3) ч. 1 ст. 43 доповнити новими пунктами 43, 44, 45, 46, 47 наступного змісту:

1. Виключно на пленарних засіданнях районної, обласної ради вирішуються такі питання:

«43) приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

44) у випадках, передбачених законом, з власної ініціативи або за клопотанням особи, призначає експертизу з визначенням експерта чи експертної установи та питань експертизи. призначає експертизу;

45) приймає рішення про уповноваження одного із депутатів ради або посадової особи виконавчого апарату ради для проведення всіх процедурних дій, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру»;

46) приймає рішення про відкликання, визнання недійсним, визнання нікчемним адміністративного акта та про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та забезпечує виконання адміністративного акта у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

47) приймає рішення про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу з урахуванням примірного положення про комісію з розгляду скарг, затвердженого Кабінетом Міністрів України»;

4) ч. 15 ст. 46 викласти у новій редакції такого змісту:

«15. Порядок проведення першої сесії ради, порядок обрання голови та заступника (заступників) голови районної у місті, районної, обласної ради, секретаря сільської, селищної, міської ради, скликання чергової та позачергової сесій ради, призначення пленарних засідань ради, підготовки і розгляду питань на пленарних засіданнях, прийняття рішень ради про затвердження порядку денного сесії та з інших процедурних питань, а також порядок роботи сесії визначаються регламентом ради з урахуванням вимог Конституції України, цього Закону, законів України «Про статус депутатів місцевих рад», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про адміністративну процедуру», «Про правотворчу діяльність» та інших законів. До прийняття регламенту ради чергового скликання застосовується регламент ради, що діяв у попередньому скликанні»;

5) ч. 8 ст. 47 доповнити абз. 2 такого змісту:

«У випадках, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру» приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження»;

6) ч. 15 ст. 47 викласти у новій редакції такого змісту::

«15. Перелік, функціональна спрямованість і порядок організації роботи постійних комісій визначаються регламентом відповідної ради та Положенням про постійні комісії, що затверджується радою з урахуванням вимог Закону

України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» щодо реалізації повноважень ради у здійсненні державної регуляторної політики постійними комісіями відповідної ради» та «Про адміністративну процедуру» та інших законів;

6) ч. 2 ст. 52 доповнити новими пунктами 4, 5, 6, 7 виклавши їх у наступній редакції:

2. Виконавчий комітет ради:

«4) приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру;

5) у випадках, передбачених законом, з власної ініціативи або за клопотанням особи, призначає експертизу з визначенням експерта чи експертної установи та питань експертизи. призначає експертизу;

6) приймає рішення про уповноваження одного із членів виконавчого комітету ради або посадової особи іншого виконавчого органу ради для проведення всіх процедурних дій, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру»;

7) приймає рішення про відкликання, визнання недійсним, визнання нікчемним адміністративного акта, про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та забезпечує виконання адміністративного акта у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

7) ч. 3 ст. 52 викласти у наступній новій редакції:

«3. Сільська, селищна, міська рада може прийняти рішення про розмежування повноважень між її виконавчим комітетом, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами ради та сільським, селищним, міським головою (у тому числі з метою забезпечення надання адміністративних послуг у строк, визначений законом, а також прийняття (вчинення) процедурних рішень (дій) та адміністративних актів) в межах повноважень, наданих цим Законом виконавчим органам сільських, селищних, міських рад з урахуванням порядку, встановленого Законом України «Про адміністративну процедуру»;

6) ч. 1 ст. 55 доповнити новими пунктами 17^1, 17^2, 17^3 наступного змісту:

6. Голова районної, обласної, районної у місті ради:

«17^1) «приймає рішення про зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

17^2) приймає рішення про залишення заяви без руху, надсилання заяви за належністю, про відмову у прийнятті заяви до розгляду у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру»;

17^3) приймає рішення про відвід посадової особи виконавчого апарату ради або члена колегіального органу ради та вживає необхідних заходів для своєчасного завершення адміністративного провадження»;

7) останнє речення ч. 13 ст. 59 викласти у наступній новій редакції:

«Рішення ради, яке є адміністративним актом, приймається з урахуванням вимог статті 46 цього Закону».

Ми пропонуємо внести наступні зміни до ЗАП:

1) доповнити ст. 43 новою частиною 5 такого змісту:

«5. У разі не усунення виявлених недоліків у строк, встановлений адміністративним органом, заява вважається не поданою»;

2) викласти абз. 1 ч. 1 ст. 64 у наступній новій редакції:

«1. Адміністративний орган приймає рішення про зупинення адміністративного провадження, у тому числі на вимогу особи, у разі: »;

3) викласти ч. 4 ст. 64 у наступній новій редакції:

«4. Адміністративне провадження відновлюється за ініціативою адміністративного органу або за заявою особи після припинення обставини, що спричинила зупинення адміністративного провадження, про що адміністративний орган приймає відповідне рішення»;

4) викласти ч. 1 ст. 86 у наступній новій редакції:

«1. Адміністративний орган, який прийняв адміністративний акт, приймає рішення про відкликання або визнання недійсним такого адміністративного акта для відновлення законності та/або захисту публічних інтересів у випадках та порядку, встановлених законом»;

5) викласти ч. 3 ст. 90 у наступній новій редакції:

«3. Адміністративний орган, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, беручи до уваги подані особою докази, а також витребувані за ініціативою адміністративного органу відомості та документи наявності нововиявлених обставин:

1) перевіряє, чи вказує наведена в заяві інформація на нові обставини;

2) здійснює адміністративне провадження відповідно до положень цього Закону, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;

3) закриває провадження, якщо за результатами перевірки наведена в заяві інформація не вказує на наявність нових обставин»;

6) доповнити ст. 90 частиною 4, яку викласти у наступній редакції:

«4. Адміністративний орган здійснює перегляд прийнятого ним адміністративного акта лише в межах доводів та вимог, заявлених у заяві особи про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами.

Адміністративний орган приймає рішення про відмову у задоволенні заяви про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та залишає попередній адміністративний акт в силі, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, але не достатніх для зміни або визнання недійсним попереднього адміністративного акта.

Якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин адміністративний орган приймає рішення про зміну раніше прийнятого ним адміністративного акта шляхом доповнення та/або заміни вступної, мотивувальної, резолютивної та/або заключної частин такого адміністративного акта.

Адміністративний орган приймає рішення про визнання недійсним попереднього адміністративного акта, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, які вказують на невідповідність його вимогам правомірності».

Ми пропонуємо внести такі зміни до ЗКУ:

1) ч. 11 ст. 17^2 виключити, у зв'язку з цим ч. 12 вважати ч. 11.

Враховуючи неузгодженість положень ЗАП з ЗУ «Про виконавче провадження», в частині виконавчих документів, які підлягають примусовому виконанню, ми вважаємо за необхідне внести такі зміни до ЗУ «Про виконавче провадження»:

1) доповнити ч. 1 ст. 3 новим п. 12, який викласти у наступній редакції:

1. Відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню рішення на підставі таких виконавчих документів:

«12) постанова (рішення) адміністративного органу про накладення на зобов'язану особу – адресата адміністративного акта грошового стягнення у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру».

Науковий інтерес також викликає питання стосовно визначення суб'єкта розгляду скарг на прийняті (вчинені) процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену бездіяльність районними державними адміністраціями та обласними державними адміністраціями при здійсненні делегованих цим органам повноважень районних та обласних рад, визначених ст. 44 профільного Закону[854].

В юридичній літературі поняття «делегування повноважень» розуміється як тимчасова передача своїх повноважень одними органами державної влади іншим органам державної влади або ОМС, підприємствам, установам та організаціям[855]. Сутність делегування повноважень полягає в тому, що обов'язки щодо виконання повноважень передаються законом або договором від суб'єкта за яким вони закріплені законом як власні (самоврядні) до іншого суб'єкта, який зобов'язаний їх здійснювати тимчасово або безстроково. Тобто при делегуванні повноважень останні не вилучаються із сфери компетенції суб'єкта за яким вони закріплені законом як власні (самоврядні) повноваження. Зазначені суб'єкти перебувають між собою в організаційних відносинах підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності.

Підзвітність та підконтрольність є формами організаційних відносин між державними та недержавними органами влади, між органами у системі виконав-

---

[854] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[855] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 2. Д-Й. К.: «Укр. енцикл.», 1999. С. 54.

чої влади, установами, організаціями вищого і нижчого рівнів, які передбачають право одного суб'єкта не тільки перевіряти діяльність іншого, а й впливати на неї шляхом скасування чи зупинення дії його актів. Своїм змістом поняття «підконтрольність» дещо ширше ніж поняття «підзвітність», оскільки перше завжди включає право на обов'язкове одержання від підконтрольних суб'єктів відповідної інформації та звітів. У свою чергу, підзвітність може передбачатись і застосовуватись самостійно й окремо від здійснення усіх функцій контролю[856].

Такий нормативно визначений режим організаційних відносин між державними або недержавними органами, установами як «підпорядкованість» характеризується ступенем адміністративної залежності органів, установ, організацій нижчого рівня від органів, установ, організацій вищого рівня. Повна підпорядкованість (підлеглість) передбачає наявність у вищого органу (організації, установи) всіх або переважної більшості важелів (засобів) і повноважень керуючого впливу, включаючи: вирішення щодо підпорядкованого суб'єкта питань утворення і визначення його правового статусу; кадрового забезпечення; затвердження програми (планів) діяльності; здійснення наглядових та контролюючих функцій; отримання звітності; застосування заходів юридичної відповідальності тощо. Частковою визначається підпорядкованість, коли в організаційних відносинах наявні лише деякі із зазначених важелів, наприклад, вирішення кадрових питань і обов'язкова звітність[857].

Таким чином делегування повноважень є механізмом передачі обов'язків та відповідальності щодо їх здійснення від суб'єкта за яким вони закріплені як власні (самоврядні) до іншого суб'єкта. В свою чергу суб'єкт, що здійснює делеговані повноваження, по-перше, є підконтрольним і частково підпорядкованим перед суб'єктом, якому ці повноваження належать по закону (від якого вони делеговані); а по-друге, суб'єкт, що здійснює делеговані повноваження, зобов'язаний звітувати про їх виконання (є підзвітним) перед суб'єктом, від якого ці повноваження передані.

Думається, що саме з позиції організаційних відносин підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності між ОМС та ОВВ, в частині виконання делегованих повноважень, виходили розробники ЗАП, встановлюючи, що суб'єктом розгляду скарги, пов'язаної із здійсненням ОМС делегованого йому повноваження ОВВ, є ОВВ, що реалізує державну політику щодо делегованого повноваження (абз. 2 ч. 1 ст. 79)[858].

З одного боку, логічним було б визнати районні та обласні ради суб'єктами розгляду скарг на прийняті (вчинені) процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену бездіяльність районними державними адміністраціями та обласними державними адміністраціями при здійсненні делегованих цим органам повноважень районних та обласних рад. Але з іншого боку, враховуючи структуру район-

---

[856] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4. Н-П. К.: «Укр. енцикл.», 2002. С. 538.

[857] Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4. Н-П. К.: «Укр. енцикл.», 2002. С. 544.

[858] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ної і обласної ради, яка складається з сесії ради та виконавчого апарату, виникає питання чи спроможні ці органи бути ефективними суб'єктами розгляду скарг.

Паралельним кроком (не чекаючи внесення змін до чинного законодавства) для ОМС має бути узгодження Статутів ТГ, Регламентів рад, Положень про постійні комісії ради, Регламентів роботи виконавчого комітету ради, Положень про відділи, управління та інші виконавчі органи ради з порядком застосування загальної адміністративної процедури.

Порядок проведення першої сесії ради, порядок обрання голови та заступника (заступників) голови районної у місті, районної, обласної ради, секретаря сільської, селищної, міської ради, скликання чергової та позачергової сесій ради, призначення пленарних засідань ради, підготовки і розгляду питань на пленарних засіданнях, прийняття рішень ради про затвердження порядку денного сесії та з інших процедурних питань, а також порядок роботи сесії визначаються регламентом ради (ч. 15 ст. 46 профільного Закону[859]).

Регламент ради забезпечує стабільність і передбачуваність роботи ради. Він чітко визначає кожен крок: від порядку денного сесії до процедури голосування. Це мінімізує ризик конфліктів, забезпечує прозорість і дає змогу кожному учаснику розуміти свої права та обов'язки. Разом з тим, регламент ради потребує постійного оновлення і вдосконалення з врахуванням змін чинного законодавства.

Враховуючи положення загальної адміністративної процедури та особливості її застосування з врахуванням правових та організаційно-правових формах діяльності ОМС нами підготовлений модельний регламент ради (див. додатки 96-97).

3.3. Рекомендації щодо підвищення ефективності застосування органами місцевого самоврядування загальної адміністративної процедури у сфері земельних відносин

Місцеве самоврядування здійснюється ТГ сіл, селищ, міст як безпосередньо, так і під відповідальність ОМС (сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також через районні та обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст) та посадових осіб місцевого самоврядування.

Вирішуючи питання місцевого значення ОМС та посадові особи місцевого самоврядування зобов'язані додержуватися Конституції і законів України, інших НПА, актів ОМС, притримуватися прав та свобод людини і громадянина, сумлінно ставитися до виконання своїх службових обов'язків, постійно вдосконалювати організацію своєї роботи, підвищувати свою професійну кваліфікацію, не допускати дій чи бездіяльності, які можуть зашкодити інтересам місцевого самоврядування та держави, а також мають інші, встановлені законом обов'язки.

Як ми вже вище зазначали ЗАП набрав чинності 15.12.2023 р.[860] Оскільки ОМС та посадові особи місцевого самоврядування, реалізуючи функції публіч-

[859] Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР.

[860] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

ної адміністрації, діють у статусі адміністративного органу в загальній адміністративній процедурі, то вони зобов'язані детально знати та застосовувати положення ЗАП при здійсненні повноважень, в тому числі у сфері земельних відносин, при прийнятті (вчиненні) адміністративних актів.

Організаційні засади функціонування системи професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад визначені Положенням про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих адміністрацій, їх перших заступників і заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затвердженим постановою КМУ 06.02.2019 р. № 106[861].

Відповідно до зазначеного Положення (п. 6) посадові особи місцевого самоврядування та депутати місцевих рад можуть реалізовувати своє право на професійне навчання через:

◊ *підготовку* – успішне виконання відповідної освітньо-професійної програми, що є підставою для присудження ступеня вищої освіти за рівнем магістра за спеціальностями, необхідними для професійної діяльності на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування, зокрема за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань «Публічне управління та адміністрування»;

◊ *підвищення кваліфікації* – набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань;

◊ *стажування* – набуття практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у професійній діяльності або галузі знань (разі успішного проходження державним службовцем, посадовою особою місцевого самоврядування стажування йому нараховуються кредити Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТС) у встановленому Національним агентством України з питань державної служби порядку);

◊ *самоосвіту* – самоорганізоване здобуття певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю у формі онлайн-навчання на освітніх веб-платформах, участі у конференціях, науково-практичних конференціях, фахових семінарах, тренінгах, майстер-класах, курсах з оволодіння практичними навичками тощо (державні службовці у межах виконання індивідуальних програм та посадові особи місцевого самоврядування мають набирати не менше одного кредиту згідно ЄКТС протягом календарного року, у тому числі 0,1-0,2 кредиту ЄКТС шляхом самоосвіти (п. 7 Положення))[862].

При цьому слід враховувати, що підвищення кваліфікації за загальними чи спеціальними професійними (сертифікатними) програмами та/або спеціальними короткостроковими програмами є обов'язковим для посадових осіб місцевого самоврядування:

---

[861] Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих адміністрацій, їх перших заступників і заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text

[862] Там само.

– вперше призначених на посади в ОМС, протягом року після призначення;
– вперше обраних на виборну посаду, протягом року після набуття повноважень;
– призначених на посаду в ОМС, не рідше одного разу на три роки;
– обраних або затверджених відповідною радою на виборну посаду, не рідше одного разу протягом строку здійснення повноважень (пп. 2 п. 14 Положення[863]).
– посадових осіб місцевого самоврядування, обраних на виборну посаду на місцевих виборах, обраних або затверджених відповідною радою на виборну посаду, не рідше двох разів протягом строку здійснення повноважень;
– депутатів відповідної сільської, селищної, міської, районної у місті ради, районної, обласної ради (далі – депутат місцевої ради) не рідше одного разу протягом строку здійснення повноважень (п. 14, 15 Положення[864]).

Відповідно до ч. 1 ст. 17 ЗУ «Про службу в органах місцевого самоврядування»[865] з метою оцінки ділових та професійних якостей, а також кваліфікації посадових осіб місцевого самоврядування, крім осіб, зазначених у частині другій цієї статті, останні один раз на чотири роки підлягають атестації.

Таким чином, потреба у формуванні, розвитку, оновленні відповідних компетентностей посадової особи місцевого самоврядування шляхом самоосвіти може визначатися за результатами атестації (щорічної оцінки виконання покладених обов'язків та завдань) посадової особи місцевого самоврядування.

ОМС визначають спеціальні потреби у професійному навчанні, які охоплюють питання щодо здійснення завдань, функцій та повноважень окремим ОМС (крім загальних питань місцевого самоврядування) для підвищення рівня професійної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад з урахуванням особливостей їх професійної діяльності. За результатами проведеного аналізу спеціальних потреб у професійному навчанні ОМС формують перелік напрямів (тем) для підвищення кваліфікації зазначених учасників професійного навчання за спеціальними професійними (сертифікатними) та короткостроковими програмами на плановий рік та оприлюднюють його на офіційному веб-сайті відповідного органу.

Визначення та аналіз індивідуальних потреб у професійному навчанні посадових осіб місцевого самоврядування здійснюються ОМС та/або асоціаціями ОМС за результатами атестації (щорічної оцінки виконання покладених обов'язків та завдань) посадових осіб місцевого самоврядування та/або в інший спосіб.

В свою чергу, отримані результати вивчення потреб у професійному навчанні посадових осіб місцевого самоврядування враховуються замовниками освітніх послуг у сфері професійного навчання під час формування і розміщення державного замовлення на підготовку та підвищення кваліфікації державних службов-

[863] Там само.

[864] Там само.

[865] Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. № 2493-III.

ців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування (п. 25 Положення[866]).

Встановлення для депутатів місцевих рад обов'язку підвищувати свою професійну кваліфікацію вважаємо слушним, оскільки депутат місцевої ради як представник інтересів ТГ, виборців свого виборчого округу, зобов'язаний брати участь у роботі сесій ради, засіданнях постійної комісії ради та інших комісій ради, до складу яких його обрано.

За результатами проходження підвищення кваліфікації заклад освіти, підприємство, установа, організація будь-якої форми власності, що провадить освітню діяльність, міжнародні та іноземні установи, організації, зокрема ті, які реалізують відповідні проекти (програми) міжнародної технічної допомоги у сфері професійного навчання (провайдер) видає посадовій особі місцевого самоврядування та/або депутату місцевої ради документ про підвищення кваліфікації (в електронній або паперовій формі):

- ◊ за професійною (сертифікатною) програмою – сертифікат про підвищення кваліфікації;
- ◊ за короткостроковою програмою – сертифікат, посвідчення, свідоцтво тощо (п. 25 Положення[867]).

Враховуючи потребу застосування загальної адміністративної процедури у багатьох видах діяльності ОМС, детальне знання положень ЗАП[868] посадовими особами місцевого самоврядування та депутатами місцевих рад є запорукою підвищення ефективності здійснення ОМС закріплених за ними законом повноважень, в тому числі у сфері земельних відносин.

Ми переконані, що професійне навчання посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад застосуванню в їх діяльності загальної адміністративної процедури має враховуватися замовниками освітніх послуг у сфері професійного навчання під час формування і розміщення державного замовлення на підготовку та підвищення їх кваліфікації.

Окрім наведеного, посадові особи місцевого самоврядування та депутати місцевої ради мають змогу самостійно покращити свій рівень знань загальної адміністративної процедури маючи доступ до розміщених у мережі інтернет у вільному доступі: ЗАП[869], інших НПА, що деталізують його застосування; Науково-практичного коментарю до ЗАП за загальною редакцією В. Тимощука[870]; посібнику для публічних службовців «Закон «Про адміністративну процедуру»:

---

[866] Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих адміністрацій, їх перших заступників і заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106.

[867] Там само.

[868] Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX.

[869] Там само.

[870] Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с. URL: https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf

загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом»[871]; роз'яснень від експертів Проекту USAID «ГОВЕРЛА» положень ЗАП, де можна віднайти багато корисних матеріалів[872]; онлайн-курсу про основи загальної адміністративної процедури[873] та інших джерел.

Мінливість чинного земельного законодавства, особливо в умовах воєнного стану, також має бути під пильною увагою посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, які можуть самостійно покращити свій рівень знань у сфері регулювання земельних відносин через навчання у вищих навчальних закладах відповідного профілю, підвищення кваліфікації, стажування, або самоосвіти, маючи доступ до джерел, розміщених у мережі інтернет у вільному доступі.

Також для підвищення ефективності застосування ОМС загальної адміністративної процедури при реалізації повноважень у сфері земельних відносин необхідно створювати результативну систему планування використання земель комунальної власності в межах території ТГ, проводити перспективне просторове планування шляхом розроблення містобудівної документації на місцевому рівні (комплексний план, генеральний план населеного пункту, детальний план території), забезпечувати гарантування права власності на землю і права користування землею, її раціонального використання і збереження її в інтересах ТГ, а також належну організація використання земель на оплачуваній основі.

Висновки до розділу 3.

Розглянуто правове регулювання адміністративної процедури в ФРН, Австрії, Нідерландах, Польщі та Естонії, проведений їх порівняльний аналіз в результаті чого сформульовані пропозиції щодо вдосконалення загальної адміністративної процедури при здійсненні ОМС повноважень у сфері регулювання земельних відносин.

Арґументовано, що з метою більш ефективного застосування загальної адміністративної процедури ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин слід гармонізувати положення ЗАП з профільним Законом та ЗКУ шляхом внесення до них відповідних змін. Загальна адміністративна процедура є моделлю (алгоритмом) здійснення ОМС повноважень, в тому числі у сфері земельних відносин. Диспозиція норм ЗАП є загальною, вона передбачає процедурні дії та рішення, а також адміністративні акти, які може приймати (вчиняти) адміністративний орган, але повноваження на їх прийняття (вчинення) ОМС не передбачені профільним Законом. Враховуючи наведене, сформульовані реко-

---

[871] Тимощук В., Бойко І., Школик А. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом. Київ 2024. 76 с. URL: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/LAP_Handbook.pdf

[872] Закон України «Про адміністративну процедуру»: роз'яснення від експертів Проекту USAID «ГОАЕРЛА». Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/news/17423

[873] Онлайн курс про основи загальної адміністративної процедури. URL: https://adminprocedure.org.ua/

мендації щодо внесення змін до профільного Закону шляхом закріплення повноважень ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування на прийняття (вчинення) процедурних дій та рішень, а також адміністративних актів, в тому числі у сфері земельних відносин, у порядку, передбаченому ЗАП.

Обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до ЗАП в частині удосконалення механізму загальної адміністративної процедури, ЗУ «Про виконавче провадження» та ЗКУ.

Розглянуто, що визначення та аналіз індивідуальних потреб у професійному навчанні посадових осіб місцевого самоврядування здійснюються ОМС та/або асоціаціями ОМС за результатами атестації, а також щорічної оцінки виконання покладених на них обов'язків та завдань та/або в інший спосіб.

Акцентовано увагу на тому, що професійне навчання посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад застосуванню в їх діяльності загальної адміністративної процедури має враховуватися замовниками освітніх послуг у сфері професійного навчання під час формування і розміщення державного замовлення на підготовку та підвищення їх кваліфікації.

Проаналізовано, що посадові особи місцевого самоврядування та депутати місцевих рад можуть реалізовувати своє право на професійне навчання через: підготовку, підвищення кваліфікації, стажування та самоосвіту.

ВИСНОВКИ

Проведене нами дослідження дає підстави нам виснувати наступне.

Нами аргументовано, що ОМС є розпорядниками земель комунальної власності, розташованих у межах населених пунктів та територій ТГ (крім земель приватної та державної власності), земельних ділянок за їх межами, на яких знаходяться об'єкти комунальної власності, а сільські, селищні, міські ради також є розпорядниками нерозподілених земельних ділянок та невитребуваних земельних часток (паїв), які залишилися у колективній власності КСП, сільськогосподарських кооперативів, сільськогосподарських акціонерних товариств.

Проаналізовано, що основними суб'єктами вирішення земельних справ шляхом прийняття (вчинення) адміністративних актів у сфері земельних відносин в ОМС є сесія ради, голова громади, виконавчий комітет ради, управління, відділи та інші виконавчі органи ради, іноді також постійна комісія ради.

Предметна компетенція ОМС у сфері земельних відносин визначена Конституцією України та земельним законодавством та включає наступне коло справ: 1) по вирішенню питань АТУ: 2) у сфері планування використання та охорони земель; 3) у сфері забезпечення благоустрою; 4) при здійсненні землеустрою; 5) у сфері встановлення плати за землю; 6) по розпорядженню землями комунальної та колективної власності; 7) при здійсненні контролю за раціональним використанням та охороною земель та вирішенню земельних спорів.

Визначено, що територіальна компетенція ОМС у сфері земельних відносин окреслюються кордонами відповідної АТО (області, району, міста, району у місті, селища, села), межами території ТГ, а також місцерозташуванням об'єктів нерухомого майна комунальної власності (в тому числі земельних ділянок) поза межами відповідної АТО чи території ТГ.

Підкреслено, що темпоральна дія повноважень ОМС у сфері земельних відносин окреслюється межами дії НПА (що їх встановлює) в часі, що визначаються датою набрання чинності, датою зупиненням чинності та датою втрати чинності.

Розглянуто, що ОМС здійснюють повноваження у сфері земельних відносин у правових, організаційно-правових та організаційних формах (матеріально-технічна, ідеологічна та культурно-освітня), визначених Конституцією України, профільним Законом та земельним законодавством.

Проаналізовано, що сільська, селищна, міська, районна у місті рада, районна, обласна рада при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин приймає НПА, регуляторні та адміністративні акти у формі рішень, виконавчий комітет ради також приймає НПА, регуляторні та адміністративні акти у формі рішень, а голова громади (або інша уповноважена особа) повноважень видає розпорядження. Начальники управлінь, відділів та інших виконавчих органів рад, які мають статус юридичних осіб уповноважені на видання наказів, постійна комісія ради приймає висновки та рекомендації. Виконавчий орган сільської, селищної, міської ради з питань здійснення державного контролю за використанням та охо-

роною земель складає акти (обстеження, перевірки дотримання вимог земельного законодавства).

Проаналізовано, що в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин застосовуються адміністративні процедури, які завершуються (але не виключно): 1) прийняттям НПА; 2) прийняттям регуляторного акту; 3) прийняттям (вчиненням) адміністративного акта.

Сформульовано авторське визначення поняття «земельна справа», під якою розуміється сукупність фактичних обставин, документів і матеріалів, що стосується конкретного земельного питання, яке підлягає вирішенню ОМС з метою забезпечення реалізації права, свободи чи законного інтересу особи (осіб) та/або виконання нею визначених законом обов'язків, захисту її права, свободи чи законного інтересу у сфері земельних відносин та/або у зв'язку з виконанням ОМС покладених на них законом повноважень.

Доведено, що основними критеріями для застосування ОМС загальної адміністративної процедури при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин є наступні: а) ОМС діє як адміністративний орган, здійснюючи функції публічної адміністрації (за виключенням відносин, передбачених ч. 2 ст. 1 ЗАП); б) ОМС розглядає конкретну земельну справу; в) ОМС за наслідками розгляду приймає (вчиняє) адміністративний акт у сфері земельних відносин, яким по суті вирішується конкретна земельна справа; г) ОМС (або утворена при ньому комісія з розгляду скарг) розглядає скаргу, подану на прийнятий ним адміністративний акт, вчинену процедурну дію, прийняте процедурне рішення або допущену бездіяльність; ґ) ОМС здійснює перегляд прийнятого ним адміністративного акта за нововиявленими обставинами; д) відсутні винятки, передбачені ч. 2 ст. 1 ЗАП.

Аргументовано, що для ОМС строки, встановлені у ЗАП є загальними, а строки визначені профільним Законом та ЗКУ є спеціальними у зв'язку з цим в адміністративних провадженнях у сфері земельних відносин ОМС переважно мають застосовувати спеціальні строки, які можуть не збігатися з строками загальної адміністративної процедури.

Доведено, що враховуючи специфіку регулювання земельних відносин на стадіях загальної адміністративної процедури, до прийняття остаточного рішення по суті вирішення земельної справи, ОМС можуть приймати два і більше адміністративних актів, якими здійснюється формування земельної ділянки як об'єкту цивільних прав (з присвоєнням їй кадастрового номера, поділу земельної ділянки та реєстрацією цих відомостей в ДЗК), а саме:

– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях, пов'язаних з формуванням земельної ділянки;
– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях, в яких здійснюється відведення земельної ділянки комунальної власності у користування із зміною її цільового призначення;
– можливі додаткові етапи в адміністративних провадженнях в яких здійснюється розподіл земель, що залишилися у колективній власності (але не виключно).

Виявлено, що адміністративна процедура в ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин з огляду на специфіку регулювання земельних відносин та особливості земельної ділянки як об'єкту цивільних прав є складною, оскільки дана процедура передбачає додаткові етапи, що завершуються прийняттям процедурного рішення або вчиненням процедурної дії, та прийняттям декількох адміністративних актів для вирішення земельної справи по суті.

Наголошено на тому, що в адміністративних провадженнях при здійсненні ОМС дискреційних повноважень у сфері земельних відносин законодавством переважно закріплений адміністративний розсуд імперативного типу (коли адміністративно-правова норма, установлюючи можливі варіанти рішень, залишає на розсуд суб'єктів адміністрації вибір одного з цих варіантів), рідше диспозитивного та/або інтерпретаційного типу.

Наведено авторське визначення поняття «адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин» під яким розуміється рішення (розпорядження, наказ, акт чи інший документ) або юридично значуща дія індивідуального характеру, прийняте (вчинена) ОМС або посадовою особою місцевого самоврядування для вирішення конкретної земельної справи та спрямоване (спрямована) на набуття, зміну, припинення чи реалізацію земельних прав та/або обов'язків окремої особи (осіб).

Доведено, що адміністративний акт ОМС у сфері земельних відносин має особливий правовий режим з огляду на ускладнену процедуру його прийняття, ухвалення, набрання ним чинності, дію в часі та втрати чинності.

Зокрема особливістю адміністративного акта ОМС у сфері земельних відносин є те, що якщо він стосується безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди), то такий адміністративний акт приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу відповідної ради (абз. 2 ч. 2 ст. 59 профільного Закону).

Виявлено, що на відміну від інших актів ОМС, для яких профільним Законом встановлена можливість та порядок внесення до них змін, скасування та визнання їх незаконними з мотивів їхньої невідповідності Конституції та законам України як в адміністративному так і судовому порядку, ЗАП для адміністративних актів, в тому числі у сфері земельних відносин, передбачені нові механізми визнання адміністративного акта нікчемним та дострокового припинення їх дії шляхом:

– відкликання правомірного адміністративного акта;

– визнання недійсним протиправного адміністративного акта;

– оскарження адміністративного акта;

– перегляду адміністративного акта за нововиявленими обставинами.

Проаналізовано, що в ОМС суб'єктами розгляду скарги в адміністративному провадженні є: 1) адміністративний орган вищого рівня (враховуючи відносин субординації в ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування), якщо інший суб'єкт не передбачений законом; 2) той самий ОМС, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допу-

стив бездіяльність, що оскаржуються, якщо: а) щодо нього відсутній адміністративний орган вищого рівня; б) при ньому утворено комісію з розгляду скарг.

Доведено, що визначення суб'єкта розгляду скарги залежить від обраного скаржником предмету адміністративного оскарження, закріпленої законодавством компетенції відповідного адміністративного органу, а також його місця в ієрархії органів ОВВ або ОМС.

Розглянуто правове регулювання адміністративної процедури в ФРН, Австрії, Нідерландах, Польщі та Естонії, проведений їх порівняльний аналіз в результаті чого сформульовані пропозиції щодо вдосконалення загальної адміністративної процедури при здійсненні ОМС повноважень у сфері регулювання земельних відносин. Аргументовано, що корисними для впровадження у загальну адміністративну процедуру є:

– положення Закону ФРН про призначення органом влади представника особі та представника в однакових за формою заявах (при розгляді колективних звернень);
– положення Кодексу адміністративного провадження Польщі про можливість укладення між конфліктуючими сторонами мирової угоди на будь-якій стадії адміністративної процедури до прийняття рішення по суті вирішення справи;
– чітко регламентований Законом про адміністративну процедуру Естонії механізм вирішення питання з заявою, яка містить недоліки, яка, у разі їх не усунення у визначений адміністративним органом строк може бути залишена без розгляду.

Аргументовано, що з метою більш ефективного застосування загальної адміністративної процедури ОМС при здійсненні повноважень у сфері земельних відносин слід гармонізувати положення ЗАП з профільним Законом та ЗКУ шляхом внесення до них відповідних змін. Загальна адміністративна процедура є моделлю (алгоритмом) здійснення ОМС повноважень, в тому числі у сфері земельних відносин. Диспозиція норм ЗАП є загальною, вона передбачає процедурні дії та рішення, а також адміністративні акти, які може приймати (вчиняти) адміністративний орган. Разом з тим, враховуючи систему ОМС та посадових осіб місцевого самоврядування, наявні між ними ієрархічні зв'язки, а також правові та організаційно-правові форми їх діяльності, профільний Закон не передбачає повноважень ОМС на прийняття рішення про: залишення заяви без руху, надсилання заяви за належністю, про відмову у прийнятті заяви до розгляду, зупинення, продовження, закриття адміністративного провадження, про поновлення строків адміністративного провадження, про уповноваження одного із депутатів ради або посадову особу виконавчого органу ради для проведення всіх процедурних дій, передбачених ЗАП, на призначення експертизи, про відкликання, визнання недійсним, визнання нікчемним адміністративного акта, про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, забезпечення виконання адміністративного акта, про утворення комісії з розгляду скарг у порядку, встановленому ЗАП.

Обґрунтовано пропозиції щодо внесення змін до ЗАП в частині удосконалення механізму загальної адміністративної процедури, ЗУ «Про виконавче провадження» та ЗКУ.

Запропоновано включити постанову (рішення) адміністративного органу про накладення стягнення на зобов'язану особу до переліку виконавчих документів, які підлягають примусовому виконанню шляхом внесення змін до ЗУ «Про виконавче провадження».

З метою врахування положень правової доктрини, сталої практики ВС пропонується виключити ч. 11 ст. 17^2 ЗКУ про подальшу дію адміністративного акта у сфері земельних відносин після його виконання.

Наголошено на тому, що посадові особи місцевого самоврядування та депутати місцевої ради можуть самостійно покращити свій рівень знань загальної адміністративної процедури використовуючи розміщені у мережі інтернет у вільному доступі джерела: ЗАП, інші НПА, що деталізують його застосування; Науково-практичний коментар до ЗАП за загальною редакцією В. Тимощука; посібник для публічних службовців «Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом» роз'яснень від експертів Проекту USAID «ГОВЕРЛА» положень ЗАП, де можна віднайти багато корисних матеріалів; онлайн-курсу про основи загальної адміністративної процедури та інших джерел.

Аргументовано, що для підвищення ефективності застосування ОМС загальної адміністративної процедури при реалізації повноважень у сфері земельних відносин ОМС необхідно створювати результативну систему планування використання земель комунальної власності в межах території ТГ, проводити перспективне просторове планування шляхом розроблення містобудівної документації на місцевому рівні, забезпечувати гарантування права власності на землю і права користування землею, її раціонального використання і збереження її в інтересах ТГ, а також належну організація використання земель на оплачуваній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авранчук Л.Л. Сутність та місце адміністративної процедури в системі адміністративного права як центрального інституту галузі права. Прикарпатський юридичний вісник. No 6 (41). 2021. URL: http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/972

2. Адміністративний кодекс Української РСР від 12.10.1927 р. у витягах, з додатком систематизованих законодавчих та інструктивних матеріалів за станом на 01.01.1958 р. Державне видавництво політичної літератури УРСР. Київ 1958.

3. Адміністративне право України: підруч. для юрид. вузів і фак. Ю.П. Битяк, В.В. Богуцький, В.М. Гаращук та ін.За ред. Ю.П. Битяка. Х.: Право, 2001. С. 215.

4. Адміністративне право України: Підручник / Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, О.В. Дьяченко та ін.; За ред. Ю.П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 153.

5. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Автор-упорядник В.П. Тимощук. К.: Факт, 2003. С. 268.

6. Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині. Збірник матеріалів. К.: Німецький Фонд міжнародного правового співробітництва, 2006. С. 54.

7. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч. : У двох томах: Том 1. Загальна частина. Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. С. 237-238.

8. Адміністративне право України: Підручник. За заг. ред. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. С. 164-165.

9. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник: у 2-х томах. Том 1. Загальне адміністративне право. Особливе адміністративне право. В Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін.; за заг. ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. С. 215.

10. Адміністративне право та адміністративний процес в умовах воєнного стану в Україні: навчальний посібник : у 2-х томах. Том 2. Спеціальне адміністративне право. Європейське адміністративне право. Порівняльне адміністративне право. Адміністративний процес / В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Гулак та ін. / за заг. Ред. В. Галунька, В. Феліка. Одеса: Видавництво «Юридика», 2024. 432 с.

11. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: Кол. Монографія. В.О. Антоненко, М.О. Баймуратов, О.В. Батанов та ін. За ред. В.В. Кравченка, О.М. Баймуратова, О.В. Батанова . К.: Атіка, 2007. С. 348-357.

12. Алексеев С.С. Общая теория права. В 2-х т. Т. 2. М.: Юрид. Лит. 1982. С. 192.

13. Баймуратов М.О. Територіальна громада в політичній системі і системі місцевого самоврядування в Україні. Муніципальне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2001. С. 119.

14. Балджи М.Д. Принципи комплексного природокористування. Регіональні проблеми України: Географічний аналіз та пошук шляхів вирішення. Зб. наук. праць. Херсон : ПП Вишемирський, 2007. С. 20.

15. Барский В.Р. Нормотворчість представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: дис… канд. юрид. Наук: 12.00.02. Барський Вадим Рудольфович. Одеса. 2006. С. 115.

16. Батанов О.В. Функції територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування в Україні. Дис. … канд. юрид. наук. К. 2000. С. 26.

17. Батанов О.В. Теорія муніципального права: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2024. С. 106, 157-158.

18. Богачева Л.Л. Акти органів місцевого самоврядування в системі нормативних правових актів України. Л.Л. Богачева: мат. наук.-практ. конф. Проблеми правового регулювання місцевого самоврядування (4–5 грудня 2001р.). За ред. М.І. Панова. Харків: Нац. юрид. акад. України. 2002. С. 54–56.

19. Бодак Н.В. Адміністративно-правові засади організації місцевої влади: сучасний стан та перспективи розвитку : автореф. дис. … канд. юрид. наук. 12.00.07. Ужгород, 2017. 18 с.

20. Бойко І.В., Зима О.Т., Соловьйова О.М. Адміністративна процедура: конспект лекцій. Харків: Право, 2017. 132 с.

21. Бойко І.В. Адміністративна процедура – поняття, ознаки і види. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Харків: Право, 2017. Вип. 33. С. 113–122.

22. Бойко І. Роль і значення адміністративної процедури у публічному адмініструванні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. № 69. С. 229-236.

23. Бойко І.В. Ініціювання адміністративної процедури. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 62. С. 30–37.

24. Борденюк В. Деякі аспекти співвідношення державного управління та місцевого самоврядування в контексті реформи адміністративного права. Вісник УАДУ. 2000. № 1. С. 212; Березинська Н. Децентралізація : поняття, види та доцільність її реалізації. Вісник УАДУ. 1999. № 1. С. 118.

25. Васильев Р.Ф. Правовые акты органов управления. М., 1970. С. 17.

26. Васільєва В.А. Досвід Німеччини у законодавстві про адміністративні процедури та перспективи його реалізації в українській адміністративно-правовій базі в контексті державного управління. Молодий вчений. № 3 (55) березень, 2018. С. 308-312.

27. Великий тлумачний словник української мови. К., 2001. С. 445.

28. Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. акад. НАН В27 України Ю.С. Шемчушенка. 2-ге вид., переробл. І доповн. К.: Вид-во «Юридична думка». 2012. С. 1017.

29. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Х.: Право, 2017. Т.2: Філософія права. редкол.: С.І. Максимов (голова) та ін.; Нац.акад.прав.наук України; Ін-т держави і права імені Корецького НАН України; Нац.юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. С. 199-201.

30. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. С. 237. Т. 5 : Адміністративне право. Редкол. : Бітяк (голова) та ін.; Нац. акад. прав. Наук України; Ін.- т Держави і права ім. В.М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2020. С. 437.

31. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. №213/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80

32. Гусаров С. Визначення понять адміністративної процедури та адміністративного процесу в адміністративному праві України. Вісник Акад. упр. МВС. 2008. № 3. С. 6–18.

33. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес: Навчальний посібник. – К.: ГАН, 2003. – 256 с;

34. Галіцина Н.В. Адміністративна процедура як інститут адміністративного процесу. Форум права. 2010. № 4. С. 163–177.

35. Галунько В.В. Адміністративне право України: навч. посіб.: у 2-х томах. Т. 1: Загальне адміністративне право. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня». 2011. 320 с.

36. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 496 с.

37. Державне управління : теорія і практика. За заг. ред. В. Б. Авер'янова. К. : Юрінком Інтер, 1998. С. 102.

38. Держгеокадастр. Дерегуляція. Діджиталізація. Детінізація. URL: https://e.land.gov.ua/services

39. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник І.І. Бодрова, С. В. Болдирєв, В.О. Величко та ін. За ред. С.Г. Серьогіної. 2-ге вид. переробл. та доповн. Х.: Право, 2011. С. 55-56.

40. Децентралізація в Україні. Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Здобутки та завдання на 2021-2024 роки. URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/816/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_15.04.2021.pdf

41. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 474-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/474-2016-%D1%80#Text

42. Жуков М. Закон про адміністративну процедуру: аналіз документа і ключові пе-реваги для фізичних і юридичних осіб. Асоціація правників України. 03.12.2021 р. URL: https://uba.ua/ukr/news/8805

43. Журавель Я.В. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 227 с.

44. Загальна теорія держави і права: Підручник для студентів юридичних спеціаль ностей вищих навчальних закладів] / М.В. Цвік, В.Д.Ткаченко, Л.Л.Богачова та ін.; За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. Х.: Право, 2002. С. 346.

45. Закон України «Про адміністративну процедуру»: роз'яснення від експертів Проекту USAID «ГОАЕРЛА». Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/news/17423

46. Заяць І.Я. Правовий статус області в Україні: автореф. … канд. юрид. наук: 12.00.02. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Юридичний факультет. Л.: 1999. С. 4.

47. Єрмоленко В. М. До питання нормативного визначення поняття «земельні відносини». Підприємництво, господарство і право. 2008. № 8. С. 71.

48. Елистратов А.И. Основныя начала административнаго права. Москва 1914. С. 85.

49. Закон про адміністративну процедуру: аналіз документа і ключові переваги для фізичних та юридичних осіб. Асоціація правників України. 03.12.2021 р. URL: https://uba.ua/ukr/news/8805

50. Інструкцією про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text

51. Ірина ШЕЛЕП. Презентація Положення про комісію з розгляду скарг щодо прийнятих адміністративних актів, процедурних рішень, дій чи бездіяльності сільської/селищної/міської ради, сільського/селищного/міського голови, виконавчих органів ради з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування. Проект USAID «ГОВЕРЛА». 04 квітня 2024. URL: https://hromady.org/wp-content/uploads/2024/04/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%86.%D0%A8%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BF.pdf

52. Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: Навчально-методичний посібник. Одеса: «Юридична література», 2008. С. 19.

53. Кампо В. Деякі проблеми становлення і розвитку місцевого самоврядування. Місцеве та регіональне самоврядування України. К., 1993. С. 71.

54. Кистяковский Б.А. Сущность государственной власти. Ярославль. Изд. Демидовского Юридического лицея. 1913. С. 17.

55. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984р. № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10

56. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. №2747-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15 (дата звернення 08.02.2021).

57. Конституція УНР (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29.04.1918 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18#Text

58. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

59. Коваленко А.А. Конституційно-правове регулювання місцевого самоврядування в Україні: питання теорії і практики. К., 1997. С. 46.

60. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні: Підручник. 2-ге вид. перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 34.

61. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 98.

62. Колпаков В.К. Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 2003. С. 74.

63. Кодекс України про надра: Закон України від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-%D0%B2%D1%80#Text

64. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підручник. К.: Юрінком Інтер, 1999. С. 225.

65. Коркунов М.Н. Лекція по общей теоріи права. СПБ.1898. С. 140.

66. Конверський А.Є. Логіка (традиційна та сучасна): Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Центр учбової літератури, 2008. С. 151.

67. Кравцова З.С. Конституційно-правові засади організації і здійснення державної влади в Україні : монограф. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. С. 290, 292.

68. Криворучко І.В. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади: теоретичні основи визначення та застосування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. С. 6.

69. Кравченко В. В., Пітцик М.В. Муніципальне право України : навч. посібник. К. : Атіка, 2003. С. 58-66.

70. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Конституційні засади місцевого самоврядування в Україні (основи муніципального права). К.: 2001. С. 175.

71. Криворучко І.В. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади: теоретичні основи визначення та застосування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. Київ, 2018. 20 с.

72. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

73. Куйбіда В., Чушенко В. Поняття місцевого самоврядування. Право України. 1998. № 5. С. 18.

74. Кузьменко О.В. Адміністративний процес у парадигмі права : автореф. дис. … докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління ; адміністративне право і процес ; фінансове право». К., 2006. 32 с.

75. Кузьменко Н.О. Рішення органів місцевого самоврядування в механізмі правового регулювання земельних відносин : монографія. Н.О. Кузьменко. К. : Алерта. 2018. С. 44-45.

76. Кузьменко О.В., Гуржій Т.О. Адміністративно-процесуальне право України: підручник. К.: Атіка, 2007. С. 142.

77. Куйбіда В. Місцеве самоврядування в Україні (поняття та сутність). Актуальні проблеми державного управління. Одеса, 2000. Вип.3. С. 161-169.

78. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. Київ : Логос. 2011. С. 55.

79. Кулинич А.П. Правовий режим міських територіальних громад в Україні: автореферат дис. канд. юрид. наук. Нац. акад. наук. України. Ін-т. держави і права ім. В.М. Корецького. 2019. С. 10.

80. Картузова І.О., Осадчий А.Ю. Адміністративно-процедурне право: Навчально-методичний посібник. Одеса: «Юридична література», 2008. С. 32-35.

81. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2007. 187 с.

82. Лагус І. Правові акти в теорії права та практиці вітчизняного законодавства: деякі проблеми. І Лагус. Підприємництво, господарство і право. 2012. № 11. С. 16.

83. Лазарев Б. М. Компетенция органов управления. Б. М. Лазарев. Академия наук СССР. Институт государства и права. М. : Юрид. Литература. 1972. С. 54

84. Лазор О. Д. Основи місцевого самоврядування : навч. Посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2003. С. 13.

85. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII. URL: https://zakon. rada. gov.ua/laws/show/3852-12

86. Мандюк О.О. Індивідуальні адміністративні акти: теорія та практика застосування : дис. … канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2017. С. 92.

87. Мачульська І. Повноваження органів місцевого самоврядування. І.Мачульська. Міське управління. 1999. № 8. С.167–168.

88. Мелащенко В.Ф. Правові акти місцевих рад народних депутатів трудящих (методична розробка). В.М. Мелащенко. К.: 1973. С. 15.

89. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник. За заг. Ред. Р.С. Мельника. К.: Ваіте, 2014. С. 185.

90. Миколенко О. Практичне значення положень ЗУ «Про адміністративну процедуру» (Критичний аналіз). Правова держава. 2022. № 6 (47). с. 40-48.

91. Мицкевич А.В. Субьекты советского права. М.: Гос. Изд-во юрид. Литературы. 1962. С. 127.

92. Мінка Т.П. Адміністративне процесуальне право: навч. посіб. Київ: Право, 2013. 352 с.

93. Мірошниченко А.М. Земельне право України. Курс лекцій. Київ: Юрінком Інтер, 2020. С. 103.

94. Міхеєв Мих. В., Міхеєв Мик. В. Окремі аспекти правового регулювання адміністративних процедур в Україні та Європейському Союзі. Юридичний науковий електронний журнал. No 5. 2021. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2021/44.pdf

95. Муніципальне право України: Підручник. За ред. В.Ф. Погорілка, О.Ф. Фрицького. К.: Юрінком Інтер, 2006. С. 287-289.

96. Надьон В.В. Суб'єктивний обов'язок як елемент захисту цивільних правовідносин: монографія. В.В. Надьон. Харків : Право. 2017. С. 173.

97. Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Пайнека). Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ: ВД «Дакор», 2016. С. 51.

98. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». Авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с.

99. Нестеренко К.О., Булгакова О.В. Адміністративна процедура як новий етап взаємодії органів державної влади і суспільства. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. № 6. С. 482-486.

100. Об общих началах местного самоуправления и местного хозяйства в СССР: Закон СССР от 09.04.1990 г. URL: https://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10961.htm

101. Оксінь В. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2020. № 3-4. С. 26-34.

102. Онлайн курс про основи загальної адміністративної процедури. URL: https://adminprocedure.org.ua/

103. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина: навчальний посібник. Чернівці: Рута, 2003. 367 с.

104. Перепелюк В.Г. Адміністративний процес. Загальна частина : навчальний посібник. 2- ге видання, змінене і доповнене. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. С. 5-33. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу : монографія. Київ : Атіка, 2005. С. 216-307, 314.

105. Погорілко В.Ф., Баймуратов М.О., Бальций Ю.Ю. та ін. Муніципальне право України: Підручник. За ред. Баймуратова М.О. 2-ге вид. доп. К.: Правова єдність, 2009. С. 226-227.

106. Погорілко В.Ф. Констиуційні засади державної влади в Україні // Органи державної влади України. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2002. С. 12.

107. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17

108. Популярна юридична енциклопедія. Кол. авт.: В. К. Гіжевський, В. В. Головченко, В. С. Ковальський та ін. К., 2002. С. 349.

109. Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 13.06.2019 р. № 826/13433/18. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/82383266

110. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12.01.2023 р. у справі № 808/5496/14. (адміністративне провадження № К/9901/6931/20). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108391733

111. Постанова Верховного Суду у складі колегії Касаційного адміністративного суду від 14.09.2022 р. у справі № 420/1665/19 (адміністративне провадження № К/9901/35838/19). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/106264079

112. Постанова Верховного Суду України від 13.12.2016 р. у справі № 815/5987/14. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/63749413

113. Постанова Верховного Суду від 27.02.2018 р. у справі № 545/808/17. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/63749413

114. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 19.10.2023 р. у справі № 9901/96/21. URL: https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/114685582

115. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 29.09.2020 р. у справі № 688/2908/16-ц. URL: https://ips.ligazakon.net/document/C015115

116. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 18.05.2022 р. у справі № 154/3345/16. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104361505

117. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16.01.2025 р. у справі № 1.380.2019.003907 (провадження № К/9901/9141/20). URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=124472194&red=1000036119a74234c76c231d21f772335d8101&d=5

118. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 12.09.2022 р. у справі № 727/8953/17 (провадження № К/9901/53918/18).

URL: http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106190754&red=100003610e2034f659299b71e05fda3a59c792&d=5

119. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 16.04.2024 р. у справі №1.380.2019.003476 (провадження № К/9901/1585/20). URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=118402399&red=1000037cee6f04aa1ee9513a193cbb780e2d34&d=5

120. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15.12.2023 р. у справі № 380/12348/22 (провадження № К/990/27558/23). URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=115722476&red=10000314f38c290d7b99b44ecd4fb792c342bf&d=5

121. Постанова Верховного Суду від 02.05.2023 р. у справі № 420/20522/21 (провадження № К/990/3244/23). URL: https://protocol.ua/ru/postanova_kas_vp_vid_02_05_2023_roku_u_spravi_420_20522_21_1/

122. Потапенко С.А. Реалізація сільськими, селищними, міськими радами повноважень у сфері регулювання земельних відносин: теоретичний і практичний аспекти: монограф. Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. С. 112-123.

123. Потапенко С.А. Поняття актів органів та посадових осіб місцевого самоврядування, їх ознаки та проблеми законодавчого визначення. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 3 (8). С. 69.

124. Потапенко С.А. Характерні риси об'єднаної територіальної громади. Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 2. С.53–54.

125. Потапенко С.А. Земельне право України: навч. посіб. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. С. 90.

126. Потапенко С.А. Правовий статус територій територіальних громад у системі адміністративно-територіального устрою України. Юридичний журна «Право України», 2021. № 12. С. 238.

127. Правознавство. Словник термінів. Навч. посібник. За ред. В.Г. Гончаренка. К., 2007. С. 275.

128. Практичний посібник з питань організації роботи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Видання друге. Модуль 3. Організація роботи виконавчих органів місцевого самоврядування. Примірні положення структурних підрозділів. Київ, 2016. С. 41.

129. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів: монографія за ред. Ю. М. Тодики. Х. : Право, 2009. С. 156.

130. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України від 03.12.2012 р. № 11472. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893

131. Про місцеві Ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування: Закон Української РСР від 07.12.1990 р. № 533-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/533-12

132. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2011 р. № 2493-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text

133. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text

134. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 р. № 810/98. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/810/98#Text

135. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text

136. Про адміністративну процедуру: Закон України від 11.12.2022 р. № 2073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text

137. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

138. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15.01.1999 р. № 401-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14#Text

139. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text

140. Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009 р. № 1559-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1559-17#Text

141. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19

142. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

143. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про адміністративну процедуру»: Закон України від 10.10.2024 року № 4017-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4017-20#Text

144. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту інтересів власників земельних часток (паїв), а також застосування адміністративної процедури у сфері земельних відносин: Закон України від 08.10.2024 року № 3993-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3993-20#Text

145. Повітряний кодекс України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17

146. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. №3038-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text

147. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text

148. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text

149. Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005 р. № 2807-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-15#Text

150. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.062003 р. № 899-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text

151. Про основи містобудування: Закон України від 16.12.1992 р. №2780-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12

152. Про меліорацію земель: Закон України від 14.01.2000 р. № 1389-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1389-14

153. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962--IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text

154. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text

155. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин: Закон України від 28.04.2021 р. № 1423-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1423-20#n61

156. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення системи оформлення прав оренди земельних ділянок сільськогосподарського призначення та удосконалення законодавства щодо охорони земель: Закон України від 19.10.2022 р. № 2698-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2698-20#n57

157. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 р. № 3354. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text

158. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. № 1404-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text

159. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

160. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155- VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text

161. Про деякі питання надання адміністративних послуг через центри надання адміністративних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.05.2014 р. № 523-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80#Text

162. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text

163. Про судову експертизу: Закон України від 27.02.1994 р. № 4038-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text

164. Про наукову і науково-технічну експертизу: Закон України від 10.02.1995 р. № 51/95-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/95-%D0%B2%D1%80#Text

165. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text

166. Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX.

167. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру: постанова Кабінету Міністрів України від 17.10.2012 р. № 1051. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text

168. Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них»: постанова Кабінету Міністрів України від 08.05.1995 р. № 486. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-96-%D0%BF#Text

169. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення внесення змін та затвердження містобудівної документації»: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#Text

170. Про затвердження правил розроблення робочих проектів землеустрою: постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2022 р. № 86. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2022-%D0%BF#Text

171. Про затвердження Порядку ведення Державного реєстру речових прав на нерухоме майно»: постанова Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1141-2011-%D0%BF#Text

172. Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15.07.2021 р. № 1689-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text

173. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

174. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text

175. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1995 р. № 80/94-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#Text

176. Про затвердження Порядку надання електронних публічних послуг в автоматичному режимі: постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2022 р. № 868. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2022-%D0%BF#Text

177. Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг: постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 420. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/420-2023-%D0%BF#Text

178. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих адміністрацій, їх перших заступників і заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: постанова Кабінету Міністрів України від 06.02.2019 р. № 106. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106-2019-%D0%BF#Text

179. Рада Європи. Резолюція (77)31 Комітету міністрів державам – членам про захист особи відносно актів адміністративних органів від 28.09.77 р. Ліга: Закон: комп'ютер.-прав. система. Всеукр. мережа розповсюдження прав. інф. Версія 8.2.3. Київ, 2012.

180.Район у місті. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%BD_%D1%83_%D0%BC%D1%96%D1%81%D1%82%D1%96

181. Райони. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/newrayons?area_id=&page=3&sort_by_otg_count=&sort_by_population=&sort_by_square=&sort_by_villages_count=

182. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятої Комітетом Міністрів 11.03.1980 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rada_yevropy_rekomendaciya_r_80_2_3.pf

183. Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № R (80)2 стосовно здійснення адміністративними органами влади дискреційних повноважень, прийнятої Комітетом Міністрів 11.03.1980 р. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/rada_yevropy_rekomendaciya_r_80_2_3.pf

184. Регламент Київської міської ради (із змінами), затвердженим рішенням Київської міської ради від 04.11.2021 р. № 3135/3176. URL: https://kmr.gov.ua/uk/content/reglament-kyyivrady; ст. 37[1] Регламенту Білоцерківської міської ради VIII скликання, затвердженого рішенням Білоцерківської міської ради від 10.12.2020 року № 03-02-VIII. URL: https://bc-rada.gov.ua/node/1839

185. Рішення Конституційного Суду України від 16.04.2009 р. № 7-рп/2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-09

186. Рішення Київської міської ради «Про затвердження Положення про Департамент земельних ресурсів виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)» від 09.12.2002 р. № 182/342. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MR020568

187. Рішення Київської міської ради від 23.07.2015 р. 787/1651 «Про управління районами міста Києва». URL: https://zakon-pro.ligazakon.net/document/MR150942?land=UA&context=UA&an=34

188. Рішення Теофіпольської селищної ради від 06.06.2021 р. № 24-10/2021 «Про затвердження Правил благоустрою території Теофіпольської селищної територіальної громади». URL: https://teofipol-gromada.gov.ua/docs/882981/

189. Рішення Боярської міської ради від 23.12.2021 р. № 20/184 «Про затвердження Правил благоустрою Боярської міської територіальної громади. URL:https://mistoboyarka.gov.ua/miska_rada/normatyvni_akty/rishennia_20_1284_pro_zatverdzhennia_pravyl_blahoustroiu_terytorii_boiarskoi_miskoi_terytorialnoi_hromady_File.html

190. Рішення Криворізької міської ради від 31.03.2016 р. № 381. URL: https://so.kr.gov.ua/ua/treezas_so/pg/3443577777_d1/

191. Рішення виконавчого комітету Софіївської селищної ради від 27.05.2024 р. № 113 «Про затвердження Положення про Комісію з розгляду та вирішення земельних спорів щодо меж земельних ділянок, що перебувають у власності і користуванні громадян, та додержання громадянами правил добросусідства на території Софіївської селищної територіальної громади». URL:https://sofotg.gov.ua/storage/documents/attachments/b70431c5dc4f81967d964e70ca952c04.pdf

192. Рішення Київської міської ради від 14.12.2023 р. № 7549/7590 «Про створення тимчасової контрольної комісії Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану». URL: https://ips.ligazakon.net/document/MR231507

193. Рішення Київської міської ради від 30.05.2024 р. № 475/8441. «Про затвердження попереднього звіту тимчасової контрольної комісії Київської міської ради з питань перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства на об'єктах природно-заповідного фонду міста Києва в умовах воєнного стану». URL: https://kmr.gov.ua/sites/default/files/475-8441_0.pdf

194. Рішення виконавчого комітету Львівської міської ради «Про Регламент виконавчого комітету Львівської міської ради» від 29.04.2021 р. № 337. URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/Pool/Info/doclmr_1.NSF/8430181f66a9286cc22586ae005cdd80/16fb711b82ec02a7c22586c700269ff9?OpenDocument

195. Рішення Одеської міської ради «Про затвердження Положення про виконавчий комітет Одеської міської ради» від 15.09.2021 р. № 535-VIII. URL: https://omr.gov.ua/ua/city/committee/polojenie-ob-ispolkome/

196. Рішення виконавчого комітету Сквирської міської ради «Про затвердження актів комісії з розгляду та вирішення земельних спорів на території Сквирської міської територіальної громади» від 25.01.2022 р. №18/3. URL: https://skvira-rada.gov.ua/services/%E2%84%96-183--pro-zatverdzhennja-aktiv-komisii-z-rozgljadu-ta-virishennja-zemelnih-sporiv--na-teritorii-skvirskoi-miskoi-teritorialnoi-gromadi-.html

197. Рішення Лубенської міської ради Лубенського району Полтавської області від 23.06.2021 р. № 139 «Про затвердження Положення про комісію з вирішення земельних спорів». URL: https://lubnyrada.gov.ua/images/documents/VYKONKOM/Rishenya/23.06.2021/139.pdf

198. Рішення Запорізької міської ради від 21.12.2020 р. № 4 «Про затвердження Положення про постійні комісії Запорізької міської ради». URL: https://zp.gov.ua/uk/documents/item/43649

199. Рішення Заслучненської сільської ради від 12.11.2020 р. № 06-09/2020 «Про затвердження Положення про постійні комісії Заслучненської сільської ради». URL: https://zasluchne-rada.gov.ua/polozhennya-pro-postijni-komisii-23-25-02-10-12-2020/

200. Рішення Черкаської міської ради від 26.01.2021 р. № 3-12 «Про затвердження Положення про постійні комісії Черкаської міської ради 9 скликання». URL: https://cherkasy-rada.gov.ua/documents/miska-vlada/miska-rada/komisiyi/polozhennya-pro-postijni-komisiyi/

201. Рішення Конституційного Суду від 09.02.1999 р. № 1-рп/99 (справа № 1-7/99). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-99#n54

202. Рішення Конституційного Суду України від 09.02.2000 р. № 1-рп/2000 (справа № 1-5/2000). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-00#Text

203. Рішення Белзької міської ради Львівської області від 29.02.2024 р. № 1324 «Про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу». URL: https://belztg.gov.ua/rishennia-sesiii/st-1010

204. Рішення Семенівської міської ради Чернігівської області від 25.01.2024 р. 1215 «Про утворення комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, проце-

дурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу». URL: https://semenivka-gromada.gov.ua/docs/1594991/

205. Семчик В.І. Земельне право України : підруч. для студ. юрид. спец. Вищ. Навч. закл. В.І. Семчик, П.Ф. Кулинич, М.В. Шульга. К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2008. С. 260.

206. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : Підручник. 3-те видання. К.: Алерта ; ЦУЛ, 2011. С. 381-382.

207. Скакун О.Ф. Нормативно-правовий акт органу (посадової особи) місцевого самоврядування України: загальнотеоретичні аспекти. О.Ф. Скакун. Проблеми удосконалення правового регулювання місцевого самоврядування в Україні: матеріали Міжнар. наук. прак. конф., м. Харків, 25 трав. 2004р. За ред. Ю.П. Битяка. Х.: Ін-т держ. буд-ва та місц. Самоврядування АПрН України. 2004. С. 94–97.

208. Словник іншомовних слів. Укладачі: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. К.: Наукова думка, 2000. С. 282.

209. Словник української мови. Т. 1 А-В. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1970. С. 74.

210. Словник української мови. Т. 2 Г-Ж. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1971. С. 311.

211. Словник української мови. Т. 8 П-Р. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1977. С. 589.

212. Словник синонімів української мови: В 2 т. Т. 1 А-Н. Редкол. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головащук та інші. К.: Наукова думка, 2001. С. 425.

213. Словник української мови. Т. 9 С. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1978. С. 585-588.

214. Словник української мови. Т. 6 П-Поїти. Редкол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1975. С. 367.

215. Словник української мови. Т. 7. Поїхати-Приробляти. К.: Видавництво «Наукова думка», 1976. С. 465.

216. Словник української мови. Том 8. За заг. ред. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1977.С. 648.

217. Словник української мови у двадцяти томах. Том 2. Гол. наук. редактор В.М. Русанівський та ін. К.: НВП «Наукова думка», 2012. С. 418.

218. Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 154.

219. Словник української мови. Том 9. За заг. ред. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: вид.-во «Наукова думка», 1978. С. 382.

220. Словник української мови в 11 т. Додатковий том: у 2 кн. Книга 2. М-Я. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. С. 405.

221. Словник української мови: у 20 т. Т. 5. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2014. С. 265.

222. Словник української мови: у 20 т. Т. 6. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2015. С. 400.

223. Словник української мови: у 20 т. Т. 4. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2013. С. 169-170.

224. Словник української мови Т. 10. С. К.: Видавництво «Наукова думка», 1978. С. 255.

225. Словник української мови: у 20 т. Т. 1. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2010. С. 241.

226. Словник української мови: у 20 т. Т. 8. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 210.

227. Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 560.

228. Словник української мови Т. 11. Х-Ь. К.: Видавництво «Наукова думка», 1980. С. 326.
229. Словник української мови: у 20 т. Т. 2. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2012. С. 659.
230. Словник української мови: у 20 т. Т. 10. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2019. С. 205.
231. Словник української мови. Т. 8. Ред. кол. І.К. Білодід (голова) та ін. К.: видавництво «Наукова думка», 1977. С. 581.
232. Словник української мови: у 20 т. Т. 12. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2021. С. 307.
233. Словник української мови: у 20 т. Т. 6. НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. К. : Наукова думка, 2015. С. 218.
234. Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України: теорія, практика. Київ: ВД «Дакор», 2021. 1204.
235. Смокович М.І., Бевзенко В.М. Адміністративний процес України : теорія, практика : підручник. За заг. Ред. д-ра юрид. наук, проф. Бевзенка Володимира. Пер. з нім. І адапт. Рижкова Геннадія. Видання четверте, змінене, доповнене і перероблене. Київ : ВД «Дакор», 2024. С. 34-35.
236. Смокович М. У КАС ВС обговорили новели Закону України «Про адміністративну процедуру». Верховний Суд. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1308456
237. Сорокин В. Д. Советское административное процессуальное право. М. : Юрид. лит-ра, 1972. С. 138.
238. Тимощук В.П. Адміністративні акти: процедура прийняття та припинення дії : Монографія. К.: «Конус-Ю», 2010. 296 с.
239. Тимощук В., Бойко І., Школик А. Закон «Про адміністративну процедуру»: загальні прозорі правила взаємодії між державою та громадянами й бізнесом. Київ 2024. 76 с. URL: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/LAP_Handbook.pdf
240. Тихомиров Ю.А. Теория компетенции. Ю.А. М.: 2001. С. 55.
241. Тодика Ю.Н., Яворский В.Д. Президент Украины: конституционно-правовой статус. Х., 1999. С. 92, 94.
242. Тулик І.І. Конституційно-правові засади делегування повноважень як форма взаємодії органів публічної влади. дис. … к.ю. н. У.: Ужгородський національний університет. 2016. С. 63.
243. Теория юридического процесса. Под общ. ред. В. М. Горшенева. Х. : Вища школа, 1983. С. 128.
244. Територіальні громади. Децентралізація. URL: https://decentralization.ua/newgromada
245. Ухвала Львівської міської ради «Про затвердження Положення про постійні комісії Львівської міської ради 8-го скликання» від 25.02.2021 р. № 84. URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/inteam/uhvaly.nsf/(SearchForWeb)/80AA0E2C5DE12EC5C225868F0050BF47?OpenDocument
246. Ухвала Львівської міської ради від 24.12.2020 р. № 4 «Про затвердження Регламенту міської ради 8-го скликання». URL: https://www8.city-adm.lviv.ua/inTEAM/Uhvaly.NSF/(SearchForWeb)/883E612C2F604B0EC22586480060D57D?OpenDocument
247. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. Форум права. 2013. № 3. С. 692–698.
248. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. Монография. М.: Юрид. лит. 1974. С. 35, 74.
249. Шершеневичь. Г.Ф. Общая теория права. Выпускь первый. М. Изд. Б.Р. Башмаковых. 1910. С. 572.

250. Школик А.М. Адміністративно-процедурне законодавство та його систематизація: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 62.

251. Школик А.М. Види адміністративних (управлінських) процедур. Українське адміністративне право: Актуальні проблеми реформування. Суми, 2000. С. 267-269.

252. Цит. за: Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. С. 18.

253. Щерба А.В. Адміністративні процедури в органах місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2011. 20 с.

254. Європейська Хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

255. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 6: Т-Я К.: «Укр. енцикл.», 2004. С. 490.

256. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 4. Н-П. К.: Укр. енцикл., 2002. С. 535.

257. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю.С. Шемшученка (голова редкол.) та ін. Т. 2. К.: 1999. С. 506.

258. Юридична енциклопедія: В 6 т. Т.1: А-Г. Редкол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. 672 с.

259. Юрійчук І.В. Правове поняття адміністративних процедур. Підприємництво, господарство і право. № 5. 2018. С. 151–156.

260. Юридичний словник. За ред. Б.М. Бабія, Ф.Г. Бурчака, В.М. Корецького, В.В. Цвєткова. Вид. друге. перероб. і доп. К.: 1983. С. 356.

261. Ямпольская Ц.А. Органы советского государственного управления в современный период. М. 1954. С. 24

262. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : Підруч. О.Н. Ярмиш, В.О. Серьогін. Х.: НУВС, 2002. С. 58-59.

263. COUNCIL OF EUROPE COMMITTEE OF MINISTERS RECOMMENDATION No. R (87) 16 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES ON ADMINISTRATIVE PROCEDURES AFFECTING A LARGE NUMBER OF PERSONS 17.09.1987. URL: https://rm.coe.int/16804eaa5c

264. Code of Administrative Procedure 14.06.1960. URL: https://www.asylumlawdatabase.eu/sites/default/files/aldfiles/EN%20%20Code%20of%20Administrative%20procedures%20Poland%20.pdf

265. Kodeks postępowania administracyjnego od 14.06.1960 r. URL: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19600300168/U/D19600168Lj.pdf

266. Haldusmenetluse seadus 06.06.2001. URL: https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023031

267. Ochendowski E. Postępowanie administracyjne i sadowo administracyjne. Torun: Dom organizatora, 2000. S. 29.

268. Verwaltungsverfahrensgesetz (VwVfG) 25.05.1976. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/vwvfg/BJNR012530976.html#BJNR012530976BJNG002100310

ДОДАТКИ

ДОДАТОК 1

Зразок резолюції про залишення заяви без руху, викладеної на окремому аркуші до заяви (клопотання)

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради, або
Керівник ЦНАП
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

В супереч вимогам, встановленим ч. 6 ст. 118 Земельного кодексу України, до заяви вх._____від_____ року, поданої П.І.Б. або найменування юридичної особи, не додані документи (обрати потрібне):

– графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки;

– погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб);

– документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства).

Згідно з ч. 1 ст. 43 Закону України «Про адміністративну процедуру» залишити заяву П.І.Б. або найменування юридичної особи від_____ року вх. №_____без руху, повідомити заявника про необхідність усунення вищенаведених в заяві недоліків шляхом надання (направлення) цих документів та/або їх копій на адресу сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) до _____року.

ВИКОНАВЕЦЬ: _____
КОНТРОЛЬ: _____

Дата
Посада підпис уповноваженої особи власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 2

Зразок повідомлення про залишення заяви без руху

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б. або найменування заявника
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про залишення заяви без руху

Шановний П.І.Б. або найменування юридичної особи повідомляємо, що подана Вами заява від _____ року вх. №___ до сільської, селищної, міської ради або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) відповідно до ч. 1 ст. 43 Закону України «Про адміністративну процедуру» залишена без руху, оскільки в суперечність вимогам, встановленим ч. 6 ст. 118 Земельного кодексу України, до заяви не додані документи (обрати потрібне):

– графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки;

– погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб);

– документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства).

Для усунення вищенаведених в заяві недоліків Вам потрібно надати (направити) ці документи та/або їх копії на адресу сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) до _____року.

Рішення про залишення заяви без руху від_____ року може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _(найменування) суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

Додаток: копія рішення про залишення заяви без руху від _____року.

Посада підпис уповноваженої особи власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 3

Зразок резолюції про залишення заяви без руху, викладеної на окремому аркуші до заяви (клопотання)

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради, або
Керівник ЦНАП
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

В супереч вимогам, встановленим ч. 6 ст. 118 Земельного кодексу України у заяві вх._____від_____ року, поданої П.І.Б. або найменування юридичної особи не зазначено цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри.

Згідно з ч. 1 ст. 43 Закону України «Про адміністративну процедуру» залишити заяву П.І.Б. або найменування юридичної особи від_____ року вх. №_____ без руху, повідомити заявника про необхідність усунення вищенаведених в заяві недоліків шляхом зазначення в ній відомостей про цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри або подання уточненої заяви на адресу сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) до _____року.

ВИКОНАВЕЦЬ: _____
КОНТРОЛЬ: _____

Дата
Посада підпис уповноваженої особи власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 4

Зразок повідомлення про залишення заяви без руху

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б. або найменування заявника
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про залишення заяви без руху

Шановний П.І.Б. або найменування юридичної особи повідомляємо, що подана Вами заява від _____ року вх. №___ до сільської, селищної, міської ради або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) відповідно до ч. 1 ст. 43 Закону України «Про адміністративну процедуру» залишена без руху, оскільки в супереч вимогам, встановленим ч. 6 ст. 118 Земельного кодексу України, у заяві не зазначено цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри.

Для усунення вищенаведених в заяві недоліків Вам потрібно зазначити в ній відомості про цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри або подати уточнену заяву на адресу сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган)_____ до _____року.

Рішення про залишення заяви без руху від _____року може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної у місті ради, або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

Додаток: копія рішення про залишення заяви без руху від _____року.

Посада підпис уповноваженої особи власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 5

Зразок резолюції про надсилання заяви за належністю, викладеної на окремому аркуші до заяви (клопотання)

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____року

Оскільки земельна ділянка площею ___га з кадастровим номером _____, що розташована під водним об'єктом загальнодержавного значення перебуває у державній власності, то розгляд заяви вх._____від_____ року, поданої П.І.Б. або найменування юридичної особи про передачу її в оренду для риборозведення, не входить до компетенції сільської, селищної, міської ради або їх виконавчих органів, районної, обласної ради (обрати потрібний орган), а входить до предметів відання обласної державної адміністрації.

Керуючись ст. 122, п. 24[1] Розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України, ст.ст. 32, 44 Закону України «Про адміністративну процедуру» невідкладно надіслати заяву П.І.Б. або найменування юридичної особи від _____ вх._____ про передачу в оренду земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером _____для риборозведення, подану до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), за належністю до _____обласної державної адміністрації для розгляду у межах повноважень.

Про надсилання заяви за належністю, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, в той самий день письмово повідомити заявника.

Дата
Посада підпис уповноваженої особи власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 6

Зразок повідомлення про надсилання заяви за належністю

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б. або найменування заявника
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про надсилання заяви за належністю

Шановний П.І.Б. або найменування юридичної особи повідомляємо, що подана Вами до сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) заява від _____року вх. №___ про передачу в оренду земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером _____ для риборозведення на підставі ст. 44 Закону України «Про адміністративну процедуру» та відповідно до розпорядження (або резолюції) сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради (обрати потрібне) від _____ року № _____, надіслана за належністю до _____обласної державної адміністрації для розгляду у межах повноважень.

У зв'язку з вищенаведеним днем подання Вами заяви від _____року вх. №___ вважатиметься день її отримання _____обласною державною адміністрацією.

Рішення про надсилання заяви за належністю від_____ року може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган), за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

Додаток:

1. Копія розпорядження (резолюції) сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради від ___ року №__ про надсилання заяви за належністю.

Посада підпис уповноваженої особи власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 7

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Оскільки заява П.І.Б. або найменування юридичної особи від _____ року № _____, подана до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), стосується того самого питання, а саме надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею _____ га, яке вже розглядалось за попередньою заявою від _____ року вх. _____, яка була вирішена по суті рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від _____ року вх. _____, то керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 118, 122 Земельного кодексу України, ст. 32, п. 2 ч. 1 45 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Відмовити у прийняття до розгляду заяви П.І.Б. або найменування юридичної особи від _____ року вх._____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею _____ га.
2. Про відмову у прийнятті до розгляду заяви, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, невідкладно письмово повідомити заявника.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;
– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 8

Зразок повідомлення про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б. або найменування заявника
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Шановний П.І.Б. або найменування юридичної особи повідомляємо, що по поданій Вами до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) заяві від _____року вх. №___ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею _____ га на підставі п. 2 ч. 1 ст. 45 Закону України «Про адміністративну процедуру» видане розпорядження сільського, селищного, міського голови (обрати потрібне) від _____ року № _____ про відмову у прийнятті її до розгляду як повторної заяви, поданої до того самого адміністративного органу тим самим заявником з того самого питання.

Розпорядження сільського, селищного, міського голови (обрати потрібне) від _____ року може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.

Додаток:

1. Копія розпорядження сільського, селищного, міського голови від _____ року №_____ про відмову у прийнятті заяви до розгляду.

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 9

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Оскільки в заяві П.І.Б. або найменування юридичної особи від _____ року № _____, порушується питання, яке станом на день її подання до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), розглянуто судом та по якому вже ухвалено судове рішення від _____ року у справі № _____ про відмову у задоволенні вимог заявника, то керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 118, 122 Земельного кодексу України, ст. 32, п. 3 ч. 1 45 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Відмовити у прийняття до розгляду заяви П.І.Б. або найменування юридичної особи від _____ року вх. _____.
2. Про відмову у прийнятті до розгляду заяви, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, невідкладно письмово повідомити заявника.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 10

Зразок повідомлення про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б. або найменування заявника
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про відмову у прийнятті заяви до розгляду

Шановний П.І.Б. або найменування юридичної особи повідомляємо, що по поданій Вами до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) заяві від _____року вх. №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею _____ га на підставі п. 3 ч. 1 ст. 45 Закону України «Про адміністративну процедуру» видане розпорядження сільського, селищного, міського голови (обрати потрібне) від _____ року № _____ про відмову у прийнятті її до розгляду, оскільки в заяві, порушується питання, яке станом на день її подання до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), розглянуто судом та по якому вже ухвалено судове рішення від _____ року у справі № _____ про відмову у задоволенні вимог заявника.

Розпорядження сільського, селищного, міського голови (обрати потрібне) від _____ року може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.

Додаток:

1. Копія розпорядження сільського, селищного, міського голови від _____ року №_____ про відмову у прийнятті заяви до розгляду.

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 11

Зразок повідомлення заявника про початок адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б.
адреса проживання,
контактний телефон

ПОВІДОМЛЕННЯ
про початок адміністративного провадження

Шановний П.І.Б. за поданої Вами до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) заявою від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____ розпочато адміністративне провадження.

Для всебічного розгляду даної заяви сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) витребувані додаткові документи і матеріали, з якими Ви можете ознайомитися в кабінеті земельного відділу ___ради, робити з них витяги та копії, а також Ви можете подати додаткові документи, клопотання, пояснення та зауваження, довести обставини, що мають значення для вирішення адміністративної справи, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження, а також реалізовувати інші права та обов'язки, встановлені ст. 28 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Ваша заява буде винесена на попередній розгляд постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, водних, лісових ресурсів, екології_____, про що Вас буде повідомлено додатково.

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 12

Зразок запрошення заінтересованої особи до участі в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

П.І.Б.
адреса проживання,
контактний телефон

ЗАПРОШЕННЯ
заінтересованої особи до участі в адміністративному провадженні

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ____ га з кадастровим номером _____ та передачі її у власність для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Оскільки Ви є співвласником у праві спільної часткової власності на житловий будинок, що знаходиться за адресою: _____, то передача П.І.Б. у власність земельної ділянки може негативно вплинути на Ваше право щодо визначення розміру земельної ділянки необхідної для обслуговування зазначеного житлового будинку, а відтак розгляд заяви П.І.Б. від _____ року вх. _____ має проводитися у Вашій присутності як заінтересованої особи або Вашого уповноваженого представника.

Запрошуємо Вас _____ року на _____ год. у приміщення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, де відбудеться засідання постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, водних, лісових ресурсів, екології_____, на якому планується попередній розгляд заяви П.І.Б. від _____ року вх. _____.

Ви можете ознайомитися з матеріалами даного адміністративного провадження, робити з них витяги копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, під час здійснення та після завершення адміністративного провадження, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження, а також реалізовувати інші права та обов'язки, встановлені ст. 28 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 13

Зразок запрошення заінтересованої особи до участі в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
_____року №_____

Найменування юридичної особи
місцезнаходження,
контактний номер телефону

ЗАПРОШЕННЯ
заінтересованої особи до участі в адміністративному провадженні

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду орієнтовною площею ____ га для городництва, що розташована _____.

Оскільки юридична особа (найменування) згідно державного акту на право постійного користування від _____ Серія ___ № ___ є постійним землекористувачем земельної ділянки за рахунок частини якої П.І.Б. має намір отримати в оренду земельну ділянку орієнтовною площею ____ га для городництва, то передача земельної ділянки в оренду П.І.Б. може негативно вплинути на Ваше право користування та розпорядження земельною ділянкою, а відтак розгляд заяви П.І.Б. від _____ року вх. _____ має проводитися у присутності представника юридичної особи (найменування) як заінтересованої особи.

Запрошуємо керівника або представника юридичної особи (найменування) _____ року на _____ год. у приміщення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, де відбудеться засідання постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, водних, лісових ресурсів, екології_____, на якому планується попередній розгляд заяви П.І.Б. від _____ року вх. _____.

Ви можете ознайомитися з матеріалами даного адміністративного провадження, робити з них витяги копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, під час здійснення та після завершення адміністративного провадження, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження, а також реалізовувати інші права та обов'язки, встановлені ст. 28 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 14

Зразок клопотання про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про надання статусу заінтересованої особи

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду для городництва земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____.

Оскільки на частині земельної ділянки, яку П.І.Б. має намір отримати в оренду для городництва, розташована зведена мною у _____ році господарська споруда, то прийняття рішення про передачу даної земельної ділянки в оренду П.І.Б. може негативно вплинути на моє право користування та розпорядження приналежною мені на праві власності господарською будівлею, а тому розгляд заяви П.І.Б. від _____ року вх. _____ має проводитися у моїй присутності як заінтересованої особи.

Керуючись ч. 3 ст. 49 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу сільську, селищну, міську раду (обрати потрібний орган) прийняти рішення про надання мені статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ .

Про прийняте рішення за наслідками розгляду даного клопотання прошу невідкладно мене повідомити письмово за вищезазначеною адресою.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія правовстановлюючого документу на господарську споруду.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 15

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. або юридичної особи (обрати потрібне) від _____ року №_____ про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду для городництва земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____, керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 118, 122 Земельного кодексу України, ч. 3, 4 ст. 49, ст. 50 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Надати П.І.Б. або найменування юридичної особи (обрати потрібне) статус заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду для городництва земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____.
2. Про надання П.І.Б. або найменування юридичної особи (обрати потрібне) статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, зазначеному у п. 1 цього розпорядження, невідкладно письмово повідомити заявника.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою:_____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата, сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 16

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про відмову у наданні статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року №_____ про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про передачу в оренду для сінокосіння і випасання худоби земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, кадастровий номер ___, що розташована ____, керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 118, 122 Земельного кодексу України, ч. 3, 4 ст. 49, ст. 50 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Відмовити П.І.Б. у наданні статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від ___ року вх. ___ про передачу в оренду для сінокосіння та випасання худоби земельної ділянки орієнтовною площею _ га, кадастровий номер ____, що розташована __ у зв'язку з тим, що в поданому П.І.Б. клопотанні від _____ року відсутні відомості про те, на яке саме право, свободу чи законний інтерес може вплинути прийняття рішення про передачу П.І.Б. в оренду для сінокосіння та випасання худоби зазначеної земельної ділянки.
2. Невідкладно повідомити П.І.Б. про відмову у наданні йому статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, зазначеному у п. 1 цього розпорядження.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:
– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою:__ якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;
– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.
5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.
Дата, сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 17

Зразок повідомлення про задоволення клопотання про залучення заінтересованої особи

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
_____року №_____

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

ПОВІДОМЛЕННЯ
про задоволення клопотання про залучення заінтересованої особи

Розглянувши Ваше клопотання про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду для городництва земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____, керуючись ч. 3, 4 ст. 49, ст. 50 Закону України «Про адміністративну процедуру» сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган) прийняла рішення про його задоволення та наданням Вам статусу заінтересованої особи в зазначеному адміністративному провадженні.

Ви можете ознайомитися з матеріалами даного адміністративного провадження, робити з них витяги копії тощо, у тому числі з використанням технічних засобів, приймати участь у засіданнях постійних комісій ради, виконавчих органів ради у зв'язку із здійсненням даного адміністративного провадження, під час здійснення та після завершення адміністративного провадження, отримувати інформацію про процедурні дії та процедурні рішення, вчинені (прийняті) під час здійснення адміністративного провадження, а також реалізовувати інші права та обов'язки, встановлені ст. 28 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 18

Зразок повідомлення про відмову у задоволенні клопотання про залучення заінтересованої особи

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
_____року №_____

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

ПОВІДОМЛЕННЯ
про відмову у задоволенні клопотання про залучення заінтересованої особи

Розглянувши Ваше клопотання про надання статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду для городництва земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____, керуючись ч. 3, 4 ст. 49, ст. 50 Закону України «Про адміністративну процедуру» сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган) прийняла рішення про відмову у його задоволенні, оскільки в ньому відсутні відомості про те, на яке саме право, свободу чи законний інтерес може вплинути прийняття рішення про передачу П.І.Б. в оренду для городництва зазначеної земельної ділянки.

Дане повідомлення є процедурним рішенням, яке може бути Вами оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою:_____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

Сільський, селищний,
міський голова підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 19

Зразок резолюції про задоволення клопотання про залучення заінтересованої особи, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись ч. 3, 4 ст. 49, ст. 50 Закону України «Про адміністративну процедуру» задовольнити клопотання П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання йому статусу заінтересованої особи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про передачу йому в оренду для городництва земельної ділянки площею _____ га, кадастровий номер _____, що розташована _____ та залучити його до участі при вирішенні даної адміністративної справи.

Невідкладно повідомити П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Посада підпис уповноваженої особи власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 20

Зразок клопотання про відвід посадової особи сільської, селищної, міської ради в адміністративному провадженні

До сільського, селищного, міського голови
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про відвід посадової особи сільської, селищної, міської ради

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання мені дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення мені у власність земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____ для ведення особистого селянського господарства.

На цю ж саму земельну ділянку з метою відведення її власність також подав заяву П.І.Б. від _____ року вх. _____.

Мені стало відомо, що начальник відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) П.І.Б., який також приймає участь у засіданнях постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, водних, лісових ресурсів____ є членом сім'ї П.І.Б., та у зв'язку з цим може мати приватний інтерес у результаті вирішення адміністративної справи на користь П.І.Б., а тому не може брати участі в даному адміністративному провадженні та підлягає відводу.

Керуючись п. 3 ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 23, ст. 24 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу сільського, селищного, міського голову (обрати потрібний орган) прийняти рішення про відвід начальника відділу земельних відносин П.І.Б. від участі у розгляді та вирішенні адміністративної справи в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____.

Про прийняте рішення за наслідками розгляду даного клопотання прошу невідкладно мене повідомити письмово за вищезазначеною адресою.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія документу, що підтверджує родинні зв'язки депутата (за наявності).

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 21

Зразок клопотання про відвід посадової особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради в адміністративному провадженні

До сільського, селищного, міського голови
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про відвід посадової особи виконавчого органу сільської, селищної, міської ради

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору щодо меж земельної ділянки з моїм сусідом П.І.Б., який є власником суміжної земельної ділянки площею ___ га з кадастровим номером _____.

Мені стало відомо, що член комісії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань розгляду та вирішення земельних спорів є рідним братом дружини П.І.Б., а тому не може брати участі при розгляді та вирішенні даного земельного спору та підлягає відводу.

Керуючись п. 3 ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 23, ст. 24 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу сільського, селищного, міського голову (обрати потрібний орган) прийняти рішення про відвід члена комісії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань розгляду та вирішення земельних спорів, а саме П.І.Б., від участі у розгляді та вирішенні даного земельного спору.

Про прийняте рішення за наслідками розгляду даного клопотання прошу невідкладно мене повідомити письмово за вищезазначеною адресою.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія документу, що підтверджує родинні зв'язки посадової особи адміністративного органу (за наявності).

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 22

Зразок клопотання про відвід особи, яка сприяє розгляду справи в адміністративній справі

До виконавчого комітету
сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про відвід особи, яка сприяє розгляду справи в адміністративній справі

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору щодо меж земельної ділянки з моїм сусідом П.І.Б., який є власником суміжної земельної ділянки площею ___ га з кадастровим номером _____.

До участі в даному адміністративному провадженні залучено сертифікованого інженера-землевпорядника фізичну особу-підприємця П.І.Б. з метою відновлення в натурі (на місцевості) меж приналежної мені на праві власності земельної ділянки та суміжної земельної ділянки.

Мені стало відомо, що залучений сертифікований інженер-землевпорядник фізична особа-підприємець П.І.Б. є двоюрідним братом власника суміжної земельної ділянки, що вказує на наявність у нього приватного інтересу у результатах розгляду та вирішення даної адміністративної справи та у зв'язку з цим він не може брати участі у якості особи, яка сприяє розгляду адміністративної справи при вирішенні даного земельного спору та підлягає відводу.

Керуючись п. 1 ч. 1 ст. 30 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) прийняти рішення про відвід сертифікованого інженера-землевпорядника фізичної особи-підприємця П.І.Б. від участі у розгляді та вирішенні даного земельного спору.

Про прийняте рішення за наслідками розгляду даного клопотання прошу невідкладно мене повідомити письмово за вищезазначеною адресою.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія документу, що підтверджує родинні зв'язки особи, яка сприяє розгляду справи (за наявності).

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 23

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про задоволення клопотання про відвід посадової особи від участі в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року №_____ про відвід начальника відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від участі в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. ____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність, керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 118, 122 Земельного кодексу України, п. 1 ч. 1 ст. 30 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Клопотання П.І.Б. від _____ року №_____ про відвід начальника відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) П.І.Б. від участі в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ задовольнити.
2. Відвести начальника відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) П.І.Б. від участі в адміністративному провадженні, зазначеному в п. 1 цього розпорядження.
3. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити П.І.Б.
4. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
5. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
7. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
8. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Сільський, селищний, міський головва підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 24

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про відмову у задоволенні клопотання про відвід посадової особи від участі в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року №_____ про відвід начальника відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від участі в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. ____про надання дозволу на порушення об'єкту землеустрою за адресою: _____, керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 26^1 Закону України «Про благоустрій населених пунктів», п. 1 ч. 1 ст. 30 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Клопотання П.І.Б. від _____ року №_____ про відвід начальника відділу земельних відносин сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) П.І.Б. від участі в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____, залишити без задоволення у зв'язку з тим, що доводи про безсторонність (неупередженість) даної посадової особи, викладені у клопотання П.І.Б., є безпідставними, надуманими та нічим не підтвердженими.
2. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити заявника.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата,
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 25

Зразок клопотання особи про призначення експертизи в адміністративному провадженні

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про призначення експертизи в адміністративному провадженні

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці комунальної власності площею __ га з кадастровим номером ____ для проїзду (проходу) до приналежної мені на праві власності нежитлової будівлі, що розташована ____.

Враховуючи те, що для вирішення порушеного у моїй заяві питання потрібні спеціальні знання, керуючись пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 57 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

1) в адміністративному провадженні, розпочатому за моєю заявою від ___ року вх.____ призначити земельно-технічну експертизу та поставити на її вирішення наступні питання:

– Чи є технічна можливість встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером _____ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:_____?

– Якщо так, то надати варіанти встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером _____ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:_____?

2) проведення земельно-технічної експертизи доручити експертній установі_____;

3) витрати на проведення земельно-технічної експертизи покласти на заявника.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія правовстановлюючого документу на нежитлову будівлю.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 26

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про призначення експертизи в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року про призначення земельно-технічної експертизи в адміністративному провадженні, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії ради з питань _____, керуючись ст.ст. 26, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 57 Закону України «Про адміністративну процедуру», сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Призначити земельно-технічну експертизу в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ та поставити на її вирішення наступні питання:

– Чи є технічна можливість встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею_га з кадастровим номером __ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:__?

– Якщо так, то надати варіанти встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером ____ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:_____?

2. Проведення земельно-технічної експертизи, зазначеної у п. 1 цього рішення, доручити експертній установі_____, а витрати на її проведення покласти на П.І.Б.

3. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ до одержання результатів земельно-технічної експертизи.

4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 27

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про призначення експертизи в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року про призначення земельно-технічної експертизи в адміністративному провадженні, розпочатому за його заявою, керуючись ст.ст. 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 27, ч. 1 ст. 57 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Призначити земельно-технічну експертизу в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ та поставити на її вирішення наступні питання:

– Чи є технічна можливість встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером __ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:__?

– Якщо так, то надати варіанти встановлення земельного сервітуту на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером ____ для проїзду (проходу) до приналежної П.І.Б. на праві власності нежитлової будівлі, що розташована за адресою:_____?

2. Проведення земельно-технічної експертизи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, доручити експертній установі_____, а витрати на її проведення покласти на П.І.Б.

3. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ до одержання результатів земельно-технічної експертизи.

4. Про дане розпорядження невідкладно повідомити заявника.

5. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, у порядку, встановленому законодавством.

6. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

7. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.

8. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.

9. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на постійну комісію.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 28

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про призначення експертизи в адміністративному провадженні

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Для обґрунтованого з'ясування обставин в земельному спорі, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___, керуючись ст.ст. 51, 52. 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ч. 1 ст. 57 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Призначити земельно-технічну експертизу в адміністративному провадженні, розпочатому за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ та поставити на її вирішення наступні питання:

– Чи наявне накладання меж земельної ділянки площею __ га з кадастровим номером ___ на межі земельної ділянки площею __ га з кадастровим номером ____ згідно даних з Державного земельного кадастру відповідно до правовстановлюючих документів та документації із землеустрою на ці земельні ділянки?

– Якщо наявне, то яка саме земельна ділянка накладається на іншу?

2. Проведення земельно-технічної експертизи, зазначеної у п. 1 цього рішення, доручити експертній установі_____, а витрати на її проведення покласти за рахунок бюджету _____територіальної громади.

3. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ до одержання результатів земельно-технічної експертизи.

4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома заявника та заінтересованої особи, у порядку, встановленому законодавством.

5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням цього рішення покласти на _____.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 29

Зразок клопотання особи про зупинення адміністративного провадження у зв'язку з хворобою

До виконавчого комітету
сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про зупинення адміністративного провадження

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору зі мною стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані ____.

В даному адміністративному провадженні згідно повідомлення від _____ року моя явка визнана обов'язковою.

Оскільки з _____ року по даний час я перебуваю на лікарняному, що підтверджується медичною довідкою від ___ року №____, виданою _____, це перешкоджає моєму прибуттю до комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) для прийняття участі у розгляді та вирішенні даного земельного спору, а залучення представника в цьому провадженні я вважаю недоцільним.

Керуючись пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 28, п. 1 ч. 2 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

Зупинити до мого одужання адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про вирішення земельного спору зі мною стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані _____.

Дату свого одужання зобов'язуюсь повідомити невідкладно.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія медичної довідки від ____ року № ____, виданої _____.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 30

Зразок клопотання особи про зупинення адміністративного провадження у зв'язку з перебуванням на строковій службі

До виконавчого комітету
сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про зупинення адміністративного провадження

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору зі мною стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані ____.

Оскільки з _____ року по даний час я перебуваю на строковій військовій службі, що підтверджується довідкою від ___ року №____, виданою _____, це перешкоджає моєму прибуттю до комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) для прийняття участі у розгляді та вирішенні даного земельного спору, а залучення представника в цьому провадженні я вважаю недоцільним.

Керуючись пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 28, п. 3 ч. 2 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

Зупинити до припинення строкової військової служби адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про вирішення земельного спору зі мною стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані _____.

Дату закінчення військової строкової служби зобов'язуюсь повідомити невідкладно.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія довідки від ____ року № ____, виданої _____ про проходження строкової військової служби.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 31

Зразок клопотання особи про зупинення адміністративного провадження у зв'язку з смертю фізичної особи

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про зупинення адміністративного провадження

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою мого чоловіка П.І.Б. від ____ року вх. ___ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

_____ року мій чоловік П.І.Б. помер, що підтверджується свідоцтвом про смерть № ____, серія _____, виданим _____ .

Відповідно до ст.ст. 1216, 1218, 1219 Цивільного кодексу України правовідносини щодо права отримання права власності на земельну ділянку допускають правонаступництво.

Керуючись пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 28, п. 1 ч. 1 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

Зупинити до встановлення правонаступника адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Дату встановлення правонаступника зобов'язуюсь повідомити невідкладно.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія свідоцтва про смерть № ____, серія _____, виданого _____ .
2. Копія свідоцтва про шлюб №____, серія _____, виданого _____ .

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 32

Зразок клопотання особи про зупинення адміністративного провадження у зв'язку з неможливістю розгляду справи до вирішення іншої справи

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про зупинення адміністративного провадження

В сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Повідомляю, що на розгляді в _____ суді знаходиться справа № _____ за моїм позовом до П.І.Б., який є заявником в даному адміністративному провадженні, про збільшення моєї частки у праві спільної часткової власності на житловий будинок, що знаходиться за адресою: _____, що підтверджується копією ухвали _____ суду від _____ року у справі № _____ .

У разі задоволення мого позову у відповідній частині може збільшитися моя частка у праві спільної часткової власності на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером _____.

Керуючись пп. «г» п. 7 ч. 1 ст. 28, п. 4 ч. 1 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

Зупинити до набрання законної сили рішення _____ суду у справі № _____ адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх._____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Дату набрання законної сили рішення __ суду у справі №___зобов'язуюсь повідомити невідкладно.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія правовстановлюючих документів на житловий будинок.
3. Копія ухвали _____ суду від _____ року у справі № _____ .

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 33

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови, голови районної, обласної ради про зупинення адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою його батька П.І.Б. від _____ року вх. _____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, керуючись ст.ст. 42, 55, 56, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 1 ч. 1 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі до встановлення правонаступника померлого П.І.Б.
2. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити заявника.
3. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, яка заявила клопотання про зупинення адміністративного провадження, у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата підпис уповноваженої особи_____власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 34

Зразок резолюції про зупинення адміністративного провадження, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись п. 1 ч. 1 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру» задовольнити клопотання П.І.Б. від _____ року про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою його батька П.І.Б. від _____ року вх. _____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, до встановлення правонаступника померлого П.І.Б.

Невідкладно повідомити П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 35

Зразок рішення сільської, селищної, міської, районної, обласної ради про зупинення адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши клопотання товариства з обмеженою відповідальністю _____ від _____ року № _____про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою цього товариства від ____ року вх. ____ про затвердження проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ___ га з кадастровим номером _____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з реорганізацією цього товариства, керуючись ст.ст. 26, 43, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 2 ч. 1 ст. 57 Закону України «Про адміністративну процедуру», сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою товариства з обмеженою відповідальністю ____ від ___ року вх.____ про затвердження проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га з кадастровим номером _____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, до закінчення процедури реорганізації цього товариства та встановлення його правонаступника.
2. Про прийняття даного рішення невідкладно повідомити особу, зазначену у п. 1 цього рішення.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань агропромислового комплексу, земельних_____.

Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 36

Зразок витягу з протоколу сесії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради про прийняття рішення про зупинення адміністративного провадження

Витяг з протоколу
пленарного засідання ___ сесії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради ____ скликання

населений пункт **_____ року**

Початок засідання _____ год.

Загальний склад ради _____ депутатів
Присутні на засіданні _____ депутатів
_____ голова (ради) _____

Відсутні депутати: _____

Присутні на засіданні: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 10. Про розгляд клопотання товариства з обмеженою відповідальністю ___ про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою цього товариства від _____ року вх. _____.

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

ВИРІШИЛИ: Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою товариства з обмеженою відповідальністю _____ від ___ року вх.____ про затвердження проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га з кадастровим номером _____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, до закінчення процедури реорганізації цього товариства та встановлення його правонаступника.

Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 37

Зразок витягу з протоколу засідання постійної комісії ради про прийняття рішення про зупинення адміністративного провадження

Витяг з протоколу № _____
засідання постійної комісії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради з питань земельних відносин

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад постійної комісії _____
Присутні на засіданні члени постійної комісії____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени постійної комісії: _____
Присутні на засіданні постійної комісії: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 5. Про розгляд клопотання П.І.Б. від _____ року про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

ВИРІШИЛИ: Зупинити до набрання законної сили рішення _____ суду у справі № _____ адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Голова постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище
Секретар постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 38

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про зупинення адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___ у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю П.І.Б., керуючись ст.ст. 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 2 ч. 2 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___ до одужання П.І.Б.
2. Про прийняття даного рішення невідкладно повідомити осіб, зазначених у п. 1 цього рішення.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома осіб, зазначених у п. 1 цього рішення, у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома особи П.І.Б.;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє дію цього рішення.
7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на _____.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 39

Зразок витягу з протоколу виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про прийняття рішення про зупинення адміністративного провадження

Витяг з протоколу
засідання виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради ____ скликання

населений пункт **_____ року**

Початок засідання _____ год.

Загальний склад виконкому ради _____
Присутні на засіданні виконкому _____
Головуючий на засіданні_____

Відсутні: _____

Присутні на засіданні: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 11. Про розгляд клопотання П.І.Б. від _____ року про зупинення адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами_____ .

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

ВИРІШИЛИ: Зупинити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___ до одужання П.І.Б.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 40

Зразок клопотання особи про відновлення зупиненого адміністративного провадження у зв'язку з завершенням розгляду іншої справи судом

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про відновлення адміністративного провадження

Рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від _____ року № _____ було зупинене адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд до набрання законної сили рішення _____ суду у справі № ____.

Повідомляю, що _____ року набрало законної сили рішення суду ____у справі № _____, яким у повному обсязі задоволений мій позов до П.І.Б., який є заявником в даному адміністративному провадженні, про збільшення моєї частки у праві спільної часткової власності на житловий будинок, що знаходиться за адресою: _____, що підтверджується копією рішення _____ суду від _____ року у справі № ____ .

Керуючись пп. «д» п. 7 ч. 1 ст. 28, ч. 4 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу

Відновити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
3. Копія рішення _____ суду від _____ року у справі № _____ .

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 41

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про відновлення зупиненого адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши клопотання П.І.Б. від _____ року вх. _____про відновлення адміністративного провадження, зупиненого рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від _____ року № _____, про затвердження проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га з кадастровим номером _____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з розглядом іншої справи № _____судом, керуючись ст.ст. 26, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ч. 4 ст. 64 Закону України «Про адміністративну процедуру», сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Відновити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.__ про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) площею ___ га з кадастровим номером ____, що розташована ___ для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд у зв'язку із набранням законної сили рішення суду ___ у справі № ___, яким у повному обсязі задоволений позов П.І.Б.

2. Про прийняття даного рішення невідкладно повідомити особу, зазначену у п. 1 цього рішення та інших заінтересованих осіб у цьому провадженні.

3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє дію цього рішення.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань агропромислового комплексу, земельних_____.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 42

Зразок клопотання особи про витребування доказів

До комісії для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Клопотання
про витребування доказів

На розгляді у комісії для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) знаходиться адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору з моїм сусідом П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____, що розташовані _____.

Зазначений земельній спір виник внаслідок часткового накладання на межу моєї земельної ділянки з кадастровим номером _____ меж земельної ділянки мого сусіда П.І.Б. з кадастровим номером _____ .

Відповідно до ч. 6 ст. 53 Закону України «Про адміністративну процедуру» обставини, які згідно із законодавством повинні бути підтверджені певними доказами та/або засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими доказами та/або засобами доказування.

Належним доказами, які можуть підтвердити дату, підставу формування земельних ділянок з кадастровими номерами _____, поворотні точки їх меж, а також внесення змін до цих відомостей є поземельні книги на ці земельні ділянки, які є документами Державного земельного кадастру.

Керуючись ч. 8 ст. 53 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу витребувати у Головного управління Держгеокадастру _____ області роздруковану за допомогою програмного забезпечення Державного земельного кадастру із засвідченням кожного аркушу підписом Державного кадастрового реєстратора та скріпленого його печаткою паперову форму поземельної книги на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером _____, та на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташовані _____ .

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 43

Зразок запиту комісії для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради про витребування доказів

Комісія для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган)

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

_____року №_____

Головне управління Держгеокадастру
_____ області
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

Про витребування документів

На розгляді у комісії для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) знаходиться адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору з суміжним землекористувачем П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____, що розташовані _____.

Зазначений земельній спір виник внаслідок часткового накладання на межу земельної ділянки з кадастровим номером _____ меж земельної ділянки мого сусіда П.І.Б. з кадастровим номером _____ .

Відповідно до ч. 6 ст. 53 Закону України «Про адміністративну процедуру» обставини, які згідно із законодавством повинні бути підтверджені певними доказами та/або засобами доказування, не можуть підтверджуватися іншими доказами та/або засобами доказування.

Належним доказами, які можуть підтвердити дату, підставу формування земельних ділянок з кадастровими номерами _____, поворотні точки їх меж, а також внесення змін до цих відомостей є поземельні книги на ці земельні ділянки, які є документами Державного земельного кадастру.

Керуючись п. 1 ч. 1 ст. 47, ст. 48 Закону України «Про адміністративну процедуру» просимо Головне управління Держгеокадастру _____ області протягом трьох робочих днів з дня отримання цього запиту надати (надіслати) роздруковану за допомогою програмного забезпечення Державного земельного кадастру із засвідченням кожного аркушу підписом Державного кадастрового реєстратора та скріпленого його печаткою паперову форму поземельної книги на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером ____, та на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером ____, що розташовані _____.

Уповноважена посадова особа підпис особи власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 44

Зразок пояснень учасника адміністративного провадження

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Пояснення

На розгляді у комісії для вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) знаходиться адміністративне провадження, розпочате за заявою мого сусіда П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору зі мною щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____, що розташовані _____.

Я перший приватизував свою земельну ділянку, що розташована під житловим будинком, який знаходиться за адресою: _____, що перебуває у моїй власності, а саме _____ року, тож межа моєї земельної ділянки з кадастровим номером _____ була встановлена в натурі (на місцевості) раніше чим це зробив мій сусід П.І.Б.

Зазначений земельній спір виник внаслідок часткового накладання на межу моєї земельної ділянки з кадастровим номером _____ меж земельної ділянки мого сусіда П.І.Б. з кадастровим номером _____, після того як останній змінив конфігурацію належної йому на праві власності земельної ділянки та вніс зміни до відомостей про неї до Державного земельного кадастру без врахування поворотних точок меж моєї земельної ділянки. Тож зазначене накладання виникло з вини мого сусіда П.І.Б.

Наведене підтверджується роздрукованою за допомогою програмного забезпечення Державного земельного кадастру із засвідченням кожного аркушу підписом Державного кадастрового реєстратора та скріпленого його печаткою паперовою формою поземельної книги на земельну ділянку з кадастровим номером _____, яка належить моєму сусіду П.І.Б.

Відповідно до ч. 1 ст. 54 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу долучити дані пояснення до матеріалів вищезазначеного адміністративного провадження, та при вирішенні даного земельного спору по суті врахувати викладені в поясненнях мої доводи, а також долучені до них копії документів.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.
2. Копія поземельної книги на земельну ділянку з кадастровим номером __

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 45

Зразок зауваження учасника адміністративного провадження

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Зауваження

_____ року постійна комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань _____ на своєму засіданні попередньо розглянувши адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про надання мені дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки орієнтовною площею ____ га, що розташована _____, для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, прийняла рекомендацію до сесії ради відмовити мені у наданні такого дозволу на розробку проекту землеустрою у зв'язку з невідповідністю місця розташування земельної ділянки вимогам генерального плану населеного пункту, затвердженого _____ року.

Принагідно зауважу, що з формулювання, наведеного у рекомендації постійної комісії ради з питань _____ від _____ року не можливо чітко зрозуміти яким саме положенням (функціональним зонам) генерального плану населеного пункту не відповідає розташування земельної ділянки, зазначеної на схемі, що додається до моєї заяви від _____ року вх. _____, що виключає можливість перевірки зазначених доводів та їх спростування.

З наведеного слідує, що рекомендація постійної комісії ради з питань з питань _____ від _____ року не відповідає критерію обґрунтованості, закріпленому ст. 8 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Крім того, сумніви щодо правомірності дій та вимог особи, що виникають внаслідок неоднозначного (множинного) трактування норми права, повинні тлумачитися адміністративним органом на користь їх правомірності (ч. 2 ст. 15 Закону України «Про адміністративну процедуру»).

Відповідно до ч. 1 ст. 54 Закону України «Про адміністративну процедуру» прошу долучити дані зауваження до матеріалів вищезазначеного адміністративного провадження, та при розгляді даного питання по суті на засіданні сесії ради прошу врахувати викладені в зауваженнях мої доводи.

1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 46

Зразок Акту огляду земельної ділянки постійною комісією сільської, селищної, міської ради

Акт
огляду земельної ділянки

населений пункт **_____ року**

_____ року постійна комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань _____ у складі: П.І.Б.,_____, за участі П.І.Б.,_____ _____, в адміністративному провадженні, розпочатому з метою здійснення контролю за раціональним використанням земель комунальної власності, провела огляд земельної ділянки площею ____ га, з кадастровим номером _____, що розташована _____, що надана в оренду Товариству з обмеженою відповідальністю _____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі на підставі рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) _____ року та укладеного Договору оренди землі від _____ року.

Під час огляду виявлено, що на земельній ділянці площею ____ га, з кадастровим номером _____, знаходиться 35 пластикових каністр чорного кольору з пальним та мастилами, окрім того поверхня частини даної земельної ділянки забруднена цими речовинами, що може створити небезпеку для життя, здоров'я людей, довкілля, а також псування ґрунтів даної земельної ділянки.

Наведене свідчить про нераціональне використання Товариством з обмеженою відповідальністю _____ земельної ділянки з кадастровим номером _____ в порушення умов п. ____ Договору оренди землі від _____ року та вимог земельного законодавства.

За наслідками проведеного огляду постійна комісія з питань ____ рекомендує сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) порушити перед судом питання про дострокове розірвання Договору оренди землі від _____ року, укладеного з Товариством з обмеженою відповідальністю _____, а також по даному факту звернутись до правоохоронних органів.

При огляді земельної ділянки з кадастровим номером _____ здійснювалась фотофіксація за допомогою мобільного телефону _____, а зроблені фото є невід'ємними додатками до цього Акта.

Даний Акт огляду земельної ділянки складений у двох автентичних за змістом примірниках, які мають однакову юридичну силу.

Даний Акт набирає чинності з дня його доведення до відома орендаря.

Даний Акт може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного Акта, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного Акта до _____суду не зупиняє дію цього рішення.

Підписи членів постійної комісії: _____

Підписи присутніх: _____

ДОДАТОК 47

Зразок Акту огляду земельної ділянки комісією сільської, селищної, міської ради з розгляду та вирішення земельних спорів

Акт
огляду земельної ділянки

населений пункт **_____ року**

_____ року комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з розгляду та вирішення земельних спорів у складі: П.І.Б.,_____, за участі П.І.Б.,_____ _____, в адміністративному провадженні, розпочатому з заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про порушення його сусудом П.І.Б. правил добросусідства, провела огляд земельної ділянки площею ____ га, з кадастровим номером _____, що розташована _____, що на праві власності належить заявнику на підставі _____ від _____ року.

Під час огляду виявлено, що земельна ділянка площею ____ га, з кадастровим номером _____, яка на праві власності належить заявнику з усіх сторін огороджена металевим парканом висотою 2 метра. Зі сторони земельної ділянки П.І.Б. на земельну ділянку заявника проникають корені та гілки трьох дерев, що вже призвело до підіймання металевого паркану та його часткового руйнування. Зі слів заявника, ним вже не одноразово вчинялись дії по підрізанню коренів та гілок дерев, які ростуть на земельній ділянці сусіда П.І.Б., однак це не вирішило цю проблему, оскільки вони ростуть знову. Одначе П.І.Б. відмовляється це робити.

Наведене свідчить про порушення П.І.Б. правил добросусідства, встановлених ст. 103 Земельного кодексу України.

За наслідками проведеного огляду комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з розгляду та вирішення земельних спорів вважає за необхідне зобов'язати П.І.Б. здійснити підрізання коренів та гілок дерев, які ростуть на його земельній ділянці з кадастровим номером _____ та проникають на земельну ділянку з кадастровим номером _____ .

При огляді земельної ділянки з кадастровим номером _____ здійснювалась фотофіксація за допомогою мобільного телефону _____, а зроблені фото є невід'ємними додатками до цього Акта.

Даний Акт огляду земельної ділянки складений у двох автентичних за змістом примірниках, які мають однакову юридичну силу.

Даний Акт набирає чинності з дня його доведення до відома орендаря.

Даний Акт може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного Акта, крім випадків, передбачених законом.

Оскарження даного Акта до _____суду не зупиняє дію цього рішення.

Підписи членів комісії: _____

Підписи присутніх: _____

ДОДАТОК 48

Зразок висновків і рекомендацій постійної комісії сільської, селищної, міської ради по розгляду земельного питання

Постійна комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
населений пункт **_____ року**

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Розглянувши заяву П.І.Б. від ____ року вх. _____, про затвердження проекту землеустрою щодо відведення їй у власність земельної ділянки площею __ га з кадастровим номером _____ для ведення особистого селянського господарства, Витяг з Державного земельного кадастру на земельну ділянку №___ від ____ року, постійна комісія прийшла до висновку, що поданий П.І.Б. проект землеустрою, розроблений сертифікованим інженером-землевпорядником ____ відповідно до вимог чинного законодавства за рахунок земель комунальної власності _____ територіальної громади сільськогосподарського призначення, жодні зауваження до даного проекту землеустрою відсутні.

Керуючись, ст. 47 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про адміністративну процедуру», ст. 50 Закону України «Про землеустрій», постійна комісія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган):

РЕКОМЕНДУЄ:

1. Сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) затвердити проект землеустрою щодо відведення у власність П.І.Б. земельної ділянки площею ___ га, кадастровий номер ___, яка розташована _____ для ведення особистого селянського господарства за рахунок земель запасу комунальної власності _____ територіальної громади та передати їй у власність дану земельну ділянку.

Голова постійної комісії	підпис	власне ім’я, прізвище
Секретар постійної комісії	підпис	власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 49

Зразок витягу з протоколу засідання постійної комісії сільської, селищної, міської ради про розгляд земельного питання

Витяг з протоколу № _____
засідання постійної комісії сільської, селищної, міської ради з питань земельних відносин

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад постійної комісії _____
Присутні на засіданні члени постійної комісії____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени постійної комісії: _____
Присутні на засіданні постійної комісії: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 5. Про розгляд клопотання П.І.Б. від _____ року про затвердження проекту землеустрою щодо відведення їй у власність земельної ділянки площею __ га з кадастровим номером _____ для ведення особистого селянського господарства, що розташована ____.

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утримался – 0

ВИРІШИЛИ: рекомендувати сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) затвердити проект землеустрою щодо відведення у власність П.І.Б. земельної ділянки площею ___ га, кадастровий номер ___, яка розташована _____ для ведення особистого селянського господарства за рахунок земель запасу комунальної власності _____ територіальної громади та передати їй у власність дану земельну ділянку.

Голова постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище
Секретар постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 50

Зразок клопотання особи про проведення слухання в адміністративній справі

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б., П.І.Б., _____ заявників
Адреси, контактний номер телефону

Клопотання
про проведення слухання у справі

На попередньому розгляді у постійної комісії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань земельних відносин знаходиться адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми.

Відповідно до ч. 3 ст. 42 Земельного кодексу України порядок використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками.

Оскільки земельна ділянка, на формування якої П.І.Б. просить надати дозвіл на розробку проекту землеустрою з метою встановлення земельного сервітуту для розміщення малої архітектурної форми розташована на прибудинковій території зазначеного багатоквартирного будинку, то доцільним є проведення слухання при розгляді та вирішенні даної адміністративної справи за участю всіх співвласників багатоквартирного будинку для врахування позицій всіх учасників даного адміністративного провадження.

Керуючись ч. 2 ст. 66 Закону України «Про адміністративну процедуру» просимо провести слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують осіб, яка подають клопотання.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 51

Зразок резолюції про проведення слухання в адміністративній справі, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись ч. 1, 2 ст. 66 Закону України «Про адміністративну процедуру» задовольнити клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми.

Невідкладно повідомити всіх учасників зазначеного адміністративного провадження про прийняте рішення, у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 52

Зразок витягу з протоколу засідання постійної комісії ради про прийняття рішення про проведення слухання в адміністративній справі

Витяг з протоколу № _____
засідання постійної комісії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради з питань земельних відносин

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад постійної комісії _____
Присутні на засіданні члени постійної комісії____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени постійної комісії: _____
Присутні на засіданні постійної комісії: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 7. Про розгляд клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку.

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

ВИРІШИЛИ: задовольнити клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми.

Голова постійної комісії підпис власне ім’я, прізвище
Секретар постійної комісії підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 53

Зразок резолюції про відмову у проведенні слухання в адміністративній справі, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
Голова районної, обласної ради
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись п. 2 ч. 3 ст. 66 Закону України «Про адміністративну процедуру» відмовити у задоволенні клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми, у зв'язку з тим, що всі інші учасники даного адміністративного провадження відмовилися від участі у слуханні.

Невідкладно повідомити всіх учасників зазначеного адміністративного провадження про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 54

Зразок витягу з протоколу засідання постійної комісії ради про відмову у проведенні слухання в адміністративній справі

Витяг з протоколу № _____
засідання постійної комісії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради з питань земельних відносин

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад постійної комісії _____
Присутні на засіданні члени постійної комісії____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени постійної комісії: _____
Присутні на засіданні постійної комісії: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 7. Про розгляд клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку.

Доповідав: Начальник відділу земельних відносин ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утримался – 0

ВИРІШИЛИ: відмовити у задоволенні клопотання П.І.Б. від _____ року про проведення слухання при розгляді та вирішенні адміністративної справи за участі всіх учасників адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо формування земельної ділянки, орієнтовною площею_____ га, розташованої на прибудинковій території багатоквартирного будинку № ___, по вул. _____ в м. _____, з метою встановлення земельного сервітуру для розміщення малої архітектурної форми, у зв'язку з тим, що всі інші учасники даного адміністративного провадження відмовилися від участі у слуханні.

Голова постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище
Секретар постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 55

Зразок заяви особи про закриття адміністративного провадження у зв'язку з відмовою

До виконавчого комітету
сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Заява
про закриття адміністративного провадження

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської раді (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з П.І.Б. стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані ____.

Повідомляю, що я більше не підтримую своїх попередньо заявлених вимог в заяві від ____ року вх. ___ і бажаю зняти їх з розгляду.

Керуючись ч. 1 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Прошу:

Закрити адміністративне провадження, розпочате за моєю заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з П.І.Б. стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані ____ та припинити подальший розгляд даної заяви.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особу, яка подає клопотання.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 56

Зразок колективного звернення про закриття адміністративного провадження за скаргою у зв'язку з примиренням

До виконавчого комітету
сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону
П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону
П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону

Колективне звернення
про закриття адміністративного провадження

В комісії з питань розгляду та вирішення земельних спорів сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) перебуває адміністративне провадження, розпочате за скаргою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з приводу недотримання правил добросусідства власниками суміжних земельних ділянок П.І.Б. та П.І.Б.

Повідомляємо Вам, що всі учасники адміністративного провадження досягли примирення на даному етапі провадження та не мають жодних претензій один до одного.

У зв'язку з наведеним, керуючись ч. 3 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

Просимо:

Закрити адміністративне провадження, розпочате за скаргою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з приводу недотримання правил добросусідства власниками суміжних земельних ділянок П.І.Б. та П.І.Б.

Додатки:
1. Копії документів, що підтверджують особи, яка подають звернення.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 57

Зразок резолюції про закриття адміністративного провадження, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись ч. 1 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру» задовольнити заяву П.І.Б. від _____ року про закриття адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з П.І.Б. стосовно меж земельних ділянок з кадастровими номерами, що розташовані ____, у зв'язку з його відмовою від даної заяви.

Невідкладно повідомити П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 58

Зразок резолюції про закриття адміністративного провадження, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись ч. 3 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру» задовольнити колективне звернення П.І.Б., П.І.Б., П.І.Б. від _____ року про закриття адміністративного провадження, розпочатого за скаргою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з приводу недотримання правил добросусідства власниками суміжних земельних ділянок П.І.Б. та П.І.Б. у зв'язку з примиренням всіх учасників даного провадження.

Невідкладно повідомити П.І.Б., П.І.Б., П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 59

Зразок резолюції про закриття адміністративного провадження, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись п. 1 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру» закрити адміністративне провадження, розпочате за заявою приватного підприємства «__» від ____ року вх. ___ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення в оренду земельної ділянки орієнтовною площею __ га, що розташована____ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі у зв'язку з тим, що дана заява подана не керівником даного підприємства, а особою, яка відповідно до ст. 31 Закону України «Про адміністративну процедуру» не має повноважень на її подання.

Невідкладно повідомити П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 60

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про закриття адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

У зв'язку з тим, що розгляд і вирішення земельного питання, викладеного у скарзі П.І.Б. від _____ року вх. ____про здійснення контролю за додержанням природоохоронного законодавства, використанням і охороною природних ресурсів місцевого значення на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ не належить до компетенції сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), керуючись ст.ст. 33, 42, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 2 ч. 1 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Закрити адміністративне провадження, розпочате за скаргою П.І.Б. від ___ року вх.____ про здійснення контролю за додержанням природоохоронного законодавства, використанням і охороною природних ресурсів місцевого значення на земельній ділянці площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____.
2. Скаргу П.І.Б. від ___ року вх.____ надіслати за належністю до сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган).
3. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити скаржника.
4. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього розпорядження, шляхом вручення даного розпорядження або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
5. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
7. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
8. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний, міський голова' підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 61

Зразок резолюції про закриття адміністративного провадження, викладеної на окремому аркуші

Сільський, селищний, міський голова
(*посадові особи, які можуть викласти резолюцію на окремому аркуші*)

РЕЗОЛЮЦІЯ до вх. №_____ від _____ року

Керуючись п. 3 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру» закрити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ____ року вх. ___ про вирішення земельного спору з приводу недотримання правил добросусідства власниками суміжних земельних ділянок П.І.Б. та П.І.Б. у зв'язку з наявністю рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року № ____про відмову у наданні дозволу П.І.Б. на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки площею __ га, що розташована _____, тобто щодо вирішення земельної справи про той самий предмет за участю того самого учасника і з тих самих підстав та фактичних обставин.

Невідкладно повідомити П.І.Б. про прийняте рішення, у порядку, встановленому Закону України «Про адміністративну процедуру».

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 62

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про закриття адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Розглянувши подання комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від _____ року про закриття адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від _____ року вх. _____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___, керуючись ст.ст. 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 4 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Закрити адміністративне провадження, розпочате за заявою П.І.Б. від ___ року вх.____ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___ до одужання П.І.Б. у зв'язку з тим, що з того самого питання між П.І.Б. та П.І.Б. прийнято рішення _____суду від _____року у справі №___, що набрало законної сили _____року.
2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на _____.

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 63

Зразок витягу з протоколу засідання постійної комісії ради про прийняття рішення про зупинення адміністративного провадження

Витяг з протоколу № _____
засідання постійної комісії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради з питань земельних відносин

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад постійної комісії _____
Присутні на засіданні члени постійної комісії____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени постійної комісії: _____
Присутні на засіданні постійної комісії: _____

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

СЛУХАЛИ: 5. Про розгляд питання про закриття адміністративного провадження, розпочатого за заявою приватного підприємства «___» від ____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га, що розташована_____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з припиненням цього підприємства та відсутності правонаступника.

Доповідав: Начальник відділу правового забезпечення ____ ради _____ П.І.Б.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

ВИРІШИЛИ: Рекомендувати сесії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) закрити адміністративне провадження, розпочате за заявою приватного підприємства «___» від ____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га, що розташована_____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з припиненням цього підприємства та відсутності правонаступника.

Голова постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище
Секретар постійної комісії підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 64

Зразок рішення сільської, селищної, міської, районної, обласної ради про закриття адміністративного провадження

Сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши висновки та рекомендації постійної комісії сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) з питань агропромислового комплексу_____ _____ від _____ року про закриття адміністративного провадження, розпочатого за заявою приватного підприємства «___» від ____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га, що розташована_____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з припиненням цього підприємства та відсутності правонаступника, керуючись ст.ст. 26, 43, 47, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 5 ч. 2 ст. 65 Закону України «Про адміністративну процедуру», сільська, селищна, міська, районна, обласна рада (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Закрити адміністративне провадження, розпочате за заявою приватного підприємства «___» від ____ року вх. _____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо передачі в оренду земельної ділянки площею ____ га, що розташована_____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, у зв'язку з припиненням цього підприємства та відсутності правонаступника.

2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

3. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської, районної, обласної ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

4. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

5. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

6. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань агропромислового комплексу, земельних_____.

Сільський, селищний, міський голова,
Голова районної, обласної ради підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 65

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву Товариства з обмеженою відповідальністю «__» від ___ року, вх._____про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, що розташована _____, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, __, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 50 Закону України «Про землеустрій», ст.ст. 12, 17^2, 36, 116, 122, 123, 134 Земельного кодексу України, Законом України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Надати Товариству з обмеженою відповідальністю «__» дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, що розташована____, за рахунок земель комунальної власності____ територіальної громади.
2. Розроблений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду, зазначеної у п. 1 цього рішення, подати на затвердження сесії ___ради в порядку, визначеному законодавством України.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань агропромислового комплексу, земельних_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 66

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву П.І.Б. від ___ року, вх._____про затвердження проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____, що розташована_____ для ведення особистого селянського господарства, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань агропромислового комплексу, земельних, __, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 50 Закону України «Про землеустрій», ст.ст. 12, 17^2, 36, 116, 122, пп. 5 п. 27 Розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України, Законом України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Відмовити П.І.Б. у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____, що розташована_____ для ведення особистого селянського господарства у зв'язку з тим, що відповідно пп. 5 п. 27 Розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України під час дії воєнного стану в Україні безоплатна передача земель комунальної власності у приватну власність забороняється.

2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію_

Сільський, селищний, міський голова, підпис_____власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 67

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про затвердження Акту комісії з вирішення земельних спорів

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Заслухавши голову комісії з розгляду та вирішення земельних спорів на території ____ територіальної громади П.І.Б., беручи до уваги рішення цієї комісії, викладене в Акті №___ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами___, відповідно до Положення про комісію з розгляду та вирішення земельних спорів на території ___ територіальної громади, затвердженого рішенням виконавчого комітету_____ від __ року №___, керуючись ст.ст. 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 158 Земельного кодексу України, Законом України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Затвердити Акт №__ комісії з розгляду та вирішення земельних спорів на території ____ територіальної громади від _____року про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж земельних ділянок з кадастровими номерами_____ (додається).
2. Про прийняття даного рішення невідкладно повідомити осіб, зазначених у п. 1 цього рішення.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника П.І.Б.;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
7. Контроль за виконанням цього рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 68

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про зупинення рішення сільської, селищної, міської ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

У зв'язку з тим, що орендар П.І.Б. у встановлений законом строк не повідомив сільську, селищну, міську раду (обрати потрібний орган) про намір поновити договір оренди землі від ___ року, укладений між _____ на користування земельною ділянкою площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для ___, такий орендар відповідно до вимог закону не скористався своїм переважним правом на поновлення договору, керуючись п. 20 ч. 4 ст. 42, ч. 4 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 33 Закону України «Про оренду землі», Законом України «Про адміністративну процедуру»,

1. Зупинити рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), прийняте ___ року «Про укладення на новий строк договору оренди землі з П.І.Б.» на користування земельною ділянкою площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для ___, у зв'язку з тим, що орендар П.І.Б. у встановлений законом строк не повідомив сільську, селищну, міську раду (обрати потрібний орган) про намір поновити договір оренди землі від ___ року, укладений між _____ на користування земельною ділянкою площею ___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____ для ___.
2. Секретарю сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) у двотижневий строк винести на повторний розгляд сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) рішення від___ року «Про укладення на новий строк договору оренди землі з П.І.Б.», у порядку визначеному ч. 4 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
3. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити П.І.Б..
4. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 69

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про зупинення рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

У зв'язку з тим, що земельний спір між П.І.Б. та П.І.Б. щодо меж суміжних земельних ділянок з кадастровими номерами _____ розглянутий комісією з розгляду та вирішення земельних спорів при виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за відсутності П.І.Б. з поважних причин, рішення виконавчого комітету ради від ____ року про затвердження Акту комісії розгляду та вирішення земельних спорів від ___ року прийнято з порушенням встановленої законом процедури, керуючись п. 20 ч. 7 ст. 42, ч. 4 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 17^2 Земельного кодексу України, Законом України «Про адміністративну процедуру»,

1. Зупинити рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від___ року «Про затвердження Акту комісії розгляду та вирішення земельних спорів від ___ року», у зв'язку з тим, що даний земельний спір розглянутий комісією з розгляду та вирішення земельних спорів при виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за відсутності П.І.Б. з поважних причин, що підтверджується довідкою від _____року №_____.
2. Секретарю сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) винести на розгляд наступної чергової сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від___ року «Про затвердження Акту комісії розгляду та вирішення земельних спорів від ___ року», у порядку визначеному ч. 7 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».
3. Про видання даного розпорядження невідкладно повідомити П.І.Б.
4. Контроль за виконанням цього розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 70

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про визнання нікчемним рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву П.І.Б. від ___ року, вх._____про визнання нікчемним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про затвердження проекту землеустрою щодо відведення у власність П.І.Б. земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____, що розташована_____ для ведення особистого селянського господарства, яка на праві приватної власності належить заявнику, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 122 Земельного кодексу України, п. 3 ч. 1, ч. 3 ст. 77 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Визнати нікчемним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №____ про затвердження проекту землеустрою щодо відведення у власність П.І.Б. земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером ____, що розташована____ для ведення особистого селянського господарства у зв'язку з тим, що дана земельна ділянка вже передана у приватну власність П.І.Б., що підтверджується Державним актом на право власності на земельну ділянку, серія__ №___, виданого ___ року, а відтак сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган), приймаючи рішення від __ року № ___ не мала на це відповідних повноважень.
2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома заявника та особи, зазначеної у п. 1 цього рішення, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
3. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

4. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
5. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
6. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань _____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 71

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про визнання нікчемним рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

У зв'язку з тим, що земельна ділянка площею___ га з кадастровим номером _____, розташована за межами території ___територіальної громади, дана земельна ділянка не перебуває у комунальній власності, а відтак рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про передачу даної земельної ділянки в оренду П.І.Б. прийнято поза межами наданих законом повноважень. Враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 122 Земельного кодексу України, п. 3 ч. 1 ст. 77 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Визнати нікчемним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про передачу в оренду П.І.Б. земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером____, що розташована__ для будівництва та обслуговування будівель торгівлі у зв'язку з тим, що дана земельна ділянка розташована за межами території ___територіальної громади, та не перебуває у комунальній власності, а відтак рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про передачу даної земельної ділянки в оренду П.І.Б. прийнято поза межами наданих законом повноважень.
2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
3. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

4. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
5. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
6. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 72

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про визнання нікчемним рішення виконавчого комітету ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Враховуючи те, що металева огорожа, що перешкоджала доступу громадян до берегу річки ____ станом на дату прийняття рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про її демонтаж була самостійно знесена її власником П.І.Б., що підтверджується Актом обстеження земельної ділянки від ___ року, виконання зазначеного рішення виконавчого комітету ради є об'єктивно неможливим, керуючись ст.ст. 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 17^2, ч. 5 ст. 61 Земельного кодексу України, п. 5 ч. 1 ст. 77 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Визнати нікчемним рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ про демонтаж металевої огорожі, розташованої в прибережній захисній смузі річки ___на земельній ділянці площею___ га з кадастровим номером____, у зв'язку з тим, що дана металева була самостійно знесена її власником П.І.Б., а відтак виконання зазначеного рішення виконавчого комітету ради є об'єктивно неможливим.

2. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома заінтересованих осіб шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

3. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

4. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

5. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

6. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібне).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 73

Зразок розпорядження сільського, селищного, міського голови про визнання нікчемним розпорядження

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РОЗПОРЯДЖЕННЯ №

Враховуючи те, що незаконно розміщені металеві споруди на земельній ділянці комунальної власності з кадастровим номером _____ станом на дату прийняття розпорядження сільського, селищного, міського голови від ____ року №_____ про їх демонтаж для здійснення заходів правового режиму воєнного стану були самостійно знесені її власником П.І.Б., що підтверджується Актом обстеження земельної ділянки від ___ року, виконання зазначеного розпорядження є об'єктивно неможливим, керуючись п. 20 ч. 7 ст. 42, ч. 8 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», п. 1 ч. 4 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», п. 5 ч. 1 ст. 77 Закону України «Про адміністративну процедуру»,

1. Визнати нікчемним розпорядження сільського, селищного, міського голови від ____ року №_____ про демонтаж незаконно розміщених металевих споруд на земельній ділянці комунальної власності з кадастровим номером _____, розташованої_____, з метою здійснення заходів правового режиму воєнного стану у зв'язку з тим, що дані металеві споруди була самостійно знесені її власником П.І.Б., а відтак виконання зазначеного розпорядження є об'єктивно неможливим.
2. Дане розпорядження набирає чинності з моменту доведення його до відома заінтересованих осіб шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
3. Дане розпорядження може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

4. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного розпорядження, крім випадків, передбачених законом.
5. Оскарження даного розпорядження до _____суду не зупиняє його дію.
6. Контроль за виконанням даного розпорядження залишаю за собою.

Дата
Сільський, селищний, міський голова підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 74

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради із зазначенням можливості його відкликання

_____Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)_____
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву товариства з обмеженою відповідальністю «____» від ____року вх.____ про затвердження звіту про експертну грошову земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі від ___ року №____, виготовленого____, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 122, 134 Земельного кодексу України, ст.ст. 19, 20, 23 Закону України «Про оцінку земель», п. 1 ч. 2 ст. 71 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити звіт про експертну грошову оцінку земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером_____, цільове призначення (03.07) для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, що розташована_____, виготовлений від _____року №___року, сертифікат суб'єкта оціночної діяльності №____ від_____ року.
2. Затвердити ціну продажу земельної ділянки площею____га з кадастровим номером_____, що розташована____, з цільовим призначенням (03.07) для будівництва та обслуговування будівель торгівлі на підставі висновку про експертну грошову оцінку земельної ділянки від_____року №____в розмірі___грн.___ коп., що у розрахунку на один квадратний метр земельної ділянки становить ____ грн.____ коп.
3. Продати товариству з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, за ___грн.__ коп., земельну ділянку площею___га з кадастровим номером___, що розташована_____, з цільовим призначенням (03.07) для будівництва та обслуговування будівель торгівлі.
4. Доручити сільському, селищному, міському голові (обрати потрібний орган) П.І.Б. укласти з товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, договір купівлі-продажу земельної ділянки, передбаченої у п.п. 1-3 цього рішення, у якому зазначити, що 50 відсотків від суми продажу має бути

сплачено покупцем протягом 30 календарних днів після нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу земельної ділянки.

5. Право оренди земельної ділянки, зазначеної у п.п. 1-3 цього рішення, з товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__**,** припиняється в момент набуття нею права власності у порядку, визначеному законодавством.

6. Дане рішення може бути відкликане сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) у разі несплати товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___, протягом 30 календарних днів після нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу земельної ділянки, зазначеної у п. 1-3 цього рішення, не менш як 50 відсотків частини платежу за дану земельну ділянку, що зараховується до бюджету _____ територіальної громади,

7. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома товариства з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

8. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

9. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

10. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

11. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 75

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про відкликання рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

У зв'язку з не повною сплатою товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___, протягом 30 календарних днів після нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____, що розташована ____, для будівництва та обслуговування будівель торгівлі від ___року, не менш як 50 відсотків вартості платежу за дану земельну ділянку, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 122, 134 Земельного кодексу України, п. 2 ч. 3 ст. 88 Закону України «Про адміністративну процедуру», п. 6 рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____, сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Відкликати рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____ «Про затвердження звіту про експертну грошову оцінку земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером_____, цільове призначення (03.07) для будівництва та обслуговування будівель торгівлі, що розташована_____, виготовленого від _____року №___року та про продаж даної земельної ділянки товариству з обмеженою відповідальністю «____».
2. У зв'язку з відкликанням рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), зазначене у п. 1 цього рішення, втрачає свою чинність з дня набрання чинності цим рішенням про його відкликання.
3. Повернути товариству з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___понесені нею витрати на купівлю земельної ділянки, зазначеної у п. 1 цього рішення, у розмірі _____ грн.
4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома товариства з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, у порядку, встановленому законодавством.
5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань _____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 76

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради із зазначенням можливості його відкликання

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву товариства з обмеженою відповідальністю «____» від ____року вх.____ про передачу в оренду земельної ділянки площею___ га з кадастровим номером _____ з розташованим на ній водним об'єктом для рибогосподарських потреб, беручи до уваги наявний у товариства з обмеженою відповідальністю «____» дозвіл на спеціальне водокористування, виданий від___року №____, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 59, 122, 123, 124, 134 Земельного кодексу України, ст. 51 Водного кодексу України, п. 1 ч. 2 ст. 71 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Передати в оренду товариству з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, земельну ділянку площею ___га з кадастровим номером_____, разом з розташованим на ній водним об'єктом для рибогосподарських потреб, що знаходиться _____, строком на ____ років.
2. Встановити орендну плату за користування земельною ділянкою, зазначеною у п. 1 цього рішення, у розмірі ____% від її нормативної грошової оцінки з урахуванням існуючої на поточний рік індексації.
3. Встановити плату за водний об'єкт, розташований на земельній ділянці, зазначеній у п. 1 цього рішення ____ грн.____ коп.
4. Доручити сільському, селищному, міському голові П.І.Б. укласти з товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, договір оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом, з врахуванням форми типового договору оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.06.2021 р. № 572.
5. Дане рішення може бути відкликане сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) у разі закінчення і не продовження строку дії дозволу на спеціальне водокористування, виданого товариству з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___, від____року №_____.

6. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома товариства з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

7. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

8. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

9. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

10. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 77

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про відкликання рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

У зв'язку з не продовженням товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___, строку дії дозволу на спеціальне водокористування, виданого від____року №_____ на водний об'єкт, розташований на земельній ділянці площею___ га з кадастровим номером _____, що перебуває в оренді цього товариства, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 122, 123, 124, 134 Земельного кодексу України, ст. 51 Водного кодексу України, п. 2 ч. 3 ст. 88 Закону України «Про адміністративну процедуру», п. 5 рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року №_____, сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Відкликати рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року № _____ «Про передачу в оренду товариству з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером_____, разом з розташованим на ній водним об'єктом для рибогосподарських потреб, що знаходиться _____».
2. У зв'язку з відкликанням рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), зазначене у п. 1 цього рішення, втрачає свою чинність з дня набрання чинності рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про його відкликання.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома товариства з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:__, у порядку, встановленому законодавством.
4. Після набрання чинності даного рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) договір оренди землі в комплексі з розташованим на ній водним об'єктом від _____ року, укладений з товариством з обмеженою відповідальністю «____», ЄДРПОУ:___ та право оренди земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером_____, разом з розташованим на ній водним об'єктом припиняють свою дію.

5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 78

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про визнання недійсним рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

У зв'язку з тим, що згідно з Витягом з державного реєстру речових прав на нерухоме майно від ___ року №_____ П.І.Б. вже використав право на безоплатну приватизацію земельної ділянки із земель комунальної власності для ведення особистого селянського господарства, то П.І.Б. вже не має права на відведення у власність земельної ділянки більш ніж один раз по тому ж виду цільового призначення, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 116, 121, 122 Земельного кодексу України, ч. 4 ст. 86, ст. 89 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Визнати недійсним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року № _____«Про надання дозволу П.І.Б. на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею ___га, що розташована ___, для ведення особистого селянського господарства».
2. У зв'язку з визнанням недійсним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), зазначене у п. 1 цього рішення, втрачає свою чинність з дня набрання чинності рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про визнання його недійсним.
3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 79

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про визнання недійсним рішення ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

У зв'язку з тим, що згідно з Витягом з державного реєстру речових прав на нерухоме майно від ___ року №_____ П.І.Б. не є власником житлового будинку, який знаходиться за адресою:____, П.І.Б. не має права на приватизацію земельної ділянки площею ___ га з кадастровим номером _____, на якій цей житловий будинок розташований, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 116, 121, 122 Земельного кодексу України, ч. 4 ст. 86, ст. 89 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Визнати недійсним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року № _____«Про затвердження технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) та передачу у власність П.І.Б. земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером _____, що розташована ___, для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд».

2. У зв'язку з визнанням недійсним рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), зазначене у п. 1 цього рішення, втрачає свою чинність з дня набрання чинності рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про визнання його недійсним.

3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію. З питань _____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 80

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про визнання недійсним рішення виконавчого комітету ради

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Беручи до уваги те, що згідно з актом обстеження земельної ділянки від ___ року із залученням сертифікованого інженера-землевпорядника П.І.Б., огорожа, встановлена на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, розташована поза межами прибережної захисної смуги річки___, відтак дана огорожа не є перешкодою доступу громадян до берегів річки ___, а тому рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про демонтаж зазначеної огорожі від ____року № ___ прийнято передчасно, керуючись ст.ст. 33, 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 61 Земельного кодексу України, ч. 4 ст. 86, ст. 89 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Визнати недійсним рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____ року № _____«Про демонтаж огорожі, встановленої на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером _____, що розташована в прибережній захисній смузі річки ____».

2. У зв'язку з визнанням недійсним рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), зазначене у п. 1 цього рішення, втрачає свою чинність з дня набрання чинності рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про визнання його недійсним.

3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 81

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради з письмовою вимогою до особи

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Беручи до уваги те, що встановлена П.І.Б. металева огорожа на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована в прибережній захисній смузі, є перешкодою доступу громадян до берегів річки ___, керуючись ст.ст. 33, 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 61 Земельного кодексу України, ч. 2 ст.ст. 93, 98 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Звернутися до П.І.Б. з письмовою вимогою (додається) провести протягом десяти днів, з дня отримання цього рішення, власними засобами та за власний рахунок демонтаж встановленої ним металевої огорожі на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована в прибережній захисній смузі, та є перешкодою доступу громадян до берегів річки ___.
2. Невідкладно у письмовій формі попередити П.І.Б. про дане рішення.
3. У разі невиконання П.І.Б. даного рішення провести протягом десяти днів, з дня отримання цього рішення, виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) прийме рішення про демонтаж металевої огорожі, зазначеної у п. 1 цього рішення.
4. Видатки з бюджету ____ територіальної громади, пов'язані з демонтажем металевої огорожі, зазначеної у п. 1 цього рішення, які можуть бути стягнуті з П.І.Б. у разі невиконання ним даного рішення становлять _____ грн.
5. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
6. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

7. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

8. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

9. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 82

Зразок попередження про застосування заходів впливу

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
_____року №_____

П.І.Б. або найменування адресата
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОПЕРЕДЖЕННЯ
про застосування заходів впливу

У зв'язку з тим, що встановлена Вами П.І.Б. металева огорожа на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована в прибережній захисній смузі, є перешкодою доступу громадян до берегів річки, відповідно до абз. 2 ч. 5 ст. 61 Земельного кодексу України така огорожі або інші конструкції демонтуються їхніми власниками протягом десяти днів після одержання письмової вимоги місцевої державної адміністрації чи виконавчого органу сільської, селищної чи міської ради.

Відповідно до рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____року №_____ Вам висунута письмова вимога демонтувати власними засобами та за власний рахунок встановлену Вами металеву огорожу на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована в прибережній захисній смузі, та яка є перешкодою доступу громадян до берегів річки протягом десяти днів, з дня отримання цього рішення.

У разі невиконання Вами у визначений строк зазначеного рішення виконавчого комітету до Вас буде застосований захід впливу у вигляді демонтажу металевої огорожі, комунальним підприємством сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за Ваш рахунок.

Видатки з бюджету ____ територіальної громади, пов'язані з демонтажем зазначеної металевої огорожі, які можуть бути стягнуті з Вас у разі невиконання зазначеного рішення виконавчого комітету становлять _____ грн.

Додаток:
1. Копія виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради від ___ року №__.

Посада підпис уповноваженої особи власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 83

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про застосування до особи заходів впливу

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Оскільки П.І.Б. добровільно не виконав письмову вимогу виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), викладену в рішенні від ____року №_____ «Про звернення до П.І.Б. з вимогою про демонтаж металевої огорожі, встановленої на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована в прибережній захисній смузі та є перешкодою доступу громадян до берегів річки ___», керуючись ст.ст. 33, 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 61 Земельного кодексу України, ст. 95 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Демонтувати металеву огорожу, встановлену на земельній ділянці площею ___га з кадастровим номером _____, що розташована в прибережній захисній смузі, що перешкоджає доступу громадян до річки____».
2. Виконання робіт з демонтажу металевої огорожі, зазначеної у п. 1 цього рішення, доручити житлово-комунальному виробничому підприємству «__» сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) за рахунок видатків бюджету ____ територіальної громади.
3. Видатки бюджету ____ територіальної громади, пов'язані з демонтажем металевої огорожі, зазначеної у п. 1 цього рішення, підлягають відшкодуванню власником цієї металевої огорожі, у порядку, встановленому законодавством.
4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 84

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про вирішення земельного спору

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Розглянувши подання комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від _____ року та підготовлений ними Акт від___року №___ про вирішення земельного спору, який виник між П.І.Б. та П.І.Б. про дотримання правил добросусідства щодо, керуючись ст.ст. 33, 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 158, 159, 161 Земельного кодексу України, ст. 98 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Затвердити Акт комісії з розгляду та вирішення земельного спору між П.І.Б. та П.І.Б. про дотримання правил добросусідства від___року №___ (додається).
2. Зобов'язати П.І.Б. у десятиденний строк з дня отримання даного рішення за власний рахунок виконати дії по зрізанню дерева, зростаючого на межі приналежної йому на праві власності земельної ділянки площею___га з кадастровим номером ___, що розташована __, що створює перепони у використанні сусідської земельної ділянки з кадастровим номером ___ за цільовим призначенням.
3. У разі невиконання П.І.Б. даного рішення у десятиденний строк до останнього можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені ч. 2 ст. 93 Закону України «Про адміністративну процедуру».
4. Невідкладно у письмовій формі попередити П.І.Б. про дане рішення.
5. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
6. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

7. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

8. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

9. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 85

Зразок попередження про застосування заходів впливу

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон
_____року №_____

П.І.Б. або найменування адресата
адреса проживання, місцезнаходження
контактний телефон

ПОПЕРЕДЖЕННЯ
про застосування заходів впливу

Рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ____року №_____ затверджений Акт комісії з розгляду та вирішення земельного спору між П.І.Б. та П.І.Б. про дотримання правил добросусідства від___року №___ згідно якого Вас зобов'язано у десятиденний строк з дня отримання даного рішення за власний рахунок виконати дії по зрізанню дерева, зростаючого на межі приналежної йому на праві власності земельної ділянки площею___га з кадастровим номером ___, що розташована __, що створює перепони у використанні сусідської земельної ділянки з кадастровим номером ___ за цільовим призначенням.

У разі невиконання Вами у визначений строк зазначеного рішення виконавчого комітету до Вас будуть застосовані заходи впливу, передбачені ч. 2 ст. 93 Закону України «Про адміністративну процедуру», у порядку встановленому законодавством.

Додаток:

1. Копія виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради від ___ року №__.

Посада підпис уповноваженої особи власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 86

Зразок рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради про накладення грошового стягнення на зобов'язану особу

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИКОНАВЧИЙ КОМІТЕТ

РІШЕННЯ

від_____року **№_____**

Оскільки П.І.Б. добровільно не виконав у визначений рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___ року № _____строк дій по зрізанню дерева, зростаючого на межі приналежної йому на праві власності земельної ділянки площею ___га з кадастровим номером ____, що розташована _____, керуючись ст.ст. 33, 51, 52, 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2, 158, 159, 161 Земельного кодексу України, ст. 96 Закону України «Про адміністративну процедуру», виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИВ:

1. Накласти на П.І.Б. грошове стягнення у розмірі 1190 гривень (70 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) за невиконання у встановлений рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___ року № _____ «Про ___» строк дій по зрізанню дерева, зростаючого на межі приналежної йому на праві власності земельної ділянки площею___га з кадастровим номером ___, що розташована __.
2. Призначити П.І.Б. новий строк для виконання рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___ року № _____ «Про ___» – протягом 10 днів, з дня отримання даного рішення.
3. Дане рішення є виконавчим документом та підлягає примусовому виконанню у порядку, встановленому законодавством про виконавче провадження.
4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.
5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– утвореної при управлінні держгеокадастру _____ області (обрати потрібний орган) комісії з розгляду скарг (у разі утворення) за адресою: ____ – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.
7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.
8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на заступника сільського, селищного, міського голови (обрати потрібний орган).

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 87

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про утворення комісії з розгляду скарг

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

З метою забезпечення розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) та її виконавчих органів з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування у сфері земельних відносин, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 12, 17^2 Земельного кодексу України, ч. 2 ст. 79 Закону України «Про адміністративну процедуру», Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Примірного положення про комісію з розгляду скарг» від 28.04.2023 року № 420, сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Утворити при сільській, селищній, міській раді (обрати потрібний орган) комісію з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), виконавчих органів сільської, селищної, міської ради з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування у сфері земельних відносин у кількості ___ чоловік у наступному складі:
   – П.І.Б. – голова комісії з розгляду скарг;
   – П.І.Б. – секретар комісії з розгляду скарг;
   – П.І.Б. – член комісії з розгляду скарг;
   …
2. Затвердити Положення про комісію з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), виконавчих органів сільської, селищної, міської ради з питань реалізації власних повноважень місцевого самоврядування у сфері земельних відносин (додається).
3. Дане рішення набирає чинності з моменту його підписання у порядку, встановленому законодавством.
4. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з пиатнь_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 88

Зразок скарги на рішення комісії з розгляду та вирішення земельних спорів

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. скаржника
Адреса, контактний номер телефону,
Електронна пошта

Скарга
на рішення комісії з розгляду та вирішення земельних спорів

Рішенням виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ був затверджений Акт комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____, відомості про які внесені до Державного земельного кадастру, з фактично встановленими власниками цих земельних ділянок межами, згідно якого мене зобов'язано перемістити встановлену мною металеву огорожу з земельної ділянки мого сусіда П.І.Б. Про дане рішення мені стало відомо ____ року, коли мій сусід намагався його виконати та перемістити встановлену мною металеву огорожу.

Принагідно зауважу, що в порушення вимог, встановлених ч. 2 ст. 158 Земельного кодексу України та ст. 17 Закону України «Про адміністративну процедуру» мене взагалі не було повідомлено про час і місце розгляду даного земельного спору, який був розглянутий комісією з розгляду та вирішення земельних спорів за моєї відсутності. Це позбавило мене можливості надати до комісії свої пояснення, заперечення щодо суті спору та документи, а також бути заслуханим під час розгляду та вирішення даного земельного спору.

Згідно поземельної книги на земельну ділянку з кадастровим номером _____ мій сусід П.І.Б. _____ року без погодження зі мною змінив конфігурацію своєї земельної ділянки у Державному земельному кадастрі, що призвело до накладання меж його земельної ділянки на межі моєї земельної ділянки та невідповідності встановлених мною раніше межових знаків та металевої огорожі. Але я не мав можливість надати даний документ до комісії з розгляду та вирішення земельних спорів, в результаті це призвело до неналежного та необ'єктивного з'ясування обставин даного земельного спору і як наслідок прийняття протиправного рішення, яке порушує моє право власності на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером_____, що розташована_____.

Відповідно до ч. 1 ст. 79 Закону України «Про адміністративну процедуру» суб'єктом розгляду скарги є адміністративний орган вищого рівня.

Суб'єктом розгляду скарги, пов'язаної із здійсненням органом місцевого самоврядування делегованого йому повноваження органу виконавчої влади, є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо делегованого повноваження (абз. 2 ч. 1 ст. 79 Закону України «Про адміністративну процедуру»), а в даному випадку це Головне управління Держгеокадастру у _____ області.

Згідно з ч. 1 ст. 80 Закону України «Про адміністративну процедуру» скарга на адміністративний акт може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня доведення його до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження щодо прийняття зазначеного акта.

Оскільки я подаю дану скаргу на п'ятий день, з дня коли я узнав про оскаржуване мною рішення, то дана скарга подається мною вчасно, у встановлений законом строк.

Керуючись ст. 78, ч. 1 ст. 79, ст. 81 Закону України «Про адміністративну процедуру»

Прошу:

Визнати протиправним та скасувати рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про затвердження Акту комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____».

Зобов'язати комісію з розгляду та вирішення земельних спорів при виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) повторно розглянути земельний спір між П.І.Б. та П.І.Б. стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____ за участі зацікавлених сторін, у порядку, встановленому законодавством.

Зупинити дію рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про затвердження Акту комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____» на час розгляду моєї скарги.

Долучити до матеріалів адміністративного провадження за скаргою наступні документи:_____.

Розгляд даної скарги проводити у моїй присутності.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу скаржника
2. Копія правовстановлюючих документів на земельну ділянку.
3. Копія документів, що підтверджують доводи скаржника.

Дата підпис особи скаржника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 89

Зразок висновку комісії з розгляду скарг, утвореної при органах Держгеокадастру

Головне управління Держгеокадастру у області
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

ВИСНОВОК
комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу

населений пункт **_____ року**
Початок засідання _____ год.

Загальний склад комісії _____
Присутні на засіданні члени комісії_____
Головував на засіданні _____

Відсутні члени комісії: _____
Присутні на засіданні комісії: _____

Комісія з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу, утворена відповідно до наказу Держгеокадастру у _____ області від ____ року № _____, (далі – Комісія) розглянувши скаргу П.І.Б. від ____ року вх. № _____ про визнання протиправним та скасування рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про затвердження Акту комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____» та додані до неї копії документи, а також зупинивши згідно клопотання скаржника дію оскаржуваного рішення до прийняття рішення за скаргою,

ВСТАНОВИЛА:

Що на підставі рішення виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ був затверджений Акт комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____ (далі – оскаржуване рішення) відомості про які внесені до Державного земельного кадастру, з фактично встановленими власниками цих земельних ділянок межами, згідно якого П.І.Б. зобов'язано за власний рахунок перемістити встановлену ним металеву огорожу з земельної ділянки його сусіда П.І.Б.

Підставою для прийняття оскаржуваного рішення став виготовлений сертифікованим інженером-землевпорядником П.І.Б. (кваліфікаційний сертифікат

інженера-геодезиста від ____ року №_____) кадастровий план земельної ділянки з кадастровим номером _____, на якому нанесені поворотні точки меж даної земельної ділянки та координати встановленої П.І.Б. (скаржником) металевої огорожі, як виявляється на земельній ділянці його сусіда, що розташована _____.

В матеріалах адміністративного провадження, розпочатого за заявою П.І.Б. від ____ року вх. _____, відсутні документи, які підтверджують повідомлення скаржника про місце, дату та час розгляду даного земельного спору комісією з розгляду та вирішення земельних спорів при виконавчому комітеті сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган), яке відбулось _____ року, що свідчить про невиконання комісією з розгляду та вирішення земельних спорів вимог, встановлених ч. 2 ст. 158 Земельного кодексу України та принципу гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні, закріпленого ст. 17 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Згідно поземельної книги на земельну ділянку з кадастровим номером _____, паперова копія якої додається до даної скарги П.І.Б. _____ року без погодження з скаржником змінив конфігурацію своєї земельної ділянки, що в свою чергу призвело до накладання меж його земельної ділянки на межі земельної ділянки скаржника та невідповідності встановлених ним раніше межових знаків та металевої огорожі.

Але розгляд даного земельного спору без участі скаржника виключив можливість подати ним копію поземельної книги до комісії з розгляду та вирішення земельних спорів, що в результаті призвело до неналежного та необ'єктивного з'ясування всіх обставин даного земельного спору і як наслідок прийняття оскаржуваного рішення, яке порушує право власності скаржника на земельну ділянку площею ___ га з кадастровим номером_____, що розташована_____.

Оскільки дана скарга подана на п'ятий день, з дня коли скаржник довідався про оскаржуване рішення, то дана скарга подана скаржником вчасно, у встановлений ч. 1 ст. 80 Закону України «Про адміністративну процедуру» строк.

Беручи до уваги викладені у скарзі доводи, додані до неї копії документів, а також матеріали адміністративного провадження, розпочатого за заявою за заявою П.І.Б. від ____ року вх. _____, Комісія прийшла до висновку, що оскаржуване рішення не відповідає встановленим ст. 87 Закону України «Про адміністративну процедуру». умовам правомірності адміністративного акта, істотно порушує адміністративну процедуру, оскільки прийняте з грубим порушенням вимог, встановлених ч. 2 ст. 158 Земельного кодексу України та принципу гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні, закріпленого ст. 17 Закону України «Про адміністративну процедуру».

Керуючись ст.ст. 78, 79, 81, 84, 85, 87 Закону України «Про адміністративну процедуру» Комісія,

РЕКОМЕНДУЄ:

Виконавчому комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) скасувати повністю, як протиправне, рішення від ___року № ___ «Про за-

твердження Акту комісії з розгляду та вирішення земельних спорів від ____ року № ___ про вирішення земельного спору стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____».

Повторно, не пізніш як на п'ятий робочий день, з дня отримання даного висновку, розглянути земельний спір стосовно невідповідності меж земельних ділянок з кадастровими номерами _____, що належать П.І.Б. та П.І.Б. та самостійно прийняти рішення по суті його вирішення.

Протягом десяти днів, з дня розгляду даного висновку виконавчим комітетом сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) надати до комісії з розгляду скарг щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу, утвореної при Держгеокадастрі у _____ області інформацію про наслідки такого розгляду.

Голосували: ЗА – одноголосно
Проти – 0
Утрималися – 0

Голова комісії	підпис	власне ім'я, прізвище
Секретар комісії	підпис	власне ім'я, прізвище
Члени комісії:	підпис	власне ім'я, прізвище
	підпис	власне ім'я, прізвище
	підпис	власне ім'я, прізвище
	підпис	власне ім'я, прізвище
	підпис	власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 90

Зразок заяви про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку технічної документації із землеустрою

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону,
Електронна пошта

Заява
на рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку технічної документації із землеустрою

Рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___ року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва орієнтовною площею __ га, яка розташована _____» мені, як власнику земельної частки (паю), сертифікат на земельну частку (пай) № ___, виданий_____ року, було відмовлено у наданні дозволу на розробку технічної документації із землеустрою у зв'язку з тим, що в умовах воєнного стану безкоштовна передача земель із комунальної власності у приватну власність заборонена. Про дане рішення мені стало відомо ____ року, що підтверджується копією паперового повідомлення про вручення листа від____ року №_____.

Приймаючи рішення від ___року № ___ сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган) виходила з того, що оскільки дана земельна ділянка розташована в межах території _____ територіальної громади, то вона належить до комунальної власності _____ територіальної громади, а відтак надання дозволу на розробку документації із землеустрою щодо її безоплатного відведення у власність заборонено згідно з пп. 5 п. 27 Розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України.

Принагідно зауважу, що мною на стадії розгляду моєї заяви сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) неодноразово наголошувалось на тому, що дана земельна ділянка входить до земель колективної власності колишнього Колективного сільськогосподарського підприємства _____, але я не мав змоги довести це документально, хоча подавав відповідні запити до архіву та інших компетентних органів, на які на той час не отримав відповіді.

_____року, вже після прийняття рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, на мій запит до архіву _____ я отримав копію Державного акта на право колективної власності на землю, вида-

ного Колективному сільськогосподарському підприємству _____ року, серія ___ №___, зареєстрованого у Книзі записів державних актів колективної власності на землю за № ____ та копію Схеми розподілу земель Колективного сільськогосподарського підприємства ____ на земельні частки (паї), затверджену _____ року, які переконливо підтверджують, що зазначена мною в заяві від ____ року вх. № ____ земельна ділянка відноситься до земель колективної власності Колективного сільськогосподарського підприємства ____.

Вищевикладеним підтверджується, що я не знав і не міг знати про існування зазначених документів під час розгляду сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) моєї заяви від ___року № ___, оскільки на той час я ще не отримав відповіді на свої запити.

Зазначені документи містять відомості, які мають вагомий характер для встановлення всіх обставин в адміністративному провадженні, розпочатому за моєю заявою від ____ року № ____, а також правильного застосування норм матеріального права.

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» адміністративний орган, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами здійснює адміністративне провадження відповідно до положень цього Закону, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;

Оскільки приписи, встановлені пп. 5 п. 27 Розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України не застосовуються при розробленні та затвердженні технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) власнику земельної частки (паю) в натурі (на місцевості) за рахунок земель колективної власності, то застосування цих норм матеріального права у рішенні сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ є неправильним, у зв'язку з чим є підстави для перегляду даного рішення за нововиявленими обставинами та його зміни.

Відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами подається до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття адміністративного акта на день подання заяви.

Суб'єктом розгляду даної заяви про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, є сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган), яка прийняла рішення від ___року № ___.

Згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта подається протягом трьох місяців з дня, коли стало відомо про обставини, передбачені частиною першою цієї статті, але не пізніше п'яти років з дня його прийняття, а в разі вчинення кримінального правопорушення – безстроково.

Оскільки я подаю дану заяву на двадцятий день, з дня коли я отримав копію зазначеного рішення, то дана заява подається мною вчасно, у встановлений законом строк.

Керуючись ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», ст. 5 Закону України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв), ст. 17^2 Земельного кодексу України ст. 55 Закону України «Про землеустрій»,

Прошу:

Переглянути за нововиявленими обставинами рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва орієнтовною площею __ га, яка розташована _____» та змінити резолютивну частину даного рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ шляхом надання такого дозволу П.І.Б.

Долучити до матеріалів адміністративного провадження, розпочатого за моєю заявою наступні документи:_____.

Розгляд даної заяви проводити у моїй присутності.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу скаржника
2. Копія запиту до архівної установи____ від ____ року.
3. Копія Державного акта на право колективної власності на землю, виданого Колективному сільськогосподарському підприємству _____ року, серія ___ №___, зареєстрованого у Книзі записів державних актів колективної власності на землю за № ____.
4. Копія Схеми розподілу земель Колективного сільськогосподарського підприємства ____ на земельні частки (паї), затверджену _____ року.
5. Копія паперового повідомлення про вручення листа від____ року №_____.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 91

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про перегляд рішення сесії за нововиявленими обставинами

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, та подані заявником копію Державного акта на право колективної власності на землю, виданого Колективному сільськогосподарському підприємству___ року, серія ___ №___, зареєстрованого у Книзі записів державних актів колективної власності на землю за № ____ та копію Схеми розподілу земель Колективного сільськогосподарського підприємства ____ на земельні частки (паї), затверджену _____ року, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26, ч. 13 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 17^2 Земельного кодексу України, ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», ст. 5 Закону України «Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв)», ст. 55 Закону України «Про землеустрій», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва орієнтовною площею __ га, яка розташована _____» задовольнити.

2. Змінити п. 1 резолютивної частини рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва орієнтовною площею __ га, яка розташована _____» шляхом викладення її у наступній новій редакції:

«1.1. Надати П.І.Б. дозвіл на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) для ведення товарного сільськогосподарського виробництва орієнтовною пло-

щею __ га, яка розташована _____ за рахунок земель колективної власності Колективного сільськогосподарського підприємства _____.

1.2. Розроблену технічну документацію із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), яка зазначена у п. 1.1. цього рішення, подати на розгляд та затвердження сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган)».

3. У всіх інших частинах залишити рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ без змін.

4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань_____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 92

Зразок заяви про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону,
Електронна пошта

Заява
про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду

Рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____ в оренду для доступу та експлуатації павільйону» мені, як власнику даного павільйону було відмовлено у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою у зв'язку з тим, що згідно з ч. 1 ст. 134 Земельного кодексу України земельні ділянки комунальної власності передаються в оренду окремими лотами на конкурентних засадах (на земельних торгах). Про дане рішення мені стало відомо ____ року, що підтверджується копією паперового повідомлення про вручення листа від____ року №_____.

Приймаючи рішення від ___року № ___ сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган) виходила з того, що оскільки я не надав документів, які підтверджують приналежність даного павільйону до нерухомого майна, то відсутні підстави, встановлені ч. 2 ст. 134 Земельного кодексу України, проводити відведення даної земельної ділянки в оренду без проведення земельних торгів.

Принагідно зауважу, що ще на стадії розгляду моєї заяви сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) мною неодноразово наголошувалось на тому, що при купівлі цього павільйону колишній його власник передав мені лише накладну і більш ніяких документів, хоча мною надсилався запит до відділу містобудування та архітектури виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) про надання копій документів, у яких визначено місце встановлення павільйону та благоустрій прилеглої території.

_____року, вже після прийняття рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, на мій запит я отримав копію паспорта прив'язки тимчасової споруди для провадження підприємницької ді-

яльності, виданого відділом містобудування та архітектури сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року реєстраційний № ___.

Вищевикладеним підтверджується, що я не знав не міг знати про існування зазначених документів під час розгляду сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) моєї заяви від ___року № ___, оскільки на той час я ще не отримав відповіді на свої запити.

Зазначений паспорт прив'язки має вагомий характер для встановлення всіх обставин в адміністративному провадженні, розпочатому за моєю заявою від ____ року № ____, а також правильного застосування норм матеріального права.

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» адміністративний орган, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами здійснює адміністративне провадження відповідно до положень цього Закону, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;

Відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами подається до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття адміністративного акта на день подання заяви.

Суб'єктом розгляду даної заяви про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, є сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган), яка прийняла рішення від ___року № ___.

Згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта подається протягом трьох місяців з дня, коли стало відомо про обставини, передбачені частиною першою цієї статті, але не пізніше п'яти років з дня його прийняття, а в разі вчинення кримінального правопорушення – безстроково.

Оскільки я подаю дану заяву на двадцятий день, з дня коли я отримав копію зазначеного рішення, то дана заява подається мною вчасно, у встановлений законом строк.

Керуючись ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», ст.ст. 17^2, 123, 124, 134 Земельного кодексу України, Порядком розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 21.10.2011 р. № 244,

Прошу:

Переглянути за нововиявленими обставинами рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____ в оренду для доступу та експлуатації павільйону» та змінити

резолютивну частину даного рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ шляхом надання мені такого дозволу.

Долучити до матеріалів адміністративного провадження, розпочатого за моєю заявою наступні документи:_____.

Розгляд даної заяви проводити у моїй присутності.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу скаржника
2. Копія запиту до архівної установи____ від ____ року.
3. Копія паспорту прив'язки тимчасової споруди для провадження підприємницької діяльності від ___ року реєстраційний № ___.
4. Копія паперового повідомлення про вручення листа від____ року №_____.

Дата підпис особи заявника власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 93

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про перегляд рішення сесії за нововиявленими обставинами

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, та подану заявником копію виданого відділом містобудування та архітектури сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) паспорту прив'язки тимчасової споруди для провадження підприємницької діяльності від ___року реєстраційний № ___, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26, ч. 13 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 17^2, 122, 123, 124, 134 Земельного кодексу України, ч. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України, ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», Порядком розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 21.10.2011 р. № 244, сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____ в оренду для доступу та експлуатації павільйону» залишити без задоволення.

2. Рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____ в оренду для доступу та експлуатації павільйону» залишити без змін у зв'язку з тим, що павільйон відповідно до п. 1.3. Порядку розміщення тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності, затвердженим наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 21.10.2011 р. №244, є тимчасовою одноповерховою спорудою торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення для здійснення підприємницької діяль-

ності, що виготовляється з полегшених конструкцій з урахуванням основних вимог до споруд, визначених технічним регламентом будівельних виробів, будівель і споруд, і встановлюється тимчасово, без улаштування фундаменту, а відтак не має правового режиму нерухомого майна згідно з ч. 1 ст. 181 Цивільного кодексу України, що в свою чергу виключає підстави для застосування абз. 1 ч. 2 ст. 134 Земельного кодексу України та передачі в оренду земельної ділянки комунальної власності не на конкурентних засадах (без проведення земельних торгів).

3. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

4. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

5. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

6. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

7. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань _____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 94

Зразок заяви про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду

До сільської, селищної, міської ради
Адреса, контактний номер телефону
адреса електронної пошти

П.І.Б. заявника
Адреса, контактний номер телефону,
Електронна пошта

Заява
про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради про відмову у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду

Рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___ року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____, в оренду для городництва» мені було відмовлено у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою у зв'язку з тим, що дана земельна ділянка входить до масиву земель лісогосподарського призначення. Про дане рішення мені стало відомо ____ року, що підтверджується копією паперового повідомлення про вручення листа від____ року №_____.

Приймаючи рішення від ___року № ___ сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган) посилалась на лист державного підприємства «___лісове господарство» від ____ року № ____, в якому зазначалось, що земельна ділянка, яку я мав намір відвести в оренду, згідно проекту організації та розвитку лісового господарства державного підприємства «___лісове господарство», затвердженого ____ році, розташована у виділі _____ кварталу № ____, а відтак відноситься до земель лісогосподарського призначення та відповідно до п. 5 Розділу VIII «Прикінцеві положення» Лісового кодексу України перебуває у постійному користуванні державного підприємства «___лісове господарство».

Принагідно зауважу, що ще на стадії розгляду моєї заяви сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) мною неодноразово наголошувалось на тому, що цей лист державного підприємства «___лісове господарство» від ____ року № ____, не містить жодних додатків, які підтверджували викладені в ньому обставини. Крім того, на мій запит до державного підприємства «___лісове господарство» від ___ року про отримання таких документів мені було відмовлено у їх наданні. Неведене спонукало мене звернутися з відповідною заявою до прокуратури.

_____року, вже після прийняття рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, на підставі вироку _____ суду від ____ року у справі № _____, яке набрало законної сили ____ року, директора державного підприємства «___лісове господарство» П.І.Б. було визнано винним у скоєнні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 358 Кримінального кодексу України, а саме за підроблення листа державного підприємства «___лісове господарство» від ____ року № ____, шляхом зазначення в ньому відомостей про земельну ділянку, що не відповідають дійсності.

Оскільки я не мав доступу до зазначених матеріалів лісовпорядкування я не знав і не міг знати про дійсні місце розташування даної земельної ділянки. існування зазначених документів під час розгляду сільською, селищною, міською радою (обрати потрібний орган) моєї заяви від ___року № ___, оскільки на той час я ще не отримав відповіді на свої запити.

Встановлені згідно вироку ____ суду від __ року у справі № ___ факти мають вагомий характер для встановлення всіх обставин в адміністративному провадженні, розпочатому за моєю заявою від ____ року № ____, а також правильного застосування норм матеріального права.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» особа має право подати заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, якщо рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено, що адміністративний акт прийнято внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на адміністративний орган.

Згідно з п. 2 ч. 3 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» адміністративний орган, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами здійснює адміністративне провадження відповідно до положень цього Закону, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;

Відповідно до абз. 1 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами подається до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття адміністративного акта на день подання заяви.

Суб'єктом розгляду даної заяви про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами, є сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган), яка прийняла рішення від ___року № ___.

Згідно з абз. 2 ч. 2 ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру» заява про перегляд адміністративного акта подається протягом трьох місяців з дня, коли стало відомо про обставини, передбачені частиною першою цієї статті, але не пізніше п'яти років з дня його прийняття, а в разі вчинення кримінального правопорушення – безстроково.

Оскільки я подаю дану заяву у зв'язку з вчиненням протиправного впливу на сільську, селищну, міську раду (обрати потрібний орган) при прийнятті рішення від ___ року № ___, що встановлено вироком суду, то строк її подання законом не обмежений.

Керуючись ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», ст.ст. 17^2, 36, 122, 123, 124, 134 Земельного кодексу України,

Прошу:

Переглянути за нововиявленими обставинами рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____, в оренду для городництва» та змінити резолютивну частину даного рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ шляхом надання мені такого дозволу.

Долучити до матеріалів адміністративного провадження, розпочатого за моєю заявою наступні документи:_____.

Розгляд даної заяви проводити у моїй присутності.

Додатки:

1. Копії документів, що підтверджують особу скаржника
2. Копія запиту до державного підприємства «___лісове господарство»____ від ____ року.
3. Копія листа державного підприємства «___лісове господарство» від ____ року № ____.
4. Копія вироку _____ суду від ____ року у справі № _____, яке набрало законної сили _____ року.

Дата підпис особи заявника власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 95

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про перегляд рішення сесії за нововиявленими обставинами

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

Розглянувши заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___, та подану заявником копію вироку _____ суду від ____ року у справі № _____, яке набрало законної сили ____ року, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань___, керуючись п. 34 ч. 1 ст. 26, ч. 13 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст. 17^2, 122, 123, 124, 134 Земельного кодексу України, ст. 90 Закону України «Про адміністративну процедуру», сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Заяву П.І.Б. від ____ року № _____ про перегляд рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____, в оренду для городництва» задовольнити.

2. Змінити п. 1 резолютивної частини рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ «Про розгляд заяви П.І.Б. від ____ року №_____ про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____ в оренду для городництва» шляхом викладення її у наступній новій редакції:

«1.1. Надати П.І.Б. дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки орієнтовною площею __ га, яка розташована _____, в оренду для городництва за рахунок земель комунальної власності сільськогосподарського призначення на території ____ територіальної громади.

1.2. Розроблений проект землеустрою щодо відведення в оренду земельної ділянки, зазначеної у п. 1.1. цього рішення, подати на розгляд та затвердження сесії сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган)».

3. У всіх інших частинах залишити рішення сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від ___року № ___ без змін.

4. Дане рішення набирає чинності з моменту доведення його до відома П.І.Б. шляхом вручення даного рішення або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення) чи на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку у порядку, встановленому законодавством.

5. Дане рішення може бути оскаржено до:

– тієї самої сільської, селищної, міської (обрати потрібний орган) за адресою: _____, якщо при цьому органі утворено комісію з розгляду скарг – протягом тридцяти календарних днів з дня доведення цього рішення до відома заявника;

– до _____суду у порядку та строки, встановлені законодавством.

6. Подання скарги за клопотанням скаржника зупиняє дію даного рішення, крім випадків, передбачених законом.

7. Оскарження даного рішення до _____суду не зупиняє його дію.

8. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну комісію з питань _____.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім'я, прізвище

ДОДАТОК 96

Зразок рішення сільської, селищної, міської ради про затвердження Регламенту сільської, селищної, міської ради з врахуванням положень Закону України «Про адміністративну процедуру»

Сільська, селищна, міська рада (обрати потрібний орган)
місцезнаходження, ЄДРПОУ, електронна пошта, контактний телефон

РІШЕННЯ

_____сесія **_____скликання**
від_____року **№_____**

З метою приведення Регламенту сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) ___ скликання, затвердженого рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від _____ року № _____, у відповідність до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру» та іншого законодавства, враховуючи висновки та рекомендації постійної комісії з питань регламенту, депутатської етики та запобігання корупції, керуючись ст.ст. 140, 141 Конституції України, п. 1 ч. 1 ст. 26, ч.ч. 14, 15 ст. 46, ч.ч. 1, 2 ст. 59 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про адміністративну процедуру», Статутом _____територіальної громади, сесія сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган),

ВИРІШИЛА:

1. Затвердити у новій редакції Регламент сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) ___ скликання, затверджений рішенням сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) від _____ року № _____, що додається.
2. Офіційно оприлюднити це рішення в установленому законом порядку.
3. Це рішення набирає чинності з дня його офіційного оприлюднення.
4. Контроль за виконанням цього рішення покласти на постійну комісію сільської, селищної, міської ради (обрати потрібний орган) з питань регламенту, депутатської етики та запобігання корупції.

Сільський, селищний, міський голова, підпис власне ім’я, прізвище

ДОДАТОК 97

Модельний проект Регламенту_____ сільської/селищної/міської ради з врахуванням адміністративної процедури

Додаток 1
ЗАТВЕРДЖЕНО
рішенням _____
сільської/селищної/міської ради
____скликання від ___року №____

РЕГЛАМЕНТ
_____ сільської/селищної/міської ради
_____ району _____ області
_____скликання
(_____ територіальної громади)

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Правові засади діяльності сільської/селищної/міської ради

1.1. _____сільська/селищна/міська рада _____ району _____ області (далі – Рада) є органом місцевого самоврядування, що представляє _____ територіальну громаду (далі – Громада) та здійснює від її імені та в її інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України.

1.2. Порядок діяльності Ради, її органів та посадових осіб місцевого самоврядування (далі – посадова особа (особи) Ради) визначається Конституцією України, Європейською Хартією місцевого самоврядування, Законами України: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про статус депутатів місцевих рад», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про запобігання корупції», «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», «Про доступ до публічної інформації», «Про адміністративну процедуру», «Про правотворчу діяльність» та іншими нормативно-правовими актами України, цим Регламентом та рішеннями Ради.

1.3. Загальний склад Ради визначається чинним законодавством України.

1.4. Рада має право вільно вирішувати у порядку, встановленому законодавством, будь-яке питання, котре не вилучене зі сфери її компетенції і вирішення якого не доручено жодному іншому органу та яке стосується інтересів Громади.

Стаття 2. Регламент роботи Ради

2.1. Регламент роботи Ради (далі – Регламент) визначає порядок скликання сесій Ради, підготовки, розгляду і вирішення Радою питань, віднесених Конституцією і законами України до компетенції Ради, проведення пленарних засідань Ради, прийняття рішень Ради, порядок формування та організації роботи постійних комісій Ради, тимчасових контрольних комісій Ради та інших органів Ради, здійснення депутатської діяльності, обрання і затвердження (призначення) посадових осіб Ради та інші процедури, які випливають з повноважень Ради, встановлених Конституцією та законами України.

2.2. Регламент затверджується не пізніше як на другій сесії Ради рішенням Ради, прийнятим більшістю голосів депутатів від загального складу Ради. У такому ж порядку приймається рішення про внесення змін та доповнень до Регламенту.

2.3. Дотримання положень Регламенту є обов'язковим для всіх депутатів Ради, сільського/селищного/міського голови, виконавчих органів Ради, їхніх посадових осіб та інших органів Ради.

2.4. До прийняття Регламенту Ради чергового скликання застосовується Регламент, що діяв у попередньому скликанні.

2.5. У разі наявності розбіжностей норм Регламенту з нормами чинного законодавства, діють норми чинного законодавства України.

Стаття 3. Основні принципи роботи Ради

3.1. Рада здійснює свою діяльність на принципах:

1) народовладдя;

2) верховенство права, у тому числі законності та юридичної визначеності;

3) гласності;

4) колегіальності;

5) поєднання місцевих і державних інтересів;

6) виборності;

7) правової, організаційної матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених законодавством;

8) державної підтримки та гарантії діяльності місцевого самоврядування;

9) судового захисту прав місцевого самоврядування;

10) підзвітності та відповідальності органів Ради та її посадових осіб перед виборцями;

11) рівності перед законом

12) обґрунтованості;

13) безсторонності (неупередженості) адміністративного органу;

14) добросовісності і розсудливості;

15) пропорційності;

16) відкритості;

17) своєчасності і розумного строку;

18) ефективності;

19) презумпції правомірності дій та вимог особи;
20) офіційності;
21) гарантування права особи на участь в адміністративному провадженні;
22) гарантування ефективних засобів правового захисту;
23) доцільності;
24) адекватності;
25) збалансованості;
26) передбачуваності;
27) системності;
28) наукового забезпечення;
29) ресурсної забезпеченості;
30) інші принципи, встановлені законодавством.

Стаття 4. Місце проведення та мова ведення пленарних засідань Ради

4.1. Пленарні засідання Ради проводяться у сесійній залі Ради за адресою: вулиця _____, будинок № ___, село/селище/місто ____ _____ район, _____ область.

4.2. Уразі необхідності може бути прийняте рішення про проведення пленарного засідання Ради в іншому місці. Рішення про проведення пленарного засідання Ради в іншому місці приймається розпорядженням сільського/селищного/міського голови, або іншою уповноваженою відповідно до закону особою.

4.3. Робота Ради та її діловодство ведеться українською мовою. У разі, коли промовець не володіє державною мовою, він має право користуватись мовою, зрозумілою для більшості депутатів Ради.

Стаття 5. Гласність у роботі Ради

5.1. Пленарні засідання Ради, засідання постійних комісій Ради та тимчасових контрольних комісій Ради є відкритими і гласними, за винятком випадків, коли Радою, постійною комісією Ради або тимчасовою контрольною комісією Ради прийнято рішення про проведення закритого пленарного засідання Ради.

5.2. Якщо прийняте у результаті закритого пленарного засідання рішення Ради не містить даних, розголошення яких призведе до порушення законодавства у сфері інформації та відповідної таємниці, воно оприлюднюється в установленому Регламентом порядку.

5.3. Гласність роботи Ради забезпечується:

1) доведенням до відома громадськості інформації про план роботи Ради;

2) пленарне засідання ради транслюється в мережі Інтернет у режимі реального часу, крім випадків розгляду питань, що містять інформацію з обмеженим доступом відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації;

3) публікацією звітів про роботу та рішень Ради у пресі;

4) уможливленням громадянам спостерігати (в порядку, обумовленому в підпунктом 6 пункту 5.3.) роботу Ради;

5) інтернет – ресурсом Ради, чи Громади, на якому розміщуються ухвалені рішення Ради та виконавчих органів Ради, а також забезпечується можливість їх пошуку за різними складовими: назвою, датою ухвалення, тощо.

5.4. Представники телебачення, радіо і преси акредитуються при Раді на певний строк, який не може бути більшим за строк дії повноважень Ради поточного скликання, шляхом поданням відповідної заяви, підписаної повноважною на те особою медіа секретареві Ради. Відмова в акредитації повинна бути вмотивованою і може бути оскаржена до Ради або до суду. Акредитованим представникам медіа надається можливість ознайомлення з матеріалами, які розповсюджуються серед депутатів Ради на пленарному засіданні Ради, за винятком тих, що слухаються у режимі «закритого засідання».

5.5. У разі порушення законодавства про інформацію або Регламенту представником медіа Рада процедурним рішенням може позбавити його акредитації на визначений нею термін.

5.6. На засіданнях Ради можуть бути присутніми посадові особи Ради, посадові особи органів державної влади, учасники адміністративного провадження, особи, що сприяють розгляду адміністративної справи, а також громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, фізичні особи – підприємці особи, юридичні особи, громадські об'єднання, що не мають статусу юридичної особи (далі – особи) на визначених для них місцях і за попереднім записом, який веде уповноважена особа (як правило, секретар Ради). Заявки на запис подаються до закінчення робочого дня, що передує пленарному засіданню Ради. Кількість присутніх обмежується наявною кількістю сидячих місць у відповідному секторі сесійної залі Ради.

5.7. Місця для депутатів Ради відводяться в залі пленарних засідань Ради окремо від місць для інших осіб, присутніх на засіданні, і не можуть бути зайняті іншими особами. Під час пленарного засідання Ради, особи (за винятком технічних працівників), які не є її депутатами Ради, не повинні перебувати в місці розміщення депутатів Ради.

Стаття 6. Запрошені на пленарне засідання Ради

6.1. На пленарні засідання сесії Ради та засідання її органів можуть запрошуватися учасники адміністративного провадження, особи, що сприяють розгляду адміністративної справи, гості, а також посадові особи Ради та органів державної влади.

Запрошення учасників адміністративного провадження та осіб, які сприяють розгляду адміністративної справи на пленарне засідання Ради здійснюється у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру».

6.2. Рада своїм рішенням може вимагати присутності на засіданні будь-якої посадової особи Ради.

6.3. Постійна комісія Ради може запросити посадову особу Ради, експерта, спеціаліста, свідка, перекладача на пленарне засідання Ради, на яких розглядаються питання, що опрацьовуються цією постійною комісією Ради або стосуються функціональної спрямованості її діяльності.

6.4. На вимогу Ради та посадових осіб Ради керівники розташованих або зареєстрованих на території Громади підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності зобов'язані прибути на пленарне засідання Ради або її органів для подання інформації з питань, віднесених до відання Ради та її органів, відповідей на запити депутатів.

6.5. Головуючий на пленарному засіданні Ради повідомляє депутатів Ради про осіб, присутніх на засіданні за офіційним запрошенням.

6.6. Особи, присутні на пленарних засіданнях Ради або на засіданнях її органів, повинні утримуватися від публічних проявів свого ставлення до того, що відбувається на пленарних засіданнях Ради або на засіданнях її органів, і не порушувати порядок. У разі порушення порядку такій особі (особам) головуючим на пленарному засіданні Ради або головуючим на засіданні іншого органу Ради робиться попередження, а в разі грубого порушення – таку особу (осіб) негайно може бути випроваджено з приміщення, де відбувається пленарне засідання Ради або засіданнях її органів.

Стаття 7. Встановлення державних та місцевих символів

7.1. Державний Прапор України встановлюється на будинку Ради на постійно.

7.2. Герб Громади та хоругва (прапор) Громади встановлюються на будинку Ради на постійно.

РОЗДІЛ ІІ. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ РАДИ

Стаття 8. Сесія Ради

8.1. Рада проводить свою роботу сесійно. Сесія Ради складається з пленарних засідань Ради, а також засідань постійних комісій Ради.

8.2. Сесія Ради є повноважною, якщо в її пленарному засіданні бере участь більше половини депутатів від загального складу Ради.

8.3. Загальний склад депутатів Ради _____ скликання становить_____.

8.4. Для автоматизації процесу проведення пленарних засідань сесій Ради може застосовуватися програмно-технічний комплекс системи електронного голосування.

8.5. Постійна комісія Ради або її робоча група може проводити своє засідання одночасно з пленарними засіданнями Ради у тому разі, коли проект рішення Ради визнано невідкладним, чи за дорученням Ради, якщо в цей час пленарне засідання Ради не пов'язане з прийняттям рішень, проведенням виборів, призначенням або затвердженням посадових осіб Ради.

8.6. Пленарні засідання Ради проводяться, як правило у робочі дні. Починаються о 10 годині і закінчуються не пізніше 18 години, з перервами на 15 хвилин через кожні 2 години роботи і на 30 хвилин для обідньої перерви. В разі необхідності початок та закінчення пленарного засідання Ради може бути змінено.

8.7. Пленарні засідання Ради можуть бути продовжено головуючим на пленарному засіданні Ради понад робочий час, визначений у пункті 8.6. цієї статті.

8.8. Кожне пленарне засідання Ради починається Державним гімном України.

Стаття 9. Скликання першої сесії Ради

9.1. Першу сесію новообраної Ради скликає відповідна територіальна виборча комісія не пізніш як через два тижні після реєстрації новообраних депутатів Ради у кількості, яка забезпечує повноважність складу Ради відповідно до Закону. Перше пленарне засідання Ради відкриває голова зазначеної територіальної виборчої комісії, який інформує Раду про підсумки виборів депутатів і сільського/селищного/міського голови, визнання їх повноважень і передає ведення сесії новообраному сільському/селищному/міському голові.

9.2. Сільський/селищний/міський голова інформує депутатів Ради про роботу підготовчої депутатської групи та оголошує порядок денний першої сесії Ради нового скликання.

9.3. Розгляд і затвердження порядку денного сесії Ради на подальший період роботи Ради здійснюється відповідно до вимог цього Регламенту.

Стаття 10. Документи, що надаються депутату Ради

10.1. Територіальна виборчою комісія не пізніше, як за 10 днів до початку першої сесії Ради нового скликання надсилає депутатам Ради довідкові матеріали про обраних депутатів.

Стаття 11. Підготовча група

11.1. Для підготовки першої сесії новообраної Ради утворюється підготовча депутатська група.

11.2. Персональний склад підготовчої депутатської групи формується головою відповідної територіальної виборчої комісії з числа депутатів Ради, обраних на відповідних місцевих виборах.

11.3. Підготовча депутатська група, на підставі пропозицій депутатів Ради готує:

1) проект порядку денного першої сесії Ради нового скликання;
2) проект рішення про перелік постійних комісій Ради та їх функції;
3) проекти інших документів, що виносяться на першу сесію Ради;
4) пропозиції щодо організації роботи першого пленарного засідання Ради.

11.4. Перше засідання підготовчої депутатської групи голова відповідної територіальної виборчої комісії скликає не пізніше як за п’ять днів до початку першої сесії Ради нового скликання.

11.5. Підготовча депутатська група здійснює роботу на засадах, встановлених для тимчасових контрольних комісій Ради, і припиняє свою діяльність із створенням постійних комісій Ради.

Стаття 12. Особливості ведення першої сесії Ради у разі не обрання сільського/селищного/міського голови

12.1. У разі, якщо на час проведення першої сесії Ради сільський/селищний/міський голова не зареєстрований відповідно до законодавства про місцеві вибори, про що на сесії Ради інформує голова територіальної виборчої комісії, Рада обирає тимчасову президію з числа депутатів Ради в кількості трьох – п'яти осіб. Члени тимчасової президії почергово головують на пленарних засіданнях Ради до обрання секретаря Ради. З часу обрання секретаря Ради він головує на пленарних засіданнях Ради.

Стаття 13. Скликання сесії Ради

13.1. Сесії скликаються за необхідності, але не менше одного разу на квартал, а з питань відведення земельних ділянок та надання документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності – не рідше ніж один раз на місяць сільським/селищним/міським головою.

13.2. Сесія Ради скликається для розгляду електронної петиції, що набрала необхідну кількість підписів, протягом строку, встановленого для її розгляду.

13.3. Сесія Ради скликається з метою розгляду питання щодо укладення спеціального інвестиційного договору протягом місяця після отримання від уповноваженого органу проекту спеціального інвестиційного договору згідно із Законом України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями».

13.4. Сесії Ради, окрім першої, скликаються:

сільським/селищним/міським головою шляхом видання ним розпорядження;

секретарем ради – у випадках, передбачених чинним законодавством України;

за пропозицією не менш як однієї третини депутатів від загального Ради – у випадках, передбачених чинним законодавством України;

за пропозицією виконавчого комітету Ради – у випадках, передбачених чинним законодавством України.

13.5. Сесія Ради також скликається сільським/селищним/міським головою за пропозицією не менш як однієї третини депутатів від загального складу Ради, виконавчого комітету Ради. У цьому випадку до сільського/селищного/міського голови подаються або надсилаються рекомендованим листом підписані вищезазначеними ініціаторами мотивовані пропозиції щодо скликання сесії Ради із зазначенням питань, розгляд яких пропонується, проектами рішень Ради з цих питань, оформленими у визначеному законом та Регламентом порядку.

У разі, якщо пропозиції подаються депутатами Ради, вони повинні супроводжуватися підписними листами із прізвищами, іменем, по-батькові та підписами не менше як однієї третини депутатів від загального складу Ради.

Пропозиції, які не оформлено належним чином згідно цього Регламенту, вважаються такими, що не подані, про що сільський /селищний/міський голова повинен повідомити ініціаторів у триденний строк.

13.6. У разі немотивованої відмови сільського/селищного/міського голови або неможливості його скликати сесію Ради сесія скликається секретарем Ради у випадках:

1) якщо сесія Ради не скликається сільським головою у строки, передбачені чинним законодавством України;

2) якщо сільський/селищний/міський голова без поважних причин не скликав сесію Ради у двотижневий строк після настання умов, передбачених пунктом 13.5. цієї статті.

13.7. У разі якщо сільський/селищний/міський голова або секретар Ради у двотижневий строк не скликають сесію Ради на вимогу суб'єктів, зазначених у пунктах 13.4. цієї статті, або у разі якщо такі посади є вакантними сесія може бути скликана депутатами Ради, які становлять не менш як одну третину складу Ради.

13.8. Сесію відкриває і веде сільський/селищний/міський голова, а у випадках, передбачених пунктом 13.6. цієї статті – секретар Ради. У випадку, передбаченому пунктом 13.7. цієї статті, сесію відкриває за дорученням групи депутатів, з ініціативи якої скликана сесія Ради, один з депутатів Ради, що входить до її складу, а веде за рішенням Ради – один з депутатів Ради.

13.9. Рішення про скликання сесії Ради відповідно до закону та цього Регламенту доводиться секретарем Ради до відома депутатів та населення не пізніш як за десять днів до сесії, а у виняткових випадках – не пізніш як за день до сесії із зазначенням часу скликання, місця проведення та питань, які передбачається внести на розгляд Ради.

13.10. Інформація про місце і час проведення та про запланований порядок денний сесії Ради оприлюднюється через засоби масової інформації або іншим публічним способом.

13.11. Секретар Ради або інша уповноважена посадова особа Ради забезпечує отримання кожним депутатом Ради проектів рішень та інших матеріалів, необхідних для розгляду питань порядку сесії Ради, не пізніше як до її відкриття.

13.12. За наявності технічної можливості документи, зазначені у пункті 13.11. цієї статті, направляються депутату Ради на його електронну пошту, вказану в особовій картці депутата Ради. Депутат Ради зобов'язаний вчасно повідомляти Раду про зміну своєї електронної адреси.

13.13. Окрім чергових сесій Ради, визначених планом роботи Ради, ініціатори в порядку, визначеному чинним законодавством України, можуть скликати позачергові сесії Ради. Мотивовані пропозиції про скликання позачергової сесії Ради, підписані ініціаторами у встановленому порядку, надсилаються сільському/селищному/міському голові, а у разі відмови сільського/селищного/міського голови або неможливості ним скликати сесію Ради сесія скликається відповідно до чинного законодавства. Мотивовані пропозиції надсилаються з визначенням питань і з проектами документів, розгляд яких пропонується.

Стаття 14. Відкриття та закриття сесії Ради

14.1. Відкриття сесії Ради оголошується головуючим на пленарному засіданні Ради.

14.2. Відкриваючи сесію Ради, головуючий на пленарному засіданні Ради повідомляє номер сесії Ради, скликання Ради та оголошує підставу її скликання відповідно до закону та цього Регламенту.

14.3. Перед закриттям пленарного засідання Ради головуючий на пленарному засіданні Ради уточнює час проведення наступного пленарного засідання Ради. Питання, не розглянуті на поточному пленарному засіданні Ради, підлягають розгляду на наступному пленарному засіданні Ради у визначеній послідовності.

14.4. Сесія Ради не може бути закритою, якщо Рада не розглянула і не вирішила всі питання порядку денного.

14.5. Під час відкриття та закриття сесії Ради виконується Державний Гімн України.

Стаття 15. Лічильна комісія Ради

15.1. Лічильною комісією Ради є робочий орган сесії Ради, що створюється для підрахунку голосів депутатів Ради під час голосування.

15.2. Лічильна комісії Ради обирається з числа депутатів Ради в кількості трьох – п'яти осіб.

15.3. Лічильна комісія Ради обираються Радою процедурним рішенням за пропозицією сільського/селищного/міського голови та депутатів Ради. Лічильна комісія Ради не може складатися тільки з членів однієї депутатської групи та/або фракції. Підрахунок голосів під час обрання першої лічильної комісії Ради здійснює головуючий на пленарному засіданні Ради.

15.4. Лічильна комісія Ради обирає зі свого складу голову. Засідання лічильної комісії Ради проводяться гласно і відкрито.

15.5. У роботі лічильної комісії Ради не можуть брати участі депутати Ради, кандидатури яких включені до бюлетенів для таємного голосування.

15.6. Рішення лічильної комісії Ради приймається більшістю голосів членів лічильної комісії Ради.

Стаття 16. Формування порядку денного сесії Ради

16.1. Пропозиції до проекту порядку денного сесії Ради вносяться сільським/селищним/міським головою, секретарем Ради, депутатами Ради, постійними комісіями Ради, старостою, виконавчим комітетом Ради, головою місцевої державної адміністрації, загальними зборами (конференцією) жителів, громадськими слуханнями, жителями у порядку місцевої ініціативи.

16.2. Пропозиції щодо прийняття рішень Ради, які відповідно до закону є регуляторними актами, вносяться з урахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

16.3. Пропозиції щодо прийняття рішень Ради, які відповідно до закону є нормативно-правовими актами, вносяться з урахуванням вимог Закону України «Про правотворчу діяльність».

16.4. Пропозиції до проекту порядку денного сесії Ради вносяться заздалегідь, але не не пізніше як за десять днів до проведення пленарного засідання Ради, а у випадку скликання позачергової сесії Ради– не пізніше ніж за сутки до відкриття сесії. За рішенням більшості депутатів від загального складу Ради до порядку денного сесії Ради може бути включено будь-яке питання, якщо воно не стосується прийняття та/або припинення публічної служби посадових осіб Ради, прийняття, скасування або внесення змін до рішень Ради нормативно-правового характеру.

16.5. Проекти рішень Ради оприлюднюються на офіційному веб-сайті Ради в порядку, передбаченому Законом України «Про доступ до публічної інформації», крім випадків виникнення надзвичайних ситуацій та інших невідкладних випадків, передбачених законом, коли такі проекти рішень Ради оприлюднюються негайно після їх підготовки.

16.6. Пропозиція щодо кожного питання, яке пропонується включити до проекту порядку денного сесії Ради, подається у ініціатором у формі проекту рішення із супровідним листом.

16.7. Розділ «Різне» включається до порядку денного кожної сесії Ради незалежно від кількості питань, внесених на розгляд Ради. До розділу «Різне» не можуть вноситись питання: про дострокове припинення повноважень посадових осіб Ради, які перебувають на виборних посадах; про притягнення осіб до дисциплінарної відповідальності; про розпорядження майном або коштами.

Стаття 17. Вимоги до проекту рішення Ради

17.1. Проект рішення Ради, що планується винести на розгляд та вирішення сесії Ради, подається (надсилається) секретарю Ради у друкованій або електронній формі (у текстовому форматі).

17.2. До проекту рішення Ради додається пояснювальна записка, в якій вказується:

1) характеристика стану речей у питанні, яке унормовує рішення Ради;

2) потреба і мета прийняття рішення Ради;

3) прогнозовані суспільні, економічні, фінансові та юридичні наслідки прийняття рішення Ради;

4) прогноз щодо можливого зменшення надходжень або збільшення видатків місцевого бюджету;

5) результати громадського обговорення чи громадських слухань з цього питання, якщо це визначено законодавством або рішенням Ради;

6) інформація про погодження проекту необхідними виконавцями чи службами відповідно до їх повноважень, якщо рішення не стосується виключно діяльності Ради;

7) інформація про проведення процедур передбачених для прийняття регуляторних актів;

8) інша інформація, яка на думку розробника проекту є важливою для прийняття рішення Ради.

Проекти рішень Ради, які стосуються питань регулювання земельних відносин подаються (надсилаються) секретарю Ради без пояснювальної записки.

17.3. Друкований примірник проекту рішення Ради повинен мати такі реквізити: у правому верхньому куті на бланку рішення Ради – помітку «Проект» і прізвища авторів, нижче ліворуч – назву рішення; ще нижче – текст проекту рішення.

17.4. Текст проекту рішення Ради має складатися з таких частин:

1) мотивуючої, в якій містяться посилання на закон, інший нормативно-правовий акт або документ, обставини, якими викликана необхідність прийняття даного рішення;

2) вирішальної, в якій конкретно і чітко формулюються рішення, виконавці поставленого завдання, а також рішення, в які вносяться зміни та/або які втрачають чинність у зв'язку з прийняттям даного рішення;

3) заключної, в якій вказані посадова особа Ради або постійна комісія Ради, на яких покладається контроль за виконанням рішення Ради.

17.5. До проекту рішення Ради додаються передбачені текстом додатки в оригіналі або належним чином завірені копії відповідних документів.

17.6. Проект рішення Ради, що є адміністративним актом та який планується винести на розгляд та вирішення сесії Ради, подається (надсилається) секретарю Ради у друкованій або електронній формі (у текстовому форматі) з врахуванням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру».

17.7. Текст проекту рішення Ради, що є адміністративним актом, має складатися з таких частин:

1) вступної, в якій зазначаються найменування Ради, дата прийняття адміністративного акта та його реєстраційний номер, відомості в обсязі, достатньому для встановлення особи адресата адміністративного акта, та його контактні дані;

2) мотивувальної, в якій зазначаються:

– дата подання заяви або скарги та стислий зміст вимоги, що в ній міститься (у разі прийняття акта за заявою або скаргою особи);

– фактичні обставини адміністративної справи;

– зміст документів та відомості, враховані під час розгляду адміністративної справи;

– посилання на докази або інші матеріали адміністративної справи, на яких ґрунтуються висновки Ради;

– детальна правова оцінка обставин, виявлених Радою, та чітке зазначення висновків, зроблених на підставі такої правової оцінки виявлених обставин;

3) резолютивної, в якій зазначаються зазначається суть прийнятого за результатами розгляду адміністративної справи рішення. Крім того, можливе викладення додаткових положень, якими можуть бути, зокрема:

– застереження про можливість відкликання адміністративного акта;

– положення, що зобов'язує адресата виконати або припинити певну дію (зобов'язання);

– застереження про те, що в подальшому зобов'язання може бути запроваджено, змінено чи доповнено;

4) заключної, в якій зазначаються строк набрання адміністративним актом чинності та спосіб визначення такого строку. В адміністративному акті, який негативно впливає на право, свободу чи законний інтерес особи або покладає на неї певний обов'язок, зазначаються строки і порядок його оскарження (у тому числі найменування та місцезнаходження адміністративного органу, який є суб'єктом розгляду скарги, та вид суду, до якого особа може подати позов). У разі якщо подання скарги чи пред'явлення позову не зупиняє дію адміністративного акта, у заключній частині повинна міститися вказівка на такий винятковий правовий наслідок з посиланням на правові підстави для такого винятку.

17.8. Проект рішення Ради, що має нормативно-правовий характер та який планується винести на розгляд та вирішення сесії Ради, подається (надсилається) секретарю Ради у друкованій або електронній формі (у текстовому форматі) з врахуванням порядку, визначеного Законом України «Про правотворчу діяльність».

Стаття 18. Узгодження проекту рішення Ради

18.1. Секретар Ради розглядає поданий проект рішення Ради та визначає перелік постійних комісій Ради та відповідних структурних підрозділів виконавчих органів Ради, які мають попередньо його розглянути чи завізувати.

18.2. Після вирішення питань, передбачених у п. 18.1. цієї статті, секретар Ради передає проект рішення Ради до цих виконавців в порядку, встановленому для служби діловодства Ради.

18.3. Секретар передає підготовлений проект рішення Ради на розгляд сільському/селищному/міському голові для включення його до проекту порядку денного сесії Ради у разі, якщо проект пройде передбачені цим Регламентом попередні розгляди та візування і на ньому будуть погоджувальні підписи (візи).

18.4. Візи проставляються на зворотній стороні першого примірника останнього аркуша проекту рішення Ради і розміщуються таким чином: ліворуч – назва посади, праворуч – підпис і розшифрування підпису, знизу під розшифруванням підпису – дата візування. Під візами у нижньому лівому кутку проставляються прізвище та службовий телефон виконавця проекту рішення Ради.

18.5. Візування проекту рішення Ради є обов'язковим. У разі наявності у того, хто візує, зауважень і пропозицій, їх викладають на окремому аркуші, про що на проекті рішення Ради робиться відповідна відмітка. Ці зауваження і пропозиції зберігаються разом з оригіналом проекту рішення Ради.

Якщо у процесі візування до проекту рішення Ради внесено суттєві зміни, він підлягає доопрацюванню, передрукуванню і повторному візуванню.

18.6. Друкування та розмноження проектів рішень Ради та інших матеріалів сесії Ради проводиться з примірника, підготовленого відповідно до вимог Регламенту.

18.7. Секретар Ради відповідає за забезпечення депутатів необхідною кількістю копій проектів рішень Ради не пізніше як за три дні до відповідного пле-

нарного засідання Ради або не пізніше як за день до сесії Ради, у разі скликання позачергової сесії Ради.

18.8. Узагальнення зауважень і пропозицій до проекту рішення Ради, вироблення остаточного його варіанта покладається на ініціаторів проекту і можуть бути додатково розглянуті на спільних засіданнях постійних комісій Ради. Поправки до проектів рішень Ради зводять у порівняльну таблицю для розгляду на пленарному засіданні Ради.

Стаття 19. Затвердження порядку денного сесії Ради

19.1. Проект порядку денного сесії Ради обговорюється і затверджується в цілому більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

19.2. До затвердженого порядку денного сесії Ради можуть включатися додаткові питання шляхом внесення змін до нього – більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

19.3. Рада може прийняти більшістю голосів депутатів від загального складу Ради мотивоване рішення про відкладення розгляду питання із затвердженого порядку денного сесії Ради на наступне пленарне засідання Ради. Таке рішення може прийматись не більше двох разів щодо одного і того ж питання порядку денного сесії Ради.

Стаття 20. Порядок підготовки, розгляду та прийняття регуляторних актів

20.1. В цьому Регламенті терміни: «регуляторний акт», «аналіз регуляторного впливу», «відстеження результативності регуляторного акта», «перегляд регуляторного акта», «звіт про відстеження результативності регуляторного акта» вживаються у значенні, визначеному Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

20.2. Підготовка проектів регуляторних актів здійснюється на підставі плану діяльності з підготовки цих проектів на наступний календарний рік, який затверджується Радою не пізніше 15 грудня поточного року та оприлюднюється відповідно до Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

20.3. Розробник (виконавець) регуляторного акту готує аналіз регуляторного впливу відповідно до Методики підготовки аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта, затвердженої Кабінетом Міністрів України від 11.03.2004 року № 308.

20.4. Проект регуляторного акта разом з проектом регуляторного впливу оприлюднюється у спосіб, визначений ст. 13 Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» не пізніше п’яти робочих днів з дня оприлюднення повідомлення про оприлюднення цього проекту регуляторного акта.

20.5. Розробник (виконавець) проекту регуляторного акта враховує або мотивовано відхиляє зауваження і пропозиції фізичних та/або юридичних осіб, їх

об'єднань у встановлені Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» строки.

20.6. Стосовно кожного регуляторного акта послідовно здійснюється базове, повторне та періодичне відстеження його результативності.

20.7. У випадках, визначених Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» аналіз регуляторного впливу не готується. Постійна комісія Ради з питань планування, бюджету, фінансів, економіки, інвестицій, регуляторної політики, міжнародних відносин та зовнішньо-економічного зв'язку забезпечує підготовку експертного висновку щодо регуляторного впливу, що здійснюється відповідно до вимог цього Закону. Голова цієї постійної комісії Ради доповідає на пленарному засіданні Ради, при представленні проекту регуляторного акта, висновки щодо його відповідності вимогам цього Закону, підготовлені на підставі аналізу регуляторного впливу та експертного висновку.

Стаття 21. Порядок підготовки, розгляду та прийняття нормативно-правових актів

21.1. Підготовка, розгляд та прийняття Радою нормативно-правових актів здійснюється на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, з врахуванням правових та організаційних засад правотворчої діяльності, принципів і порядку їх здійснення, учасників правотворчої діяльності, правил техніки нормопроектування, порядку здійснення обліку нормативно-правових актів, а також правил дії нормативно-правових актів, усунення прогалин, подолання колізій у нормативно-правових актах та здійснення контролю за реалізацією нормативно-правових актів, визначених Законом України «Про правотворчу діяльність».

Стаття 22. Порядок підготовки, розгляду, прийняття адміністративних актів

22.1. При здійсненні Радою функцій публічної адміністрації, Рада для вирішення конкретної справи, спрямованої на набуття, зміну, припинення чи реалізацію прав та/або обов'язків окремої особи (осіб) приймає адміністративний акт (рішення або юридично значущу дію індивідуального характеру).

22.2. В цьому Регламенті терміни: «адміністративний орган», «адміністративна справа», «адміністративний акт», «адміністративне провадження», «адміністративна процедура», «публічний інтерес», «дискреційне повноваження», «особа», «процедурна дія», «процедурне рішення», «функції публічної адміністрації», «правонаступництво адміністративного органу» вживаються у значенні, визначеному в Законі України «Про адміністративну процедуру».

22.3. Алгоритм ініціювання та початку адміністративного провадження, залучення заінтересованих осіб та осіб, що сприяють розгляду адміністративної справи, зупинення, поновлення та закриття адміністративного провадження, дослідження обставин адміністративної справи та збирання доказів, розгляд та вирішення адмі-

ністративної справи, прийняття та оформлення адміністративного акта, набрання ним чинності, визнання нікчемним адміністративного акта, відкликання правомірного адміністративного акта, визнання недійсним протиправного адміністративного акта, оскарження адміністративного акта, перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами та виконання адміністративного акта визначений Законом України «Про адміністративну процедуру», з врахуванням положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

РОЗДІЛ ІІІ. ПРОВЕДЕННЯ ПЛЕНАРНОГО ЗАСІДАННЯ РАДИ

Стаття 23. Реєстрація депутатів Ради

23.1. Перед початком кожного пленарного засідання Ради секретарем Ради проводиться реєстрація депутатів Ради. Уразі неможливості прибути на сесію Ради депутат Ради особисто повідомляє про це сільського/селищного/міського голову або секретаря Ради із зазначенням причини.

23.2. Головуючий на пленарному засіданні Ради повідомляє присутніх про підсумки реєстрації та причини відсутності депутатів Ради.

Дані реєстрації є підставою для відкриття пленарного засідання Ради. Якщо за даними реєстрації відкриття пленарного засідання Ради у зв'язку з відсутністю необхідної кількості депутатів Ради, головуючий на пленарному засіданні Ради може оголосити перерву або встановлює інший день пленарного засідання Ради.

23.3. Сесія Ради є правомочною якщо в її засіданні бере участь більше половини депутатів від загального складу Ради.

Стаття 24. Головуючий на пленарному засіданні Ради

24.1. Сільський/селищний/міський голова відкриває, веде і закриває пленарні засідання Ради.

24.2. У разі відсутності сільського/селищного/міського голови або у випадках, передбачених законом та цим Регламентом, обов'язки головуючого на пленарному засіданні Ради виконує секретар Ради – за посадою, або одноразово обраний депутатами головуючий на пленарному засіданні Ради в інших випадках, визначених законом та цим Регламентом.

24.3 На час доповіді, співдоповіді або виступу у дебатах головуючого на засіданні Ради, а також під час розгляду питання персонально щодо головуючого на засіданні Ради ведення засідання доручається секретарю Ради, а в разі його відсутності чи за обставин, що не дозволяють йому проводити засідання, – іншій особі з числа депутатів Ради.

Стаття 25. Повноваження головуючого на пленарному засіданні Ради

25.1. Головуючий на пленарному засіданні Ради:

1) відкриває, закриває та неупереджено веде пленарне засідання Ради, оголошує перерви;

2) виносить на обговорення проекти рішень Ради, оголошує їх повну назву, ініціаторів внесення;

3) інформує про матеріали, що надійшли на адресу Ради;

4) організовує розгляд питань;

5) повідомляє списки осіб, які записалися для виступу;

6) надає слово для доповіді (співдоповіді), виступу, оголошує наступного промовця;

7) створює рівні можливості депутатам Ради для участі в обговоренні питань;

8) ставить питання на голосування, оголошує його результати;

9) забезпечує дотримання цього Регламенту всіма присутніми на засіданні;

10) робить офіційні повідомлення, а також ті, які вважає за необхідне оголосити;

11) вживає заходів до підтримання порядку на пленарному засіданні Ради;

12) має право виправляти фактологічні помилки, допущені у виступах на пленарному засіданні Ради;

13) здійснює інші повноваження, передбачені законом та цим Регламентом.

25.2. Під час пленарного засідання Ради головуючий на пленарному засіданні Ради не коментує і не дає оцінок щодо промовців та їх виступів, за винятком випадків, зазначених в цьому Регламенті.

25.3. Головуючий на пленарному засіданні Ради може доручити іншим особам зачитувати письмові документи, пропозиції щодо обговорюваного питання.

25.4. З питань, підготовлених відповідною постійною комісією Ради, документи, пропозиції від цієї комісії зачитує її голова або визначений цією комісією доповідач.

Стаття 26. Розгляд питань порядку денного сесії Ради

26.1. Питання затвердженого порядку денного сесії Ради, як правило, розглядаються у тій черговості, у якій вони були затверджені.

26.2. В окремих випадках черговість розгляду питань може бути змінено за рішенням Ради, прийнятим більшістю голосів депутатів від загального складу Ради після обговорення за скороченою процедурою.

26.3. При цьому заслуховується виступ ініціатора такої пропозиції з її обґрунтуванням, опонента пропозиції, а також заслуховується виступ з цього питання сільського/селищного/міського голови або секретаря Ради і представника відповідної постійної комісії Ради.

26.4. Під час роботи сесії Ради пропозиції про зміни її порядку денного можуть вноситися:

1) сільським/селищним/міським головою;

2) секретарем Ради;

3) постійною комісією Ради;

4) депутатською групою та/або фракцією;

5) депутатом Ради.

26.5. Обговорення питання на сесії Ради включає:

– доповідь, запитання доповідачу, відповіді на них;

– проведення слухання в адміністративній справі (в адміністративних провадженнях);

– співдоповідь (у разі потреби), запитання співдоповідачам, відповіді на запитання;

– виступи депутатів Ради;

– оголошення головуючим на пленарному засіданні Ради про припинення обговорення та повідомлення про кількість промовців, які виступили і які записалися на виступ;

– заключне слово доповідача;

– уточнення та оголошення головуючим на пленарному засіданні Ради пропозицій, які надійшли щодо обговорюваного питання і будуть ставитися на голосування.

26.6. Час для доповідей, виступів, проведення слухання в адміністративній справі, повторних виступів, виступів з процедурних питань та мотивів голосування встановлюється окремим голосуванням при затвердженні регламенту роботи кожної сесії Ради.

26.7. Припинення виступів може відбуватися у таких випадках:

– якщо список бажаючих виступити вичерпано;

– якщо ніхто не подав заяву про надання слова;

– у разі закінчення часу, визначеного для виступів;

– у разі внесення пропозицій депутатів Ради щодо припинення обговорення.

Обговорення припиняється достроково якщо за це проголосувало більше половини присутніх на пленарному засіданні Ради депутатів Ради.

26.8. Депутатські групи та/або фракції мають право на гарантований виступ свого представника на пленарному засіданні Ради з кожного питання порядку денного сесії Ради.

26.9. Після припинення обговорення перед голосуванням доповідач має право на заключне слово до п'яти хвилин. Тексти виступів депутатів, які записалися для виступу, але не мали змоги виголосити їх у зв'язку з припиненням обговорення, на прохання депутатів можуть бути включені до протоколу сесії Ради.

26.10. За згодою більшої половини присутніх на пленарному засіданні Ради депутатів Ради розгляд питань порядку денного сесії Ради може відбуватися за спрощеною процедурою.

Стаття 27. Порядок надання слова на пленарному засіданні Ради

27.1. На пленарному засіданні Ради ніхто не може виступати без дозволу головуючого на цьому пленарному засіданні Ради. Заява про надання слова для виступу з будь-якого питання порядку денного сесії Ради подається в письмовій чи усній формі на ім'я головуючого на пленарному засіданні Ради після затвердження порядку денного сесії Ради.

Головуючий на пленарному засіданні Ради надає слово в разі усного звернення для оголошень, внесення пропозицій, запитань повідомлень, довідок тощо.

27.2. Учасники адміністративного провадження мають право бути заслуханими Радою з питань, що є предметом адміністративного провадження, до при-

йняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес такого учасника.

27.3. Слово для виступу депутатам Ради головуючий на пленарному засіданні Ради надає із дотриманням черговості, визначеної при записі на виступ. Слово з процедурних питань надається депутатам Ради позачергово.

27.4. В окремих випадках, коли не надійшло письмових заявок, а також для розгляду процедурних питань головуючий пленарному засіданні Ради надає слово для виступу за зверненням депутата Ради, підтвердженим підняттям руки.

27.5. Для доповіді надається час тривалістю до 10 хвилин, співдоповіді – до 5 хвилин, запитання та відповіді доповідачеві – до 10 хвилин і заключного слова – 5 хвилин.

27.6. Для виступів в обговоренні надається час тривалістю 5 хвилин: для повторних виступів у обговоренні, для виступів за процедурою скороченого обговорення, а також для виступів щодо постатейного голосування проектів рішень Ради, для заяв, внесення запитів, резолюцій, виступів у «різному» – 3 хвилини; для виступів щодо кандидатур, процедури та з мотивів голосування, пояснень, зауважень, запитань, пропозицій, повідомлень і довідок, внесення поправок – 2 хвилини.

27.7. Головуючий на пленарному засіданні Ради може надати промовцю триваліший час, якщо ніхто з присутніх депутатів Ради не заперечує. У разі наявності заперечень триваліший час може надаватися за прийнятим без обговорення процедурним рішенням Ради.

27.8. Якщо виступ промовця був перерваний, наданий для виступу час продовжується на відповідний термін.

27.9. Розгляд питання порядку денного сесії Ради не може перериватися розглядом інших питань порядку денного: якщо таке відбувається, то розгляд перерваного питання починається спочатку.

27.10. Депутат Ради у будь-який момент може відмовитись від свого запису на виступ.

27.11. Якщо депутат Ради у момент надання йому слова для виступу відсутній у залі засідань сесії Ради, вважається, що він відмовився від виступу.

27.12. Окремі репліки чи виступи депутатів Ради з місця, зроблені без надання слова головуючим на пленарному засіданні Ради, є неприпустимими, до уваги не беруться та до протоколу сесії Ради і стенограми пленарних засідань Ради не вносяться.

27.13. Депутату Ради, який не зареєструвався, слово для будь-яких виступів, крім заяви, не надається.

27.14. Право на гарантований виступ на засіданні сесії Ради мають:

– представники депутатських груп та/або фракцій;

– постійні комісії Ради, які попередньо розглядали дане питання порядку денного та приймали з цього приводу відповідні висновки та рекомендації;

– староста відповідного старостинського округу Громади, якщо це стосується інтересів жителів відповідного села;

– представникові ініціативної групи від якої було внесене на розгляд питання в порядку місцевої ініціативи;

– учасники адміністративного провадження до прийняття адміністративного акта, який може негативно вплинути на право, свободу чи законний інтерес такого учасника.

Стаття 28. Вимоги до виступів на пленарному засіданні Ради

28.1. Промовець повинен виступати тільки з того питання, з якого йому надано слово, та дотримуватися тривалості часу, наданого для виступу.

28.2. Виступ з мотивів голосування має визначати позицію щодо голосування «за», «проти», «утримався».

28.3. Депутат Ради може виступати з одного питання не більше двох разів. Це обмеження не стосується доповідача з даного питання.

28.4. Запитання доповідачам, співдоповідачам, учасникам адміністративного провадження та особам, що сприяють розгляду адміністративної справи ставляться письмово або усно з дозволу головуючого на пленарному засіданні Ради.

Стаття 29. Дотримання дисципліни та норм етики на пленарних засіданнях Ради

29.1. Депутатам Ради забороняється вносити до сесійної зали Ради, або до іншого приміщення (місця), в якому проводиться пленарне засідання Ради, та використовувати під час проведення пленарного засідання Ради плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, які не мають на меті забезпечення депутатської діяльності.

29.2. На пленарному засіданні Ради депутат Ради не повинен перешкоджати викладенню або сприйняттю виступу (вигуками, оплесками, вставанням, розмовами по мобільному телефону тощо), вживати образливі висловлювання та непристойні слова, закликати до незаконних дій.

29.3. Якщо депутат Ради вважає, що промовець або головуючий на пленарному засіданні Ради неправильно тлумачить його слова або дії, він може в письмовій формі звернутися до головуючого на пленарному засіданні Ради з проханням надати йому слово для пояснень чи зауважень. Головуючий на пленарному засіданні Ради надає депутату Ради слово відразу або вкінці обговорення, але до голосування. В останньому випадку головуючий на пленарному засіданні Ради відразу повідомляє депутатів Ради про надходження такого звернення від депутата Ради і визначає час, коли йому буде надано слово.

29.4. Якщо головуючий на пленарному засіданні Ради звертається до промовця, то останній повинен негайно зупинити свій виступ. Якщо промовець не зробив цього, головуючий на пленарному засіданні Ради припиняє його виступ.

29.5. Якщо промовець перевищує час, відведений для виступу, або висловлюється не з обговорюваного питання чи виступає не з тих підстав, з яких йому надано слово, головуючий на пленарному засіданні Ради попереджає його про це, а в разі подальшого порушення вимог Регламенту – позбавляє його слова.

29.6. Особам, присутнім на пленарному засіданні Ради, забороняється вносити до сесійної зали Ради, або до іншого приміщення (місця), в якому проводиться

пленарне засідання Ради та використовувати під час проведення пленарного засідання Ради плакати, лозунги, гучномовці, інші предмети, що можуть створити перешкоди у проведенні пленарного засідання Ради. Такі особи повинні дотримуватися дисципліни, не порушувати порядок, утримуватися від публічних проявів свого ставлення до того, що відбувається на пленарному засіданні Ради.

29.7. За пропозицією головуючого на пленарному засіданні Ради або за пропозицією депутата Ради, підтриманою однією третиною голосів депутатів від загального складу Ради, особи, які порушили вимоги п. 29.6. цієї статті, зобов'язані залишити сесійну зали Ради, або інше приміщення (місце), в якому проводиться пленарне засідання Ради.

Стаття 30. Оголошення голосування

30.1. Після закінчення обговорення головуючий на пленарному засіданні Ради повідомляє депутатів Ради про перехід до голосування.

30.2. З цього моменту слово може надаватися тільки щодо процедурних питань способу чи порядку голосування і тільки до моменту заклику проголошення головуючим фрази: «ставиться на голосування....».

30.3. Голосування не відокремлюється в часі від оголошення головуючим на пленарному засіданні Ради пропозицій, що ставляться на голосування.

30.4. Перед голосуванням головуючий на пленарному засіданні Ради оголошує:

1) необхідну кількість голосів для прийняття рішення Ради;

2) вид голосування (якщо з цього приводу є спеціальні вимоги законодавства чи Регламенту або з цих питань від депутатів Ради надійшли пропозиції).

Стаття 31. Перерва перед голосуванням

31.1. Після обговорення питання порядку денного сесії Ради до початку голосування голова постійної комісії Ради чи керівник депутатської групи та/або фракції може внести мотивовану пропозицію про перерву у пленарному засіданні Ради для узгодження позицій щодо голосування.

31.2. Така пропозиція ставиться на голосування без обговорення і вважається схваленою за підтримки третини депутатів Ради, зареєстрованих на пленарному засіданні Ради.

31.3. Тривалість перерви визначається головуючим на пленарному засіданні Ради в межах від 15 до 30 хвилин.

Стаття 32. Загальні вимоги до голосування пропозицій

32.1. На голосування ставляться всі пропозиції і поправки, що надійшли у письмовому вигляді і не були відкликані.

32.2. Якщо окрема думка депутата Ради містить пропозиції щодо обговорюваного питання, головуючий на пленарному засіданні Ради оголошує ці пропозиції і ставить їх на голосування також.

32.3. Головуючий на пленарному засіданні Ради може відмовити ініціатору пропозиції чи поправки поставити на голосування запропонований ним текст, якщо текст сформульовано нечітко або не стосується обговорюваного питання, суперечить раніше прийнятим рішенням Ради, повторює по суті відхилений Радою текст. Процедурне рішення з цього приводу може прийматися Радою без обговорення.

32.4. Відхилені Радою пропозиції і поправки щодо вже прийнятого тексту при повторному їх внесенні (в ході розгляду того ж питання порядку денного сесії Ради) на голосування не ставляться, крім випадку, коли після скасування рішення щодо прийнятого тексту його розгляд починається знову.

Стаття 33. Голосування альтернативних пропозицій

33.1. У разі, коли дві або більше пропозицій, що стосуються одного й того ж питання, виключають одна одну (альтернативні пропозиції), Рада, якщо вона не прийме іншого рішення, проводить голосування пропозицій у порядку їх внесення і виявляє з них ту, яка є прийнятною для подальшого розгляду за її суттю. Результатом вибору однієї з таких пропозицій є відхилення інших, і решта на голосування не ставиться. Однією з альтернатив може бути прийняття проекту рішення Ради у першому читанні і відправлення проекту на доопрацювання у постійних комісіях Ради.

33.2. Якщо до пропозиції, визнаної голосуванням прийнятною для подальшого розгляду, не надійшло жодної поправки, вона вважається прийнятою в цілому; в інших випадках її подальше обговорення і голосування щодо неї здійснюються на загальних засадах без врахування голосування про її прийнятність для розгляду.

Стаття 34. Голосування поправок

34.1. Внесена до пропозиції поправка до проекту рішення Ради ставиться на голосування раніше, ніж сама пропозиція. Якщо внесена поправка має на меті відхилення пропозиції, то на голосування ставиться текст пропозиції.

34.2. Поправка до поправки ставиться на голосування раніше, ніж основна поправка. У поправку до поправки зміни і доповнення шляхом голосування не вносяться, а подаються у вигляді окремої пропозиції.

34.3. У разі внесення до пропозиції двох або більше поправок головуючий на пленарному засіданні Ради проводить голосування спочатку щодо поправки, яка найбільше змінює суть пропозиції, потім – щодо поправки, яка менше змінює суть пропозиції, після неї – щодо поправки доповнення і так далі, доки всі поправки не будуть проголосовані. Якщо ж результатом прийняття однієї поправки буде відхилення іншої альтернативної поправки, остання на голосування не ставиться.

34.4. Після голосування поправок до пропозиції на голосування в цілому ставиться пропозиція з внесеними до неї поправками.

Стаття 35. Оголошення суті голосування

35.1. Перед голосуванням, головуючий на пленарному засіданні Ради зачитує тексти пропозиції чи поправки, що будуть ставитися на голосування, при цьому називається ініціатор внесення тексту.

35.2. Перед голосуванням кількох пропозицій або поправок, які виключають одна одну, головуючий на пленарному засіданні Ради послідовно оголошує їх зміст і, якщо немає зауважень до їх змісту, проводить голосування щодо кожної поправки чи пропозиції окремо.

35.3. Після голосування всіх поправок проект рішення Ради голосується в цілому.

35.4. Після закінчення голосування головуючий на пленарному засіданні Ради оголошує його результати і прийняте рішення.

Стаття 36. Прийняття рішень Ради

36.1. На пленарних засіданнях Рада може приймати нормативно-правові акти, регуляторні акти, адміністративні акти та інші акти у формі:

1) рішення Ради, прийнятого на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України;

2) доручення – рішення Ради, що стосується органу, посадової особи Ради чи депутата Ради і містить зобов'язання або повноваження до одноразової дії;

3) звернення – рішення Ради, направлене до не підпорядкованих Раді суб'єктів із закликом до певних дій та ініціатив;

4) заяви – рішення Ради, що містить виявлення позиції Ради з певних питань;

5) процедурного рішення – рішення, прийнятого Радою з процедурних питань відповідно до цього Регламенту.

36.2. Рішення Ради приймається на пленарному засіданні Ради шляхом персонального голосування депутатів більшістю голосів «за» від загального складу Ради, якщо інше не встановлено законом та цим Регламентом.

36.3. Рішення Ради щодо безоплатної передачі земельної ділянки комунальної власності у приватну власність (крім земельних ділянок, що перебувають у користуванні громадян, та випадків передачі земельної ділянки власнику розташованого на ній жилого будинку, іншої будівлі, споруди) приймається не менш як двома третинами голосів депутатів від загального складу Ради.

36.4. При встановленні результатів голосування до загального складу Ради включається сільський/селищний/міський голова, якщо він бере участь у пленарному засіданні Ради, і враховується його голос.

36.5. Після оголошення головуючим на пленарному засіданні Ради початку голосування ніхто не може переривати голосування. З початку процедури голосування і до оголошення його результатів слово нікому не надається.

36.6. У разі порушення процедури голосування або виникнення перешкод під час його проведення негайно проводиться повторне голосування без обговорення.

36.7. Якщо результат голосування викликає обґрунтовані сумніви, Рада може прийняти процедурне рішення про повторне голосування за відповідне питання з дотриманням вимог закону.

36.8. Проект рішення Ради або пропозиція, які не отримали необхідної більшості голосів на підтримку, вважаються відхиленими. Таке відхилення проекту рішення Ради заноситься до протоколу пленарного засідання Ради як рішення Ради.

36.9. Депутат Ради, що був відсутній під час голосування, не може подати свій голос після завершення голосування.

36.10. Рішення Ради з будь-якого питання приймається після його обговорення.

36.11. Рішення Ради може прийматися без обговорення на пленарному засіданні Ради, якщо жоден з депутатів Ради не заперечує на пленарному засіданні Ради проти цього.

36.12. Підрахунок голосів щодо рішень Ради здійснюється за допомогою електронної системи голосування, або лічильною комісією у порядку, визначеному законом та цим Регламентом.

36.13. Рішення Ради приймаються поіменним голосуванням шляхом піднятя рук депутатами з подальшим проставленням свого підпису у відповідному розділі («За», «Проти», «Утримався») Форми 1-ПГ (результати поіменного голосування) (додається).

36.14. Члени лічильної комісії Ради проводять підрахунок голосів та оголошують результати голосування. Після підрахунку голосів голова лічильної комісії Ради підписує Форму 1-ПГ по кожному з питань порядку денного сесії Ради і долучає її до протоколу пленарного засідання Ради.

36.15. Результати поіменного голосування (Форма 1-ПГ) є невід'ємною частиною протоколу пленарного засідання Ради.

36.16. Рішення з процедурних питань приймаються відкритим голосуванням без заповнення Форма 1-ПГ і фіксується безпосередньо в протоколі сесії Ради.

Стаття 37. Набрання чинності та втрата чинності прийнятих Радою рішень. Оприлюднення рішень Ради та результатів голосування

37.1. Рішення Ради у п'ятиденний строк з моменту його прийняття підписується сільським/селищним/міським головою, а у випадках, визначених законом та цим Регламентом, головуючим на пленарному засіданні Ради відповідно до чинного законодавства.

37.2. Рішення Ради протягом строку, визначеного п. 36.1. цієї статті, може бути зупинено сільським/селищним/міським головою і внесено на повторний розгляд сесії Ради з обґрунтуванням зауважень, для чого своїм розпорядженням сільський/селищний/міський голова має скликати пленарне засідання Ради.

37.3. Рада зобов'язана у двотижневий строк, з дня зупинення рішення Ради сільським/селищним/міським головою, повторно розглянути це рішення Ради на пленарному засіданні Ради і прийняти рішення Ради про його підтвердження

або відхилення, погоджуючись з зауваженнями сільського/селищного/міського голови.

37.4. Якщо сільський/селищний/міський голова у двотижневий строк не скликав пленарного засідання Ради чи не вніс зупиненого ним рішення Ради на повторний розгляд сесії Ради, а так само якщо Рада відхилила зауваження сільського/селищного/міського голови і підтвердила попереднє рішення Ради двома третинами голосів депутатів від загального складу Ради, воно набирає чинності незалежно від підписання його сільським/селищним/міським головою і оприлюднюється.

37.5. Якщо Рада не прийняла жодного із зазначених рішень, рішення Ради, зупинене сільським/селищним/міським головою, не набирає чинності

37.6. Прийнятий Радою акт нормативно-правового характеру, після його підписання, набирає чинності з дня його офіційного оприлюднення, якщо Радою не встановлено пізніший строк введення цього акту у дію. Такий нормативно-правовий акт оприлюднюється на офіційному веб-сайті Ради або в інший, визначений у рішенні Ради спосіб не пізніше ніж протягом двадцяти днів.

37.7. В прийнятий Радою акт нормативно-правового характеру можуть вноситися зміни за процедурою, встановленою для його розробки, прийняття та оприлюднення.

37.8. Прийнятий Радою акт нормативно-правового характеру втрачає чинність внаслідок:

– закінчення строку його дії;

– визнання нечинним на підставі рішення Ради;

– визнання нечинним на підставі рішення суду, що набрало законної сили;

– з інших причин, визначених законом.

37.9. Прийнятий Радою регуляторний акт офіційно оприлюднюється в друкованих медіа Ради, а у разі їх відсутності – у визначених Радою місцевих друкованих медіа, не пізніш як у десятиденний строк після його прийняття та підписання у порядку, передбаченому Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

37.10. Прийнятий Радою регуляторний акт після його підписання та оприлюднення набирає чинності в строк, встановлений законом, або в строк, визначений у рішенні Ради.

37.11. В прийнятий Радою регуляторний акт можуть вноситися зміни за процедурою, встановленою для його розробки, прийняття та оприлюднення.

37.12. Прийнятий Радою регуляторний акт втрачає чинність внаслідок:

– закінчення строку його дії;

– перегляду Радою на підставі аналізу звіту про відстеження результативності регуляторного акта

– скасування на підставі рішення Ради;

– скасування на підставі рішення суду, що набрало законної сили;

– з інших причин, визначених законом.

37.13. Прийнятий Радою адміністративний акт, після його підписання, набирає чинності стосовно учасника адміністративного провадження з дня доведення

його до відома відповідної особи, якщо інший строк набрання ним чинності не передбачено законом або рішенням Ради.

37.14. Доведення прийнятого Радою адміністративного акта до відома особи здійснюється невідкладно, а за наявності обґрунтованих причин – не пізніше трьох робочих днів з дня його прийняття, шляхом:

1) вручення адміністративного акта або надсилання його поштою (рекомендованим листом з повідомленням про вручення);

2) надсилання на адресу електронної пошти чи передачі з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку;

3) публічного оголошення, оприлюднення згідно з вимогами законодавства (якщо адресу місця проживання (перебування), місцезнаходження відповідної особи встановити неможливо; якщо інша форма повідомлення, передбачена Законом України «Про адміністративну процедуру», є неможливою; в інших випадках, передбачених законом);

4) усного повідомлення у випадках, передбачених законом.

37.15. Публічне оголошення прийнятого Радою адміністративного акта здійснюється шляхом його розміщення на дошці оголошень Ради або в іншому місці, прийнятному для доведення адміністративного акта до відома учасників адміністративного провадження та вважається здійсненим через десять днів з дня його розміщення у визначеному порядку. З обґрунтованих причин цей строк може бути продовжений Радою. Дати розміщення та припинення розміщення адміністративного акта визначаються в документі, розміщеному в місцях, визначених цим пунктом.

37.16. Крім публічного оголошення адміністративного акта в місцях, визначених п. 37.15 цієї статті, Рада розміщує такий адміністративний акт на своєму офіційному веб-сайті, а також може опубліковувати його в медіа.

37.17. Прийнятий Радою адміністративний акт, що стосується великої кількості осіб, доводиться до відома таких осіб через офіційний веб-сайт Ради та/або шляхом публікації у друкованих медіа із зазначенням суті рішення, порядку ознайомлення з актом та порядку його оскарження.

37.18. Недоведення Радою прийнятого адміністративного акта до відома особи в установленому законом порядку є підставою для продовження строку оскарження такого адміністративного акта.

37.19. В прийнятий Радою адміністративний акт можуть вноситися зміни за адміністративною процедурою, встановленою для його розробки, розгляду, прийняття та доведення до відома особи, при умові якщо відповідно до приписів такого адміністративного акта ще не виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, або якщо такі правовідносини виникли, але їх суб'єкти не заперечують проти зміни чи припинення певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів.

37.20. Прийнятий Радою адміністративний акт втрачає чинність внаслідок:

– його виконання;
– закінчення строку його дії;
– відкликання правомірного адміністративного акта;
– визнання недійсним протиправного адміністративного акта;

– його скасування в порядку адміністративного оскарження або судом;

– з інших причин, визначених законом.

37.21. Прийнятий Радою адміністративний акт вважається нікчемним, якщо він містить очевидні значні недоліки, зокрема:

1) в адміністративному акті, прийнятому в письмовій формі, відсутні відомості про адміністративний орган, який його прийняв;

2) відповідно до законодавства адміністративний акт може бути прийнятий лише у стандартизованій формі, але цю вимогу не дотримано;

3) адміністративний акт прийнято адміністративним органом, який не має на це відповідних повноважень;

4) виконання адміністративного акта вимагає вчинення злочину;

5) виконання адміністративного акта є об'єктивно неможливим.

37.22. Прийнятий Радою нікчемний адміністративний акт відповідно до закону не набирає чинності та не створює жодних правових наслідків для будь-якої особи. Визнання прийнятого Радою адміністративного акта нікчемним не є обов'язковим.

37.23. Рада у будь-який час з власної ініціативи або за вимогою особи, яка має на це законний інтерес, може своїм рішенням визнати нікчемність прийнятого Радою адміністративного акта.

37.24. Особа, яка має на це законний інтерес, може звернутися з відповідним позовом до суду про визнання прийнятого Радою адміністративного акта нікчемним.

37.25. Всі інші акти Ради, набирають чинності не раніше дати їх прийняття та підписання уповноваженою посадовою особою Ради, якщо інший строк набрання ним чинності не передбачений законом або рішенням Ради. В такі акти Ради можуть вноситися зміни за процедурою, встановленою для їх розробки, розгляду та прийняття, при умові якщо відповідно до приписів такого акта ще не виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, або якщо такі правовідносини виникли, але їх суб'єкти не заперечують проти зміни чи припинення певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів. Такі акти Ради втрачають чинність внаслідок:

– його виконання;

– закінчення строку його дії;

– скасування на підставі рішення Ради;

– скасування на підставі рішення суду, що набрало законної сили;

– з інших причин, визначених законом.

37.26. У разі виявлення невідповідності оприлюдненого тексту рішення Ради з оригіналом прийнятого рішення Ради виправлення вносяться негайно юридичним відділом виконавчих органів Ради, якщо невідповідності мають місце в документі, вивішеному на стенді Ради.

37.27. У разі якщо невідповідність виявлена в опублікованому тексті рішення Ради, секретар Ради забезпечує реалізацію необхідних заходів для як найшвидшого опублікування прийнятого тексту рішення Ради.

38.28. Рада може з власної ініціативи або на вимогу учасника адміністративного провадження виправити допущені в прийнятому Радою адміністративному

акті граматичні, стилістичні описки та арифметичні помилки, не змінюючи при цьому суті акта.

37.29. Виправлення описок і помилок в адміністративному акті, прийнятому Радою в паперовій формі, засвідчується написом «Виправленому вірити», відбитком печатки та підписом уповноваженої посадової особи Ради, про що Рада обов'язково повідомляє учасників адміністративного провадження та має право вимагати у них повернення наданих їм примірників та засвідчених копій прийнятого Радою адміністративного акта для внесення виправлень.

37.30. На письмову вимогу учасника адміністративного провадження Рада зобов'язана виготовити та надати йому виправлений (новий) адміністративний акт на заміну прийнятого Радою адміністративного акта, виданого з описками та помилками. Після цього прийнятий Радою адміністративний акт з виправленнями зберігається у матеріалах справи.

37.31. Всі прийняті Радою рішення в одному примірникові підшиваються в спеціальну книгу прийнятих Радою рішень, яка зберігається в Ради, а також розміщуються на офіційному веб-сайті Ради, який має передбачати можливості пошуку ухвалених рішень Ради за різними ознаками: ключове слово, дата прийняття, номер рішення, тощо.

37.32. Кожен має право ознайомитися з будь-яким рішенням Ради через вільний доступ до книги прийнятих рішень, для чого встановлюються години доступу до книги для бажаючих.

37.33. Доступ до публічної інформації здійснюється у порядку, визначеному законом.

Стаття 38. Відкликання прийнятого Радою правомірного адміністративного акта

38.1. Адміністративний акт є правомірним, якщо він прийнятий Радою в межах компетенції відповідно до закону, що діяв на момент прийняття такого адміністративного акта та не містить критеріїв протиправності, визначених ч.ч. 2, 3 ст. 87 Закону України «Про адміністративну процедуру».

38.2. Застереження про можливість відкликання правомірного адміністративного акта можуть зазначатися у додаткових положеннях резолютивної частини прийнятого Радою адміністративного акта.

38.3. Прийнятий Радою правомірний адміністративний акт до моменту завершення його виконання для відновлення законності та/або захисту публічних інтересів у випадках та порядку, встановлених законом, може бути відкликаний Радою з власної ініціативи або за ініціативою особи на користь особи, в тому числі із зворотною дією в часі, крім випадків, якщо:

1) адміністративний акт аналогічного змісту необхідно прийняти знову;
2) відкликання акта суперечить закону.

38.4. Прийнятий Радою правомірний адміністративний акт, що обмежує право, свободу чи законний інтерес особи, за ініціативою такої особи підлягає відкликанню у разі:

1) внесення змін до закону, на підставі якого прийнято такий адміністративний акт;

2) істотної зміни фактичних обставин, на підставі яких прийнято такий адміністративний акт.

38.5. Прийнятий Радою правомірний адміністративний акт може бути відкликаний Радою на шкоду особі, якщо:

1) це передбачено законом;

2) особа не виконала обов'язки, які виникли у зв'язку з прийняттям Радою адміністративного акта;

3) особа зі своєї вини не виконала обов'язку щодо інформування про істотну зміну фактичних обставин, на підставі яких прийнято такий адміністративний акт;

4) відкликання здійснюється з мотивів суспільної необхідності за умови попереднього і повного відшкодування особі збитків на підставі та в порядку, встановлених законом.

38.6. У разі внесення змін до закону або істотної зміни фактичних обставин прийнятий Радою правомірний адміністративний акт може бути відкликано за ініціативою Ради на шкоду особі з дня набрання чинності новим адміністративним актом Ради, якщо публічний інтерес у відкликанні прийнятого Радою правомірного адміністративного акта переважає законний інтерес (довіру) особи.

38.7. Під час вирішення питання щодо відкликання прийнятого Радою правомірного адміністративного акта Рада враховує:

1) наслідки відкликання або визнання адміністративного акта недійсним для особи;

2) істотність причин для цього, зокрема час, що минув після прийняття адміністративного акта;

3) інші обставини, що стосуються адміністративної справи.

38.8. Про відкликання прийнятого Радою правомірного адміністративного акта Рада приймає рішення, резолютивна частина якого починається з дієслова: «Відкликати», а далі зазначається дата прийняття, номер та назва адміністративного акта, який відкликається. За формою та змістом рішення Ради про відкликання прийнятого Радою правомірного адміністративного акта має відповідати вимогам, встановленим Законом України «Про адміністративну процедуру» та цього Регламенту.

38.9. Майно та кошти, надані особі на підставі прийнятого Радою правомірного адміністративного акта, який відкликано, а також понесені особою у зв'язку з цим збитки або витрати підлягають поверненню про що окремо зазначається у резолютивній частині рішення Ради про відкликання адміністративного акта, або окремому рішенні Ради відповідно до процедури, передбаченої Законом України «Про адміністративну процедуру», з урахуванням положень Цивільного кодексу України.

38.10. Особа не має право на повернення майна, коштів, понесених збитків та витрат якщо прийнятий Радою правомірний адміністративний акт відкликаний з вини особи, внаслідок невиконання такою особою обов'язку відповідно до закону або внаслідок вчинення такою особою адміністративного та/або кримінального правопорушення.

Стаття 39. Визнання недійсним прийнятого Радою протиправного адміністративного акта

39.1. Протиправним є прийнятий Радою адміністративний акт, що не відповідає вимогам, визначеним ч. 1 ст. 87 Закону України «Про адміністративну процедуру», зокрема якщо:

1) прийнятий Радою, що:

а) не мала на це повноважень;

б) Рада використала дискреційні повноваження незаконно;

2) суперечить положенням закону щодо форми та змісту адміністративного акта;

3) порушує норми матеріального права;

4) не відповідає принципам адміністративної процедури.

39.2. Порушення Радою передбаченої законом адміністративної процедури, якщо воно не вплинуло і не могло вплинути на правомірність вирішення адміністративної справи по суті, не спричиняє протиправності адміністративного акта.

39.3. Прийнятий Радою протиправний адміністративний акт визнається недійсним, у тому числі із зворотною дією в часі (тобто з дня набрання чинності попереднім адміністративним актом), якщо інше не передбачено законом.

39.4. Під час вирішення питання щодо визнання недійсним прийнятого Радою протиправного адміністративного акта Рада враховує:

1) наслідки відкликання або визнання адміністративного акта недійсним для особи;

2) істотність причин для цього, зокрема час, що минув після прийняття адміністративного акта;

3) інші обставини, що стосуються адміністративної справи.

39.5. Прийнятий Радою протиправний адміністративний акт, що не порушує права, свободи чи законні інтереси інших осіб, не завдає їм шкоди, не використовується та не створює умов для вчинення адміністративного або кримінального правопорушення, не може бути визнаний Радою недійсним на шкоду особі, якщо особа, будучи переконана, що адміністративний акт залишиться чинним, використала або розпорядилася коштами чи майном, отриманими на підставі такого адміністративного акта, чи змінила в інший спосіб свій уклад життя, і її законний інтерес (довіра) щодо збереження чинності адміністративного акта переважає публічний інтерес у визнанні адміністративного акта недійсним. Довіра особи ґрунтується на її праві вчиняти дії на підставі адміністративного акта без урахування того, що такий акт може бути визнано недійсним у майбутньому.

39.6. Особа не може посилатися на законний інтерес (довіру), якщо:

1) не закінчився строк звернення до адміністративного суду із позовною заявою щодо адміністративного акта, а також якщо не завершено розгляд відповідної судової справи;

2) особа не виконала обов'язків, що виникли у зв'язку з прийняттям адміністративного акта;

3) особа використовує не за призначенням передані їй на підставі адміністративного акта кошти чи майно;

4) особа знала про протиправність адміністративного акта чи не знала, але мала знати про це;

5) адміністративний акт прийнято на підставі поданої особою недостовірної чи неповної інформації або внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на Раду.

39.7. Прийнятий Радою протиправний адміністративний акт може бути визнано недійсним протягом трьох місяців з дня, коли Раді стало відомо про факти, що можуть бути підставою для визнання протиправного адміністративного акта недійсним, але не пізніше трьох років з дня прийняття Радою адміністративного акта, а щодо адміністративного акта, який потребує виконання, – не пізніше трьох років з дня завершення його виконання.

39.8. Прийнятий Радою протиправний адміністративний акт, що використовується або створює умови для вчинення дисциплінарного, адміністративного та/або кримінального правопорушення може бути визнаний Радою недійсним незалежно від дати його прийняття або завершення виконання.

39.9. Про визнання недійсним прийнятого Радою протиправного адміністративного акта Рада приймає рішення, резолютивна частина якого починається з дієслова: «Визнати недійсним», а далі зазначається дата прийняття, номер та назва адміністративного акта, який визнається недійсним. За формою та змістом рішення Ради про визнається недійсним прийнятого Радою протиправного адміністративного акта має відповідати вимогам, встановленим Законом України «Про адміністративну процедуру» та цього Регламенту.

39.10. Майно та кошти, надані особі на підставі прийнятого Радою правомірного адміністративного акта, який визнано недійсним, а також понесені особою у зв'язку з цим збитки або витрати підлягають поверненню про що окремо зазначається у резолютивній частині рішення Ради про визнання недійсним адміністративного акта, або окремому рішенні Ради відповідно до процедури, передбаченої Законом України «Про адміністративну процедуру», з урахуванням положень Цивільного кодексу України.

39.11. Особа не має право на повернення майна, коштів, понесених збитків та витрат якщо прийнятий Радою протиправний адміністративний акт визнано недійсним з вини особи, внаслідок невиконання такою особою обов'язку відповідно до закону або внаслідок вчинення такою особою адміністративного та/або кримінального правопорушення.

Стаття 40. Перегляд прийнятого Радою адміністративного акта за нововиявленими обставинами

40.1. Рада на підставі заяви особи може переглянути прийнятий Радою адміністративний акт за нововиявленими обставинами, якщо:

1) стали відомі істотні для адміністративної справи обставини, що не були встановлені Радою та не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду адміністративної справи;

2) рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено, що прийнятий Радою адміністративний акт прийнято внаслідок обману, погрози чи іншого протиправного впливу на адміністративний орган.

40.2. Заява про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами подається до Ради, що прийняла адміністративний акт, або до адміністративного органу, до компетенції якого належить прийняття адміністративного акта на день подання заяви у разі правонаступництва адміністративного органу.

40.3. Заява про перегляд прийнятого Радою адміністративного акта подається протягом трьох місяців з дня, коли стало відомо про нововиявлені обставини, передбачені п. 40.1. цієї статті, але не пізніше п'яти років з дня його прийняття, а в разі вчинення кримінального правопорушення – безстроково.

40.4. Рада, одержавши від особи заяву про перегляд адміністративного акта за нововиявленими обставинами:

1) перевіряє, чи вказує наведена в заяві інформація на нові обставини;

2) здійснює адміністративне провадження відповідно до положень Закону України «Про адміністративну процедуру», якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, та Рада приймає адміністративний акт, який підтверджує, змінює або визнає недійсним попередній адміністративний акт;

3) закриває провадження, якщо за результатами перевірки наведена в заяві інформація не вказує на наявність нових обставин.

40.5. Рада приймає рішення про відмову у задоволенні заяви про перегляд прийнятого Радою адміністративного акта за нововиявленими обставинами та залишає попередній адміністративний акт в силі, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, але не достатніх для зміни або визнання недійсним попереднього адміністративного акта.

40.6. Якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин Рада приймає рішення про зміну раніше прийнятого Радою адміністративного акта шляхом доповнення та/або заміни вступної, мотивувальної, резолютивної та/або заключної частин такого адміністративного акта.

40.7. Рада приймає рішення про визнання недійсним прийнятого Радою адміністративного акта, якщо за результатами перевірки встановлено наявність нових обставин, які вказують на невідповідність його вимогам правомірності.

Стаття 41. Процедурні питання

41.1. Процедурними вважаються питання, що стосуються визначення способу розгляду питань на пленарному засіданні Ради, зокрема:

1) про перерву, перенесення чи закриття пленарного засідання Ради;

2) про проведення додаткової реєстрації;

3) про встановлення часових обмежень для виступів і дискусії в цілому;

4) про надання додаткового часу для виступу;

5) про зміну черговості виступів;

6) про надання слова запрошеним на засідання;

7) про запрошення учасників адміністративного провадження та осіб, що сприяють розгляду адміністративної справи;

8) про проведення слухання в адміністративній справі;
9) про передачу питання на розгляд відповідної постійної комісії Ради;
10) про призначення експертизи в адміністративному провадженні;
11) про зупинення, поновлення, закриття адміністративного провадження;
12) про визначення способу проведення голосування;
13) про форму бюлетеня для таємного голосування;
14) про перерахунок голосів;
15) про взяття інформації до відома;
16) про встановлення строку відповіді на депутатський запит.

41.2.У разі виникнення сумніву чи якщо запропоноване до розгляду питання є процедурним, Радою про це приймається процедурне рішення Ради.

41.3. Процедурні рішення (дії) Ради в адміністративному провадженні приймаються (вчиняються) з врахуванням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру».

41.4. Процедурні рішення Ради приймаються більшістю голосів депутатів від загального складу Ради, зареєстрованих на пленарному засіданні Ради, якщо інше не передбачене цим Регламентом.

Стаття 42. Поіменне голосування

42.1. Поіменне голосування проводиться шляхом підняттям рук по кожному питанню з подальшим проставленням свого підпису у Формі 1-ПГ (результати поіменного голосування). Члени лічильної комісії Ради проводять підрахунок голосів, а голова лічильної комісії Ради повідомляє результат голосування.

42.2. Члени лічильної комісії Ради проводять підрахунок голосів та оголошують результати голосування. Після підрахунку голосів голова лічильної комісії Ради підписує Форму 1-ПГ по кожному з питань порядку денного і долучає її до протоколу сесії Ради.

42.3. Результати поіменного голосування (Форма 1-ПГ) є невід'ємною частиною протоколу пленарного засідання Ради.

42.4. Рішення Ради з процедурних питань приймаються відкритим голосуванням без заповнення Форми 1-ПГ і фіксується безпосередньо в протоколі пленарного засідання Ради.

42.5. Кожен має право на ознайомлення з результатами поіменного голосування.

Стаття 43. Таємне голосування

43.1. Таємне голосування проводиться за процедурним рішенням Ради у виняткових випадках, передбачених законом та цим Регламентом. При цьому депутат Ради, що бере участь у голосуванні, відмічає у виданому йому бюлетені вибрані ним варіанти з тих, що виносяться на голосування.

43.2. Лічильна комісія Ради встановлює і доводить до відома депутатів Ради:
1) час і місце проведення голосування;
2) порядок заповнення бюлетеня;

3) критерії визнання бюлетеня недійсним;

4) порядок організації голосування.

43.3. Бюлетені для таємного голосування з питань, що поставлені на голосування, виготовляються секретарем Ради за формою, підготовленою лічильною комісією Ради і затвердженою процедурним рішенням Ради.

43.4. Перед початком таємного голосування лічильна комісія Ради:

1) отримує від секретаря Ради складений за алфавітним порядком список усіх депутатів Ради та бюлетені для таємного голосування;

2) опломбовує скриньку для таємного голосування і забезпечує всі умови для повного дотримання таємниці голосування.

43.5. На підставі посвідчення депутата Ради члени лічильної комісії Ради видають кожному депутатові Ради один бюлетень, за отримання якого депутат Ради розписується. Депутат Ради заповнює бюлетень в окремо відведеному приміщенні чи частині приміщення. Умови голосування повинні забезпечувати закритість процесу заповнення бюлетеня. Заповнені бюлетені опускають у скриньку для таємного голосування.

43.6. Після закінчення голосування лічильна комісія Ради відкриває скриньку для таємного голосування і здійснює підрахунок голосів. Під час підрахунку голосів і встановлення результатів виборів можуть бути присутні лише члени лічильної комісії Ради.

43.7. Про результати таємного голосування лічильна комісія Ради складає протокол, який підписують усі члени лічильної комісії Ради. Голова лічильної комісії Ради або уповноважений на те член лічильної комісії Ради оголошує результати голосування.

РОЗДІЛ IV. ПОСАДОВІ ОСОБИ ТА ОРГАНИ РАДИ

Стаття 44. Сільський/селищний/міський голова

44.1. Сільський/селищний/міський голова є головною посадовою особою Громади.

44.2. Повноваження сільського/селищного/міського голови починаються з моменту оголошення відповідною територіальною виборчою комісією на пленарному засіданні Ради рішення про його обрання і закінчуються в момент вступу на цю посаду іншої обраної відповідно до закону особи, крім випадків дострокового припинення його повноважень.

44.3. Повноваження сільського/селищного/міського голови визначаються законом і можуть бути припинені достроково у випадках, передбачених чинним законодавством.

44.4. При здійсненні наданих повноважень сільський/селищний/міський голова є підзвітним, підконтрольним і відповідальним перед Громадою, відповідальним перед Радою, а з питань здійснення виконавчими органами Ради повноважень органів виконавчої влади – також підконтрольним відповідним органам виконавчої влади.

44.5. Сільський/селищний/міський голова зобов'язаний звітувати про свою роботу перед Громадою не менше двох разів на рік у порядку, визначеному законом та статутом Громади, шляхом проведення відкритої зустрічі у спосіб, що дає змогу жителям Громади поставити запитання, висловити зауваження та внести пропозиції.

44.6. Письмовий звіт сільського/селищного/міського голови про свою роботу оприлюднюється на офіційному веб-сайті Ради та розміщується у приміщенні Ради не пізніше ніж за сім календарних днів до дня проведення відкритої зустрічі.

44.7. Щорічно сільський/селищний/міський голова звітує Раді про здійснення державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності виконавчими органами Ради.

44.8. Сільський/селищний/міський голова зобов'язаний прозвітувати перед Радою про роботу виконавчих органів Ради на вимогу не менше половини депутатів Ради у визначений ними строк, але не раніше наступної чергової сесії Ради.

44.9. Відповідно до своїх повноважень сільський/селищний/міський голова:

1) забезпечує здійснення у межах наданих законом повноважень органів виконавчої влади на території Громади, додержання Конституції та законів України, виконання актів Президента України та відповідних органів виконавчої влади;

2) організує в межах, визначених законом, роботу Ради, виконавчого комітету Ради;

3) підписує рішення Ради та рішення виконавчого комітету Ради;

4) вносить на розгляд Ради пропозицію щодо кандидатури на посаду секретаря Ради, заступника сільського/селищного/міського голови;

5) за результатами громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), проведеного у межах відповідного старостинського округу Громади, вносить на розгляд Ради кандидатуру (кандидатури) старости;

6) вносить на розгляд Ради пропозиції про кількісний і персональний склад виконавчого комітету Ради;

7) вносить на розгляд Ради пропозиції щодо структури виконавчих органів Ради, апарату Ради, виконавчого комітету Ради, їх штатів, встановлених відповідно до типових штатів, затверджених Кабінетом Міністрів України;

8) здійснює керівництво апаратом Ради та виконавчим комітетом Ради;

9) скликає сесії Ради, вносить пропозиції та формує порядок денний сесій Ради і головує на пленарних засіданнях Ради;

10) забезпечує підготовку на розгляд Ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, цільових програм з інших питань самоврядування, місцевого бюджету та звіту про його виконання, рішень Ради з інших питань, що належать до її відання; оприлюднює затверджені Радою програми, бюджет та звіти про їх виконання;

11) призначає на посади та звільняє з посад керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів Ради, підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності Громади, у порядку встановленому законодавством;

12) скликає загальні збори (конференції) жителів на території всієї Громади або в окремих її частинах (у межах міста, одного чи кількох районів у місті, села,

селища, мікрорайону, кварталу, вулиці, майдану, площі, бульвару, проспекту, шосе, шляху, провулка, узвозу, проїзду, будинку);

13) вносить на розгляд Ради пропозиції про утворення спеціалізованої установи з надання безоплатної первинної правової допомоги;

14) вносить на розгляд Ради пропозиції щодо кандидатури на посаду керівника установи з надання безоплатної первинної правової допомоги;

15) забезпечує виконання рішень місцевого референдуму, відповідної Ради, виконавчого комітету Ради;

16) є розпорядником бюджетних коштів, використовує їх лише за призначенням, визначеним Радою;

17) представляє Громаду, Раду, виконавчий комітет Ради у відносинах з державними органами, іншими органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності, громадянами, а також у міжнародних відносинах відповідно до законодавства;

18) звертається до суду щодо визнання незаконними актів інших органів місцевого самоврядування, місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, які обмежують права та інтереси Громади, а також повноваження Ради та її органів;

19) укладає від імені Громади, Ради, виконавчого комітету Ради договори відповідно до чинного законодавства, а з питань, віднесених до виключної компетенції Ради, подає їх на затвердження відповідної Ради;

20) веде особистий прийом громадян;

21) забезпечує на території Громади додержання законодавства щодо розгляду звернень громадян та їх об'єднань;

22) бере участь у здійсненні державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності в межах та у спосіб, встановлені Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;

23) здійснює інші повноваження місцевого самоврядування, визначені Конституцією та законами України, якщо вони не віднесені до виключних повноважень Ради або не віднесені Радою до відання виконавчих органів Ради;

24) видає розпорядження у межах своїх повноважень;

25) приймає (вчиняє) адміністративні акти.

44.10. Адміністративні акти сільського/селищного/міського голови приймаються (вчиняються), визнаються нікчемними, набирають чинності, відкликаються, визнаються недійсними, переглядаються за нововиявленими обставинами, виконуються у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру», з врахуванням статей 17, 37, 38, 39, 40, Розділу X «Адміністративне оскарження» цього Регламенту.

44.11. Сільський/селищний/міський голова несе персональну відповідальність за здійснення наданих йому законом повноважень.

44.12. Заступник сільського/селищного/міського голови з питань діяльності виконавчих органів Ради затверджується Радою на посаді за пропозицією сільського/селищного/міського голови більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

Стаття 45. Секретар Ради

45.1. Секретар Ради обирається Радою за пропозицією сільського/селищного/міського голови з числа депутатів Ради на строк повноважень Ради або за пропозицією не менш як половини депутатів від загального складу Ради у випадках, передбачених законом. Секретар Ради працює в Раді на постійній основі. Повноваження секретаря Ради можуть бути достроково припинені за рішенням Ради.

45.2. Секретар Ради:

1) у випадках, передбачених законом:

– скликає сесії Ради;

– веде засідання Ради;

– підписує протоколи пленарних засідань Ради та рішення Ради;

– підписує протоколи засідань виконавчого комітету Ради та рішення виконавчого комітету Ради;

2) організовує підготовку сесій Ради, питань, що вносяться на розгляд Ради;

3) повідомляє депутатам Ради і доводить до відома населення інформацію про час і місце проведення сесії Ради, питання, які передбачається внести на розгляд пленарного засідання Ради;

4) забезпечує своєчасне доведення рішень Ради до виконавців і населення, організовує контроль за їх виконанням;

5) за дорученням сільського/селищного/міського голови координує та контролює діяльність постійних комісій Ради та інших комісій Ради, дає їм доручення, сприяє організації виконання їх рекомендацій;

6) сприяє депутатам Ради у здійсненні їх повноважень;

7) організовує за дорученням Ради відповідно до законодавства здійснення заходів, пов'язаних з підготовкою та проведенням референдумів і виборів до органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

8) забезпечує зберігання у Раді офіційних документів, пов'язаних з місцевим самоврядуванням Громади, забезпечує доступ до них осіб, яким це право надано у встановленому порядку;

9) вирішує за дорученням сільського/селищного/міського голови або Ради інші питання, пов'язані з діяльністю Ради та її органів;

10) здійснює інші повноваження, визначені законом та цим Регламентом.

45.3. Секретар Ради за пропозиціями відповідних постійних комісій Ради організовує планування роботи з підготовки проектів рішень Ради і, враховуючи висновки та рекомендації постійних комісій Ради про готовність проектів рішень Ради до розгляду, вносить відповідні пропозиції на розгляд сільського/селищного/міського голови згідно з положеннями цього Регламенту.

Стаття 46. Постійні комісії Ради

46.1. Постійні комісії Ради є органами Ради, що обираються з числа депутатів Ради, для попереднього розгляду та підготовки питань, які належать до відання Ради, а також здійснення контрольних повноважень щодо виконання рішень

Ради, діяльності виконавчих органів Ради у сфері функціональної спрямованості постійної комісії Ради.

46.2. Повноваження постійних комісій Ради, порядок їх створення та діяльності визначаються Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про адміністративну процедуру», Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», іншими чинними нормативно-правовими актами, цим Регламентом та Положенням про постійні комісії Ради.

46.3. Підготовча група, яка готує першу сесію новообраної Ради розглядає заяви депутатів Ради та узагальнює і систематизує пропозиції щодо кількості постійних комісій Ради, їх назв та персонального складу і готує попередні проекти рішень Ради.

46.4. Рада приймає рішення про перелік постійних комісій Ради та затверджує їх персональний склад.

46.5. Інші питання, пов'язані з порядком створення, повноваженнями та діяльністю постійних комісій Ради визначаються Положенням про постійні комісії Ради та рішеннями Ради.

46.6. Персональний склад постійної комісії Ради визначається бажаннями депутатів Ради, пропозиціями депутатських груп та/або фракцій з урахуванням освіти, місця роботи та досвіду депутатів Ради.

46.7. Рада обирає постійні комісії Ради у складі їх голів і членів. Голосування з приводу затвердження голів постійних комісій Ради може відбуватися по кожній внесеній кандидатурі окремо, групами по декілька осіб, про що приймається відповідне рішення Ради відкритим голосуванням більшістю голосів від її загального складу. Інші питання структури постійної комісії Ради вирішуються відповідною постійною комісією Ради.

46.7. До складу постійних комісій Ради не можуть бути обрані сільський/селищний/міський голова та секретар Ради.

46.8. Депутат Ради може бути членом лише однієї постійної комісії Ради, не враховуючи членства у лічильній комісії Ради та інших тимчасових комісіях Ради, але має право брати участь у засіданні будь-якої комісії Ради з правом дорадчого голосу.

46.9. Всі члени постійних комісій Ради мають рівні права.

46.10. Засідання постійної комісії Ради скликається в міру необхідності і є повноважним, якщо в ньому бере участь більше половини депутатів від загального складу постійної комісії Ради.

46.11. Організація роботи постійної комісії Ради покладається на голову постійної комісії Ради, який скликає і веде засідання постійної комісії Ради, дає доручення її членам, представляє постійну комісію Ради у відносинах з іншими органами, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями, а також громадянами, організує роботу по реалізації висновків і рекомендацій комісії. У разі відсутності голови постійної комісії Ради або неможливості ним виконувати свої повноваження з інших причин його функції здійснює заступник голови бо секретар постійної комісії Ради.

46.12. Постійні комісії Ради за дорученням Ради, сільського/селищного/міського голови, секретаря Ради або за власною ініціативою вивчають діяльність підзвіт-

них і підконтрольних Раді та виконавчому комітету Ради органів, а також з питань, віднесених до відання Ради, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ та організацій, їх філіалів і відділень незалежно від форм власності та їх посадових осіб, подають за результатами перевірки рекомендації на розгляд їх керівників, а в необхідних випадках – на розгляд Ради або виконавчого комітету ради; здійснюють контроль за виконанням рішень Ради, виконавчого комітету ради.

46.13. Засідання постійних комісій Ради протоколюються. Протоколи засідань постійної комісії Ради, в яких зазначаються результати поіменного голосування, підписуються головою і секретарем постійної комісії Ради. Діловодство постійних комісій Ради забезпечують їх голови та секретарі.

46.14. За результатами вивчення і розгляду питань постійні комісії Ради готують висновки і рекомендації, які приймаються відкритим поіменним голосуванням більшістю голосів від загального складу постійної комісії Ради і підписуються головою постійної комісії Ради, а в разі його відсутності – заступником голови або секретарем постійної комісії Ради.

46.15. Висновки і рекомендації постійної комісії Ради, які є адміністративними актами, а також процедурні дії та рішення в адміністративних провадженнях, приймаються (вчиняються), набирають чинності, виконуються, припиняють дію та оскаржуються відповідно до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру».

46.16. Рекомендації постійних комісій Ради підлягають обов'язковому розгляду органами, підприємствами, установами, організаціями, посадовими особами, яким вони адресовані. Про результати розгляду і вжиті заходи повинно бути повідомлено постійним комісіям Ради у встановлений ними строк.

46.17. Проекти порядку денного засідань постійної комісії ради, висновки і рекомендації постійної комісії Ради, протоколи засідань постійної комісії Ради є відкритими та оприлюднюються і надаються на запит відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації».

46.18. Засідання постійної комісії Ради транслюється в мережі Інтернет у режимі реального часу та підлягає відеофіксації з подальшим зберіганням та оприлюдненням відеозапису засідання на умовах і в порядку, визначених ч. 18 ст. 46 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

46.19. Постійна комісія Ради для вивчення питань, розробки проектів рішень Ради може створювати підготовчі комісії і робочі групи з залученням представників громадськості, вчених і спеціалістів. Питання, які належать до відання кількох постійних комісій Ради, можуть за ініціативою комісій, а також за дорученням Ради, сільського/селищного/міського голови, секретаря Ради розглядатися постійними комісіями Ради спільно. Висновки і рекомендації, прийняті постійними комісіями Ради на їх спільних засіданнях, підписуються головами відповідних постійних комісій Ради.

Стаття 47. Тимчасова контрольна комісія Ради

47.1. Тимчасові контрольні комісії Ради є органами ради, які обираються з числа її депутатів для здійснення контролю з конкретно визначених Радою питань, що

належать до повноважень місцевого самоврядування. За результатами проведеної роботи контрольні комісії Ради подають звіти і пропозиції на розгляд ради.

47.2. Тимчасова контрольна комісія Ради утворюється на підставі рішення Ради якщо за це проголосувало не менше однієї третини депутатів від загального складу Ради.

47.3. Рішення Ради про створення тимчасової спеціальної комісії Ради має містити:

1) назву тимчасової контрольної комісії Ради;
2) завдання тимчасової контрольної комісії Ради;
3) кількісний склад тимчасової контрольної комісії Ради;
4) обраного радою голову (співголів) тимчасової контрольної комісії Ради;
5) персональний склад тимчасової контрольної комісії Ради;
6) строк діяльності тимчасової контрольної комісії Ради (на заздалегідь визначений час або на час виконання певної роботи);
7) додаткові права у межах чинного законодавства (якщо це необхідно), надані Радою цій тимчасової контрольної комісії Ради;
8) обсяг коштів (та їх джерела), попередньо виділених у розпорядження тимчасової контрольної комісії Ради для оплати робіт чи послуг, виконаних або наданих юридичними і фізичними особами, залученими комісією для виконання поставленого завдання;
9) заходи щодо кадрового, матеріально-технічного, інформаційного, організаційного забезпечення роботи тимчасової контрольної комісії Ради.

47.4. Головою або членом тимчасової контрольної комісії Ради не може бути депутат Ради, щодо якого може мати місце конфлікт інтересів, а саме: тимчасова контрольна комісія Ради розглядає питання, що стосується діяльності депутата Ради, пов'язаних з ним осіб в розумінні чинного законодавства або юридичних осіб, до керівництва якими чи щодо власності над якими він або пов'язані з ним особи мають безпосереднє відношення.

47.5. Тимчасова контрольна комісія Ради обирається з числа депутатів Ради, які дали на це згоду і які відповідають вимогам п. 47.3. цієї статті. У складі тимчасової контрольної комісії Ради мають бути представлені за їх бажанням усі депутатські групи та/ або фракції Ради.

47.6. Голосування щодо утворення та персонального складу кожної тимчасової контрольної комісії Ради здійснюється окремо.

47.7. У разі необхідності на час роботи в тимчасовій контрольній комісії Ради депутат Ради може тимчасово звільнятися від виконання своїх обов'язків за основним місцем праці з відповідною компенсацією, передбаченою законодавством за участь у роботі Ради та її органах.

47.8. Засідання тимчасових контрольних комісій Ради проводяться, як правило, закриті. Депутати Ради, які входять до складу тимчасової контрольної комісії Ради, та залучені для участі в роботі тимчасової контрольної комісії Ради спеціалісти, експерти, інші особи не повинні розголошувати інформацію, яка стала їм відома у зв'язку з її роботою.

47.9. Повноваження тимчасової контрольної комісії Ради припиняються з прийняттям Радою остаточного рішення щодо результатів роботи тимчасової

контрольної комісії Ради, а також у разі припинення повноважень Ради, яка створила цю тимчасову контрольну комісію Ради.

Стаття 48. Виконавчий комітет Ради та інші виконавчі органи Ради

48.1. Виконавчий комітет Ради є виконавчим органом Ради загальної компетенції, який утворюється Радою на строк її повноважень. Після закінчення повноважень Ради, сільського/селищного/міського голови, виконавчий комітет Ради здійснює свої повноваження до сформування нового складу виконавчого комітету Ради.

48.2. Кількісний склад виконавчого комітету Ради визначається Радою. Персональний склад виконавчого комітету Ради затверджується Радою за пропозицією сільського/селищного/міського голови шляхом відкритого голосування більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

48.3. Виконавчий комітет Ради утворюється у складі сільського/селищного/міського голови, заступника (заступників) сільського/селищного/міського голови з питань діяльності виконавчих органів Ради, секретаря Ради, керуючого справами (секретаря) виконавчого комітету Ради, а також керівників відділів, управлінь та інших виконавчих органів Ради, інших осіб.

48.4. Рада за пропозицією сільського/селищного/міського голови може прийняти рішення про входження старост до складу виконавчого комітету відповідної Ради за посадою.

48.5. Очолює виконавчий комітет Ради сільський/селищний/міський голова. За рішенням Ради секретар Ради може здійснювати функції секретаря виконавчого комітету Ради.

48.6. Особи, які входять до складу виконавчого комітету Ради, крім тих, хто працює у виконавчих органах Ради на постійній основі, на час засідань виконавчого комітету Ради, а також для здійснення повноважень в інших випадках звільняються від виконання виробничих або службових обов'язків з відшкодуванням їм середнього заробітку за основним місцем роботи та інших витрат, пов'язаних з виконанням обов'язків члена виконавчого комітету Ради, за рахунок коштів бюджету Ради.

48.7. На осіб, які входять до складу виконавчого комітету Ради і працюють у ньому на постійній основі, поширюються вимоги щодо обмеження сумісності їх діяльності з іншою роботою (діяльністю), встановлені законом для сільського/селищного/міського голови.

48.8. Виконавчий комітет Ради є підзвітним і підконтрольним перед Радою, а з питань здійснення ним повноважень органів виконавчої влади – також підконтрольним відповідним органам виконавчої влади.

48.9. До складу виконавчого комітету Ради не можуть входити депутати Ради, крім секретаря Ради.

48.10. Виконавчий комітет Ради може розглядати і вирішувати питання, віднесені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів Ради. Виконавчий комітет Ради:

1) попередньо розглядає проекти програм соціально-економічного і культурного розвитку Громади, цільових програм з інших питань, прогноз та проект бюджету Громади, проекти рішень з інших питань, що вносяться на розгляд Ради;

2) координує діяльність відділів, управлінь та інших виконавчих органів Ради, підприємств, установ та організацій, що належать до комунальної власності Громади, заслуховує звіти про роботу їх керівників;

3) має право змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів Ради, а також їх посадових осіб Ради;

4) інші повноваження, передбачені законодавством.

48.11. Основною формою роботи виконавчого комітету Ради є його засідання, які скликаються відповідно сільським/селищним/міським головою, а в разі його відсутності чи неможливості здійснення ним цієї функції – заступником сільського/селищного/міського голови з питань діяльності виконавчих органів Ради чи секретарем Ради в міру необхідності, але не рідше одного разу на місяць, і є правомочними, якщо в них бере участь більше половини від загального складу виконавчого комітету Ради.

48.12. Засідання виконавчого комітету Ради проводяться у сесійній залі Ради. У разі необхідності сільським/селищним/міським головою, а в разі його відсутності чи неможливості здійснення ним цієї функції – заступником сільського/селищного/міського голови з питань діяльності виконавчих органів Ради чи секретарем Ради може бути прийняте рішення про проведення засідання виконавчого комітету Ради в іншому місці.

48.13. Засідання виконавчого комітету Ради вважається правомочним якщо в ньому приймають участь більше половини членів від загального (кількісного) складу виконавчого комітету Ради.

48.14. Виконавчий комітет Ради в межах своїх повноважень приймає рішення. Рішення виконавчого комітету Ради приймаються на його засіданні більшістю голосів від загального складу виконавчого комітету Ради і підписуються сільським/селищним/міським головою, а у разі його відсутності – іншою посадовою особою Ради, яка головувала на засіданні виконавчого комітету Ради.

48.15. Рішення виконавчого комітету Ради нормативно-правового характеру розробляються, розглядаються та приймаються з врахуванням вимог Закону України «Про правотворчу діяльність».

48.16. Рішення виконавчого комітету Ради, які є регуляторними актами розробляються, розглядаються та приймаються з врахуванням вимог Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності».

48.17. Процедурні дії та рішення, а також адміністративні акти виконавчого комітету Ради приймаються (вчиняються), визнаються нікчемними, набирають чинності, відкликаються, визнаються недійсними, переглядаються за нововиявленими обставинами, виконуються у порядку, встановленому Законом України «Про адміністративну процедуру», з врахуванням статей 17, 37, 38, 39, 40, Розділу X «Адміністративне оскарження» цього Регламенту.

48.18. У разі незгоди сільського/селищного/міського голови з рішенням виконавчого комітету Ради він може зупинити дію цього рішення своїм розпорядженням та внести це питання на розгляд сесії Ради.

48.19. Якщо зупинене сільським/селищним/міським головою рішення виконавчого комітету Ради є адміністративним актом, то це питання має бути винесене сільським/селищним/міським головою на розгляд сесії Ради та вирішене Радою у строки вирішення адміністративної справи, встановлені Законом України «Про адміністративну процедуру».

48.20. Рішення виконавчого комітету Ради з питань, віднесених до власної компетенції виконавчих органів Ради, можуть бути скасовані Радою.

48.21. Засідання виконавчого комітету Ради протоколюється. Ведення протоколу засідань виконавчого комітету Ради здійснює керуючий справами (секретар) виконавчого комітету Ради, а у разі його відсутності – уповноважений член виконавчого комітету Ради. Протокол засідання виконавчого комітету Ради підписує сільський/селищний/міський голова, а у разі його відсутності – інша посадова особа Ради, яка головувала на засіданні виконавчого комітету Ради.

48.22. Рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати відділи, управління та інші виконавчі органи Ради для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів Рад.

48.23. Відділи, управління та інші виконавчі органи Ради є виконавчими органами Ради функціональної компетенції та підзвітними і підконтрольними Раді, підпорядкованими сільському/селищному/сільському голові та виконавчому комітету Ради.

48.24. Керівники відділів, управлінь та інших виконавчих органів Ради призначаються на посаду і звільняються з посади сільським/селищним/міським головою одноособово на конкурсній основі. Положення про конкурсну комісію на зайняття вакантних посад Ради та її персональний склад затверджується Радою більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

48.25. Положення про відділи, управління та інші виконавчі органи Ради затверджуються Радою шляхом відкритого голосування більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

48.26. Правові та організаційно-правові форми діяльності утворених Радою відділів, управлінь та інших виконавчих органів Ради, а також їх визначаються у положеннях про них, які розробляються з врахуванням вимог Конституції України, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закону України «Про адміністративну процедуру» та інших чинних законодавчих актів, а також рішень Ради.

48.27. Власні та делеговані повноваження виконавчого комітету Ради та інших виконавчих органів Ради визначені Конституцією та законами України.

48.28. Рада може прийняти рішення про розмежування повноважень між виконавчим комітетом Ради, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами Ради та сільським/селищним/міським головою в межах повноважень, наданих законом виконавчим органам Ради.

48.29. Рада може скасувати актів виконавчих органів Ради, які не відповідають Конституції чи законам України, іншим актам законодавства, рішенням відповідної ради, прийнятим у межах її повноважень.

Стаття 49. Староста

49.1. Староста затверджується на посаді Радою за пропозицією сільського/селищного/міського голови, що вноситься за результатами громадського обговорення (громадських слухань, зборів громадян, інших форм консультацій з громадськістю), проведеного у межах відповідного старостинського округу Громади.

49.2. Старостинський округ утворюється Радою у складі одного або декількох населених пунктів (крім адміністративного центру Громади), на території якого (яких) проживає не менше 500 жителів, а як виняток, у випадках, передбачених законом – не менше 200 жителів.

49.3. У рішенні Ради про утворення старостинських округів визначається перелік усіх населених пунктів Громади (крім адміністративного центру Громади) та назви старостинських округів, до яких вони входять.

49.4. Після припинення повноважень Ради староста продовжує здійснювати свої повноваження до затвердження нових старост у порядку, встановленому законом.

49.5. Староста:

1) уповноважений Радою, яка його затвердила, діяти в інтересах жителів відповідного старостинського округу у виконавчих органах Ради;

2) бере участь у пленарних засіданнях Ради, засіданнях постійних комісій Ради з правом дорадчого голосу. Бере участь у засіданнях виконавчого комітету Ради;

3) має право на гарантований виступ на пленарних засіданнях Ради, засіданнях постійних комісій Ради та засіданнях виконавчого комітету Ради з питань, що стосуються інтересів жителів відповідного старостинського округу, на засіданнях органів самоорганізації населення, що діють у межах відповідного старостинського округу;

4) сприяє жителям відповідного старостинського округу у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади, а також у поданні відповідних документів до зазначених органів. За рішенням Ради надає адміністративні послуги та/або виконує окремі завдання адміністратора центру надання адміністративних послуг (у разі утворення такого центру);

5) бере участь в організації виконання рішень Ради, виконавчого комітету Ради, розпоряджень сільського/селищного/міського голови на території відповідного старостинського округу та у здійсненні контролю за їх виконанням;

6) бере участь у підготовці пропозицій до проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу;

7) вносить пропозиції до виконавчого комітету Ради з питань діяльності на території відповідного старостинського округу виконавчих органів Ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб;

8) бере участь у підготовці проектів рішень Ради, що стосуються майна Громади, розташованого на території відповідного старостинського округу;

9) бере участь у здійсненні контролю за використанням об'єктів комунальної власності, розташованих на території відповідного старостинського округу;

10) бере участь у здійсненні контролю за станом благоустрою відповідного старостинського округу та інформує сільського/селищного/міського голову, виконавчі органи Ради про результати такого контролю;

11) отримує від виконавчих Ради, підприємств, установ, організацій комунальної власності та їх посадових осіб інформацію, документи і матеріали, необхідні для здійснення наданих йому повноважень;

12) сприяє утворенню та діяльності органів самоорганізації населення, організації та проведенню загальних зборів, громадських слухань та інших форм безпосередньої участі громадян у вирішенні питань місцевого значення у відповідному старостинському окрузі;

13) здійснює інші повноваження, визначені законами України.

49.6. Староста не має право на видання актів, але на виконання закріплених за ним законом повноважень може приймати процедурні рішення та вчиняти процедурні дії, в тому числі в адміністративному провадженні, з врахуванням вимог Закону України «Про адміністративну процедуру».

49.7. При здійсненні наданих повноважень староста є відповідальним і підзвітним Раді та підконтрольним сільському/селищному/міському голові.

49.8. Староста не рідше одного разу на рік, протягом першого кварталу року, наступного за звітним, а на вимогу не менш як третини депутатів Ради – у визначений Радою термін, звітує про свою роботу перед Радою, жителями старостинського округу.

49.9. Заслуховування звіту старости перед жителями старостинського округу відбувається на відкритій зустрічі, у спосіб, що дає можливість жителям старостинського округу поставити запитання, висловити зауваження та внести пропозиції. Інформація про відповідну зустріч, а також письмовий звіт старости оприлюднюються на офіційному веб-сайті Ради та розміщуються у приміщенні Ради не пізніше ніж за сім календарних днів до дня проведення відповідної зустрічі. Порядок звітування старости визначається Положенням про старосту.

РОЗДІЛ V. ДЕПУТАТИ РАДИ ТА ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЇХ ПОВНОВАЖЕНЬ

Стаття 50. Діяльність депутатів Ради

50.1. Повноваження депутата Ради починаються з моменту офіційного оголошення відповідною територіальною виборчою комісією на сесії ради рішення про підсумки виборів та визнання повноважень депутатів і закінчуються в день першої сесії ради нового скликання. Повноваження депутата Ради можуть бути припинені достроково у випадках, передбачених законом. Рада невідкладно інформує відповідну територіальну виборчу комісію про дострокове припинення повноважень депутата ради.

50.2. Депутат Ради представляє інтереси всієї Громади, має всю повноту прав, що забезпечують його активну участь у діяльності Ради та утворюваних

Радою органів, несе обов'язки перед виборцями, Радою, органами Ради, виконує їх доручення. Депутат Ради, крім секретаря Ради, повинен входити до складу однієї з постійних комісій Ради.

50.3. Діяльність депутата Ради включає:

1) участь у пленарних засіданнях Ради;

2) участь у засіданнях постійних комісій Ради, тимчасових контрольних комісій Ради, підготовчих комісій і робочих груп;

3) виконання доручень Ради та її органів;

4) роботу у виборчому окрузі.

50.4. Участь у пленарних засіданнях Ради та її органів, виконання доручень Ради є підставою для відкладення депутатом Ради усіх інших службових справ.

50.5. У разі невиконанням депутатом своїх обов'язків у Раді та її органах, систематичного порушення ним встановленого порядку їх роботи, Рада, за попередніми висновками визначених Радою комісій, відповідно до законодавства та в порядку, встановленому цим Регламентом, може прийняти рішення про повідомлення виборців про факти ухилення депутата Ради від виконання своїх обов'язків у місцевих засобах масової інформації та на офіційному сайті Ради.

Стаття 51. Права та обов'язки депутата в Раді та її органах

51.1. Депутат Ради користується правом ухвального голосу з усіх питань, що розглядаються на пленарних засіданнях Ради та її органів (комісій), до складу яких він входить.

51.2. Кожний депутат у Раді та її органах, до складу яких він входить, має один голос.

51.3. Депутат в порядку, визначеному законом та цим Регламентом, має право:

1) обирати і бути обраним до органів Ради;

2) пропонувати питання для розгляду Радою та її органами;

3) вносити пропозиції і зауваження щодо порядку денного сесії Ради та її органів, порядку розгляду обговорюваних питань та їх суті;

4) вносити для розгляду проекти рішень Ради, інші документи, що приймаються Радою або її органами, поправки до них;

5) висловлювати думку щодо персонального складу утворюваних Радою органів і кандидатур посадових осіб Ради, які обираються, призначаються або затверджуються Радою;

6) порушувати питання про недовіру органам, утвореним Радою, їх керівникам, а також посадовим особам, яких обрано, призначено або затверджено Радою,

7) брати участь у дебатах, звертатися із запитами, ставити запитання доповідачам, співдоповідачам, з процедурних питань – головуючому на пленарному засіданні Ради;

8) вносити пропозиції про заслуховування на пленарному засіданні Ради звіту чи інформації керівника будь-якого органу, підзвітного чи підконтрольного раді, а також з питань, що входять до компетенції Ради, інших органів і посадових осіб, які діють на території Ради;

9) виступати з обґрунтуванням своїх пропозицій та з мотивів голосування, давати довідки;

10) оголошувати на пленарних засіданнях Ради та її органів тексти звернень, заяв, резолюцій, петицій громадян чи їх об'єднань, якщо вони мають суспільне значення;

11) знайомитися з будь-якими документами Ради, брати копії будь-яких рішень Ради та її органів;

12) входити до складу депутатських груп та/або фракцій у Раді;

13) мати інші права, що передбачені законодавством та рішеннями Ради.

51.4. Депутат Ради з обговорюваного на пленарному засіданні Ради питання може передати головуючому на пленарному засіданні Ради тексти свого не виголошеного виступу, пропозицій і зауважень для включення до протоколу пленарного засідання Ради чи її органу, в якому він бере участь.

51.5. Депутат забезпечується інформацією про заходи, які проводяться у межах Громади за ініціативою чи сприяння органів та посадових осіб Ради.

51.6. Депутат Ради зобов'язаний:

1) додержуватися Конституції та законів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Регламенту та інших нормативно-правових актів, що визначають порядок діяльності Ради та її органів;

2) брати участь у роботі Ради, постійних комісіях Ради та інших органах Ради, до складу яких він входить, всебічно сприяти виконанню їх рішень;

3) виконувати доручення Ради, її органів, сільського/селищного/міського голови; інформувати їх про виконання доручень;

4) мати інші обов'язки, що передбачені законодавством та рішеннями Ради.

Стаття 52. Обов'язки депутата у виборчому окрузі

52.1. У виборчому окрузі депутат Ради зобов'язаний:

1) розглядати пропозиції, заяви і скарги громадян, які надійшли до нього, вживати заходів до їх своєчасного, обґрунтованого вирішення;

2) вивчати причини, які породжують скарги громадян, і вносити свої пропозиції щодо їх усунення до органів місцевого самоврядування, до місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій, об'єднань громадян; систематично веде прийом громадян;

3) не рідше одного разу на рік звітувати про свою роботу перед виборцями у порядку, визначеному законом та прийнятими відповідно до нього Статутом Громади, рішенням Ради;

4) виконувати доручення виборців;

5) мати інші обов'язки, що передбачені законодавством та рішеннями Ради.

Стаття 53 . Утворення депутатських груп та фракцій

53.1. Депутатські групи та фракції утворюються на засіданні депутатів Ради, що виявили бажання створити групу чи фракцію.

53.2. Рішення про утворення групи чи фракції, обрання осіб, що уповноважені представляти групу чи фракцію, оформляється протоколом, який підписують депутати Ради – засновники групи чи фракції.

Стаття 54. Реєстрація депутатських груп та фракцій

54.1. З метою реєстрації депутатської групи та/або фракції уповноважена особа від групи та/або фракції подає секретарю Ради повідомлення про утворення депутатської групи та/або фракції, в якому міститься назва групи чи фракції, а також відомості про персональний склад, партійну належність депутатів – членів групи та/ або фракції, прізвища осіб, які уповноважені їх представляти.

54.2. Секретар Ради оголошує на найближчому пленарному засіданні Ради про утворення депутатської групи та/або фракції та оголошує її склад.

54.3. З моменту оголошення пленарному засіданні Ради депутатська група та/або фракція вважається зареєстрованою.

54.4. Інформаційні матеріали про депутатську групу та/або фракцію після її реєстрації поширюються серед депутатів Ради в тому ж порядку повідомляється про зміни у складі депутатських груп.

54.5. Про зміни у складі депутатської групи та/або фракції її уповноважений представник повідомляє письмово секретаря Ради.

54.6. У разі якщо склад депутатської групи та/або фракції стає меншим від встановленої, вона після двотижневого строку вважається розпущеною, про що секретар Ради інформує депутатів на найближчому пленарному засіданні Ради.

54.7. Розпуск (саморозпуск) депутатської групи та/або фракції не є підставою для перегляду персонального складу органів Ради.

Стаття 55. Права депутатських груп та фракцій

55.1. Депутатські групи та фракції мають право на пропорційне представництво в постійних комісіях Ради та тимчасових контрольних комісіях Ради, якщо вони були утворені до формування цих органів. Перегляд складу комісій, у зв'язку з утворенням нових груп та фракцій в Раді, можливий лише у випадку, якщо така пропозиція підтримується більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

55.2. Депутатські групи та фракції можуть попередньо обговорювати кандидатури осіб, які пропонуються для обрання, затвердження, призначення або погодження Радою із запрошенням цих осіб на засідання відповідної групи та/ або фракції.

55.3. Депутатські групи та фракції мають право обов'язкового виступу представника з будь-якого питання, що розглядається Радою.

55.4. Жодна депутатська група та фракція не має права виступати від імені Громади та Ради.

Стаття 56. Депутатське запитання

56.1. Депутатське запитання – це засіб одержання депутатом Ради інформації або роз'яснення з тієї чи іншої проблеми.

56.2. Запитання до посадових осіб Ради, виконавчих органів Ради можуть бути поставлені депутатом Ради усно під час його виступу на пленарному засіданні Ради або подані письмово через секретаря Ради.

56.3. Відповідь на депутатське запитання може бути оголошена на пленарному засіданні Ради або дана депутатові Ради особисто.

56.4. Запитання не включається до порядку денного сесії Ради, не обговорюється і рішення щодо нього не приймається.

Стаття 57. Депутатський запит

57.1. Депутатський запит – це заявлена попередньо або на пленарному засіданні Ради вимога депутата до сільського/селищного/міського голови, заступника сільського/селищного/міського голови, секретаря Ради, секретаря (керуючого справами) виконавчого комітету Ради, старости, керівників виконавчих органів Ради, а також до керівників розташованих на території Ради підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності вирішити питання, дати офіційне роз'яснення або викласти позицію з питань, що мають суспільне значення і належать до відання Ради.

57.2. Депутатський запит вноситься до Ради депутатом Ради або групою депутатів Ради в усній або письмовій формі. Разом із депутатським запитом депутат Ради може подати подання про бажання включити обговорення депутатського запиту на пленарному засіданні Ради для прийняття відповідного рішення Ради, проект якого додається до подання.

57.3. Депутатський запит, як правило, оголошується на пленарному засіданні Ради і повинен містити коротку характеристику фактичного стану справи, що є предметом депутатського запиту, також проблеми, що виникає з цього стану та суть вимоги щодо дій особи, до якої звернено запит. Запити, щодо яких є подання, оголошуються в обов'язковому порядку.

57.4. Головуючий на пленарному засіданні Ради інформує Раду про депутатські запити, внесені і не оголошені на пленарному засіданні Ради.

57.5. Секретар Ради забезпечує доведення тексту депутатського запиту до відповідного органу Ради або посадової особи Ради, до яких його скеровано.

57.6. Якщо депутатський запит оголошено на пленарному засіданні Ради, на якому присутня особа, до якої звернено депутатський запит, вона може дати обґрунтовану відповідь на цьому ж пленарному засіданні Ради. Якщо депутат Ради чи Рада не задоволені усною відповіддю особи на запит, відповідь готується відповідно до п. 56.7. цієї статті.

57.7. Орган Ради або посадова особа Ради, до яких звернутий депутатський запит, зобов'язані у місячний строк, якщо Радою не встановлено інший строк, дати письмову відповідь на нього.

57.8. За наполяганням депутата Ради, що вніс депутатський запит, відповідь на нього може бути розглянута на пленарному засіданні Ради, якщо така пропозиція підтримана не менш як третиною депутатів від загального складу Ради.

Стаття 58. Депутатське звернення

58.1. Депутатське звернення – це викладена в письмовій формі вимога депутата Ради з питань, пов'язаних з його депутатською діяльністю, до місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, а також керівників правоохоронних та контролюючих органів, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на території Громади, здійснити певні дії, вжити заходів чи дати офіційне роз'яснення з питань, віднесених до їх компетенції.

58.2. Депутатське звернення має бути розглянуто вищевказаними суб'єктами у десяти денний строк, а в разі необхідності додаткового вивчення – не пізніш як у місячний строк. В будь-якому випадку за наслідками розгляду депутатського звернення депутату повинна бути надана письмова відповідь.

58.3. Якщо депутат Ради не задоволений результатами розгляду свого депутатського звернення або якщо вищевказані суб'єкти ухиляються від вирішення порушеного у депутатському зверненні питання у встановлений законом строк, він має право внести депутатський запит відповідно до ст. 56 цього Регламенту.

РОЗДІЛ VI. ДОСТРОКОВЕ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ РАДИ, СІЛЬСЬКОГО/СЕЛИЩНОГО/МІСЬКОГО ГОЛОВИ, ДЕПУТАТА РАДИ

Стаття 59. Дострокове припинення повноважень сільського/селищного/міського голови

59.1. Повноваження сільського/селищного/міського голови вважаються достроково припиненими у разі:

1) його звернення із заявою до Ради про складення ним повноважень сільського/селищного/міського голови;

2) припинення громадянства України;

3) набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього;

4) набрання законної сили рішенням суду про притягнення його до відповідальності за правопорушення, пов'язане з корупцією, яким накладено стягнення у виді позбавлення права займати посади або займатися діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

5) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених ст. 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

6) відкликанням за народною ініціативою, у порядку визначеному законом;

7) визнання його судом недієздатним, безвісно відсутнім або оголошеним таким, що помер;

8) його смерті.

59.2. Повноваження сільського/селищного/міського голови можуть бути також достроково припинені якщо він порушує Конституцію або закони України, права і свободи громадян, а також не забезпечує наданих йому повноважень.

59.3. Повноваження голови можуть бути достроково припинені також у випадку передбаченому Законом України «Про військово-цивільні адміністрації».

Стаття 60. Дострокове припинення повноважень депутата Ради

60.1. Дострокове припинення повноважень депутата Ради здійснюється без прийняття рішення Радою з моменту оголошення на пленарному засіданні Ради сільським/селищним/міським головою, чи особою, що його в цей час замінює правових документів, що засвідчують підстави, передбачені п.п. 1–8) ч. 1 ст. 5 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

60.2. У разі наявності підстав, передбачених п.п. 1–2) ч. 2 ст. 5 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» повноваження депутата Ради припиняються за рішенням Ради, яке приймається більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

60.3. Дострокове припинення повноважень депутата Ради може бути здійснено шляхом його відкликання відповідно до Закону України «Про статус депутатів місцевих рад».

60.4. Після дострокового припинення повноважень депутата Ради Рада приймає рішення про призначення повторних виборів відповідно до виборчого законодавства.

Стаття 61. Дострокове припинення повноважень Ради

61.1. Повноваження Ради можуть бути достроково припинені у випадках:

1) якщо Рада прийняла рішення з порушенням Конституції України, цього та інших законів, прав і свобод громадян, ігноруючи при цьому вимоги компетентних органів про приведення цих рішень у відповідність із законом;

2) якщо сесії Ради не проводяться без поважних причин у строки, встановлені законом, або Рада не вирішує питань, віднесених до її відання;

3) передбачених законами України: «Про військово-цивільні адміністрації», «Про правовий режим воєнного стану».

61.2. Повноваження Ради за наявності підстав, передбачених пп. 1, 2 п. 61.1. цієї статті Регламенту та в інших випадках можуть бути припинені достроково за рішенням місцевого референдуму. Порядок проведення місцевого референдуму щодо дострокового припинення повноважень ради визначається законом про місцеві референдуми.

61.3. За наявності підстав, передбачених пп. 1, 2 п. 61.1. цієї статті Регламенту , рішення суду про визнання актів Ради незаконними, висновків відповідного комітету Верховної Ради України, Верховна Рада України може призначити позачергові вибори Ради. Питання про призначення Верховною Радою України

позачергових виборів Ради може порушуватись перед Верховною Радою України сільським/селищним/міським головою.

РОЗДІЛ VII. БЮДЖЕТ ГРОМАДИ

Стаття 62. Розгляд проекту бюджету Громади

62.1. Підготовка проекту бюджету Громади є обов'язком виконавчого комітету Ради, що здійснюються ним у співпраці з постійними комісіями Ради. Бюджет Громади має бути збалансованим і таким, що забезпечує оптимальний розподіл видатків в межах усієї території Громади та враховує потреби першочергового розвитку окремих населених пунктів, що входять до складу Громади.

62.2. Після затвердження звіту про виконання бюджету Громади за попередній рік, на основі інформації про виконання поточного бюджету та прогнозів про соціально-економічний розвиток, Рада приймає рішення про основні напрямки бюджетної політики на наступний рік. Проект рішення Ради виноситься на пленарне засідання Ради сільським/селищним/міським головою за погодженням профільної постійної комісії Ради з урахуванням пропозицій інших постійних комісій Ради. Проект бюджету Громади має бути розроблений на основі рішення про основні напрямки бюджетної політики на наступний рік. Відхилення від неї необхідно зазначити окремо і ґрунтовно вмотивувати.

62.3. Проект бюджету Громади подається депутатам Громади не пізніш як за тиждень до строку закінчення розгляду проекту в постійних комісіях Ради. Засідання постійних комісій Ради відбуваються за участю представника фінансового органу і керівників відповідних виконавчих органів Ради. Постійні комісії Ради передають свої поправки до проекту бюджету Громади у профільну постійну комісію Ради.

62.4. Поправки можуть бути лише такого змісту:

1) скоротити статтю видатків (доходів);
2) виключити статтю видатків (доходів);
3) збільшити статтю видатків (доходів);
4) додати нову статтю видатків (доходів).

62.5. Якщо постійна комісія Ради або депутат Ради вносять пропозицію про збільшення видатків або скорочення доходів, вони зобов'язані запропонувати на ту ж саму суму, відповідно, збільшення доходів за рахунок інших джерел або скорочення видатків на іншу статтю. Постійні комісії Ради і депутати Ради подають до кожної поправки письмове обґрунтування. У разі недотримання цих вимог поправка не приймається до розгляду.

62.6. Протягом не більше тижня на засіданнях профільної постійної комісії Ради розглядаються поправки, що надійшли у визначений строк. Про час цих засідань офіційно повідомляються інші постійні комісії Ради.

62.7. Управління фінансів готує доповідь про проект бюджету Громади, а профільна постійна комісія Ради готує співдоповідь про підтримані поправки і перелік відхилених поправок.

62.8. Після обговорення на голосування ставиться проект доручення щодо врахування у проекті бюджету Громади висновків і пропозицій постійних комісій Громади. Якщо проект такого доручення не підтримується, Рада приймає рішення або про повернення проекту доручення на доопрацювання в постійні комісії Ради, або про розгляд на пленарному засіданні Ради всіх поправок, що надійшли в профільну постійну комісію Ради з дотриманням вимог, зазначених у цій статті.

62.9. Виконавчий комітет Ради протягом не більше двох тижнів доопрацьовує проект бюджету Громади відповідно до доручення Ради і подає доопрацьований проект на затвердження.

62.10. Рішення Ради про затвердження бюджету Громади приймається більшістю голосів депутатів від загального складу Ради.

62.11. Формування програми соціально-економічного і культурного розвитку відбувається паралельно з підготовкою проекту бюджету Громади на наступний рік, виходячи з фінансових можливостей. Проекти програм складають виконавчі органи Ради, до компетенції яких входить питання цільових програм. Зазначені документи направляються для попереднього розгляду і підготовки висновків і пропозицій постійним комісіям Ради. Висновки, поправки і пропозиції з письмовим обґрунтуванням непрофільних постійних комісій Ради в письмовій формі направляються в постійну комісію Ради з питань планування, бюджету, фінансів, інвестицій, регуляторної політики, міжнародних відносин та зовнішньо-економічного зв'язку.

62.12. Постійна комісія Ради з питань планування, бюджету, фінансів, інвестицій, регуляторної політики, міжнародних відносин та зовнішньо-економічного зв'язку розглядає звіт про виконання бюджету Громади за минулий рік, висновки інших постійних комісій Ради і спільно із структурним підрозділом з питань фінансів готує остаточний варіант проекту рішення Ради про затвердження звіту.

РОЗДІЛ VIII. МАТЕРІАЛИ ПЛЕНАРНИХ ЗАСІДАНЬ РАДИ

Стаття 63. Матеріали сесії Ради

63.1. Матеріали сесії Ради складаються з підготовчих документів до сесії, рішень Ради, результатів голосування депутатів Ради, протоколу пленарного засідання ради, відеозапису пленарного засідання Ради.

63.2. Пленарне засідання Ради підлягає відео фіксації з подальшим зберіганням відеозапису засідання не менше п'яти років. Відеозапис пленарного засідання ради оприлюднюється в частині, що транслюється відповідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», невідкладно після закінчення засідання, але не пізніше наступного дня після проведення засідання, на офіційному веб-сайті ради чи в інший спосіб із забезпеченням відкритого доступу до відеозапису;

63.3. Засідання Ради протоколюється. Ведення протоколу пленарних засідань Ради здійснює секретар Ради, або інша посадова особа Ради, якій Рада доручає виконання цих обов'язків. Протокол пленарного засідання Ради підписує сільський/селищний/міський голова, або головуючий на пленарному засіданні Ради, у випадках, передбачених законом.

63.4. Протокол пленарного засідання Ради повинен містити:

1) назву Ради та її скликання, порядковий номер сесії, дату і місце проведення, час початку і закінчення;

2) загальне число депутатів Ради, кількість присутніх депутатів Ради, список запрошених на сесію та прізвища депутатів інших Рад, які були присутні на сесії;

3) порядок денний і регламент роботи Ради;

4) прізвища, посади доповідачів, співдоповідачів і виступаючих;

5) результати голосування і прийняті рішення Ради;

6) запити депутатів Ради, відповіді на них, прийняті Радою рішення по запитах.

63.5. До протоколу пленарного засідання Ради додатково включають:

1) дані про поіменну реєстрацію присутніх на сесії депутатів Ради;

2) список запрошених на сесію Ради;

3) результати поіменного голосування;

4) повні результати голосування;

5) тексти не виголошених виступів депутатів Ради надані ними для долучення до протоколу;

6) окремі, викладені письмово, думки депутатів Ради та їх груп щодо прийнятих рішень Ради.

Стаття 64. Зберігання протоколів пленарного засідання Ради

64.1. Протокол пленарного засідання Ради є офіційним документом, що підтверджує процес обговорення та прийняття рішення Радою.

64.2. Протоколи пленарних засідань Ради зберігають протягом усього скликання Ради у секретаря Ради і передають до архіву з початком роботи Ради нового скликання.

64.3. Протокол закритого пленарного засідання Ради зберігають у порядку, встановленому законом для документів з обмеженим доступом.

64.4. Депутати Ради забезпечуються витягами з протоколу пленарного засідання Ради за їх особистими заявами, поданими до секретаря Ради.

64.5. Протоколи пленарних засідань Ради надаються депутатам Ради для ознайомлення за їх зверненням.

64.6. Матеріали пленарного засідання Ради надаються для ознайомлення за дорученням секретаря Ради, відповідно до вимог законодавства про інформацію.

РОЗДІЛ IX. ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

Стаття 65. Порядок врегулювання конфлікту інтересів

65.1. Сільський/селищний/міський голова, його заступник, секретар Ради, депутат Ради, публічно повідомляє про конфлікт інтересів, який виник під час участі у пленарному засіданні Ради, у засіданні виконавчого комітету Ради іншого колегіального органу Ради (комісії тощо), відповідному колегіальному органу

Ради та не бере участі у розгляді, підготовці та прийнятті рішень відповідним колегіальним органом Ради.

65.2. Якщо неучасть осіб, зазначених у п. 65.1 цієї статті, у прийнятті рішення призведе до втрати повноважності Ради, іншого колегіального органу Ради, особи, у яких наявний конфлікт інтересів, беруть участь у прийнятті Радою, іншим колегіальним органом Ради рішення, за умови публічного самостійного повідомлення про конфлікт інтересів під час засідання колегіального органу Ради, у порядку, передбаченому Законом України «Про запобігання корупції».

65.3. Якщо повідомлення про конфлікт інтересів здійснено на пленарному засіданні Ради, іншого колегіального органу Ради, інформація про повідомлення обов'язково вноситься до протоколу пленарного засідання Ради, або іншого колегіального органу Ради.

65.4. Різновиди конфлікту інтересів:

– потенційним конфліктом інтересів є наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові або представницькі повноваження, що може впливати на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або вчинення чи не вчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

– реальним конфліктом інтересів є суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення дій під час виконання зазначених повноважень;

– приватним інтересом є будь-який майновий чи немайновий інтерес особи, у тому числі зумовлений особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними чи юридичними особами, у тому числі і тими, що виникають у зв'язку зі членством або діяльністю громадських, політичних, релігійних чи інших організаціях.

65.5. Здійснення контролю щодо запобігання та врегулювання зазначеними у п. 65.1. цієї статті особами конфлікту інтересів, поводження з майном, що може бути неправомірною вигодою та подарунками, а також надання зазначеним цим особам консультацій та роз'яснень покладається на постійну комісію Ради з прав людини, законності, регламенту, депутатської етики та протидії корупції.

РОЗДІЛ X. АДМІНІСТРАТИВНЕ ОСКАРЖЕННЯ

Стаття 66. Право на адміністративне оскарження

66.1. Право на адміністративне оскарження прийнятих (вчинених) Радою, постійними комісіями Ради, тимчасовими контрольними комісіями Ради, виконавчими органами Ради, посадовими особами Ради, підготовчими комісіями і робочими групами Ради (далі, лише в межах Розділу XI «Адміністративне оскарження» цього Регламенту також – адміністративний орган) процедурних дій та рішень, адміністративних актів та допущеної цими суб'єктами бездіяльності відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру» має особа, яка вважає, що:

1) прийнятим адміністративним актом чи його виконанням порушено або може бути порушено її право, свобода чи законний інтерес;

2) процедурне рішення або дія, бездіяльність адміністративного органу негативно впливає на її права, свободи чи законні інтереси.

66.2. Особа, реалізуючи своє право на адміністративне оскарження залежно від обставин адміністративної справи може вимагати:

1) припинення вчинення адміністративним органом певної дії;

2) визнання дії адміністративного органу протиправною та усунення її наслідків;

3) виконання адміністративним органом іншої дії, на яку особа має право і яка не була виконана на її вимогу;

4) визнання протиправним та скасування адміністративного акта чи окремих його положень;

5) визнання протиправним виконаного адміністративного акта чи окремих його положень, що призвело до настання незворотних правових наслідків;

6) вчинення адміністративним органом необхідних дій з метою відновлення порушеного права, свободи чи законного інтересу особи, а також усунення негативних наслідків, відшкодування матеріальної шкоди;

7) визнання бездіяльності адміністративного органу протиправною та зобов'язання вчинити певні дії.

66.3. Особа може оскаржити до моменту прийняття адміністративного акта:

1) відмову щодо початку адміністративного провадження;

2) відмову в наданні статусу заінтересованої особи;

3) відмову щодо відводу посадової особи адміністративного органу (члена колегіального органу) або особи, яка сприяє розгляду адміністративної справи;

4) рішення про зупинення або закриття адміністративного провадження;

5) відмову в наданні доступу до матеріалів адміністративної справи або обмеження права особи на ознайомлення з такими матеріалами;

6) іншу процедурну дію та/або процедурне рішення у визначених законом випадках.

Стаття 67. Порядок подання скарги

67.1. Скарга подається до адміністративного органу, що прийняв адміністративний акт, процедурне рішення та/або вчинив процедурну дію чи допустив бездіяльність, що оскаржується, який не пізніше наступного дня передає (надсилає) її разом з матеріалами справи суб'єкту розгляду скарги.

67.2. Як правило скарга подається в письмовій (електронній або паперовій) формі, крім випадків, передбачених Законом України «Про адміністративну процедуру», та має містити:

1) найменування суб'єкта розгляду скарги;;

2) відомості в обсязі, достатньому для встановлення особи скаржника, та його контактні дані (прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності) або найменування особи, адресу місця проживання/перебування, місцезнаходження, номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, інші контактні дані). У разі подання скарги представником скаржника в ній додатково зазначаються такі самі відомості стосовно представника;

3) вимоги скаржника та їх обґрунтування;

4) дату складення скарги.

67.3. Скаржник або його представник підписує скаргу, подану в письмовій формі, власноруч або з використанням електронного підпису, крім випадків, передбачених законом.

67.4. Скарга може бути подана в усній формі у випадках, передбачених законом, що фіксується в матеріалах адміністративної справи шляхом переведення її посадовою особою адміністративного органу в письмову форму в момент подання.

67.5. Скарга на адміністративний акт може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня доведення його до відома особи, яка була учасником адміністративного провадження щодо прийняття зазначеного адміністративного акта.

67.6. Особа, на право, свободу чи законний інтерес якої негативно впливає адміністративний акт, але яка не була учасником адміністративного провадження, має право подати скаргу на такий адміністративний акт протягом тридцяти календарних днів з дня, коли вона дізналася або мала дізнатися про такий вплив.

67.7. Скарга на бездіяльність адміністративного органу може бути подана в будь-який час після спливу строку прийняття адміністративного акта.

67.8. Скарга на процедурну дію або процедурне рішення прийняте (вчинене) адміністративним органом може бути подана протягом тридцяти календарних днів з дня, коли особі, яка була учасником адміністративного провадження, стало відомо про вчинення процедурної дії або прийняття процедурного рішення.

67.9. Скарга, подана з порушенням строку подання без поважних причин залишається без розгляду.

67.10. У разі пропущення у зв'язку з хворобою, відрядженням чи з інших поважних причин визначеного Законом України «Про адміністративну процедуру» строку подання скарги, скаржник може звернутися з клопотанням до суб'єкта розгляду скарги про поновлення строку подання скарги.

Стаття 68. Суб'єкт розгляду скарги

68.1. Суб'єктом розгляду скарги особи є:

1) адміністративний орган вищого рівня, якщо інший суб'єкт не передбачений законом;

2) той самий адміністративний орган, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо:

– щодо нього відсутній адміністративний орган вищого рівня;

– при ньому утворено комісію з розгляду скарг.

68.2. У разі відсутності адміністративного органу вищого рівня скарга щодо прийнятого адміністративного акта, процедурних рішень, дій чи бездіяльності адміністративного органу подається до того самого адміністративного органу, який прийняв адміністративний акт, вчинив процедурні дії та/або прийняв процедурне рішення чи допустив бездіяльність, що оскаржуються, якщо при ньому утворено комісію з розгляду скарг.

68.3. До складу комісії з розгляду скарг, крім посадових осіб адміністративного органу, також можуть включатися представники інститутів громадянського суспільства у кількості, що не перевищує третини її загального складу. Діяль-

ність комісії з розгляду скарг здійснюється з дотриманням вимог Законом України «Про адміністративну процедуру».

68.4. Інші питання формування та організації діяльності комісій з розгляду скарг визначаються адміністративними органами, що утворюють такі комісії, з урахуванням Примірного положення про комісію з розгляду скарг, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 28.04.2023 року № 420.

68.5. Суб'єктом розгляду скарг на прийняті (вчинені) Радою процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену Радою бездіяльність є комісія з розгляду скарг (при умові її утворення Радою).

68.6. Рішення комісії з розгляду скарг оформлюється висновком, який має рекомендаційний характер і є обов'язковим для розгляду керівником (іншою уповноваженою особою) відповідного адміністративного органу. Остаточне рішення щодо скарги приймається відповідним адміністративним органом не пізніш як на п'ятий робочий день з дня отримання рішення комісії з розгляду скарг. Неврахування висновку комісії з розгляду скарг обґрунтовується та додається разом з висновком до остаточного рішення, прийнятого за результатами розгляду скарги.

68.7. Рада є суб'єктом розгляду скарги на прийняті (вчинені) виконавчим комітетом Ради та іншими виконавчими органами Ради при здійсненні власних (самоврядних) повноважень процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену цими суб'єктами бездіяльність.

68.8. Суб'єктом розгляду скарги, пов'язаної із здійсненням виконавчими органами Ради делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, є центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику щодо делегованого повноваження.

68.9. Виконавчий комітет Ради є суб'єктом розгляду скарги на прийняті (вчинені) відділами, управліннями та іншими виконавчими органами Ради при здійсненні власних (самоврядних) повноважень процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену цими суб'єктами бездіяльність.

68.10. Сільський, селищний, міський голова є суб'єктом розгляду скарги на прийняті (вчинені) відділами, управліннями та іншими виконавчими органами Ради (крім виконавчого комітету Ради) при здійсненні власних (самоврядних) повноважень процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену цими суб'єктами бездіяльність.

68.11. Суб'єктом розгляду скарг на прийняті (вчинені) сільським/селищним/міським головою процедурні дії та рішення, адміністративні акти та допущену сільським/селищним/міським головою бездіяльність є комісія з розгляду скарг (при умові її утворення).

Стаття 69. Рішення за скаргою

69.1. Суб'єкт розгляду скарги відповідно до своєї компетенції за результатами перегляду адміністративної справи може прийняти одне з таких рішень:

1) скасувати повністю або частково адміністративний акт та зобов'язати адміністративний орган видати новий адміністративний акт або повторно розглянути справу, а в передбачених законом випадках – самостійно прийняти адміністративний акт;

2) скасувати повністю або частково процедурне рішення, самостійно прийняти процедурне рішення;

3) залишити адміністративний акт, процедурне рішення без змін, а скаргу – без задоволення;

4) визнати дію адміністративного органу протиправною та зобов'язати його:

а) припинити вчинення відповідної дії;

б) усунути наслідки такої дії;

в) виконати іншу дію на вимогу особи;

5) зобов'язати адміністративний орган усунути негативні наслідки, відшкодувати матеріальну шкоду, заподіяну протиправним адміністративним актом, дією або бездіяльністю адміністративного органу, у порядку, визначеному законом;

6) визнати повністю або частково виконаний адміністративний акт протиправним, якщо його виконання призвело до настання незворотних правових наслідків.

69.2. Суб'єкт розгляду скарги скасовує повністю або частково адміністративний акт у разі порушення норм матеріального права, істотного порушення процедури (включаючи компетенцію) або неправильного чи неповного встановлення обставин адміністративної справи, що призвело до прийняття протиправного адміністративного акта.

69.3. У разі якщо адміністративний акт не містить мотивувальної частини, у випадку, якщо відповідно до Закону України «Про адміністративну процедуру» вона є обов'язковою, такий адміністративний акт скасовується.

69.4. Після скасування адміністративного акта, якщо це необхідно здійснити для усунення порушення, суб'єкт розгляду скарги:

1) зобов'язує адміністративний орган, що прийняв адміністративний акт, видати новий адміністративний акт;

2) приймає власне рішення (за наявності повноважень щодо вирішення адміністративної справи по суті).

69.5. Якщо усунення порушення не потребує додаткових процедурних дій, суб'єкт розгляду скарги, який має повноваження щодо вирішення адміністративної справи по суті, зобов'язаний самостійно прийняти відповідний адміністративний акт.

69.6. Якщо суб'єкт розгляду скарги зобов'язав адміністративний орган, який прийняв адміністративний акт, видати новий адміністративний акт, суб'єкт розгляду скарги здійснює контроль за виконанням свого рішення за скаргою.

69.7. Суб'єкт розгляду скарги може вимагати від адміністративного органу інформацію про виконання рішення за скаргою шляхом встановлення розумного строку подання такої інформації.

РОЗДІЛ XI. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 70. Внесення змін і доповнень до Регламенту

70.1. Зміни до даного Регламенту можуть вноситися за пропозицією сільського/селищного/міського голови, постійних комісій Ради, депутата (депутатів) Ради за рішенням більшості депутатів від загального складу Ради.

70.2. Проект відповідного рішення Ради розробляється ініціаторами пропозицій і подається до постійної комісії Ради з питань законності, регламенту, депутатської етики. Дана постійна комісія Ради розглядає запропонований проект рішення Ради і доповідає на черговій сесії Ради про свої висновки і рекомендації з цього приводу.

Сільський/селищний/міський голова

Наукове видання

Сергій Потапенко

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПОВНОВАЖЕНЬ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Монографія

Керівник видавничого проєкту *Віталій Зарицький*
Комп'ютерний дизайн *Олена Щербина*
Авторська редакція

Підписано до друку 18.08.2025. Формат 70х100 1/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. аркушів – 39,32. Обл.-вид. аркушів – 30,7.
Тираж 300

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Видавництво Ліра-К»
Свідоцтво № 3981, серія ДК.
03115, м. Київ, вул. С. Чобану, 24
тел.: (050) 462-95-48; (067) 820-84-77
Сайт: lira-k.com.ua, редакція: zv_lira@ukr.net